

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

WSTĘPNY PROJEKT

**STRATEGIA ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO
do roku 2020**

Szczecin, maj 2005

Autorzy opracowania wstępnego projektu
„Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020”

Zespół ekspertów i konsultantów:

1. dr hab. Aneta Zelek - Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie
2. Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego w Szczecinie
3. Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna
4. mgr inż. Krzysztof Michalski
5. mgr Ignacy Zwierzewicz
6. dr Mirela Romanowska Uniwersytet Szczeciński - Instytut Ekonomii i Organizacji Przedsiębiorstw
7. dr Jacek Batóg, Uniwersytet Szczeciński - Katedra Ekonometrii i Statystyki
8. mgr inż. Adam Borguński, Wojewódzki Ośrodek Informatyki - Terenowy Bank Danych Szczecin
9. mgr Piotr Rozpędek, Instytut Organizacji Przedsiębiorstw i Technik Informatycznych „INBIT” - Szczecin
10. dr Stanisław Iwan Akademia Morska w Szczecinie - Zakład Logistyki i Informatyki
11. prof. zw. dr hab. inż. Krzysztof Chwestiuk - Akademia Morska w Szczecinie Wydział Inżynieryjno-Ekonomiczny Transportu
12. dr inż. Grzegorz Hołowiński - Wydział Inżynieryjno Ekonomiczny Akademii Morskiej w Szczecinie
13. mgr Bogusław Rozpędek - Wydział Obsługi Informatycznej ZUS w Szczecinie
14. dr Krzysztof Osiński - Ośrodek Przetwarzania Danych ZUS Szczecin, Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie

Zespół Redakcyjny:

1. mgr inż. arch. Piotr Kowalski - Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego
2. mgr inż. Krzysztof Michalski
3. mgr Ignacy Zwierzewicz
4. mgr inż. Jacek Baraniecki Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego w Szczecinie
5. mgr Bogusława Rożyńska - Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego

Komitet Programowy:

1. Henryk Rupnik - Wicemarszałek Województwa Zachodniopomorskiego Przewodniczący Zespołu Programowego
2. Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej - Zastępca Przewodniczącego
3. Naczelnik Wydziału Strategii Regionu i programów wojewódzkich, Departament Polityki Regionalnej - Sekretarz Zespołu
4. Dyrektor Departamentu Informatyki
5. Dyrektor Departamentu Transportu
6. Dyrektor Departamentu Zdrowia i Polityki Społecznej
7. Dyrektor Departamentu Kultury, Edukacji i Sportu
8. Dyrektor Departamentu Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska
9. Dyrektor Departamentu Skarbu i Finansów
10. Dyrektor Biura Współpracy Międzynarodowej
11. Dyrektor Departamentu Integracji Europejskiej

12. Geodeta Wojewódzki
13. Dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy
14. Dyrektor Regionalnego Biura Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie

SPIS TEŚCI

WPROWADZENIE.....	6
1. Miejsce strategii w systemie planowania regionalnego.....	7
2. Stan realizacji obowiązującej strategii w okresie 2000 - 2004	7
ROZDZIAŁ I. DOTYCHCZASOWY ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA ORAZ DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO.....	8
I.1. Ogólna charakterystyka województwa	8
I.2. Trendy i prognozy demograficzne, sfera społeczna	9
I.2.1. Trendy i prognozy demograficzne.....	9
I.2.2. Rynek pracy i bezrobocie	12
I.2.3. Warunki życia.....	15
I.2.3. Warunki życia.....	16
I.2.4. Infrastruktura społeczna i polityka społeczna	17
I.2.4. Infrastruktura społeczna i polityka społeczna	18
I.3. Infrastruktura techniczna	25
I.3.1. Infrastruktura transportowa.....	25
I.3.2. Infrastruktura techniczna.....	27
I.3.3. Zaopatrzenie w wodę	27
I.3.4. Odprowadzanie ścieków	28
I.3.5. Ochrona przed powodzią	28
I.3.6. Gospodarka odpadami.....	29
I.3.7. Telekomunikacja.....	30
I.3.8. Elektroenergetyka.....	30
I.3.9. Odnawialne źródła energii.....	31
I.3.10. Gazownictwo	31
I.4. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona, środowisko kulturowe	32
I.4.1. Jakość wód	32
I.4.2. Wody podziemne.....	33
I.4.3. Ocena jakości powietrza	33
I.4.4. Lasy	33
I.4.5. Obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody	34
I.4.6. Środowisko kulturowe	35
I.5. Gospodarka	38
I.5.1. Gospodarczy wizerunek regionu.....	38
I.5.2. Przemysł i budownictwo	42
I.5.3. Gospodarka morska, rybactwo i rybolówstwo	44
I.5.4. Rolnictwo	45
I.5.5. Leśnictwo	47
I.5.6. Turystyka.....	49
I.6. Współpraca międzynarodowa województwa.....	51
I.7. Ocena regionalnych dokumentów programowych pod kątem ich zgodności z założeniami NPR na lata 2007-2013	52
ROZDZIAŁ II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA.....	55
II.1. Uwarunkowania zewnętrzne zagraniczne i krajowe	55
II.1.1. Region na tle Europy.....	55
II.1.2. Region na tle Polski.....	57
II.1.3. Uwarunkowania przestrzenne.....	58
II.1.4. Uwarunkowania prawno-polityczne.....	60
II.1.5. Krajowe uwarunkowania gospodarcze.....	63
II.1.6. Uwarunkowania społeczne	64
II.2. Uwarunkowania wewnętrzne	65
II.2.1. Uwarunkowania przestrzenne.....	65
II.2.2. Uwarunkowania prawno-polityczne.....	67
II.2.3. Uwarunkowania gospodarcze.....	68
II.2.4. Uwarunkowania społeczne	68
II.3. Analiza SWOT	70

ROZDZIAŁ III. STRATEGIA ROZWOJU DO 2020 ROKU	78
III.1. Oczekiwane kierunki zmian zewnętrznych	78
III.1.1. Trendy globalne i wyzwania przyszłości	78
III.1.2. Scenariusze rozwoju otoczenia.....	79
ROZDZIAŁ IV. WIZJA I MISJA ROZWOJU REGIONU.....	80
IV.1. Wizja regionu w roku 2020	80
IV.2. Misja rozwoju województwa	81
ROZDZIAŁ V. CELE STRATEGICZNE I KIERUNKOWE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA.....	82
ROZDZIAŁ VI. PRIORYTETY ROZWOJU I UZASADNIENIE ICH WYBORU	106
ROZDZIAŁ VII. REALIZACJA STRATEGII.....	113
VII.1. Zasady wdrażania strategii	113
VII.1.1. Program wdrażania	113
VII.1.2. Strategia a plan zagospodarowania przestrzennego województwa	115
VII.2. Zasady finansowania strategii	116
VII.3. Zasady monitorowania strategii i ceny realizacji celów	119
VII.4. Zasady koordynacji i współpracy na różnych szczeblach realizacji strategii	120
VII.5. Kompetencje i odpowiedzialność	121
VII.6. Harmonogramu działań	122
VII.7. Zasady aktualizacji strategii i doboru priorytetów	122
VII.8. Promocja regionu i praca z inwestorami	122
VII.9. Operacyjne instrumenty realizacji Strategii	123

**STRATEGIA
ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
DO ROKU 2020
(projekt)**

Wprowadzenie

Mając poczucie przynależności do wspólnoty, świadomość potrzeb regionu, jego wspaniałych tradycji, unikalnych wartości przyrodniczych i krajobrazowych oraz potencjału rozwojowego tkwiącego w ludziach i zasobach materialnych regionu przedkładam ten dokument w przekonaniu, że spełni on swoją rolę w konsolidacji naszych wysiłków w zapewnieniu wyższej jakości życia i warunków startu następnym pokoleniom.

Istotą rozwoju i miarą naszej sprawności organizowania życia społecznego jest przestrzeganie zasad i tradycji oraz ciągłość prowadzonych działań, gdyż tylko wtedy mogą być one konsekwentne i skuteczne. Dlatego też dziękuję twórcom i wdrażającym poprzednią strategię, która pomimo sporów i dyskusji w trakcie jej wprowadzania okazała się kluczowym i bardzo pomocnym dokumentem w programowaniu rozwoju regionalnego.

Zapraszam do podjęcia wspólnych wysiłków w realizacji niniejszej Strategii, chociaż zdaję sobie sprawę, że dokument ten nie spełni wszystkich oczekiwań. Żyjemy jednak w warunkach dynamicznie zmieniającego się otoczenia i równie gwałtownie zachodzących przemian gospodarczych, społecznych i kulturowych w naszym kraju.

Przystępując do Unii Europejskiej kształtować będziemy jej rozwój. Wykorzystajmy naszą szansę wejścia na ścieżkę stabilnego wzrostu, a wtedy doświadczenia wynikające z bycia w rodzinie regionów i narodów europejskich oraz realizacji budżetu Unii Europejskiej w latach 2007 – 2013 pozwolą naszym następcom opracować dokument lepiej trafiający w aspiracje generacji wzrastających w odradzającej się Polsce.

Marszałek Województwa Zachodniopomorskiego

1. Miejsce strategii w systemie planowania regionalnego

Jednym z najważniejszych obszarów działań województw samorządowych utworzonych, z dniem 1 stycznia 1999 r., jest programowanie rozwoju. Realizacja tych działań odbywa się, na mocy ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, poprzez opracowanie strategii rozwoju województwa oraz programów wojewódzkich.

Strategia jest, zatem podstawowym dokumentem strategicznym, w oparciu, o który prowadzi się politykę rozwoju województwa. Strategia określa kierunki tej polityki i wytycza cele, które mają być osiągnięte w założonym horyzoncie czasowym.

W polityce rozwoju regionalnego państwa strategii rozwoju województw pełnią rolę narzędzi służących wdrażaniu przez zarządy województw Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego, a z drugiej strony są punktem odniesienia do wszelkich działań rozwojowych na terenie województwa. Z kolei strategia rozwoju województwa jest podstawą dla przygotowania dokumentów operacyjnych na poziomie wojewódzkim – regionalnego programu operacyjnego.

„Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015” była swego rodzaju wprowadzeniem do budowania samorządności i rozwoju regionalnego. Budowania tożsamości i integralności regionalnej oraz kreowania polityki regionalnej.

Niniejszą „Strategię rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020” należy traktować jako rozwinięcie poprzedniej Strategii i dokument służący budowaniu ekonomicznych podstaw rozwoju regionu i jego konkurencyjności.

2. Stan realizacji obowiązującej strategii w okresie 2000 - 2004

„Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015”, przyjęta została przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XVI/147/2000 w dniu 23 października 2000 r. Określała długofalowe cele rozwoju województwa, w horyzoncie czasowym 2015.

Ocena realizacji Strategii po pięciu latach jej obowiązywania została oparta na wewnętrznych źródłach informacji Urzędu Marszałkowskiego oraz wybrane jednostki organizacyjne i instytucje w formie tzw. kart realizacji celów operacyjnych)¹.

Nakłady poniesione na realizację Strategii w latach 2000-2004, wyniosły prawie 4,6 mld zł. Nie obejmują one wszystkich wydatkowanych środków, lecz tylko zidentyfikowane w ramach przeprowadzonej oceny. Najwięcej, bo ponad 60% środków przeznaczono na realizację celu strategicznego „Powszechna dostępność dóbr usług i informacji”, a największy udział w wydatkach na ten cel miały: rozwój infrastruktury transportowej i służącej ochronie środowiska.

Oznacza to, że dotychczasowa realizacja Strategii ukierunkowana była raczej na wyrównywanie różnic w poziomie rozwoju infrastruktury technicznej niż na podnoszenie konkurencyjności gospodarki, na którą alokowano nieco ponad 13% ogółu środków. Najmniej środków (nieco ponad 4% alokacji) przeznaczono na realizację celu „Stworzenie warunków do rozwoju zasobów ludzkich”. Znaczną ilość środków (20%) wydatkowano na realizację celu „Poprawa jakości życia w regionie”, przy czym dominującym kierunkiem wydatków, poza związanymi z poprawą jakości środowiska naturalnego, były wydatki o charakterze „redystrybucyjnym” – związane z opieką społeczną i ochroną zdrowia (łącznie ponad 37% środków w ramach celu).

Ponieważ wspólnym problemem polskich regionów jest konieczność odrobienia wieloletnich zapóźnień w zakresie podstawowej infrastruktury społecznej i technicznej, to na podstawie analizy podejmowanych działań nie można jednoznacznie ocenić skuteczności realizacji strategii. W sytuacji niezaspokojonych potrzeb inna struktura wydatkowania środków klęciłoby się z zasadą zrównoważonego rozwoju.

¹ Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego - Raport z realizacji „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015” w latach 2000-2004, Szczecin, luty 2005

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *Redystrybucyjny charakter znacznej części środków wsparcia;*
- *Zbyt słaba koncentracja na priorytetach wynikająca ze skali rejestrowanych potrzeb;*
- *Brak wystarczającego doświadczenia i narzędzi pozwalających monitorować efektywność wydawanych środków publicznych.*

Rozdział I. Dotychczasowy rozwój województwa oraz diagnoza stanu istniejącego

I.1. Ogólna charakterystyka województwa

Województwo zachodniopomorskie jest częścią regionu Bałtyckiego otaczającego morze Bałtyckie, które od 1 maja 2004 roku stało się morzem wewnętrznym Unii Europejskiej. Położenie regionu w południowo-zachodniej jego części, przy ujściu Odry jest ważną determinantą jego rozwoju. Tradycje morskie związane z rozwojem zespołu portowego Szczecin – Świnoujście oraz bliskość ważnych dla rozwoju Europy ośrodków wzrostu jak Berlin, Kopenhaga przyczyniły się do podwyższenia ważności szlaków transportowych o znaczeniu międzynarodowym przebiegających w układzie północ-południe i wschód-zachód:

— ze Skandynawii do Europy Południowej i Południowo-Wschodniej;

— z Europy Zachodniej do państw Europy Wschodniej i Azji.

§ Naturalną granicę regionu od północy tworzy Morze Bałtyckie (185 km), a od zachodu granica z Niemcami (186,6 km). Od południa region graniczy z województwami wielkopolskim i lubuskim, a od wschodu z województwem pomorskim.

§ Dostępność regionu zapewniają 24 przejścia graniczne – województwo posiada ich największą liczbę w kraju, oraz wszystkie ich rodzaje: 8 morskich, 10 drogowych (w tym 3 dla małego ruchu granicznego), 3 rzeczne, 2 kolejowe i jedno lotnicze. Z dniem wstąpienia Polski do Unii Europejskiej straciły one na znaczeniu, ich liczba ilustruje jednak dobre możliwości kontaktów transgranicznych.

§ Charakterystyczną cechą województwa zachodniopomorskiego jest obfitość wód śródlądowych (ok. 5,2% powierzchni województwa, a więc blisko 2,5-krotnie więcej niż średnia krajowa). Największe jeziora o powierzchni ponad 1000 ha, to: Dąbie, Miedwie, Jamno, Drawsko, Wielimie, Bukowo i Lubie.

§ Wielkim bogactwem naturalnym województwa są lasy, zajmujące 35,2% jego powierzchni (średnio w kraju 28,9%). Szczególną wartość gospodarczą i przyrodniczą stanowią zwarte kompleksy leśne puszczy: Wkrzańskiej, Goleniowskiej, Bukowej, Piaskowej, Barlineckiej i Drawskiej.

§ Przyrodnicze zasoby regionu są unikatowe w skali światowej. Udział obszarów chronionych w powierzchni województwa wynosi aż 20,5%. System obszarów chronionych obejmuje 2 Parki Narodowe: Woliński i Drawieński (zajmując 16,3 ha na obszarze województwa), 7 Parków Krajobrazowych, 83 rezerwatów przyrody oraz 20 obszarów chronionego krajobrazu.

§ Bliskość morza, zasoby wodne oraz duża powierzchnia lasów kształtują umiarkowany klimat charakteryzujący się znaczną wilgotnością powietrza i przewagą wiatrów zachodnich i północno-zachodnich.

§ Do szczególnie cennych kopalin naturalnych można zaliczyć: ropę naftową, gaz ziemny, wody mineralne, torfy borowinowe, torf, wody geotermalne i solanki. Występują tu także w ilościach przemysłowych: wapień, margle, kreda jeziorna, kamień drogowy i budowlany, kruszywa naturalne. Wśród gleb przeważają gleby bielcowe i brunatne. Na dość dużym obszarze występują gleby torfowe z grupy bagiennych oraz bardzo urodzajne czarne ziemie w okolicach Pyrzyca i Stargardu Szczecińskiego.

§ Zabytki kultury materialnej województwa zachodniopomorskiego są świadectwem bogatej historii, wynikiem ścierania się wpływów niemieckich, polskich i skandynawskich. Hanzeatyckie tradycje w połączeniu z walorami przyrodniczymi i krajobrazem tworzą niepowtarzalną wartość stanowiącą o atrakcyjności turystycznej województwa.

- § Sieć osadnicza jest słabo wykształcona; tworzy ją 62 miasta i 3173 wsie i inne jednostki osadnicze. Szczecin, stolica województwa i ośrodek europejski liczy 414,0 tys. mieszkańców, tj. 24,4% populacji regionu będąc jednocześnie największym miastem pogranicza polsko-niemieckiego. W części północno-wschodniej regionu dominuje Koszalin pełniący rolę komplementarnego ośrodka równoważenia rozwoju rangi krajowej liczący 107,8 tys. mieszkańców. Największymi ośrodkami regionalnymi są ponadto: Stargard Szczeciński 71,3 tys., Kołobrzeg 44,8 tys., Świnoujście 41,2 tys. i Police 34,5 tys. mieszkańców.
- § Uwarunkowania historycznie i dysproporcje przestrzenne sieci osadniczej są przyczyną utrudnionego dostępu do usług i miejsc pracy dla mieszkańców wschodniej i południowej części województwa.
- § Potencjał gospodarczy regionu nadal wyznaczają przemysł i usługi związane z gospodarką morską. Coraz dynamiczniej rozwijają się handel, turystyka i pozostałe usługi rynkowe. Poprawia się kondycja rolnictwa ze średnią wielkością gospodarstwa, która stale wzrasta.

I.2. Trendy i prognozy demograficzne, sfera społeczna²

I.2.1. Trendy i prognozy demograficzne

Dotychczasowe trendy

Ludność województwa zachodniopomorskiego liczyła w 2003 roku 1,696 tys. osób. Daje to 11 lokatę wśród 16 województw. Zaludnienie regionu jest niskie i wynosi 74 osoby/km² przy 122 osób /km² w kraju. Plasuje to województwo na 13 miejscu w Polsce. Utrzymują się duże dysproporcje pomiędzy obszarami miejskimi, gdzie gęstość zaludnienia osiąga do 1386 osób na 1 km², a obszarami wiejskimi z mniej niż 30 osobami na 1 km². Poziom urbanizacji województwa jest bardzo wysoki i sięga 69,3% (w Polsce – 61,8%). Największym udziałem ludności wiejskiej w ogólnej liczbie ludności charakteryzuje się powiat koszaliński – 77,4%, myśliborski – 59,8% i pyrzycki – 57,5%, najmniej osób zamieszkuje obszary wiejskie w powiatach: stargardzkim- 32,8%, polickim – 37,0% i szczecineckim – 36,5%.

Przy takim zaludnieniu stwierdzić można, że w zachodniopomorskim nie występuje zjawisko przeludnienia na wsi i konieczność odpływu do miast, jak ma to miejsce w Polsce południowej i wschodniej.

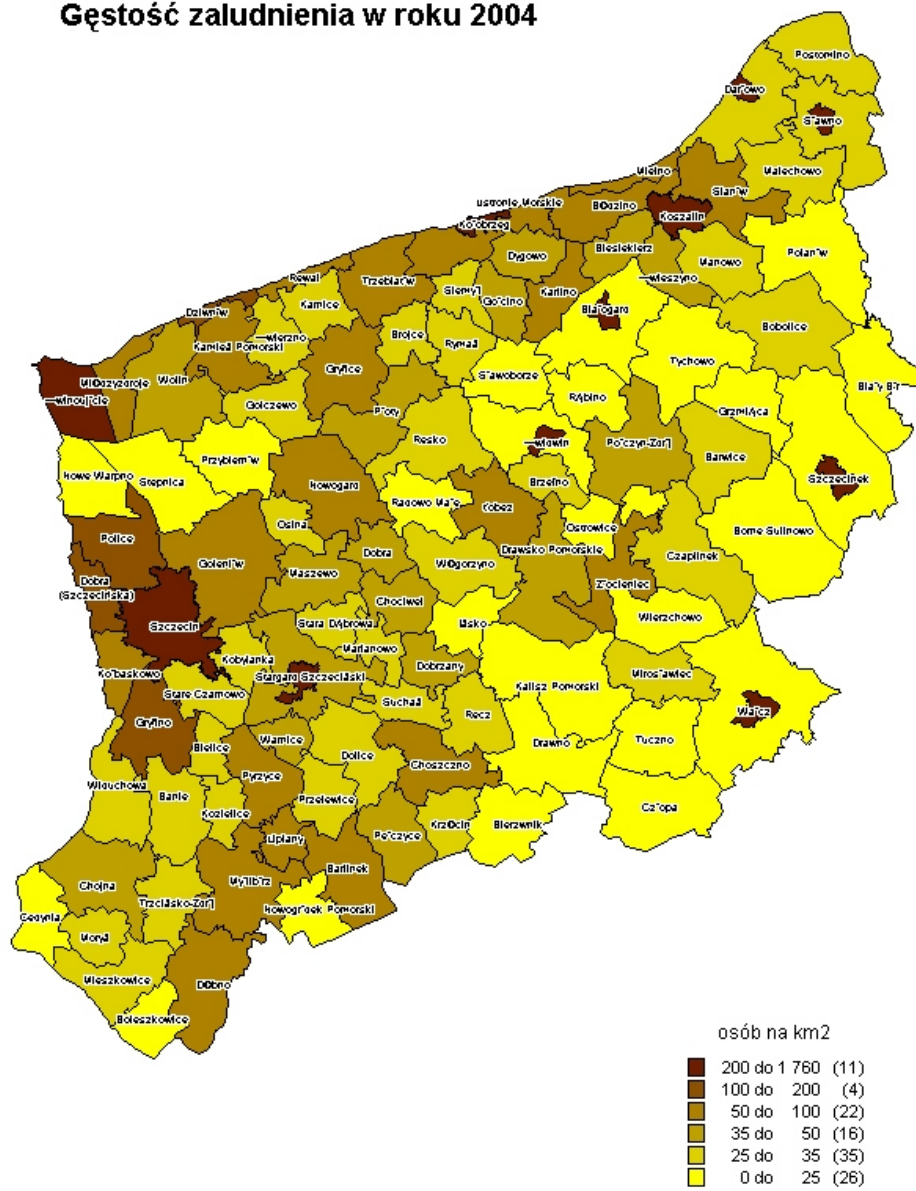
Najważniejsze trendy w przemianie struktury wieku dotyczyły grupy przedprodukcyjnej, której liczebność zmniejszyła się we wszystkich podgrupach funkcjonalnych, a zwłaszcza szkoły podstawowej. Grupy: produkcyjna i poprodukcyjna zwiększyły się liczebnie i udziałowo. Przemiany struktury wieku świadczą o trwającym procesie starzenia się społeczeństwa. Przez ostatnie pięć lat w wieku produkcyjnym wkroczył „szczyt” fali wyżu z lat 1978-83.

Wejście w wiek prokreacyjny roczników w/w wyżu nie przełożyło się na wzrost liczby urodzeń. Wynika to z ubożenia społeczeństwa oraz wydłużenia okresu kształcenia, chociaż województwo zachodniopomorskie, jako jedno z nielicznych, zanotowało dodatni przyrost naturalny, wynoszący w 2003 r. 0,5 osoby na 1000 ludności w porównaniu z krajowym wynoszącym minus 0,4 osób.

W strukturze płci obserwuje się stały, choć bardzo powolny wzrost feminizacji społeczeństwa, a wynika on z malejącej liczby urodzeń gdzie przeważa płeć męska i wzrastającej grupy poprodukcyjnej gdzie przeważają kobiety. Wskaźnik feminizacji jest zróżnicowany terytorialnie i wynosi 108 kobiet w miastach i 99 na wsi.

² Dane statystyczne: Roczniki: Statystyczne Województwa Zachodniopomorskiego 1999-2004 r.
Roczniki Statystyczne Województwa Zachodniopomorskiego 1999-2004

Gęstość zaludnienia w roku 2004

opracowanie: Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego

Liczba gospodarstw domowych w 2003 roku wynosiła 617,3 tys., z czego w miastach 454,2 tys. a na wsi 163,1 tys. Przeciętnie na jedno gospodarstwo przypadło 2,75 osoby, w miastach 2,58 a na wsi 3,19 osoby. Wskaźnik ten od wielu lat posiada tendencję spadkową. Obserwuje się powolną poprawę sytuacji gospodarstw domowych w województwie.

Prognozy demograficzne

Analiza procesów demograficznych obejmuje okres siedemnastolecia 2004 – 2020.

Ludność województwa zachodniopomorskiego w perspektywie strategii ulegnie zmniejszeniu o ca 40 tys. osób, do poziomu 1656 tys. na skutek migracji jak i spodziewanych w najbliższych latach ujemnych wartości przyrostu naturalnego.

Spadek ludności ogółem z tytułu ujemnego salda migracji wynikać będzie z braku możliwości zaspokojenia przez region popytu na pracę dla znacznej liczby bezrobotnych jak i wchodzącej w wiek zdolności do pracy młodzieży.

Ubytek ludności dotknie wyłącznie miasta i wyniesie 71 tys. osób, głównie z powodu ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji, także częściowo związanego z przemieszczeniem się ludności do stref podmiejskich.

Ludność wiejska województwa wzrośnie o ca 31 tys. osób, na co złożą dodatni przyrost naturalny i dodatnie saldo migracji. Wzrost ludności wystąpi w strefach podmiejskich największych miast, w pasie nadmorskim i strefie przygranicznej.

Przyszłe przemiany struktury wiekowej głównych grup funkcjonalnych przedstawiać się będą następująco:

Najważniejsza, związana z rynkiem pracy grupa produkcyjna ludności będzie wzrastała do 2008 roku (o ca 28 tys. osób), po czym systematycznie zmniejszać się będzie do końca perspektywy (o ca 117 tys. osób). Aktualną liczbę bezrobotnych powiększać będą roczniki wyżu demograficznego z lat 1978-85, której liczebność jeszcze przez najbliższe cztery lata przekraczać będzie liczbę opuszczających grupę produkcyjną. Jest to największy problem strefy społecznej w województwie. W grupie przedprodukcyjnej wszystkie podgrupy a zwłaszcza związane z edukacją społeczeństwa: szkoły podstawowej, szkoły średniej i szkoły wyższej – będą zmniejszały swoją liczebność w całym okresie perspektywy.

Grupa poprodukcyjna ludności w całym okresie perspektywy do roku 2020 wzrośnie o 155 tys.

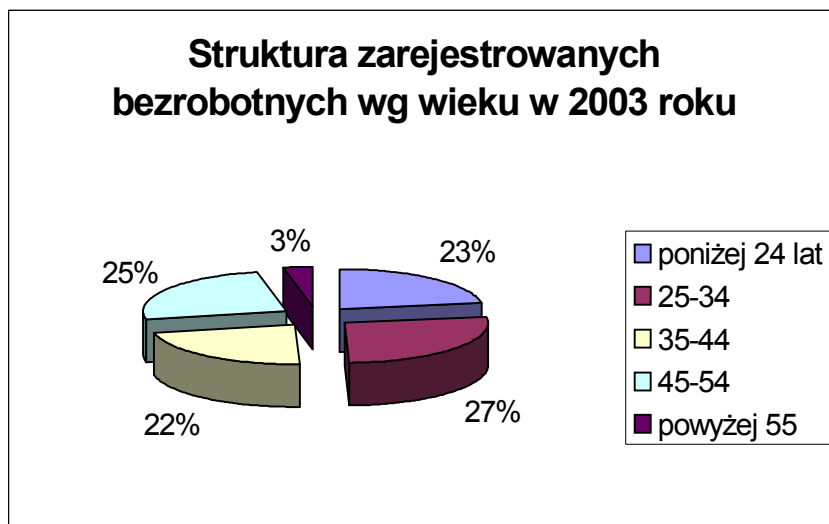
Kształtowanie się liczby gospodarstw domowych w przyszłości nie będzie adekwatne do trendu ludności ogółem. Spadek wskaźnika dzietności rodzin spowoduje wzrost liczby gospodarstw pomimo spadku zaludnienia.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *malejący przyrost naturalny;*
- *wzrost feminizacji społeczeństwa*
- *spadek o prawie 45% liczby ludności w grupie szkoły wyższej;*
- *nasilająca się migracja za pracą poza granice regionu*
- *silny wzrost grupy produkcyjnej pod koniec okresu perspektywy.*

I.2.2. Rynek pracy i bezrobocie

I.2.2. Rynek pracy i bezrobocie

Sytuacja na rynku pracy

Sytuację na rynku pracy województwa zachodniopomorskiego w sześciolciu 1999 - 2003 kształtowały trzy główne czynniki:

- nadmierna, wynikająca ze zmian struktury wiekowej ludności, podaż siły roboczej do zatrudnienia.
- ruch zatrudnionych (nadwyżka zwolnień nad przyjęciami do pracy) związany z kryzysową sytuacją w

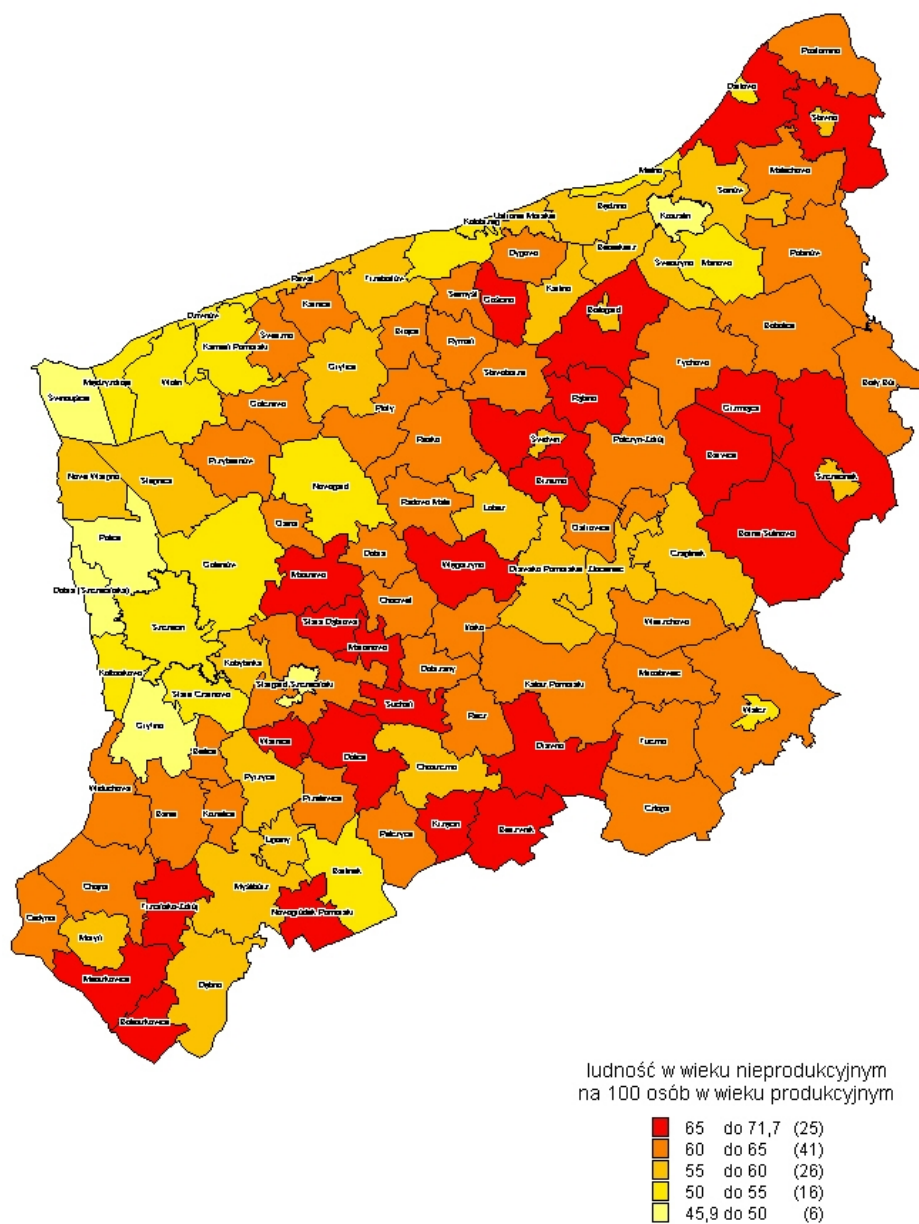
wielu dziedzinach gospodarki wynikająca z w/w czynników. Liczba bezrobotnych wzrosła z 98 tys. w 1997 roku do 191 tys. w 2003 roku, osiągając jeden z najwyższych poziomów w kraju.

- niska aktywność zawodowa ludności aktywnych niekorzystna struktura aktywnych zawodowo.

Przeciwwagą spadku zatrudnienia w sektorze publicznym był wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON. Przeciwwagą spadku zatrudnienia w sektorze publicznym prywatnym był w okresie 1999 - 2003 ich wzrost o 62 tys. (45%) i nie kompensował w całości wzrostu bezrobocia

Województwo posiada korzystną, zbliżoną do struktury nowoczesnych gospodarek i państw UE, strukturę zatrudnienia. Liczba bezrobotnych w województwie zachodniopomorskim wyniosła w 2003 r. 191 tys., co dało stopę bezrobocia na poziomie 27,1% (kraj 18,7 %) i drugie miejsce (po województwie warmińsko - mazurskim) zachodniopomorskiego kraju. Charakterystyczną cechą zachodniopomorskiego rynku pracy jest sezonowość zatrudnienia. Liczba bezrobotnych zamieszkujących obszary wiejskie w 2003 roku wynosiła 76,1 tys. osób, co stanowi 39,8% ogółu bezrobotnych, podczas gdy mieszkańcy wsi stanowią zaledwie 30,7%, ludności województwa.

Współczynnik obciążenia ekonomicznego w roku 2003

opracowanie: Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego

W strukturze bezrobotnych wg wieku przeważały osoby młode. Rozwiązanie problemów bezrobocia w województwie zachodniopomorskim utrudnia niski poziom wykształcenia i kwalifikacji bezrobotnych.

Zwraca uwagę wysoki udział (23%) bezrobotnych bez stażu pracy i z rocznym stażem pracy (18%). Region zachodniopomorski charakteryzuje się znaczną ilością małych i średnich miast niepotrafiących stworzyć wystarczająco silnych i stabilnych rynków pracy. Duże centra miejskie jak Szczecin i Koszalin pozostają geograficznie na obrzeżach województwa, co znacznie komplikuje sprawę dojazdu do pracy do tych miast.

Prognozy rozwoju rynku pracy

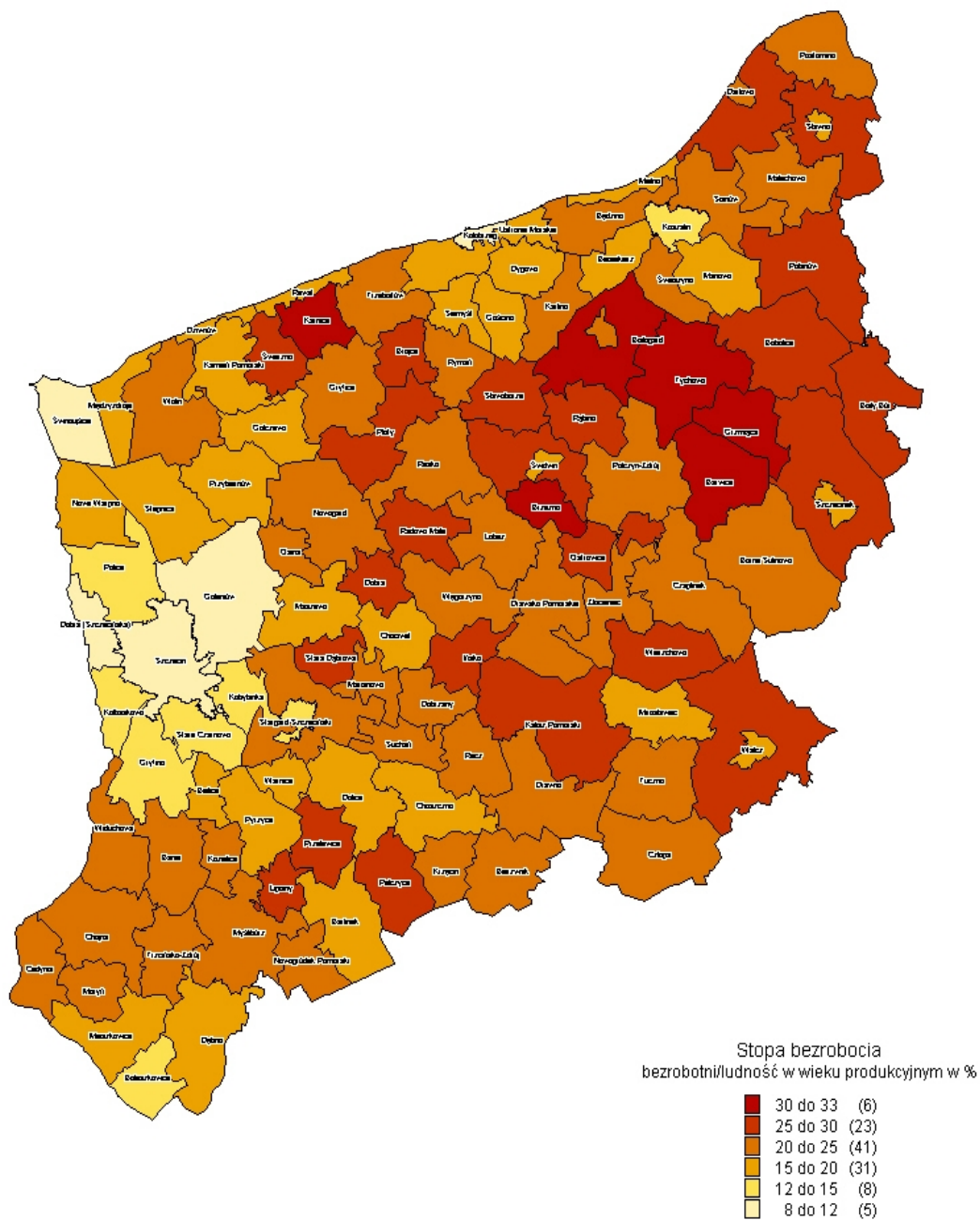
Ludność w wieku zdolności do pracy w siedemnastoleciu 2004-2020 ulegnie zmniejszeniu, chociaż do 2008 roku będzie jeszcze wzrastać (do 1.121 tys.). Wynikające z niej zasoby pracy (przy stałym współczynniku aktywności zawodowej) zmniejszą się o 56 tys. (choć do 2008 r. wzrosną o 18 tys. osób). Dla przyszłego rozwoju rynku pracy w województwie zachodniopomorskim przełomowym może okazać się rok 2004. Liczba bezrobotnych na koniec roku zmalała w stosunku do 2003 r. o 8,2 tys. osób. Można to uznać za sygnał pewnego ożywienia gospodarczego i mieć nadzieję, że będzie to trwała tendencja na dalsze lata.

Do korzystnych symptomów na rynku pracy zaliczyć należy wzrost liczby osób korzystających z aktywnych form pomocy bezrobotnym w ramach m.in. programów: Pierwsza Praca, Phare Spójność Społeczno-Gospodarcza Rozwój Zasobów Ludzkich, Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich oraz realizacja przyjętego przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego w lutym 2005 roku „Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia 2005-2006”.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *województwo znalazło się w szczytowej fazie kryzysu rynku pracy i rodzącej się z tego złej sytuacji ekonomicznej społeczeństwa;*
- *niski współczynnik aktywności zawodowej;*
- *stopa bezrobocia wynosząca na koniec 2003 r. 27,1% , jest to wielkość znacznie odbiegająca od średniej dla Polski (18,7%);*
- *niski poziom wykształcenia i kwalifikacji bezrobotnych;*
- *duża liczebność grupy bezrobotnych o długim, przekraczającym 12 miesięcy, okresie pozostawania bez pracy;*
- *niekorzystna struktura istniejącego przemysłu;*
- *niewielka skala inwestycji w sferze produkcji.*

Bezrobocie w roku 2004

opracowanie :Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego

1.2.3. Warunki życia

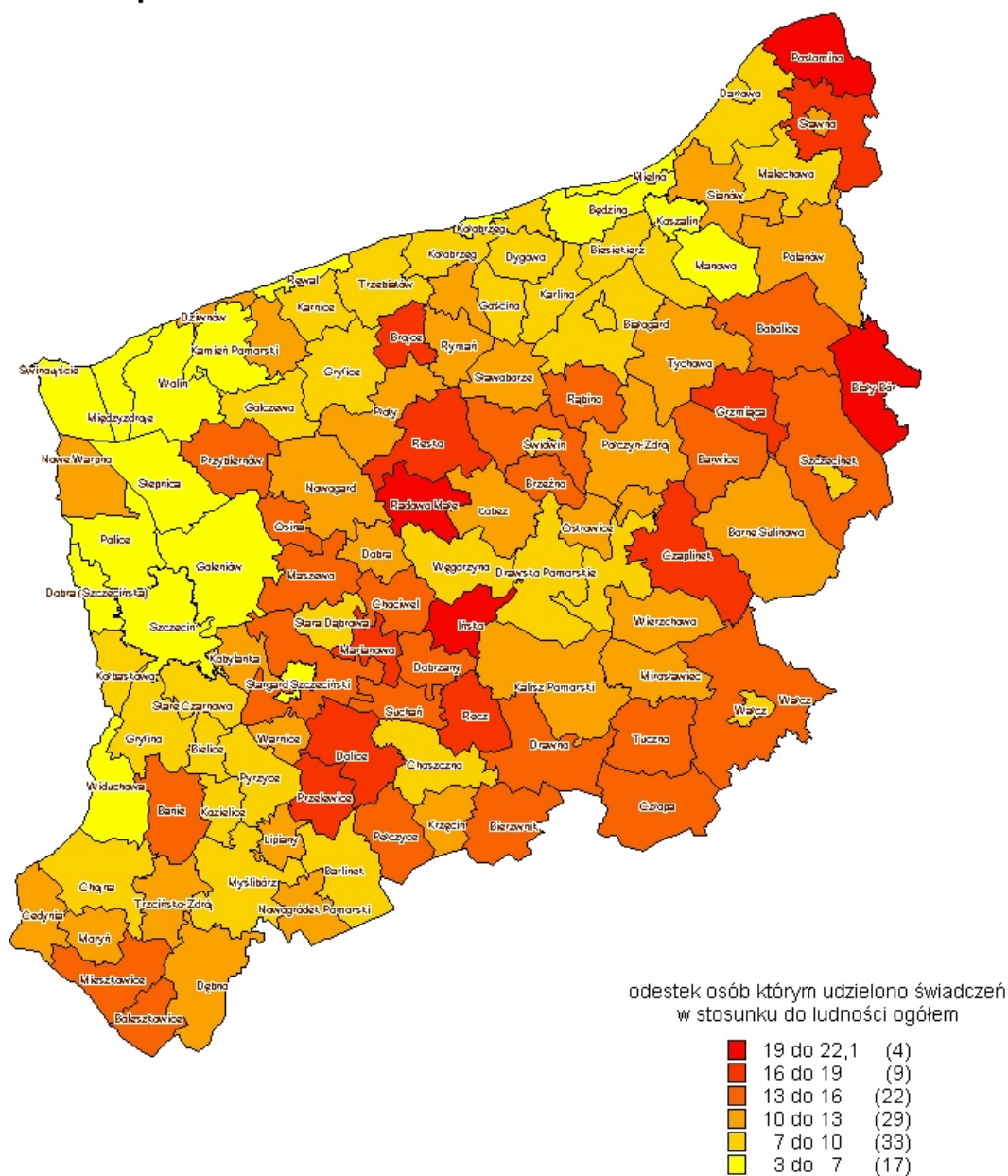
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie wynosi 2134,7, co stanowi 92% przeciętnego wynagrodzenia w kraju. Zróżnicowania wewnątrz regionu kształtują się od 71,7% przeciętnego wynagrodzenia krajowego w powiecie szczecineckim do 111% w powiecie myśliborskim (miasto Szczecin 102,2). Postępowało nadal zróżnicowanie dochodów w najzamożniejszych i najbiedniejszych gospodarstwach domowych. W najtrudniejszej sytuacji są rodziny, których podstawę utrzymania stanowiły świadczenia społeczne. Największa skala ubóstwa dotyczy rodzin mieszkających w małych miasteczkach oraz na wsi. W porównaniu z rokiem 1999 poprawiły się wskaźniki obrazujące sytuację mieszkaniową województwa zachodniopomorskiego. Zwiększyła się przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania o 9% i wynosi 65,2 m², przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby osób w nim zamieszkujących (o 8,3%) do 3 osób. Nadal jednak deficyt mieszkaniowy stanowi bardzo ważny problem, zwłaszcza w dużych miastach. Szczególnie trudna jest sytuacja gospodarstw domowych średnio- i gorzej sytuowanych, których nie stać na budowę domów, zakup mieszkań własnościowych, a także wynajmowanie lokali na warunkach wolnorynkowych stawek czynszu.

Problemem jest niezadowalająca jakość i stan techniczny budynków mieszkalnych w wielu miastach regionu. W wyniku przemian gospodarczych związanych z upadkiem przedsiębiorstw przemysłowych oraz ograniczaniem produkcji wielu branż, powstały dzielnice i osiedla poprzemysłowe, które generują problemy społeczne i wpływają na marginalizację mieszkającej tam ludności. Z punktu widzenia lokalizacji i zaplecza infrastrukturalnego obszary te, poddane restrukturyzacji, mogą być atrakcyjne dla lokalizacji nowych inwestycji gospodarczych, co w rezultacie wpłynie na poprawę warunków zamieszkiwania.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *znaczne różnice w poziomie życia ludności w zależności od miejsca zamieszkania;*
- *deficyt mieszkaniowy, zwłaszcza w dużych miastach;*
- *przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie stanowi zaledwie 92% przeciętnego wynagrodzenia w kraju.*

Pomoc społeczna w roku 2003

opracowanie: Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego

W Koszalinie siedzibę ma Politechnika Koszalińska i Bałtycka Wyższa Szkoła Humanistyczna. W kilku miastach województwa funkcjonują ośrodki zamiejscowe szkół wyższych, jak np.: Akademia Muzyczna im. Ignacego Paderewskiego w Poznaniu filia w Szczecinie, Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie filia w Szczecinie. Poprawie ulega dostęp do szkolnictwa wyższego poprzez utworzenie przez rodzime uczelnie zamiejscowych ośrodków dydaktycznych. Uniwersytet Szczeciński, Politechnika Szczecińska, Akademia Rolnicza, Akademia Morska posiadają placówki tego typu w Stargardzie Szczecińskim, Świnoujściu, Gryficach, Kołobrzegu, Wałczu. Politechnika Koszalińska ma swoją filię w Szczecinku.

W województwie zachodniopomorskim liczba studentów na 10.000 mieszkańców jest wyższa niż w kraju. Wynosi ona 519 studentów (w Polsce 483 studentów).

W stosunku do roku 2000/01 liczba studentów zmniejszyła się o 3,2%. Spadek liczby studentów był wynikiem mniejszego zainteresowania studiami w systemie zaocznym i wieczorowym, przy jednoczesnym zwiększeniu zainteresowania studiami w systemie dziennym.

Największą popularnością cieszyły się kierunki: informatyczne, na których studiowało 2313 osób, ekonomiczno-administracyjne – 1906 osób, pedagogiczne – 1637 osób, medyczne – 1541 osób. W porównaniu z rokiem akademickim 2002/03 spadło zainteresowanie kierunkami społecznymi i inżynierjno-technicznymi.

Taka struktura nie odpowiada aktualnym potrzebom gospodarki. Zapotrzebowanie na absolwentów kierunków humanistyczno – społecznych i ekonomiczno-administracyjnych jest mniejsze niż ich podaż.. Rośnie natomiast zapotrzebowanie na absolwentów kierunków informatycznych, technicznych, zwłaszcza technologii produkcji i przetwórstwa, nastawionych na badania innowacyjne. Niezbędna jest tu współpraca uczelni z zakładami produkcyjnymi, które wskażą potrzebne kierunki badań od strony praktyki. Z innych dziedzin wzrastać będzie zapotrzebowanie na kadry medyczne (także z tytułu możliwości ich zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej), absolwentów prawa ze specjalnością prawa międzynarodowego, a zwłaszcza unijnego.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *niska jakość kształcenia;*
- *niekorzystna struktura wykształcenia w obszarach wiejskich w stosunku do występującej w miastach;*
- *zbyt duży udział szkolnictwa zawodowego o profilu niedostosowanym do potrzeb rynku pracy;*
- *niskie wskaźniki kontynuacji kształcenia na wsi.*
- *znaczny spadek liczby studentów wynikający z prognoz demograficznych;*
- *niekorzystna struktura kształcenia;*
- *zbyt słabe związki z uznanymi uczelniami europejskimi i światowymi (renoma);*
- *zbyt niska pozycja w rankingach krajowych;*
- *słabe związki z gospodarką i zbyt mała liczba wdrożeń i działań w sferze B+R³.*

Ochrona zdrowia

Wieloletnie analizy wskaźników zapadalności i chorobowości wśród mieszkańców województwa zachodniopomorskiego określają następujące obszary zagrożenia zdrowotnego: choroby układu krążenia, nowotwory złośliwe, choroby wieku podeszłego, umieralność niemowląt i wysoki odsetek urodzeń noworodków z niską masą urodzeniową, zakażenia HIV i zachorowania na AIDS oraz zaburzenia psychiczne. Najbardziej zagrożoną populacją są tu osoby po 55 roku życia bez względu na płeć.

Kobiety częściej chorują na nowotwory złośliwe sutka i narządów płciowych, a mężczyźni na nowotwory narządów oddechowych i układu trawiennego.

³ B+R - działalność badawczo-rozwojowa

Na terenie województwa obserwuje się zjawisko nadumieralności mężczyzn wśród osób w wieku pomiędzy 10 a 24 rokiem życia z powodu urazów i zatruc.

Wśród zachorowań na choroby zakaźne ogólnie odnotowuje się stałą tendencję spadkową. Zachodniopomorskie jest terenem endemicznym dla występowania kleszczy głównie w okresie wiosenno-jesiennym, stąd częściej obserwuje się zachorowania z powodu boreliozy odkleszczowej i wirusowego zapalenia opon mózgowych.

Od kilku lat istnieje stała tendencja wzrostowa w zakresie liczby nowych zachorowań z powodu zaburzeń nerwicowych i zaburzeń psychicznych spowodowanych nadużywaniem środków psychostymulujących.

Społeczeństwo Zachodniopomorskiego należy do województw o średnim zatruciu nikotyną. Osoby uzależnione od alkoholu stanowią 2,5 % społeczności województwa. Rozwojowi narkomanii sprzyja przygraniczne położenie i tranzytowy charakter regionu, jego cechy turystyczne oraz dostęp do wyjazdów portowych.

Najczęstsze dolegliwości wśród dzieci i młodzieży wiążą się z zaburzeniami: statyki ciała, wadami narządu wzroku, zaburzeniami mowy, zaburzeniami w rozwoju somatycznym i psychicznym oraz chorobami przewlekłymi.

Ochrona zdrowia województwa zachodniopomorskiego składa się z podstawowej opieki zdrowotnej, specjalistycznej ambulatoryjnej opieki zdrowotnej i opieki stacjonarnej.

We wszystkich tych strukturach funkcjonują zarówno podmioty publiczne jak i niepubliczne.

Systematycznie prowadzone są działania zmierzające do zwiększenia dostępu do diagnostyki i terapii specjalistycznej poprzez tworzenie nowych poradni na terenie województwa. Liczba podmiotów zakontraktowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia w ramach ambulatoryjnej opieki wyraźnie zwiększyła się.

W województwie zachodniopomorskim ogólna liczba łóżek w opiece stacjonarnej od roku 1999 uległa zmniejszeniu. Niemniej łączna liczba łóżek w województwie zachodniopomorskim, liczona razem ze szpitalami resortowymi i niepublicznymi, jest nieco wyższa w porównaniu do średniej krajowej.

Rozmieszczenie i wykorzystanie łóżek szpitalnych na terenie województwa jest nierównomierne. Wskaźnik łóżek w poszczególnych powiatach jest zróżnicowany i waha się od 20 (powiat szczecinecki i drawski) do 100 (miasto Szczecin, powiaty wałecki, pyrzycki) łóżek na 10 000 mieszkańców.

Zgodnie z ustawą o Państwowym Ratownictwie Medycznym na terenie województwa stopniowo wdrażany jest program pn. „Zintegrowane Ratownictwo Medyczne” stanowiący integralną część systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne.

Wskaźnik zabezpieczenia opieki zdrowotnej w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w 2003 roku był zbliżony do średniej krajowej. Z uwagi na położenie geograficzne i walory przyrodnicze województwo, oferuje najszerzą gamę działalności w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego i posiada największą bazę w tym zakresie w kraju.

Programy w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki na terenie województwa nie mają charakteru systemowego i ciągle są niedostatecznie finansowane. Niepokojącym jest marginalizacja zadań w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia w systemie ubezpieczenia zdrowotnego.

Restrukturyzacja w ochronie zdrowia polega na prowadzeniu działań związanych z redukcją zasobów ochrony zdrowia wynikających z ich dostosowania do potrzeb zdrowotnych. Do obszarów restrukturyzacji należą: zatrudnienie, modernizacje, inwestycje, doposażenie w sprzęt i aparaturę medyczną, przekształcenia organizacyjne oraz likwidacje albo integracje części lub całości zakładów opieki zdrowotnej.

Kierunki restrukturyzacyjne przyjęte do realizacji w Strategii sektorowej w ochronie zdrowia dla województwa zachodniopomorskiego przyniosły między innymi następujące efekty: intensywny rozwój instytucji lekarza rodzinnego, zwiększony dostęp do usług specjalistycznych, przekształcenia łóżek krótkoterminowych na długoterminowe, poprawę wykorzystania łóżek

i skrócenie czasu hospitalizacji oraz poszerzenie oferty świadczeń poprzez uruchomienie dziennych oddziałów zabiegowych i diagnostycznych, a także pojawienie się nowych form leczenia środowiskowego.

Niezbędną potrzebą jest wprowadzenie zmian w sieci publicznych zakładów opieki zdrowotnej, a także opracowanie planu rozmieszczenia szpitali i wysokospecjalistycznej aparatury medycznej.

Na przestrzeni ostatnich lat nastąpiła zdecydowana poprawa w zakresie gospodarki odpadami, systemów sterylizacyjnych i dostosowania lokali do wymaganych norm powierzchniowych i sanitarnych, głównie w izbach przyjęć i blokach operacyjnych. Pomimo tego, obiekty ochrony zdrowia wymagają ciągłych remontów i modernizacji. Potrzeby wynikają również z obowiązujących przepisów w zakresie konieczności dostosowania bazy lokalowej szpitali do wymogów sanitarno-fachowych określonych przez Ministra Zdrowia oraz programów rozwoju jednostek.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- niewystarczająca, nierównomierna dostępność do usług zdrowotnych
- niewystarczająca opieka długoterminowa i paliatywna
- niedostateczna promocja zdrowia i profilaktyka
- zły stan techniczny infrastruktury i aparatury oraz sprzętu medycznego w wielu zakładach opieki zdrowotnej
- zbyt mała i niefunkcjonalna baza lokalowa zakładów opieki zdrowotnej w kontekście medycznych standardów unijnych
- niedostateczny i niestabilny poziom finansowania opieki zdrowotnej
- dostosowanie warunków udzielania świadczeń zdrowotnych do nowego Wspólnotowego Programu Działań w Dziedzinie Zdrowia Publicznego

Pomoc społeczna i zagrożenia związane z patologiami życia społecznego

Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej relatywnie do innych województw jest wysoka (piąta lokata w kraju). W tym samym okresie liczba rodzin, które skorzystały z pomocy społecznej, wyniosła 101 tys., co stanowi 21 % ogółu rodzin województwa (19 % ludności regionu).

Głównymi przyczynami znacznego wzrostu świadczeniobiorców są:

- różnicowania w poziomie zamożności wynikające z transformacji ustrojowej i efektów działania mechanizmów gospodarki wolnorynkowej,
- regres gospodarczy skutkujący spadkiem miejsc pracy i tym samym wzrostem bezrobocia,
- systematycznie rosnąca grupa osób w podeszłym wieku
- wysoki odsetek osób niepełnosprawnych (233,5 tys.) wynoszący 13,7 % ogółu mieszkańców województwa.

Pomoc społeczną organizuje i realizuje szereg instytucji takich jak: organy administracji rządowej i samorządowej, organizacje pozarządowe i społeczne, Kościół Katolicki, inne kościoły i związki wyznaniowe, a także osoby fizyczne i prawne. Współpracują one ze sobą na zasadzie partnerstwa przede wszystkim z samorządami gminnymi.

Szerokie spektrum infrastruktury pomocy społecznej województwa zachodniopomorskiego obejmuje:

- 34 domy pomocy społecznej o liczbie 3,9 tys. miejsc,
- 45 ośrodków wsparcia o liczbie 1,3 tys. miejsc,
- 121 placówek opiekuńczo-wychowawczych o liczbie 4,9 tys. miejsc,
- 10 ośrodków interwencji kryzysowej,
- 22 mieszkania chronione,
- 3 jednostki specjalistycznego poradnictwa rodzinnego (1,1 tys. osób korzystających w 2003 r.)

Potrzeby w zakresie stacjonarnej pomocy społecznej nie są zaspokojone.

Mając na uwadze fakt, że pomoc społeczna zawsze będzie skazana na deficyt finansowy, rozwiązywanie jej problemów wymagać będzie szeregu działań sfery pozafinansowej.

Z ważniejszych należy wymienić:

- elastyczność działań służb społecznych,
- szukanie nowych specjalistycznych form wsparcia,
- dokładne rozeznanie potrzeb społecznych zbiorowości lokalnych i dopasowanie do nich struktury świadczeń,
- poprawa rozwiązań organizacyjnych,
- zwiększanie możliwości pozyskiwania środków finansowych z różnych źródeł, np. funduszy strukturalnych.

Osobnym zespołem działań będą działania z tytułu członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Ustalenia prawne Wspólnoty w tym zakresie, obligatoryjne dla Polski jako kraju członkowskiego, staną się celem regionalnej polityki społecznej.

Przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego „Strategia w zakresie polityki społecznej do roku 2015” szeroko naświetla problematykę społeczną regionu, w tym problemy pomocy społecznej w części diagnostycznej jak i kierunków działań na perspektywę. Strategia Wojewódzka przyjmuje i akceptuje zawarte w niej treści jako rozwinięcie przedstawionej tu syntezy tego zagadnienia.

Można zauważyć utrwalenie postawy bierności i bezradności w odniesieniu od ośrodków post pegeerowskich, z których znaczna część leży w obszarach o niskiej produktywności.

Poszukiwanie pracy i przenoszenie się społeczeństwa do ośrodków o niższym stopniu bezrobociu wynika ze zbyt niskiej mobilności społeczeństwa, niskiego poziomu wykształcenia, brak aktywności lokalnej w rodzinie i gminie oraz brak środków finansowym w tym np. wynajem mieszkań.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- niższe tempo wzrostu miejsc w domach pomocy społecznej w stosunku do tempa wzrostu oczekujących,
- rosnący poziom ubożenia społeczeństwa powiększający liczbę świadczeniobiorców pomocy społecznej,
- niska aktywność społeczności lokalnych w działaniach na rzecz zapobiegania marginalizacji społecznej,
- wzrost patologii społecznych,
- słabe tempo procesu adaptowania społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych.
- występujące obszary biedy i strukturalnego bezrobocia;
- zbyt słabe więzi rodzinne i oddziaływanie rodziny;
- zbyt słabe oddziaływanie wychowawcze szkoły;
- zbyt mało wzorców osobowych w środowiskach lokalnych.

Kultura

Dwa największe miasta tego regionu: Szczecin i Koszalin tworzą centra kulturalne województwa zachodniopomorskiego, skupiające największą liczbę instytucji kultury i rozrywki.

W 2003 r. nie zaobserwowano istotnych zmian w zinstytucjonalizowanych formach działalności kulturalnej w porównaniu z rokiem 2000. Wzrostowi oferty kulturalnej w niektórych dziedzinach (projekcje filmowe w kinach, tytuły i nakłady książek i wydawnictw prasowych, wystawy muzealne) towarzyszył spadek w innych sferach (przedstawienia teatralne i koncerty). Podobne spostrzeżenia odnoszą się do uczestnictwa ludności w kulturze – spadła liczba czytelników i wypożyczeń w bibliotekach publicznych oraz liczba widzów w instytucjach widowiskowych, zwiększyła się natomiast liczba osób zwiedzających muzea i frekwencja w kinach.

Wydatki budżetowe ogółem jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w województwie zachodniopomorskim w 2003 roku wyniosły 113 mln tys. zł, tj. 66,61 zł na mieszkańca, co lokuje je na 8 miejscu w kraju (dla Polski – 68,41 zł).

Wskaźnik dostępności do bibliotek na terenie województwa można określić jako korzystną.

Z kolei wskaźnik ilości ośrodków kultury klubów i świetlic, na terenach wiejskich lokuje województwo na trzecim miejscu w kraju.

Od kilku lat obserwuje się tendencję rozwoju sieci muzeów w Polsce. Pełnią one istotną rolę w ukazywaniu historii i tradycji oraz upowszechnianiu kultury w kraju. W porównaniu z 2002 r. przybyło 1 muzeum i oddział muzealny. Do najbardziej znanych należą Muzeum Narodowe w Szczecinie, Muzeum Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie, Oddział Muzeum Morskiego w Szczecinie, Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu.

Wśród 12 teatrów województwa, 7 to teatry dramatyczne (w tym 1 lalkowy), 1 teatr muzyczny, 2 filharmonie. Na 1000 ludności w województwie przypadało 1,97 miejsca w teatrach i instytucjach muzycznych (dla Polski wskaźnik ten ma wartość 1,75).

Na przestrzeni lat 2000-2003 systematycznie spadała ilość przedstawień (z 2405 w 2000 r. do 2001 w 2003 r.), widzów i słuchaczy (z 489,2 tys. w 2000 r. do 409,9 tys.) teatrów i instytucji muzycznych. Do najbardziej znanych teatrów województwa należą: Współczesny, Polski, Kana, Teatr Lalek Pleciuga, Opera na Zamku w Szczecinie, Bałtycki Teatr Dramatyczny i Dialog w Koszalinie.

Kina województwa, to 38 placówek z 10,4 tys. miejsc na widowni, z czego w miastach działały 32 kina.

Ważnym wskaźnikiem obrazującym potencjał kulturalny województwa jest nakład wydawanych książek i broszur. Pod tym względem zachodniopomorskie zajęło przedostatnie miejsce w kraju.

W województwie zachodniopomorskim organizowane są imprezy, często o długoletniej tradycji, które uzupełniają ofertę kulturalną.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- niewystarczający dostęp do kultury i instytucji kultury w obszarach wiejskich pomimo znacznej ilości klubów i świetlic;
- brak mechanizmów wsparcia rozwoju kultury ze środków pozabudżetowych;
- zbyt mała liczba zdarzeń i działań w sferze tzw. Kultury wysokiej;
- zły stan bazy materialnej instytucji i ośrodków kultury;
- niewystarczające dofinansowanie działań w sferze rozwoju kultury i inicjatyw oddolnych w obszarach wiejskich.

Kultura fizyczna, sport i rekreacja

W województwie zachodniopomorskim istnieje sieć placówek wypełniających zadania z zakresu wychowania fizycznego, rekreacji i turystyki, rehabilitacji ruchowej oraz sportu. Zaliczają się do nich placówki oświatowe oraz ok. 1400 jednostek i organizacji kultury fizycznej.

Efekty tych działań są niewielkie, w stosunku do potrzeb i stanu zdrowotności społeczeństwa. Poziom sprawności fizycznej społeczeństwa jest niski, co dokumentują rezultaty przeprowadzanych badań. Przyczyn tego upatrywać należy w niewystarczającej liczbie i złym stanie istniejących obiektów, niewystarczającej liczbie i poziomie kadry szkoleniowej, a także w niskim poziomie świadomości społecznej, której rezultatem jest niewielki odsetek osób uprawiających sport i rekreację, wreszcie w braku rozwiązań systemowych dotyczących finansowania kultury fizycznej.

Uznaje się, że promocja zdrowia i zdrowego stylu życia oraz uczestnictwo w kulturze fizycznej jest jednym z najważniejszych zadań województwa. Jednym z priorytetów winno być poszerzenie istniejącej bazy umożliwiającej rehabilitację, rekreację i turystykę dzieci i młodzieży oraz osób w wieku poprodukcyjnym. Wynika to z jednej strony ze spadku aktywności i zdrowotności młodzieży, a z drugiej strony ze wzrostu przeciętnej długości życia.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- zły stan bazy sportowej i rekreacyjnej;
- niski poziom sprawności fizycznej społeczeństwa i uczestnictwa w kulturze fizycznej;
- słaba promocja zdrowego stylu życia;
- słaby rozwój sportu wyczynowego, niewielka liczba wydarzeń sportowych rangi krajowej i międzynarodowej.

Bezpieczeństwo publiczne

Województwo zachodniopomorskie znajduje się w ścisłej czołówce województw najbardziej zagrożonych przestępczością. Zjawisko to jest typowe dla ośrodków portowych oraz ośrodków, w których sezonowo pojawia się bardzo duża liczba osób przyjezdnych z całej Polski i z zagranicy. Jako sukces traktować należy zmniejszenie się rozmiarów przestępczości granicznej, nadal jednak jej poziom jest wysoki.

Przewidywany jest dalszy wzrost zagrożenia przestępczością, w tym zwłaszcza zorganizowaną, oraz przestępstwami z użyciem broni palnej. Niezbędne jest, więc przygotowanie pakietu działań – w systemie działań antykryzysowych – na rzecz zwalczania przestępczości, udrożnienia komunikacji społecznej, bezpieczeństwa ruchu drogowego, przejść granicznych, zwiększenia skuteczności służb.

Istotnym obszarem zagrożeń bezpieczeństwa jest zagrożenie pożarowe. Na terenach zurbanizowanych z wyeksploatowaną strukturą komunalną nie odbiega ono w istotny sposób od zagrożeń w innych województwach, jednak znaczące jest zwłaszcza w lasach, a wiąże się z ruchem turystycznym.

Nadmorskie położenie województwa niesie bezpośrednie zagrożenie powodowane dynamicznym oddziaływaniem morza, a poprzez Zalew Szczeciński oraz rzeki przymorza tj. Odrę, Regę, Parsętę, Wieprzę dynamika sztormowa morza przenoszona jest w ujściowe odcinki tych rzek, skutkując spiętrzeniem wody (cofka morska) powodującym zagrożenie powodziowe terenów przyległych. Odmorskie zagrożenie powodziowe w województwie jest zjawiskiem systematycznym związanym z cyklicznym występowaniem powodzi sztormowych.

Poza powodziami sztormowymi województwo narażone jest również na powodzie zatorowe, roztopowe i opadowe. Przystarzała konstrukcja obiektów i urządzeń ochrony przeciwpowodziowej oraz niedostateczny ich stan techniczny sprawia, że zagrożenie powodziowe jest zjawiskiem stałym.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- niski stan bezpieczeństwa publicznego, także w kontekście rozwoju ruchu turystycznego;
- zagrożenie przestępczością typową dla obszarów nadmorskich, przygranicznych i turystycznych;
- zagrożenie przestępczością i zjawiskami patologii społecznej w szkołach;
- słabe wyposażenie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne i ratownictwo.
- przestarzała konstrukcja obiektów i urządzeń ochrony przeciwpowodziowej oraz niedostateczny ich stan techniczny.

I.3. Infrastruktura techniczna

I.3.1. Infrastruktura transportowa.

Infrastruktura drogowa i kolejowa.

Województwo Zachodniopomorskie, dzięki swojemu położeniu geograficznemu, stanowi ważne miejsce na mapie Kraju gdzie przecinają się międzynarodowe i krajowe szlaki transportowe w układzie północ-południe i wschód – zachód. Stolica województwa, Stolica Pomorza - Szczecin, jako metropolia jest ważnym centrum administracyjnym, gospodarczym oraz transportowo-dystrybucyjnym, w którym spotykają się różne gałęzie transportu (drogowy, kolejowy, wodny i lotniczy). Tutaj następuje tranzyt towarów z południa Europy (Włochy, Chorwacja, Czechy, Słowacja) do krajów basenu Morza Bałtyckiego.

Sieć dróg krajowych przebiegająca przez województwo opiera się na drogach: nr 3 (E 65), nr A-6, nr 6 (E 28), nr 10, nr 11, nr 13, nr 20, nr 22, nr 23, nr 25, nr 26, nr 31. Największe zagęszczenie dróg krajowych istnieje w pasie przygranicznym. Sieć tych dróg nie zapewnia w pełni dogodny sposób połączenia regionu z pozostałą częścią Kraju oraz Europy. Klasa i stan nawierzchni ich jest bardzo niezadowolający. Ważne dla naszego regionu jest również połączenie dwóch ośrodków o znaczeniu ponadregionalnym Szczecina i Koszalina ze sobą i Stolicą Kraju oraz stworzenie dogodnego układu dróg biegnących wzdłuż wybrzeża Bałtyku i zachodniej granicy Państwa. Dużym wyzwaniem w zakresie funkcjonowania sieci dróg będzie pełne otwarcie obszaru naszego województwa po ratyfikowaniu układu z Schengen. Liczba i jakość przejść granicznych obecnie jest na poziomie dostatecznym, jednak zakładając dalszy wzrost transportu towarowego, zwiększenie ruchu osobowego, „zlikwidowanie” przejść granicznych wraz z obecnie obowiązującymi procedurami doprowadzi do konieczności otwarcia nowych połączeń przez granicę pomiędzy Polską a Niemcami.

Istniejące zaniedbania, wynikające z braku dostatecznej ilości funduszy w zakresie modernizacji ciągów drogowych, budowy obwodnic i bezkolizyjnych skrzyżowań na trasach o dużym natężeniu ruchu to podstawowe tzw. "wąskie gardła" na sieci drogowej. Mają one istotny wpływ na dostępność i atrakcyjność centrów gospodarczych, administracyjnych i turystycznych w regionie.

Sieć dróg wojewódzkich łączy ze sobą podstawowe ośrodki gospodarcze i administracyjne województwa. Wskaźnik gęstości dróg publicznych wynosi 65,5 km/100 km² (w Polsce 78,2). Ruch na tych drogach jest nieco niższy od średniej krajowej, natomiast cechuje się dużą dynamiką wzrostu. Charakterystyczną jego cechą jest nieregularność – coraz więcej odcinków drogowych charakteryzuje się ruchem turystycznym (lipiec, sierpień – wzrost ruchu o 50% w stosunku do innych miesięcy) i ostatnio ruchem rekreacyjnym (sobota, niedziela – wzrost ruchu o ponad 20% w stosunku do innych dni).

Drogi wojewódzkie, w zasadzie w całości, wymagają przebudowy. Charakteryzuje je przede wszystkim niedostateczna nośność tzn. nie przekracza 80 kN/oś, a ruch na niektórych odcinkach przekracza ruch panujący na drogach krajowych naszego województwa. Niedostateczne są następujące parametry dróg wojewódzkich: przejścia przez miejscowości, łuki poziome i pionowe, widoczności na łukach i skrzyżowaniach, szerokość jezdni, niedostateczna jest również ilość miejsc parkingowych i postojowych.

Kolejnym zagadnieniem w zakresie sieci dróg na terenie województwa są drogi powiatowe. Niektóre z nich włączają się w system komunikacyjny województwa i obsługują znaczny ruch transportowy w tym tranzytowy. Stan dróg powiatowy jest również zły pod względem parametrów jak i stanu nawierzchni.

W zakresie regionalnego transportu publicznego brak jest zorganizowanego i zintegrowanego systemu transportu publicznego. Chaotyczny rozwój rynku regionalnych przewozów pasażerskich, a zwłaszcza poważne opóźnienia zmian organizacyjnych i własnościowych publicznych jednostek świadczących usługi przewozowe, jak i brak rozwiązań zapewniających postępy integracji transportu pasażerskiego oznaczają, że w zakresie ponadlokalnych przewozów pasażerskich funkcje władz publicznych spełniane są w stopniu

niezadowolającym. Brak jest koordynacji przewozów regionalnych na obszarze całego województwa. Całkowity wolny rynek w regularnych autobusowych przewozach osób oraz monopol jednego przewoźnika w przewozach kolejowych będzie powodować niekontrolowaną likwidację przewozów na liniach komunikacyjnych nieopłacalnych dla przewoźników. Może doprowadzić to do marginalizacji w dostępie do transportu publicznego dużych, słabszych ekonomicznie obszarów województwa. W tym przypadku niezbędna będzie interwencja samorządu województwa. Na dzień dzisiejszy nie ma żadnych w tym zakresie rozwiązań instytucjonalnych obejmujących problem całościowo, dających takie uprawnienia samorządowi województwa. W efekcie pasażerską obsługę transportową ponad gminną kształtuje przede wszystkim rynek. Nie istnieje również koordynacja między podsystemami transportu (kolej — transport drogowy).

Przez obszar regionu przechodzą linie kolejowe o znaczeniu ponadregionalnym:

- linia E-59 (AGC) relacji Świnoujście - Poznań z odgałęzieniem na Szczecin Główny;
- linia C-E 59 (AGTC) relacji Świnoujście – Wrocław z odgałęzieniem w kierunku Szczecina Głównego i Portu Centralnego.
- linia Szczecin – Koszalin – Gdańsk,
- linia Amsterdam – Berlin – Szczecin, Berlin – Szczecin przez przejście graniczne Szczecin Gumieńce – Tantow,
- linia Pasewalk – Szczecin przez przejście graniczne Szczecin Gumieńce – Grambow,

W większości stan tych linii jest zły, jedynie linia E-59 na odcinku Szczecin-Poznań spełnia wymogi dla takich linii. Pozostałe odcinki wymagają pilnych inwestycji, które m.in. obejmują na niektórych odcinkach całkowitą elektryfikację, wybudowanie drugiego toru oraz dostosowanie torów do szybkości 160 km/h.

Ważne dla Województwa są następujące linie kolejowe:

- linia Kołobrzeg – Szczecinek- Piła – Poznań lub Warszawa
- linia Runowo Pomorskie – Szczecinek – Chojnice - Tczew
- linia Stargard Szcz. – Wałcz - Piła.

Parametry techniczne tych połączeń są niewystarczające do obsługi dużych mas ładunkowych, pomimo, iż potencjał transportowy cechuje się znacznymi rezerwami. Zły stan techniczny infrastruktury liniowej wymusza, ze względów bezpieczeństwa, konieczność obniżania szybkości jazdy pociągów niejednokrotnie do poziomu 40 km/h. Z uwagi na zły stan torowisk należałoby w ruchu pasażerskim zaprzestać eksploatacji około 50% sieci kolejowej, co spowoduje dalszą stagnację gospodarczą i społeczną obszarów znacznie oddalonych od stolicy województwa oraz większych ośrodków rozwojowych.

Sieć i stan techniczny całej infrastruktury linii wąskotorowej jest na bardzo niskim poziomie. Jeszcze istnieją trzy linie kolejki wąskotorowej, które po gruntownej modernizacji mogłyby funkcjonować, są to:

- linia Gryfice – Rewal - Trzebaitów – Gryfice,
- linia Koszalin-Manowo-Świelino,
- linia Stargard Szcz. - Stara Dąbrowa – Ińsko – Dobra.

Komunikacja lotnicza

Na obszarze województwa zachodniopomorskiego zlokalizowane są następujące lotniska: Goleniów, Dąbie, Kluczewo, Chojna, Płoty, Dziwnów, Zegrze Pomorskie, Borne Sulinowo, Bagicz, Świdwin, Mirosławiec, Oleszno, przy czym:

- Goleniów jest portem lotniczym, należącym do podstawowej sieci lotnisk w kraju, jest w pełni przystosowany do obsługi cywilnego ruchu pasażerskiego i towarowego zgodnie z wymogami Międzynarodowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego (ICAO). Stanowi również lotnicze przejście graniczne;
- Dąbie to lotnisko cywilne o nawierzchni trawiastej (aeroklub, baza lotnictwa sanitarnego).;
- lotniska powojenne, w tym poradzieckie to: Płoty, Dziwnów, Zegrze Pomorskie, Borne Sulinowo, Kluczewo, Chojna, Bagicz o różnym standardzie wyposażenia w infrastrukturę

lotniskową. Aktualnie budowle, majątek i infrastruktura na większości obiektów są w dużej mierze zdewastowane;

- lotniskami wojskowymi są – Świdwin, Mirosławiec, Oleszno;

Funkcjonowanie infrastruktury lotniczej w regionie jest jednym z narzędzi ułatwiających rozwój, promocję i wzmacnianie konkurencyjności regionu, tworzących siłę napędową dla multimodalnych usług transportowych.

Komunikacja wodna

Na wybrzeżu województwa zachodniopomorskiego funkcjonują trzy morskie porty handlowe w Szczecinie, Świnoujściu i w Policach oraz 10 małych portów bałtyckich i 13 przystani rybackich. Na terenie województwa realizowane jest około 90% pasażerskiego ruchu promowego oraz 47% przeładunków w Polsce. Z uwagi na zły stan techniczny małe porty i przystanie wymagają kosztownych prac modernizacyjnych.

Region posiada dogodny układ śródlądowych dróg wodnych łączących porty ujścia Odry z krajami Unii Europejskiej, a szczególnie z Niemcami.

Aktualny stan zabudowy hydrotechnicznej drogi wodnej na odcinku Szczecin – Kostrzyn nie pozwala na pełne wykorzystanie jej możliwości transportowych.

Uwarunkowania wynikające z deficytu i jakości sieci transportowej ograniczają w zasadniczy sposób rolę województwa zachodniopomorskiego jako partnera w rozwoju terenów przygranicznych, obsługi aglomeracji Berlina bądź jako "pomostu" do państw rejonu Morza Bałtyckiego, Europy południowej i Rosji.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *zły stan techniczny dróg wszystkich kategorii, słaba nośność;*
- *złe skomunikowanie Koszalina i Szczecina z resztą kraju oraz brak wyprowadzenia ruchu samochodowego poza miasta poprzez obwodnice i obejścia;*
- *niski poziom bezpieczeństwa na drogach;*
- *niewystarczający system połączeń granicznych;*
- *brak jest zorganizowanego i zintegrowanego systemu transportu publicznego;*
- *nieodpowiednie parametry hydrotechniczne drogi wodnej na odcinku Szczecin – Kostrzyn;*
- *zaniechania w aktualizacja Programu dla Odry 2006 uwzględniająca problematykę przeciwpowodziową i jakość drogi wodnej;*
- *zły stan techniczny większości linii kolejowych;*
- *niedostateczna jakość połączeń kolejowych w kierunkach Polski południowej oraz z Niemcami, a także z Rosyjskim Obwodem Kaliningradzkim.*

1.3.2. Infrastruktura techniczna

1.3.3. Zaopatrzenie w wodę

Podstawę zaopatrzenia regionu w wodę do celów komunalnych i na potrzeby gospodarcze stanowią ujęcia wód podziemnych. Wyjątkiem jest miasto Szczecin, które zaopatrywane jest w wodę z ujęć powierzchniowych i podziemnych.

Zapotrzebowanie na wodę do celów przemysłowych pokrywane jest przede wszystkim z ujęć własnych, przy zdecydowanej przewadze ujęć powierzchniowych.

Największym problemem zaopatrzenia w wodę województwa jest zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody. Nierównomierne rozłożenie zasobów wód podziemnych powoduje trudności w zaopatrzeniu w wodę niektórych części regionu, szczególnie pasa nadmorskiego i dużych aglomeracji miejskich.

Na obszarach wiejskich w zaopatrzeniu wsi w wodę znaczny udział mają małe wodociągi lokalne, bazujące na rozdrobnionych ujęciach wód podziemnych. W zdecydowanej większości stan techniczny ujęć oraz sieci wodociągowej jest niezadawalający.

Ze względu na stawiane wymogi, co do jakości wody podawanej odbiorcom, rosnące koszty eksploatacji wielu ujęć, zaznacza się tendencja do eliminowania wielu ujęć i tworzenia dużych systemów wodociągów grupowych.

Obszarem zagrożonym deficytem wody i wymagającym dostawy wody z zewnątrz jest pas nadmorski, a w szczególności jego zachodnia część.

Główne kierunki rozwoju w zakresie zaspokajania potrzeb wodnych użytkowników przedstawiają się następująco:

- zahamowanie degradacji ilościowej i jakościowej zasobów wodnych, z jednoczesnym rozpoczęciem systemowego ich zagospodarowywania, szczególnie w zlewniach rzek które stanowią lub będą stanowić źródło wody dla ujęć komunalnych, tj. Płoni, Wołczenicy i Odry od Odry Zachodniej do ujścia rzeki Iny.
- stworzenie regionalnego systemu zaopatrzenia w wodę zachodniej części pasa nadmorskiego opartego na zasobach wód podziemnych i powierzchniowych (zlewnia rzeki Wołczenicy – jezioro Ostrowo),
- zabezpieczenie potrzeb wodnych rolnictwa – retencja, przerzuty wód w rejonach deficytowych.
- modernizacja wodociągów wiejskich, eliminacja małych ujęć i tworzenia dużych systemów wodociągów grupowych.

1.3.4. Odprowadzanie ścieków

Największym źródłem zanieczyszczenia wód ściekami komunalnymi jest Szczecin, który odprowadza do wód Odry ponad 100 tys. m³/d nieoczyszczonych lub słabo oczyszczonych ścieków. Realizowane od 2004 r. inwestycje w ramach programu współfinansowanego z funduszy Unii Europejskiej ISPA (obecnie Fundusz Spójności) pt. "Poprawa jakości wody w Szczecinie" zlikwiduje negatywne oddziaływanie miasta na środowisko wodne.

Za obszar o względnie uporządkowanej gospodarce ściekowej uznać należy pas nadmorski.

Istotnym zagrożeniem czystości wód są ścieki socjalno-bytowe, odprowadzane z terenów wiejskich. Większość eksploatowanych oczyszczalni ścieków jest w złym stanie technicznym i swym zasięgiem najczęściej obejmuje budownictwo wielorodzinne d. PGR.

W ostatnim czasie można zaobserwować dość ustabilizowaną gospodarkę ściekową w funkcjonujących na terenie regionu zakładach przemysłowych, które poczyniły istotne zmiany w systemach oczyszczania ścieków, redukując w znaczący sposób zawarte w nich zanieczyszczenia.

Znaczny wpływ na jakość wód powierzchniowych i podziemnych mają zanieczyszczenia obszarowe, pochodzące z niewłaściwego zagospodarowania odchodów zwierzęcych (fermy trzody chlewnej), ścieków poprodukcyjnych oraz wypłukiwanych z gleby związków biogenych, środków ochrony roślin itp.

Główne kierunki podejmowanych działań w zakresie ochrony wód obejmują:

- wprowadzenie kompleksowych programów sanitacji miast i wsi (zespół działań technicznych i organizacyjnych zapewniających utrzymanie odpowiedniego standardu sanitarnego w miejscu bytowania człowieka),
- uporządkowanie gospodarki ściekowej w zlewniach rzek województwa, a w szczególności w zlewniach rzek będących źródłem wody dla celów komunalnych tj. Płoni, Wołczenicy i Odry od Odry Zachodniej do Iny.
- Ograniczenie negatywnego wpływu zanieczyszczeń obszarowych pochodzących z niewłaściwego zagospodarowania odchodów zwierzęcych.
- wprowadzenie kompleksowych rozwiązań organizacyjnych pozwalających na podejmowanie zintegrowanych działań inwestycyjnych i porządkowych ochrony wód

1.3.5. Ochrona przed powodzią

Zagrożeniem powodziowym objęte są następujące obszary :

- dolina rzeki Odry,
- doliny ujściowych odcinków rzek wpływających do rz. Odry, tj. Rurzyca, Kurzyca, Słubia, Myśla, Tywa, Płonia, Ina, Gunica,

- obszary wokół jeziora Dąbie,
- obszary wokół Zalewu Szczecińskiego oraz doliny ujściowych odcinków dopływów, tj. Gowienicy, Wołchenicy, Świńca,
- tereny przyujściowe rzek: Regi, Parsęty i Wieprzy,
- tereny wokół jezior przymorskich.

Z miast powodzią zagrożone są lokalnie: Szczecin, Świnoujście, Gryfino, Trzebiatów, Stargard Szczeciński, Kołobrzeg, Sławno, Darłowo i Białogard.

Większość w/w obszarów chroniona jest wałami przeciwpowodziowymi, których łączna długość wynosi 545 km, a powierzchnia obszaru chronionego wynosi 507,7 km².

Znaczna część użytków zielonych (ok. 40% ogółu) może być eksploatowana tylko po uprzednim zabezpieczeniu wałami i mechanicznym odwodnieniu zawali.

Największe zagrożenie powodziowe w naszym województwie występuje podczas spiętrzenia wód Zatoki Pomorskiej (powódź cofkowa), mniejsze zagrożenie stanowi powódź w dolinie Odry, wywołana zatorami lodowymi.

Stan techniczny wałów, (z których większość została zbudowana przed 1945 r. i to głównie z materiału miejscowego – torfów na podłożu torfowym) oraz niedostateczne rzędne korony obwałowań stawiają wymóg przebudowy systemu przeciwpowodziowego całego obszaru.

Wały przeciwpowodziowe w województwie zachodniopomorskim w większości nie spełniają wymogów normatywnych; zdecydowana większość wałów nie spełnia nawet parametrów najniższej IV klasy.

Konieczna jest przebudowa systemu przeciwpowodziowego:

- obszaru ujścia Odry (odbudowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych, odbudowa przekroju dla przepływu wód katastrofalnych, udrożnienie ujściowego odcinka Regalicy oraz jeziora Dąbie dla bezpiecznego przeprowadzenia i odbioru kry lodowej),
- dolin ujściowych odcinków rzek wpływających do rz. Odry, tj. Rurzyca, Kurzyca, Słubi, Myśli, Tywy, Płoni, Iny, Gunicy,
- obszarów wokół jeziora Dąbie,
- obszarów wokół Zalewu Szczecińskiego oraz doliny ujściowych odcinków dopływów tj. Gowienicy, Wołchenicy, Świńca,
- terenów przyujściowych rzek: Regi, Parsęty i Wieprzy,
- miast: Szczecina, Gryfina, Trzebiatowa, Białogardu, Kołobrzegu, Sławna, Darłowa, Stargardu Szczecińskiego oraz Świnoujścia.,

1.3.6. Gospodarka odpadami

W województwie powstaje rocznie ok. 5 mln. ton odpadów przemysłowych z czego ok. 36 %, poddaje się odzyskowi, 26% unieszkodliwieniu poza składowaniem, 34,5% unieszkodliwieniu przez składowanie i pozostałą część zmagazynuje się. Stale wzrasta unieszkodliwienie odpadów poza składowaniem.

Największymi wytwórcami odpadów są ZCH „Police” S.A. oraz Zespół Elektrowni „Dolna Odra”.

Dominującymi rodzajami odpadów przemysłowych w województwie są:

- fosfogipsy wymieszane z żużłami i popiołami paleniskowymi (1,2 – 1,6 mln t.),
- szlasy z regeneracji wymienników jonitowych (1,2 – 1,5 mln t.).

Największymi składowiskami na terenie województwa są:

- składowiska ZCH „Police”. na którym zdeponowano ok. 66% ogólnej ilości odpadów przemysłowych w województwie,
- odpady paleniskowe Zespołu Elektrowni „Dolna Odra” – ok. 32% ogólnej ilości odpadów przemysłowych w województwie,

W 2003 r. wytworzono w województwie ok. 98 tys. t odpadów niebezpiecznych, odpady te pochodzą głównie ze źródeł zlokalizowanych na terenie czterech powiatów: polickiego, gryfińskiego oraz miast Szczecina i Świnoujścia.

Specyficznymi składowiskami odpadów niebezpiecznych są mogilniki (zbiorniki do przechowywania przeterminowanych środków ochrony roślin oraz opakowań po tych środkach). Do likwidacji pozostaje 27 szt. Prace zmierzające do likwidacji mogilników zostały wstrzymane z uwagi na brak środków.

Systematycznie wzrasta ilość gmin prowadzących selektywną zbiórkę odpadów, aktualnie tylko jedna gmina – Police objęta jest w całości selektywną zbiórką.

Gospodarka odpadami komunalnymi na terenie województwa nadal jest niezadowolająca, bazuje głównie na składowaniu odpadów na składowiskach. Na terenie województwa znajduje się 113 składowisk, w tym 47 już nieczynnych. W większości na składowiska trafiają odpady niesegregowane.

O ile w dziedzinie ochrony wód infrastruktura w województwie jest w coraz lepszym stanie i zapewnia coraz widoczną poprawę stanu rzek i zbiorników wodnych to gospodarowanie odpadami komunalnymi jest obszarem niedoinwestowanym i na poziomie lokalnym oraz regionalnym problem ten pozostaje nadal nierozwiązany.

W 2003 roku został opracowany Plan gospodarki odpadami dla województwa zachodniopomorskiego, w którym sformowano listę działań priorytetowych w zakresie gospodarki odpadami (realizacja do 2015 roku).

1.3.7. Telekomunikacja

Poziom rozwoju telekomunikacji w zakresie telefonii przewodowej w województwie jest stosunkowo zadowolający. W 2003 r. liczba telefonicznych łączy głównych (abonenci telefonii przewodowej + łącza ISDN) wynosiła 565,9 tys., co daje wskaźnik gęstości abonenckiej 33,4 abonenta na 100 mieszkańców (wskaźnik krajowy 32,2). W rozbiciu na miasto i wieś, wskaźniki te odpowiednio wynoszą: miasto – 38,6 (wskaźnik krajowy 39,9), wieś – 21,6 (wskaźnik krajowy 19,9).

Telefonia stacjonarna w województwie wymaga zakończenia procesu wymiany central na centrale cyfrowe, modernizacji i rozbudowy abonenckich węzłów dostępowych oraz sieci międzycentralowych.

W 2003 r. w województwie zachodniopomorskim 49% gospodarstw domowych było wyposażonych w telefon komórkowy (wskaźnik krajowy 47,2%). Na koniec 2004 r. na obszarze woj. zachodniopomorskiego działało około 600 stacji bazowych telefonii komórkowych wszystkich operatorów. Aby uzyskać maksymalne pokrycie województwa przez wszystkich operatorów należy rozbudować sieć stacji bazowych i nadajników szczególnie w sektorze północno-zachodnim.

Sektor telekomunikacji obejmuje również infrastrukturę niezbędną do transmisji danych, m.in. na potrzeby dostępu do internetu. Aktualnie najbardziej rozpowszechnione formy dostępu to dostęp szerokopasmowy i za pośrednictwem telewizji kablowej. Stworzenie możliwości szerokiego dostępu do internetu wymaga budowy nowej infrastruktury telekomunikacyjnej, w tym podstawowej. Budowana infrastruktura powinna uzupełniać już istniejącą, szczególnie w obszarach o niższym stopniu jej nasycenia (tereny wiejskie, małe miejscowości i miasta).

1.3.8. Elektroenergetyka

Zapotrzebowanie na energię elektryczną odbiorców indywidualnych i przemysłowych jest zaspokajane w całości; generalnie, w krajowym systemie energetycznym występuje nadmiar mocy. W województwie zachodniopomorskim w roku 2003 energię elektryczną odbierało 564,3 tys. odbiorców (w gospodarstwach domowych), zużywając 1009,5 GWh energii elektrycznej, czyli średnio 1826 kWh na jednego odbiorcę (9 miejsce w kraju).

System energetyczny na obszarze województwa, m.in. z uwagi na konieczność współpracy z partnerami z UE, wymaga dostosowania sieci przesyłowej do potrzeb krajowego i europejskiego rynku energii elektrycznej, dostosowania istniejących obiektów sieciowych do aktualnych wymagań ochrony środowiska, rozbudowy w zakresie linii przesyłowych 220 i 400 kV. Istniejące linie wysokiego napięcia należy modernizować; w aglomeracji szczecińskiej, w

pasie nadmorskim oraz w południowo-wschodniej części województwa występuje konieczność rozbudowy sieci 110 kV.

I.3.9. Odnawialne źródła energii

Wzrasta wykorzystanie niekonwencjonalnych źródeł energii. Województwo zachodniopomorskie położone jest na strukturach geologicznych umożliwiających wykorzystanie energii ziemi (przykłady: Geotermia Pырzyce, rozpoczęte prace w Stargardzie Szczecińskim). Ekonomicznie korzystne warunki wykorzystania energii geotermalnej do celów grzewczych występują w miastach posiadających dużą liczbę odbiorców ciepła oraz sieć ciepłowniczą. W zachodniej części województwa dotyczy to: Szczecina, Stargardu Szczecińskiego, Świnoujścia, Kamienia Pomorskiego. Aktualnie w regionie funkcjonują farmy i pojedyncze elektrownie wiatrowe o łącznej mocy ok. 54 MW, co stanowi ok. 95 % mocy wszystkich elektrowni wiatrowych w Polsce; największe z nich to: farma w Zagórzcu (gm. Wolin) o mocy 30 MW i farma w Cisowie (gm. Darłowo) o mocy 18 MW. Dla celów energetyki wiatrowej wykorzystać można również część obszaru morza w polskiej strefie ekonomicznej (w odległości powyżej 12 Mm od brzegu). W województwie eksploatowanych jest szereg elektrowni wodnych, głównie w zlewniach rzek Regi i Myśli, o łącznej mocy około 8 MW. Funkcjonuje elektrownia szczytowo-pompowa w Żydowie o mocy 150 MW (własność ZE Słupsk). Potencjalne możliwości rozwoju energetyki wodnej posiadają rzeki: Parsęta, Wieprza, Ina, jednak przy dużym rozproszeniu źródeł i niewielkiej ich mocy jednostkowej. W energetycznym wykorzystaniu biomasy istnieją możliwości odzysku energii zawartej w słomie, odpadach drzewnych i roślinach energetycznych. Uprawa tych roślin i pozyskiwanie z nich biomasy do celów energetycznych pozwala m.in. na: zagospodarowanie gruntów o niskiej przydatności rolniczej aktualnie niewykorzystywanych rolniczo, uzyskanie energii cieplnej z ekologicznego źródła, spadek bezrobocia na terenach wiejskich.

I.3.10. Gazownictwo

W 2003 r. z gazu sieciowego korzystało 61,6% ogółu ludności województwa; w rozbiciu na miasta i wsie jest to odpowiednio: 83,7% ludności miejskiej i 10,7% ludności wiejskiej. W miastach przyłączonych do sieci gazowej było 80,3% ogółu mieszkań, na wsi 9,8%. Zachodniopomorski system gazowniczy wymaga dodatkowego zasilania gazem wysokiego ciśnienia, lub budowy w zachodniej części województwa przetłaczalni gazu, celem wzmocnienia zasilania miejscowości najbardziej odległych od źródeł. Konieczna jest dalsza rozbudowa sieci gazociągów wysokiego i średniego ciśnienia na obszarze województwa, ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *deficyt wody, szczególnie w obszarach nadmorskich;*
- *zahamowanie degradacji ilościowej i jakościowej zasobów wodnych, z jednoczesnym rozpoczęciem systemowego ich zagospodarowywania, szczególnie w zlewniach rzek które stanowią lub będą stanowić źródło wody dla ujęć komunalnych,*
- *modernizacja wodociągów wiejskich, eliminacja małych ujęć i tworzenia dużych systemów wodociągów grupowych.*
- *negatywny wpływ zanieczyszczeń obszarowych pochodzących z niewłaściwego zagospodarowania odchodów zwierzęcych (np. fermy trzody chlewnej);*
- *zabezpieczenie potrzeb wodnych rolnictwa – retencja, przerzuty wód w rejonach deficytowych.*
- *gospodarowanie odpadami komunalnymi jest obszarem niedoinwestowanym i na poziomie lokalnym oraz regionalnym problem ten pozostaje nadal nie rozwiązany.*
- *zły stan techniczny wałów przecipowodziowych, zagrożenie powodzią części obszaru województwa.*
- *zbyt wolny rozwój światłowodowych i radiowych telekomunikacyjnych sieci przesyłowych;*
- *zbyt niski, w stosunku do średniej krajowej, stopień informatyzacji szkół i samorządów;*

- *kolizja pomiędzy nadmiarem mocy w systemie energetycznym, a możliwościami wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii;*
- *niewystarczający rozwój sieci gazowej na obszarach wiejskich;*

I.4. Środowisko przyrodnicze i jego ochrona, środowisko kulturowe

1.4.1. Jakość wód

W województwie zachodniopomorskim największy udział w wykorzystaniu oraz odprowadzaniu ścieków ma przemysł - ok. 92% (w tym 85% wody pochłonicze), gospodarka komunalna - ok. 7%. Pozostały 1% stanowią potrzeby rolnictwa i leśnictwa.

Wody powierzchniowe są głównym źródłem zaopatrzenia gospodarki w wodę – pokrywają ponad 90% zapotrzebowania. Zasoby wód powierzchniowych przeznaczone są głównie do celów komunalnych. Od kilku lat daje się zaobserwować zmniejszenie zużycia wody; spadek zaobserwowano we wszystkich dziedzinach gospodarki. **Wody powierzchniowe**

Decydujący wpływ na jakość wód powierzchniowych mają zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł, do których należą:

- punktowe zrzuty ścieków komunalnych i bytowo-gospodarczych z miejskich i wiejskich systemów kanalizacyjnych,
- punktowe zrzuty ścieków przemysłowych zrzucanych za pomocą własnych systemów kanalizacyjnych,
- punktowe zrzuty zanieczyszczonych wód opadowych z terenów zurbanizowanych i przemysłowych,
- rozproszone zrzuty ścieków ze zurbanizowanych terenów miejskich i wiejskich nie wyposażonych w systemy kanalizacyjne,
- zanieczyszczenia obszarowe głównie z rolnictwa spowodowane spływami głównie powierzchniowymi zanieczyszczeń zawierających związki biogenne, środki ochrony roślin, z niewłaściwego rolniczego zagospodarowania odchodów zwierzęcych, soków kiszonkowych oraz ścieków bytowo-gospodarczych lub poprodukcyjnych.

Przestrzenny rozkład obciążenia środowiska ściekami pokrywa się z położeniem dużych aglomeracji miejsko – przemysłowych. Największym źródłem zanieczyszczania wód ściekami komunalnymi jest Szczecin. Z reguły ośrodki miejskie poza Szczecinem posiadają wysokosprawne oczyszczalnie ścieków. Zły stan sanitarny wód, wysokie stężenia zanieczyszczeń biogennych i organicznych oraz zachodzące procesy eutrofizacji są najistotniejszymi zagrożeniami, które ograniczają możliwość gospodarczego wykorzystania zasobów wodnych rzek województwa zachodniopomorskiego,.

Istotnym zagrożeniem czystości wód są ścieki odprowadzane z terenów wiejskich. Obserwowane od początku lat dziewięćdziesiątych zmniejszenie zużycia nawozów sztucznych i racjonalizacja nawożenia zmniejszyły wprawdzie zagrożenie wód zanieczyszczeniem z tych źródeł, jednak szybki rozwój przemysłowej hodowli trzody chlewnej, szczególnie zauważalny na terenie naszego województwa, może spowodować odwrócenie korzystnych tendencji.

Analiza danych monitoringowych potwierdza, że przemysł przestał być głównym sprawcą zanieczyszczenia wód. Wszystkie zakłady przemysłowe uciążliwe dla środowiska podjęły działania inwestycyjne zmierzające do poprawy stanu gospodarki ściekowej.

Wyniki badań stanu czystości wód na terenie regionu dokumentują systematyczną, lecz bardzo powolną poprawę ich jakości.

Wprowadzona w 2000 roku w życie Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/EC nakłada na państwa członkowskie zobowiązanie wdrożenia wszystkich niezbędnych działań w kierunku osiągnięcia celu, jakim jest, co najmniej dobry ekologiczny stan wód w okresie 15 lat.

1.4.2. Wody podziemne

W 2003 roku zwiększył się udział wód wysokiej i najwyższej jakości w porównaniu z rokiem 2002. Łącznie do klas Ia i Ib zaliczono wodę z 33 otworów. Pod względem występowania wód niskiej jakości (III), w roku 2003 nie stwierdzono istotnych różnic w porównaniu z rokiem 2002. W analizowanych latach na 49 przebadanych otworów., w 33 otworach pod względem zawartości żelaza oraz w 37 odnośnie manganu wody podziemne nie spełniały norm wody pitnej. Wskazuje to na potrzebę uzdatniania wód podziemnych ujmowanych w celu spożycia.

1.4.3. Ocena jakości powietrza

W roku 2003, podobnie jak w latach poprzednich, przemysł, w tym zwłaszcza energetyka, stanowiła ciągle jeszcze największe źródło zanieczyszczeń powietrza na obszarze województwa zachodniopomorskiego. Dominującą rolę w emisji do atmosfery zanieczyszczeń pyłowych i gazowych mają 3 powiaty: gryfiński, policki oraz miasto Szczecin. Wiąże się to z faktem, iż znajdują się tam główne, punktowe źródła emisji.

W wyniku inwestycji proekologicznych realizowanych w sektorze energetycznym, w ostatnich latach emisja zanieczyszczeń do powietrza (dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu, tlenków węgla) ulega systematycznemu spadkowi.

W świetle obserwowanego spadku emisji z sektora przemysłowego rośnie znaczenie zanieczyszczeń pochodzących z sektora komunalnego, a także z transportu samochodowego (emisja powierzchniowa i liniowa). Stają się one obecnie ważnym problemem wymagającym pilnego rozwiązania. W wielu powiatach rolniczych i atrakcyjnych pod względem turystycznym, z niewielką produkcją przemysłową, udział emisji liniowej (wzdłuż dróg) i powierzchniowej (np. zanieczyszczenie ze źródeł c.o.) w emisji całkowitej znacznie przekracza 50% (powiaty: koszaliński, sławieński, świdwiński, gryficki, wałecki i szczecinecki).

Ocena jakości powietrza przeprowadzona w 2003 roku dla województwa zachodniopomorskiego wykazała, iż na przeważającym jego obszarze, poza aglomeracją Szczecin, nie są przekraczane dopuszczalne wartości stężeń dla wszystkich objętych oceną zanieczyszczeń.

Klimat akustyczny

Przeprowadzane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska badania hałasu drogowego potwierdzają przekroczenie poziomów progowych przy zabudowie mieszkaniowej zlokalizowanej wzdłuż głównych tras komunikacyjnych, dotyczy to również terenów zlokalizowanych w sąsiedztwie magistrali kolejowych o dużym natężeniu ruchu.. Gleby Zanieczyszczenia metalami ciężkimi gleb użytkowanych rolniczo w województwie odpowiada przeciętnemu zanieczyszczeniu metalami gleb w Polsce. Nie stwierdzono większych połąci, które pod względem zanieczyszczeń metalami ciężkimi kwalifikują się do wyłączenia z produkcji. Większość użytków rolnych województwa to gleby niezanieczyszczone, o naturalnych zawartościach metali ciężkich, nadających się pod wszystkie uprawy ogrodnicze i rolnicze.

1.4.4. Lasy

Ocena stanu zdrowotnego lasów województwa zachodniopomorskiego dokonana ma podstawie monitoringu stałych powierzchni obserwacyjnych jest korzystna na tle kraju ale nie jednorodna dla całego obszaru. Podkreśla się wyższą kondycję zdrowotną drzewostanów we wschodniej części województwa. W zachodniej części województwa głównym czynnikiem decydującym o stanie lasów są zanieczyszczenia przemysłowe. Powierzchnia lasów uszkodzonych zanieczyszczeniami przemysłowymi (nadleśnictwa Gryfino, Goleniów, Trzebież) wynosi łącznie 13,7 tys. ha, tj. 1,7 % powierzchni leśnej województwa. Na obszarach uszkodzeń drzewostanów leśnych niezbędna jest przebudowa gatunkowa głównie w kierunku wprowadzenia gatunków odpornych na zanieczyszczenia przemysłowe.

I.4.5. Obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Dla zachowania najcenniejszych walorów przyrodniczych stosuje się różne formy ochrony przyrody. Łączna powierzchnia obszarów stanowiących krajowy system obszarów chronionych wynosi ok. 20 % ogólnej powierzchni województwa. Krajowy system obszarów chronionych na terenie województwa zachodniopomorskiego reprezentowany jest przez:

- 2 Parki Narodowe (Woliński Park Narodowy, Drawieński Park Narodowy),
- 84 rezerваты przyrody (o różnej typologii, m.in. florystyczne, leśne, torfowiskowe, krajobrazowe, ptaków),
- 7 Parków Krajobrazowych (Barlinecko – Gorzowski Park Krajobrazowy – część, Cedyński Park Krajobrazowy, Drawski Park Krajobrazowy, Iński Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry, Park Krajobrazowy „Ujście Warty” – część, Szczeciński Park Krajobrazowy – „Puszcza Bukowa”),
- 20 Obszarów Chronionego Krajobrazu,

Natura 2000

Wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej, oprócz krajowego systemu obszarów chronionych istotne znaczenie w ochronie bioróżnorodności w skali Europy mają pełnić obszary Natura 2000. Obszary zaproponowane do ochrony obejmują:

- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) - (Special Protection Areas - SPA) wyznaczone na podstawie Dyrektywy Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków, tzw. "Ptasiej",
- specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) - (Special Areas of Conservation - SAC) wyznaczone na podstawie Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. "Siedliskowej", dla siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I oraz gatunków roślin i zwierząt wymienionych w załączniku II do Dyrektywy.

Obszar Europejskiej Sieci Natura 2000, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (2004), może pokrywać się w części z obszarami i obiektami istniejącymi objętymi formami ochrony lub proponowanymi obszarami i obiektami. Z założenia Natura 2000 jest niezależna od krajowego systemu obszarów chronionych. Jednak w praktyce cenne przyrodniczo obszary w skali państwa, objęte formą ochrony, w dużym stopniu proponowane są do europejskiej sieci Natura.

Obszary Natura 2000 w województwie zachodniopomorskim obejmują:

- 1) **Obszary specjalnej ochrony ptaków** - zajmują powierzchnie 194 811 ha. Tereny objęte tą formą ochrony wymienia Rozporządzenie Ministra z dnia 21.07.2004 r. (Dz. U. Nr 229, poz. 2313) w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Celem wyznaczonych obszarów jest ochrona populacji dziko występujących ptaków oraz utrzymanie ich siedlisk w niepogorszonej formie. Dla powyższych obszarów sporządzane będą plany ochrony na okres 20 lat. Plany ochrony dopiero określą właściwe granice, cele i zadania dla tych obszarów.

nr	nazwa	powierzchnia w ha
PLB320001	Bagna Rozwarowskie	4211.20
PLB320008	Ostoja Ińska	86300.30
PLB990003	Zatoka Pomorska	591112.80
PLB320004	Jeziora Wełtyńskie	1306.20
PLB320005	Jezioro Miedwie i okolice	15782.00
PLB320006	Jezioro Świdwie	6157.00
PLB320007	Łąki Skoszewskie	9593.90
PLB320003	Dolina Dolnej Odry	54234.80

PLB990002	Przybrzeżne wody Bałtyku	211741.20
PLB320002	Delta Świny	9115.70
PLB320009	Zalew Szczeciński	44928.50

2) *Specjalne obszary ochrony siedlisk* – projekt

nr	nazwa	powierzchnia w ha
PLH320020	Wzgórza Bukowe	11651.10
PLH320001	Bobolickie jeziora lobeliowe	4424.00
PLH320002	Brzeźnicka Węgorza	433.60
PLH320003	Dolina Grabowej	8030.10
PLH320004	Dolina Iny koło Recza	4503.20
PLH320005	Dolina Krąpieli	229.10
PLH320006	Dolina Płoni i jezioro Miedwie	21253.90
PLH32007	Dorzecze Parsęty	28010.80
PLH320008	Janiewickie Bagno	162.00
PLH320009	Jeziora szczecineckie	6391.70
PLH320010	Jezioro Kozie	184.30
PLH320011	Jezioro wielki Bytyń	1826.60
PLH320012	Kemy rymańskie	2624.00
PLH320014	Pojezierze myśliborskie	4262.80
PLH320015	Police kanały	0.10
PLH320013	Ostoja goleniowska	8453.60
PLH320018	Ujście Odry i Zalew Szczeciński	44743.70
PLH320019	Wolin i Uznam	35132.90
PLH320017	Trzebiatowsko - kołobrzeski pas nadmorski	18017.70
PLH320016	Słowińskie Błoto	228.10

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *nierozwiązany problem gospodarki odpadami;*
- *nadmierne zanieczyszczenie wód powierzchniowych i zaawansowane procesy eutrofizacji jezior;*
- *nadmierne zanieczyszczenia komunikacyjne hałasem i emisją spalin;*
- *zahamowanie introdukcji obcych gatunków flory i fauny;*

I.4.6. Środowisko kulturowe

- Na zasoby środowiska kulturowego województwa składa się 2.893 zabytków nieruchomych oraz 1.547 zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

Ponadto – 89.612 zabytków nieruchomych i 10.764 ruchomych w ewidencji konserwatorskiej (chronionych na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie

zabytków i opiece na d zabytkami), z których część kwalifikuje się do wpisu do rejestru zabytków.

- Do najbardziej charakterystycznych form zabudowy decydujących o charakterze krajobrazu kulturowego województwa możemy zaliczyć:
 - **Układy staromiejskie o średniowiecznej metryce** - z zachowanym rozplanowaniem z czasu lokacji, z kościołami farnymi, ratuszami i zespołami zabudowy mieszczańskiej (głównie XIX-wiecznej, ale też z zachowanymi kamienicami o metryce starszej XV-XVIII-wiecznej) w Cedyni, Darłowie, Dobrej k/Nowogardu, Lipianach, Maszewie, Mieszkowicach, Moryniu, Myśliborzu, Trzcińsko-Zdroju, Trzebiatowie, a także odbudowywane obecnie zespoły staromiejskie w Szczecinie i Kołobrzegu.
 - **Średniowieczne systemy obronne** - na terenie województwa znajduje się liczna grupa miast z czytelnie zachowanymi murami obronnymi z wieżami, basztami, bramami i fosami pochodzącymi z okresu średniowiecza – są to zespoły pod względem liczby i walorów zabytkowych unikalne w skali kraju. Do najlepiej zachowanych należą mury w: Drawsku Pomorskim, Koszalinie, Mieszkowicach, Pyrzycach, Reczu, Stargardzie Szczecińskim, Trzcińsko-Zdroju. Wśród nich zachowały się egzemplarze miejskiej architektury obronnej klasy europejskiej jak np. Brama Świecka i Barnkowska w Chojnie, Brama Wolińska w Goleniowie, Brama Wałowa, Portowa i Pyrzycka w Stargardzie Szczecińskim.
 - **Zamki** - ośrodki władzy książęcej i biskupiej, od najokazalszego zamku książęcego w Szczecinie po zamki w Białogardzie, Darłowie, Swobnicy, Świdwinie oraz relikty zamków w Dobrej k/Nowogardu, Karlinie, Starym Drawsku, Drawnie, Golczewie, Moryniu, Złocięcu.
 - **Budowle sakralne** - od średniowiecza po XIX wiek, były i pozostały dominantami w zabudowie miast i wsi. Najstarsze pomorskie obiekty sakralne datuje się na XII/XIII w. Do nich należą romańskie / wczesnogotyckie kościoły granitowe. Granitowe kościoły XII/XIII-wieczne - grupa świątyń miejskich i wiejskich położonych w rejonach płd.-zach. województwa, stanowiąca kontynuację tego typu budowli po zachodniej stronie Odry (m.in. gm. Moryń, Chojna, Mieszkowice).
 - Wśród najcenniejszych budowli sakralnych znajdują się katedra w Kamieniu Pomorskim wraz z zabudową Osiedla Katedralnego oraz katedra NMP w Kołobrzegu.
 - Ryglowe kościoły XVII-XVIII-wieczne - ponad 70 wiejskich kościołów budowanych w konstrukcji ryglowej (głównie wiejskich) występujących w rejonach północno-wschodnich województwa (charakterystyczne dla tych terenów).
 - Zespoły zabudowań poklasztornych - średniowieczne zespoły w Bierzwniku, Chwarszczanach, Cedyni, Kołbaczu, Marianowie, Jasienicy, Pełczycach Rurce - obiekty związane z działalnością na Pomorzu zakonów cystersów, joannitów, norbertanów, templariuszy
 - **Rezydencje pomorskie** - założenia dworsko/pałacowo-parkowe z folwarkami wpisane w krajobraz większości wsi pomorskich, głównie XIX-wieczne, ale także starsze, XVIII-wieczne rezydencje jak np. unikatowe barokowe założenia w Świerznie i Niepołcku. Budowle rezydencjonalne prezentują charakterystyczny dla XIX wieku eklektyzm.
 - Z wielu dawnych rezydencjach pozostały tylko parki z cennym starodrzewem, jak np.: park w Zatonii Dolnej, który posiada walory ponadlokalne. Większość tych obiektów znajduje się obecnie w zasobie AWRSP i jest sukcesywnie prywatyzowana lub przekazywana samorządom.
 - **Układy ruralistyczne (wiejskie) o średniowiecznej metryce** - o czytelnych układach lokacyjnych okolicowych, owalnicowych lub ulicowych, z zachowaną

- zabudową zagrodową murowaną i ryglową z XIX w., z przykładami starszej XVIII-wiecznej zabudowy (np. w rejonie Pyrzyń, pasa nadmorskiego).
- **Architektura uzdrowiskowa** - związana z rozwojem pod koniec XIX wieku funkcji rekreatywno-uzdrowiskowych, głównie w pasie nadmorskim (Świnoujście, Kamień Pomorski, Dziwnów, Kołobrzeg) a także w rejonach występowania leczniczych pokładów wód lub błot (Trzcińsko-Zdrój, Połczyn-Zdrój). Architektura uzdrowiskowa cechuje nawiązanie do wzorców szwajcarskich i południowoniemieckich. Funkcje uzdrowiskowo-wypoczynkowe tych miejscowości pozostały aktualne, natomiast znacznej degradacji ulega układ i zabudowa, tj. te elementy układu przestrzennego, które stanowią o atrakcyjności wielu historycznych / tradycyjnych europejskich miejscowości uzdrowiskowych.
 - **Zabytki techniki i przemysłu** - posiadają walory zabytkowe a jednocześnie są współcześnie użytkowane. Świadectwa rozwoju myśli technicznej, związane przede wszystkim z rozwojem przemysłu w XIX w. a także obiekty militarne, związane ze strategicznym położeniem terenów woj. zachodniopomorskiego. Do pierwszej grupy należą młyny i wiatraki kontynuujące tradycje młynarskie sięgające średniowiecza; elektrownie wodne i inne urządzenia hydrotechniczne budowane na większych rzekach regionu: Odrze, Redze, Inie, Drawie, Parsęcie; zespoły urządzeń hydrotechnicznych rz. Odry – system kanałów, śluz, jazów m.in. Polderu Cedyńskiego i Międzyodrza; kolejowe linie wąskotorowe, obecnie w większości zlikwidowane, a te, które jeszcze funkcjonują są obiektem zainteresowania turystów, (linie Gryfice – Rewal – Trzebiatów i Koszalin – Świelino).
 - Do drugiej grupy zabytków sztuki militarnej należą umocnienia w rejonie Odry i Wału Pomorskiego, pasa nadmorskiego, pozostałości twierdzy kołobrzesckiej oraz zespół XIX-wiecznych fortów w Świnoujściu. Obiektami charakterystycznymi dla nadmorskiego położenia województwa są XIX-wieczne latarnie morskie (w Świnoujściu, Niechorzu, Kołobrzegu) oraz porty (w Szczecinie, Darłównu, Kołobrzegu).
 - **Zabytki archeologiczne** - licznie występujące świadectwa najdawniejszych dziejów Pomorza, jak np. grobowce megalityczne z epoki kamienia w rejonie Dolic, Przelewic; grodziska kultury łużyckiej, głównie z okresu wczesnego średniowiecza, także średniowieczne; cmentarzyska kurhanowe w rejonach Wolina, Dolic, Osiny, Przelewic, Trzebiatowa, k/Świelubia; cmentarzysko kurhanowe z kręgami kamiennymi w Grzybnicy k/Koszalin; grodzisko wyżynne, port wczesnośredniowieczny, cmentarzysko ciałopalne w Budzistowie.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *zły stan zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego;*
- *zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego;*
- *słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego;*
- *problemy rozwojowe w obszarach staromiejskich układów urbanistycznych.*

I.5. Gospodarka

I.5.1. Gospodarczy wizerunek regionu

Gospodarkę województwa zachodniopomorskiego cechuje zróżnicowanie przestrzenne i funkcjonalne.

Większość potencjału gospodarczego skupia się w dwóch obszarach – w obszarze aglomeracji szczecińskiej oraz w koszalińskim obszarze węzłowym. Wyraźnie ukształtowało się pięć obszarów funkcjonalnych o dużym zróżnicowaniu potencjałów i kompetencji.

§ Głównym obszarem gospodarczym województwa jest Aglomeracja Szczecińska ze Szczecinem - jej ośrodkiem węzłowym oraz z Policami, Gryfinem, Stargardem Szczecińskim, Goleniowem i powiązanim z nimi funkcjonalnie Świnoujściem. Na obszarze tym znajduje się 50% potencjału podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie. Dominującą rolę odgrywa tu gospodarka morska, przemysł i usługi. Przygraniczne położenie aglomeracji wytworzyło warunki do dynamicznego rozwoju sfery obsługi ruchu tranzytowego towarów i osób oraz rozwoju infrastruktury granicznej.

§ Wyróżnikiem koszalińskiego obszaru węzłowego, obejmującego Koszalin i Kołobrzeg oraz okoliczne powiaty (Białogard, Sławno, Szczecinek), jest funkcja administracyjna, usługowa i przemysłowa.

§ Obszarem aktywnym pod względem gospodarczym jest pas gmin nadmorskich z dominującą sezonową funkcją turystyczną, uzdrowską, a także lokalną gospodarką morską.

§ Potencjał rozwojowy tkwi także w pasie pojezierzy, który obejmuje powiaty leżące na południu oraz południowym wschodzie województwa. Na tym obszarze, ze względu na jego walory przyrodnicze i zasobność w surowce lokalne, mają szansę rozwoju małe i średnie przedsiębiorstwa turystyczne i przetwórcze.

§ Środkowa i wschodnia część województwa to obszary o dominującej funkcji rolniczej, z przemysłem rolno-spożywczym. Widoczna stagnacja gospodarcza tych obszarów jest skutkiem głębokiej restrukturyzacji gospodarki rolnej oraz deficytu czynników rozwoju i centrów wzrostu.

§ Z roku na rok maleje znaczenie gospodarki morskiej, a także dużych przedsiębiorstw na korzyść sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Nie pozostało to bez wpływu na kondycję gospodarki. Z wielkością PKB wynoszącą 34300 mln zł w 2002 roku, województwo zachodniopomorskie zajmuje 9 miejsce wśród województw. Udział województwa zachodniopomorskiego w wytworzonym produkcie krajowym brutto utrzymuje się od kilku lat na podobnym poziomie i wynosi 4,4% zajmując tą samą lokatę.

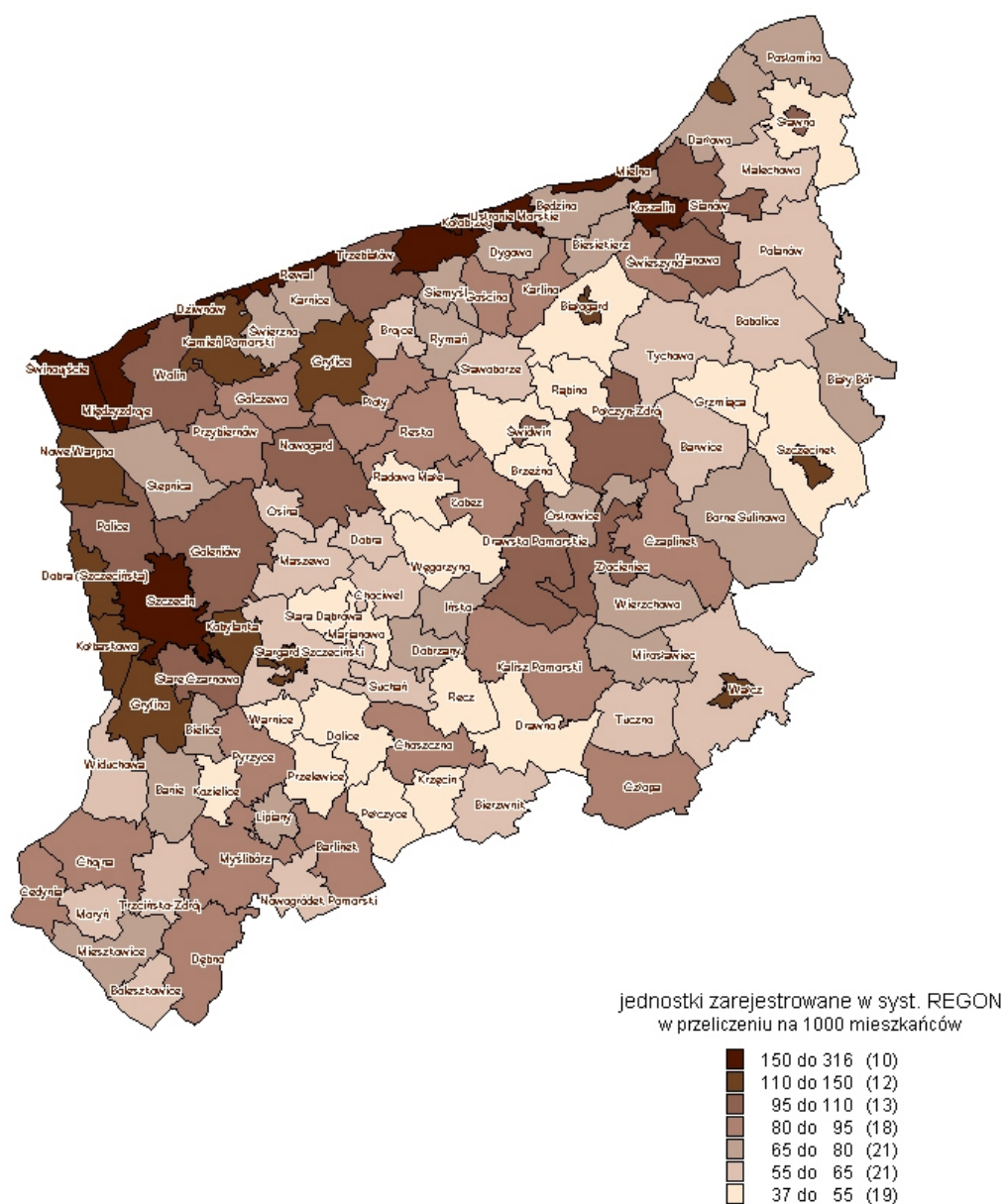
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca wyniosły 2377 zł, co oznacza 8 miejsce w kraju.

Województwo zajmuje pierwsze miejsce w kraju pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej (zarejestrowanych w systemie REGON) na 10 tys. ludności (1183 podmiotów).

Wewnątrz regionu występują znaczne zróżnicowania sytuacji gospodarczej. O ile szczeciński NUTS 3 przekracza krajowy wskaźnik PKB per capita o 7,4%, o tyle koszaliński osiąga zaledwie 82,9% średniej krajowej.

W strukturze sektorowej gospodarki dominują aktualnie przedsiębiorstwa z sektora usług i handlu oraz pośrednictwa finansowego i usług okołobiznesowych. Niewielki i słabnący udział mają przedsiębiorstwa transportowe (w tym związane z gospodarką morską) oraz firmy połowowe i przetwórstwa rybnego. Zbyt mały jest udział przedsiębiorstw hotelowych i gastronomicznych, tworzących potrzebną w regionie infrastrukturę turystyczną.

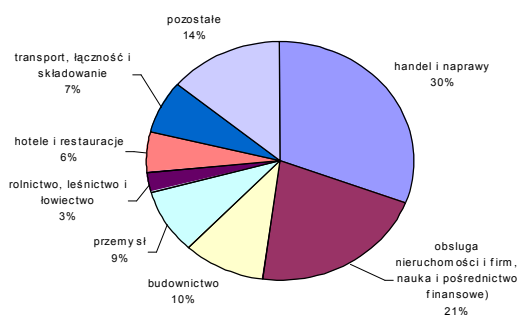
Aktywność ekonomiczna w województwie

opracowanie: Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego

Struktura gospodarki województwa zachodniopomorskie według sekcji EKD w 2003 roku

Liczba jednostek sektora prywatnego wyniosła 192,7 tys. (co stanowiło 96% ogółu) i wzrosła o 2,7%, zaś liczba podmiotów sektora publicznego – 7,9 tys. (wzrost o 3,2%).

Zwraca uwagę bardzo poważne rozdrobnienie potencjału gospodarczego przedsiębiorstw w regionie. Podstawę działalności gospodarczej w województwie stanowią podmioty małe, zatrudniające do 9 osób, które stanowią aż 96,1% ogólnej liczby przedsiębiorstw. Najmniej dużych przedsiębiorstw jest 156, a zatrudniających więcej niż 1000 osób – 36.

W małych i średnich przedsiębiorstwach skoncentrowanych jest ok. 60% wartości majątku trwałego, a inwestycje tego sektora stanowią 64% wartości nakładów inwestycyjnych w regionie. MSP wytwarzają również ok. 78% wartości produkcji sprzedanej w regionie. Świadczy to niewątpliwie o prawidłowym trendzie rozwojowym województwa.

Małe i średnie firmy województwa mają również słabe strony. Pracownicy tych firm odbiegają poziomem wykształcenia i wydajności pracy od posiadanych przez pracowników dużych firm. Wydajność pracy w MSP jest o około 30% niższa niż w dużych firmach i w związku z tym różnica w wynagradzaniu.

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się wysokim udziałem przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym (stanowią one 33% ogółu spółek handlowych). Największymi inwestorami zagranicznymi w województwie są wciąż Niemcy, Dania, Holandia i Szwecja. Ilość lokalizacji inwestycji zagranicznych w regionie (dane dotyczą wszystkich inwestycji powyżej 1 mln USD) w 2003 roku wyniosła 95, co stanowi 3,6% inwestycji w skali kraju (9 miejsce w Polsce).

Największy udział przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego występuje w przemyśle, gdzie aż 40% firm, podczas gdy w rolnictwie, budownictwie i handlu udział ten wynosi odpowiednio od 18% do 12%, a w usługach tylko 1,5%. Charakterystyczne jest, iż kapitał zagraniczny lokowany jest chętniej w małych miejscowościach.

Największe bezpośrednie inwestycje zagraniczne (ponad 1 mln USD) dotyczą branży spożywczej, chemicznej, elektromaszynowej, drzewnej, papierniczej, meblarskiej i gospodarki komunalnej.

Charakterystyczną cechą dla województwa jest duża ilość małych inwestorów zagranicznych, szczególnie w przetwórstwie przemysłowym, rolno-spożywczym, a nawet w rolnictwie.

Poziom innowacyjności gospodarki województwa, jest bardzo niski. Udział nakładów na prace badawczo-rozwojowe (B+R) w PKB wynosi tylko 0,27% (11 pozycja w kraju), przy średniej krajowej 0,65% i 2% w Unii Europejskiej. Niski udział nakładów na B+R w przychodach ze sprzedaży jest pochodną struktury przemysłu województwa, w której duże znaczenie mają tzw. tradycyjne gałęzie przemysłu.

Poza wyraźnym rozwojem sektora IT i zauważalnym rozwojem sektorów przetwórstwa spożywczego oraz drzewno-meblarskiego, nie odnotowano pojawiania się nowych trendów.

W województwie zachodniopomorskim, dominują firmy małe, a przedsiębiorstwa zatrudniające niewielką ilość osób (tj. mikrofirmy) ze względu na brak kapitału, praktycznie nie są zdolne do jakichkolwiek działań rozwojowych (planowanie, korzystanie ze wsparcia, poszukiwanie rozwiązań innowacyjnych). Współpraca biznesu z sektorem B+R w regionie zachodniopomorskim nie ma charakteru strategicznego, zorientowanego na długookresowy rozwój innowacji.

Województwo zachodniopomorskie zajmuje ostatnie miejsce w kraju pod względem udziału prac rozwojowych w wydatkach na B+R. Równie niekorzystny jest udział środków przedsiębiorstw w finansowaniu nauki, wynoszący 0,6%, przy średniej krajowej 9,9% i 60% dla UE.

Przedsiębiorstwa najczęściej korzystają ze sprawdzonych na zachodzie lub w innych regionach kraju rozwiązań transferowanych przez zakup maszyn i urządzeń oraz gotowych technologii.

Konkurencyjność gospodarki – Dużym problemem rozwojowym firm MSP jest niskie wykształcenie i świadomość kadry zarządzającej.

Mniej niż 10% przedsiębiorstw posiada jakikolwiek certyfikat jakości. Większość firm z regionu działa na rynku lokalnym, zaś tylko 13% z nich na rynku zagranicznym. Te proporcje są całkowicie odwrócone w przypadku liderów biznesu, gdzie 44% z nich operuje na rynku zagranicznym, a tylko 10% na lokalnym. Inna niezwykle wyraźna linia podziału biegnie pomiędzy branżą przemysłową (ponad 50% firm na rynku zagranicznym!), a pozostałymi branżami, w których dominuje rynek lokalny. Najbardziej lokalny charakter rynku występuje przy usługach.

Powyższe czynniki są bezpośrednią przyczyną niskiej konkurencyjności gospodarki regionu.

Ośrodki wspierania przedsiębiorczości

Wyraźnie widoczny jest brak wyspecjalizowanych usług wsparcia (np. usługi dla poszczególnych sektorów, usługi dla firm innowacyjnych, usługi dotyczące utrzymania rozwoju lub zmiany branży, transferu technologii, eksportu, funkcjonowania na rynku UE). Zaledwie 22% instytucji zlokalizowanych jest poza Szczecinem i Koszalinem, co znacznie utrudnia MSP z mniejszych miejscowości dotarcie do podstawowych usług wsparcia biznesu, a z przeprowadzonych badań wynika, że takie wsparcie jest w tych miejscowościach szczególnie potrzebne i odczuwalne.

Pod względem spełnianych funkcji instytucje wspierające sektor MSP to przede wszystkim:

1. Ośrodki rozwoju regionalnego – do najważniejszych ośrodków należą: Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Szczecinie, Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Koszalinie, Stowarzyszenie Polskich Gmin Euroregionu „Pomerania” w Szczecinie oraz zakłady i instytucje uczelniane realizujące zadania z tego obszaru.
2. Parki technologiczne – Szczeciński Park Technologiczny Sp. z o.o. i Park Naukowo-Technologiczny działający przy Politechnice Koszalińskiej. Ich potencjał i ograniczone pole działania nie przyciągnęły kapitału komercyjnego, niezbędnego do prawidłowego funkcjonowania; spowodowane jest to niejasną wizją rozwoju, brakiem szerokiego partnerstwa regionalnego na rzecz rozwoju tych instytucji.
3. Parki i strefy przemysłowe – Goleniowski Park Przemysłowy jest jednocześnie podstrefą Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.⁴ Stargardzki Park Przemysłowy, utworzony z inicjatywy lokalnych władz samorządowych. Policki Park Przemysłowy zlokalizowany jest w bezpośrednim sąsiedztwie Z.Ch. „POLICE” S.A. Udziałowcami

⁴ Goleniowski Park Przemysłowy zajmuje obszar ok. 178 ha, dotychczas ok. 60 ha gruntu wykupiły firmy z Danii, Belgii, Holandii i Polski. Grunt wykupiono pod budowę zakładów przemysłowych. GPP jest terenem uzbrojonym w kanalizację ściekową i sanitarną podłączoną do miejskiej oczyszczalni ścieków. Gmina zabezpiecza potrzeby energetyczne przedsiębiorców i inwestorów. Na terenie GPP inwestycje rozpoczęły już firmy zajmujące się przetwórstwem rolnym, produkcją żywności, obróbką skór, konfekcjonowaniem i obróbką kamieni dekoracyjnych, produkcją przędzy dywanowej oraz łopat dla siłowni wiatrowych. Inwestując w GPP przedsiębiorstwa mogą uzyskać wsparcie Ministerstwa Gospodarki i Pracy, a sam park traktowany jest przez Państwową Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych za jedną z najlepszych ofert narodowych. W ramach naszych możliwości opracowaliśmy „Program Pomocy Regionalnej Dla Przedsiębiorców Inwestujących Na Terenie Gminy Goleniów”, bardzo pozytywnie zaopiniowany przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który gwarantuje szereg ulg na okres od 1 do 5 lat w zależności od ilości stworzonych miejsc pracy i zainwestowanego kapitału. Ulgi dotyczą także wartości niematerialnych, takich jak zakup nowych licencji czy patentów.

przedsięwzięcia są: Z.Ch. „POLICE” S.A., Gmina Police, Uniwersytet Szczeciński, Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

4. Institucje finansowe – w wyniku realizacji „Programu wspierania przedsiębiorczości, wzrostu innowacyjności gospodarki oraz kierunków przeciwdziałania bezrobociu w województwie zachodniopomorskim” dynamicznie rozwijają się regionalne instytucje pozabankowe oferujące instrumenty finansowe dla sektora MSP („Zachodniopomorski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych”). We współpracy z Polską Fundacją Przedsiębiorczości (PFP) utworzony został regionalny program pożyczkowy „POMERANUS”. Oprócz banków, które w ramach swojej działalności posiadają różnego rodzaju instrumenty finansowe skierowane do firm, działalność lokalną prowadzą m.in.: Koszalińska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (fundusz pożyczkowy), Oddział Funduszu MIKRO Sp. z o.o. (fundusz pożyczkowy), Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych w Karlinie (fundusz poręczeń kredytowych), Fundacja Centrum Innowacji i Przedsiębiorczości w Koszalinie (fundusze: wspierający, inwestycyjny i gwarancyjny).

Poważnym deficytem wszystkich rodzajów instytucji wsparcia dla sektora MSP w województwie jest jego zróżnicowana przestrzennie dostępność oraz brak struktury sieciowej, tworzącej system współpracy na poziomie regionu.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *zbyt niska wydajność pracy;*
- *brak intensywnych działań w kierunku przygotowania systemu ofert inwestycyjnych obejmującego regionalny system preferencji dla inwestorów oraz propozycje lokalizacyjne odpowiadające specyfice oczekiwań inwestorów;*
- *słabe związki z nauką i sektorem B+R;*
- *niski poziom innowacyjności;*
- *słaby potencjał ekonomiczny MSP;*
- *niewykorzystany potencjał rozwojowy na bazie endogenicznych zasobów regionu;*
- *niski poziom znaczących bezpośrednich inwestycji zagranicznych;*
- *zbyt wolny rozwój instytucji otoczenia biznesu i nowoczesnych struktur oraz obszarów przemysłowo-usługowych (takich jak np. parki przemysłowe).*
- *lokowanie MSP swojej produkcji w sektorach niewymagających innowacyjności, zajmując często pozycję niewykwalifikowanych podwykonawców, atrakcyjnych cenow;*
- *liczba instytucji zapewniających firmom dostęp do wiedzy, kapitału, innowacji i nowych technologii jest ograniczona i nie odpowiada potrzebom;*
- *innowacyjność przedsiębiorstw przemysłowych jest bardzo niska;*
- *brak regionalnego systemu wspierania transferu postępu technicznego i technologicznego do podmiotów gospodarczych.*

1.5.2. Przemysł i budownictwo

Przemysł

Produkcja sprzedana przemysłu województwa w 2003 roku wyniosła 17682,3 mln zł., stanowiąc 3,1% w skali kraju (10 miejsce wśród województw).

Zatrudnienie w przemyśle wyniosło 103,9 tys. osób, co stanowi 3,4% ogółu zatrudnionych w przemyśle polskim. Na 1000 mieszkańców przeciętnie 61,3 osób zatrudnionych jest w przemyśle (13 lokata w kraju). W sektorze prywatnym pracowało 80,5 tys. osób, tj. 77,5% ogółu zatrudnionych w przemyśle. W strukturze wielkości przedsiębiorstw dominują przedsiębiorstwa małe. Udział przemysłu w wartości dodanej brutto (w cenach bieżących) wyniósł 17,5%.

Podstawowy potencjał przemysłowy województwa stanowi przemysł stoczniowy, chemiczny, produkcja energii elektrycznej, przemysł drzewny, przetwórstwo rolno-spożywcze. Główne gałęzie przemysłu skoncentrowane są w aglomeracji szczecińskiej, pozostałe związane są z bazą surowcową o lokalizacji rozproszony, na terenie całego województwa. Po roku 2000

szczególnie spektakularny był upadek holdingu stoczniowego i związane z tym poważne perturbacje, jakie przyniosło bankructwo Stoczni Szczecińskiej dla zaplecza kooperacyjnego. Obecnie przemysł stoczniowy odbudowuje swoją pozycję w Polsce i w Europie.

Głębokiej restrukturyzacji przemysłu w województwie towarzyszył trend spadkowy produkcji. W roku 2001 produkcja sprzedana spadła o ponad 11% w stosunku do roku 1999, a w roku 2002 wyniosła tylko 58,5% produkcji z poprzedniego roku. Wyraźne ożywienie przyniósł lata 2003 i 2004, w których osiągnięto wartości sprzedaży sprzed kryzysu gospodarki regionalnej w 2000 roku.

Od wielu lat następował spadek udziału produkcji regionalnej w stosunku do produkcji globalnej w kraju, dopiero wzrost produkcji przemysłowej w 2003 r. pozwolił na zwiększenie udziału w produkcji sprzedanej w kraju. Pomimo mniejszego niż średnia krajowa udziału województwa w wartości produkcji sprzedanej przemysłu, udział regionu w produkcji niektórych wyrobów jest znaczący w skali kraju tj.: nawozów fosforowych i azotowych, płyt pilśniowych, tarcicy liściastej i iglastej, cukru oraz tłuszczów roślinnych konsumpcyjnych.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *struktura przemysłu nie odpowiadająca potrzebom nowoczesnej gospodarki;*
- *zbyt niska wydajność pracy;*
- *mała liczba zgłoszeń patentowych, znaków ochronnych i wzorów użytkowych;*
- *dekapitalizacja majątku i zbyt niski poziom inwestycji w grupie maszyn i urządzeń;*
- *niski poziom innowacyjności;*
- *niewielka liczba markowych produktów regionalnych;*
- *niewykorzystany potencjał rozwojowy na bazie endogenicznych zasobów regionu;*
- *niski poziom znaczących bezpośrednich inwestycji zagranicznych;*
- *słabe związki z instytucjami otoczenia biznesu i współpraca w ramach izb przemysłowych itp.*

Budownictwo

Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej w 2003 roku wyniosła 3128,2 mln zł., stanowiąc 4,6% sprzedaży krajowej (5 miejsce w kraju) natomiast udział województwa w produkcji budowlano-montażowej w skali kraju jest niewielki i wynosi tylko 1,66%..

Budownictwo regionu charakteryzuje się znacznym rozproszeniem wykonawców i słabą pozycją kapitałową firm. Zdecydowanie dominują firmy sektora prywatnego (zakłady osób fizycznych i spółki). W sektorze budowlanym województwa nadal utrzymuje się niższe tempo rozwoju niż w całym kraju. Do zjawisk charakteryzujących ten rodzaj działalności gospodarczej należą:

- spadek wartości produkcji budowlano-montażowej,
- zmniejszenie się liczby przedsiębiorstw,
- spadek liczby zatrudnionych .

Udział grup według wartość produkcji budowlano-montażowej na koniec 2003 roku jest następujący:

- budownictwo inżynieryjne lądowe i wodne 83,6% wartości;
- wykonywanie instalacji budowlanych 13,7% wartości;
- roboty budowlane, wykończeniowe 2,2% wartości.

Główną przyczyną słabej kondycji sektora budownictwa przemysłowego był brak znaczących inwestycji infrastrukturalnych w regionie. Firmy budowlane w poszukiwaniu zleceń często migrują do innych województw.

Łącznie w budownictwie zatrudnionych było 25,5 tys. osób, co stanowi 4,14% ogółu zatrudnionych w kraju (10 miejsce). Nie tylko utrzymuje się tendencja spadkowa zatrudnienia, ale tempo spadku jest coraz większe.

W roku 2003 oddano do użytku 5602 mieszkania. Na 1000 mieszkańców przypadły 3,3 mieszkania (12 miejsce w kraju). Mimo recesji w budownictwie, liczba nowo wybudowanych mieszkań zwiększyła się o 21,7% w stosunku do roku poprzedniego. Systematycznie rośnie

udział budownictwa indywidualnego, na które przypada ponad połowa (52,87%) efektów rzeczowych. Wzrasta także liczba mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem (19,06% ogółu). Pozostałe formy budownictwa, według ilości oddanych mieszkań, to: budownictwo spółdzielcze, społeczne czynszowe, komunalne i zakładowe.

Najwięcej mieszkań oddano do użytku w Szczecinie (1813), w Świnoujściu (479) oraz w powiecie polickim (713). Najmniej mieszkań przekazano w powiecie choszczeńskim (21) oraz łobeskim (24). We wsiach popegeerowskich występują istotne problemy z utrzymaniem infrastrukturalnej obsługi zespołów budownictwa mieszkaniowego o charakterze wielorodzinnym, powodowane bardzo złą sytuacją ekonomiczną mieszkańców tych osiedli.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *brak dużych przedsiębiorstw mogących konkurować na rynku europejskim;*
- *brak inwestorów i mechanizmów długoterminowego wsparcia rozwoju budownictwa mieszkaniowego;*
- *zbyt małe nakłady samorządów na budownictwo mieszkaniowe;*
- *słaby potencjał ekonomiczny firm budowlanych;*
- *niewykorzystany potencjał produkcji materiałów dla budownictwa na bazie endogenicznych zasobów regionu;*
- *brak środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojkowej.*

1.5.3. Gospodarka morska, rybactwo i rybołówstwo

Gospodarka morska

Gospodarka Pomorza Zachodniego od lat związana była z gospodarką morską. Ta tradycyjna specjalizacja, rozwijająca się w regionie przez dziesięciolecia, w chwili obecnej nie tylko nie jest już jedyną ścieżką rozwoju regionu, lecz także była w ostatnich latach źródłem poważnych zaburzeń w jego gospodarce.

W latach 1999-2000 działalność zakończyło wiele przedsiębiorstw połowowych i przetwórstwa rybnego, zmniejszyły się rozmiary działalności przemysłu portowego.

Schyłek niektórych gałęzi gospodarki morskiej powoduje stałą presję na zmianę struktury przemysłu w regionie. Zauważalny jest systematyczny spadek znaczenia takich tradycyjnych gałęzi gospodarki jak: rybołówstwo, transport morski, przemysł okrętowy.

Podstawowe znaczenie w gospodarce morskiej posiadają duże porty morskie w Szczecinie i Świnoujściu. Znaczącą funkcję w przeładunkach, głównie dla potrzeb Zakładów Chemicznych „Police”, spełnia port handlowy w Policach. Przeładunki, o znacznie mniejszej skali, odbywają się także w portach: Kołobrzeg, Darłowo i Stepnica.

W roku 2003, pomimo wzrostu obrotu rudą, zbożem oraz drewnem, nastąpił znaczny spadek obrotów ładunkowych, spowodowany głównie zmniejszeniem przeładunków węgla i koksu, ropy i przetworów naftowych.

Udział województwa w obrotach ładunków w Polsce maleje – od 46,4% w 1999 roku do 39,1% w 2003 roku. Głównym ładunkiem polskiego handlu zagranicznego, jest węgiel przewożony do portu kolejną i wysyłany barkami w rejon Berlina i środkowych Niemiec.

Dalece niewystarczająco pod względem gospodarczym są wykorzystane małe porty i przystanie rybackie mogące mieć duże znaczenie dla rozwoju gospodarki lokalnej, w tym dla turystyki.

Rybactwo i rybołówstwo

Od 1999 roku, stale rośnie liczba podmiotów gospodarki w sektorze rybołówstwo i rybactwo.

W 2002 roku, w sektorze rybołówstwo i rybactwo, zatrudnionych było 768 podmiotów gospodarki narodowej, z których zdecydowaną większość (738) stanowiły małe przedsiębiorstwa zatrudniające 9 i mniej osób i tylko 2 podmioty zatrudniające powyżej 250 osób.

Polskie Obszary Morskie uznawane są za bogate w zasoby rybne.

Gospodarka rybacka przyczynia się do aktywizacji gospodarczej w skali lokalnej i regionalnej. Jej dalszy rozwój ma istotne znaczenie dla wzrostu gospodarczego na terenach, na których działają przedsięwzięcia związane bezpośrednio z produkcją ryb konsumpcyjnych oraz z wędkarstwem i turystyką.

Część rybaków łodziowych – około 35%, podejmuje dodatkowe prace przynoszące dochody, przeważnie w zakresie usług turystycznych.

W 2002 roku 55% gospodarstw rybackich było własnością prywatną, dalszych 25% było dzierżawionych przez podmioty prywatne, a tylko 20% stanowiły jednostki będące własnością Skarbu Państwa. W tym samym roku wprowadzone zostały przepisy, które wyrównują warunki działania wszystkich podmiotów sektora rybactwa śródlądowego.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *słaby rozwój centrów logistycznych i infrastruktury okołoportowej;*
- *nieodpowiednie parametry mostów i drogi wodnej Odry;*
- *brak aneksu do programu Odra 2006;*
- *spadek udziału przeladunków towarów masowych;*
- *niewykorzystany potencjał endogeniczny regionu do rozwoju rybactwa;*
- *restrukturyzacja i ograniczenia połowowe w rybołówstwie morskim;*
- *słaby rozwój produktów turystycznych związanych z rybactwem i rybołówstwem.*

I.5.4. Rolnictwo

Charakterystyka produkcji i struktury rolnictwa

W województwie zachodniopomorskim 94% powierzchni zajmują obszary wiejskie.

Trwający przez lata dziewięćdziesiąte proces transformacji od gospodarki planowanej centralnie do gospodarki rynkowej okazał się dla obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego bardzo niepomyślny. Likwidacja państwowych gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw okolorolniczych w pierwszym rzędzie spowodowała spadek produkcji rolnej i drastyczny wzrost bezrobocia, ujawniając jednocześnie słabe strony polskiego rolnictwa oraz całkowity brak przygotowania rolników do nowej sytuacji ekonomicznej, jeżeli chodzi o produkcję, przetwórstwo czy zbyty towarów rolnych.

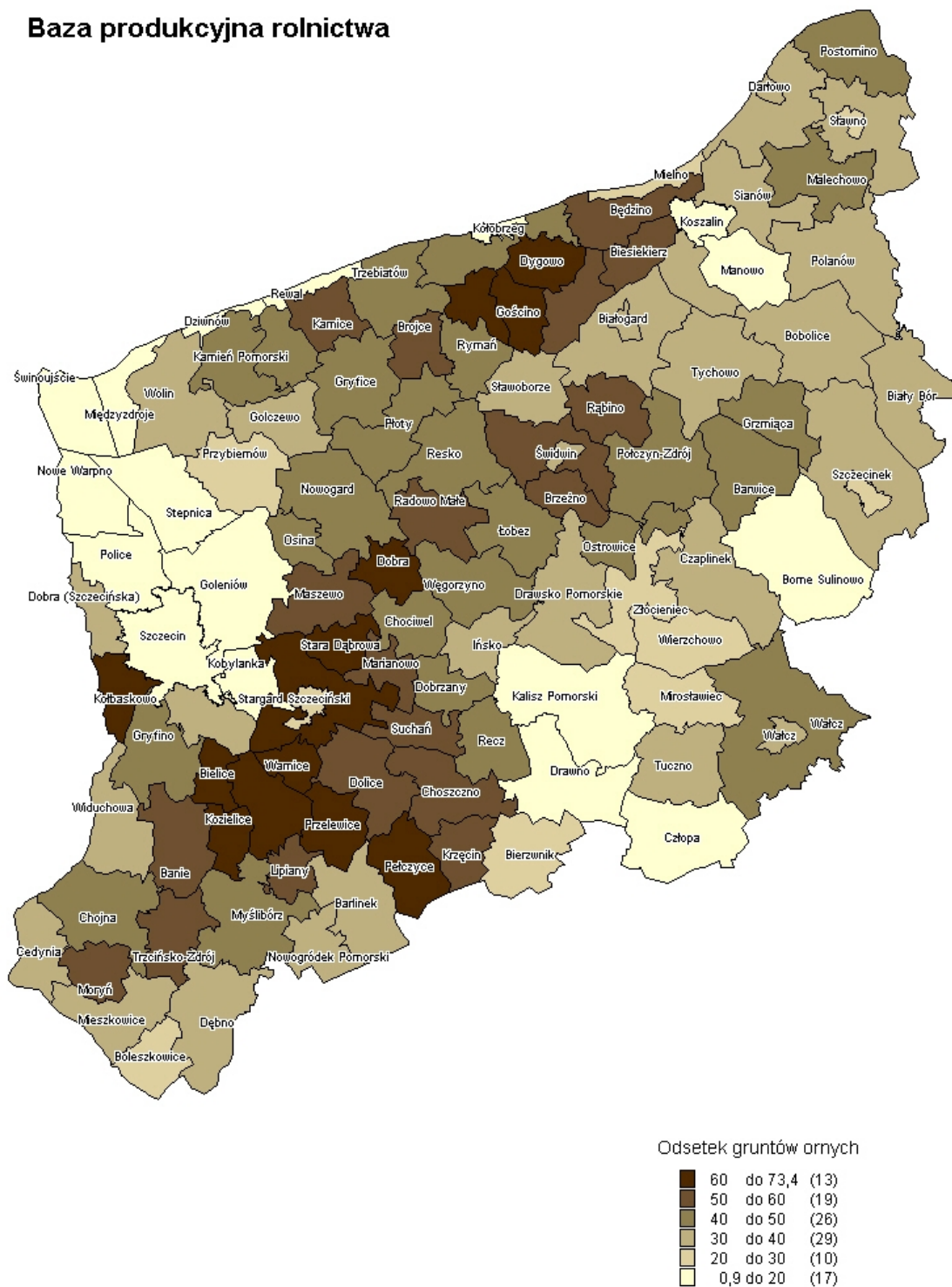
Niska wydajność pracy i niska opłacalność produkcji rolnej, brak zaplecza technicznego dla prowadzenia gospodarstw wielkotowarowych, konkurencja cenowa produktów rolnych z zagranicy spowodowały zahamowanie rozwoju rolnictwa.

Uwarunkowania przyrodniczo-produkcyjne są zmienne przestrzennie i sprzyjają produkcji rolnej zarówno roślinnej, jak i zwierzęcej. Kompleksy gleb o przewadze użytków bardzo dobrych i dobrych pszennych i żytnich (klasa bonitacyjna gleb II, IIIa i IIIb) stanowią niecałe 25% powierzchni gruntów ornych i sadów. Występują one głównie w pasie nadmorskim i w rejonie pyrzycko-stargardzkim. Powierzchnia gruntów klasy V i VI stanowi 25,1% powierzchni gruntów ornych i sadów. Największy procent gruntów słabych V i VI klasy posiada powiat szczecinecki – 53,2% i drawski – 44,8%.

W sferze strukturalnej, w latach 1999-2003, przy niewielkim spadku ogólnej powierzchni użytków rolnych w regionie, zwiększyła się prawie o 6% ilość indywidualnych gospodarstw rolnych (w grupie gospodarstw powyżej 1 ha). Natomiast przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego oraz przeciętna powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie zmieniły się w bardzo niewielkim stopniu.

Ważnym atutem rolnictwa zachodniopomorskiego jest struktura obszarowa gospodarstw, która należy do jednej z najlepszych w kraju; średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi 15,3 ha, podczas gdy w kraju kształtuje się na poziomie 7,4 ha. Udział gospodarstw dużych (15-50 ha) wynosi 17,3%. Gospodarstw bardzo dużych (pow. 50 ha) jest 5,8%. Jest to proces korzystny, prowadzi do wykształcenia gospodarstw rolnych wysoko towarowych, zdolnych do konkurencji z gospodarstwami Unii Europejskiej.

Baza produkcyjna rolnictwa

opracowanie: Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego

Wzrost grupy małych gospodarstw jest wynikiem znacznego przyrostu gospodarstw o powierzchni 1-2 ha, które z reguły nie prowadzą działalności rolniczej, a wykupiona ziemia traktowana jest jako lokata kapitału lub przeznaczona jest na cele pozarolnicze, w tym na rekreację.

Uprawa zbóż w województwie jest i nadal będzie zajmować dominującą pozycję w produkcji roślinne.

Wzrost powierzchni upraw ekologicznych na przestrzeni ostatnich trzech lat wyniósł, ponad 60%, ale obszar upraw nadal jest niski.

W produkcji zwierzęcej, w ostatnim okresie nastąpił bardzo duży spadek pogłowia bydła ogółem, w tym spadek pogłowia krów.

W latach 2004-2005 należy oczekiwać zmniejszenia się liczby gospodarstw utrzymujących bydło mleczne. Do końca 2006 r. nastąpi dalsze przyspieszenie restrukturyzacji i koncentracji produkcji mleka.

Pogłowie trzody chlewnej w województwie zachodniopomorskim w ciągu ostatnich kilku lat wykazuje tendencję wzrostową. Obserwuje się nastawienie pro-produkcyjne w chowie trzody, mimo iż ten kierunek produkcji w UE nie jest objęty skupem interwencyjnym.

Nadal jest mała liczba podmiotów posiadających uprawnienia handlowe, które mogą lokować swoje towary na wszystkich rynkach Wspólnoty Europejskiej.

Analiza danych statystycznych wskazuje, że potencjał przetwórczy przemysłu rolno-spożywczego, zlokalizowanego w województwie zachodniopomorskim, nie jest w pełni wykorzystany, a z drugiej strony województwo charakteryzuje się znaczną przewagą produkcji surowcowej nad możliwościami przetwórczymi, szczególnie wysoko przetworzonymi.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- niski stopień wykształcenia;
- słaby rozwój infrastruktury;
- rosnące bezrobocie wiejskie;
- upadek wiejskich instytucji;
- mała liczba liderów wiejskich (mała aktywność, postawy roszczeniowe);
- wiejska bieda;
- ośrodki postpegeerowskie (ośrodki potencjalnie zagrożone wykluczeniem, biernością i patologiami);
- zbyt wolny rozwój grup producenckich.

1.5.5. Leśnictwo

Powierzchnia gruntów leśnych województwa zachodniopomorskiego (stan na 31.12.2002 r.) wynosi 813,3 tys. ha, co stanowi 8,9% gruntów leśnych w kraju.

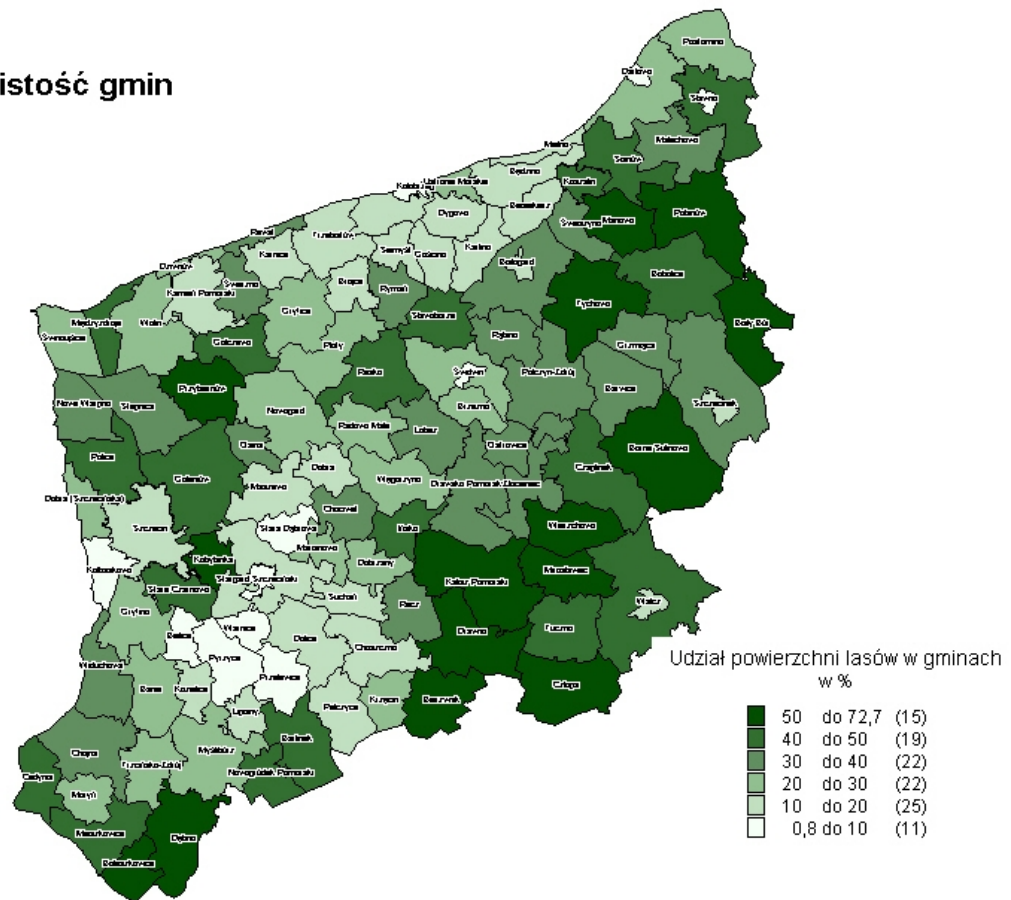
Lesistość województwa wynosi 34,5%, co stanowi czwartą lokatę w kraju, przy średniej krajowej 28,5%. Najwyższym udziałem lasów w ogólnej powierzchni charakteryzują się powiaty położone w południowej części województwa.

Lasy ochronne stanowią około 27% wszystkich lasów województwa zachodniopomorskiego, rezerwaty leśne – 0,5%, lasy wielofunkcyjne (w tym gospodarcze) – 72,5%.

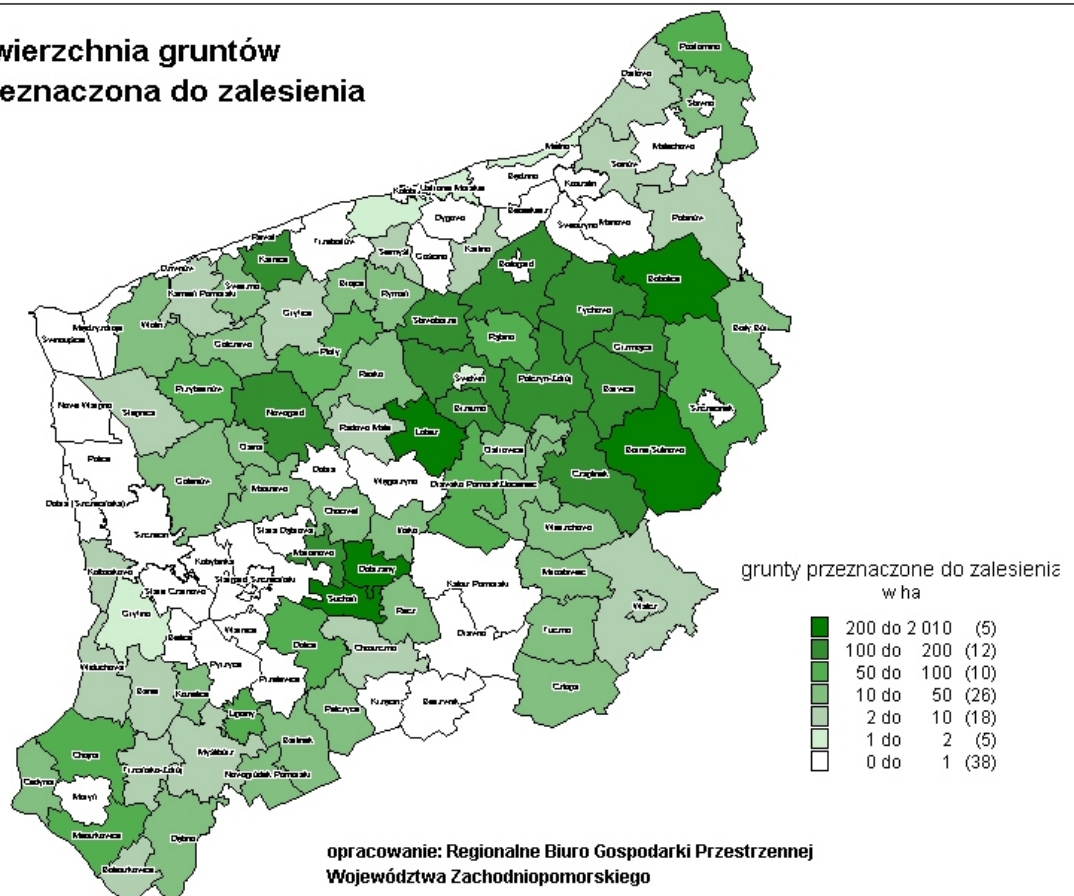
Lasy publiczne stanowią 98,7% ogółu lasów, a własność prywatna 1,3%. Udział własności lasów Skarbu Państwa wynosi 98,2%. Na terenie województwa znajdują się dwa parki narodowe.

W najbliższych latach zajdzie konieczność zwiększenia zalesiania, co wynika ze struktury rolnictwa, a zwłaszcza jego dużego rozdrobnienia, użytkowania gleb niskiej jakości, słabej infrastruktury obszarów wiejskich, niekorzystnych procesów demograficznych, kłopotów w racjonalnym zagospodarowaniu gruntów będących w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa. Obszar województwa zachodniopomorskiego posiada duże preferencje do zwiększenia lesistości ze względu na obszar moreny czołowej, zagrożeń erozyjnych, wododziału, pobrzeża Bałtyku oraz dużą podaż gruntów do zalesienia w państwowej, jak i w prywatnej własności.

Lesistość gmin

Powierzchnia gruntów przeznaczona do zalesienia

Zalesianie gruntów porolnych zwiększy powierzchnię lasów prywatnych. Utrzyma się jednak dominujący udział Skarbu Państwa w strukturze własności leśnej. Stwarza to w regionie szczególnie korzystne warunki do realizacji ekologicznych i społecznych funkcji lasów, które zostały określone jako priorytetowe w formowaniu polityki leśnej państwa.

Z punktu widzenia strategii do podstawowych zadań w regionie należy zaliczyć:

- wspieranie procesów restrukturyzacji rolnictwa, związanych z zalesieniami;
- wspieranie programów i edukacji służącej ochronie przyrody i zachowaniu witalności ekosystemów leśnych (szkółki leśne, dni ochrony przyrody, konkursy itp.);
- wspieranie rozwoju przedsiębiorstw działających w oparciu o istniejącą bazę surowcową (w tym leśną);
- promocja produktów regionalnych powstałych na bazie surowców leśnych, runa leśnego itp.;
- promocja turystyki związanej z gospodarką leśną (turystyka ekologiczna, rowerowa, myślistwo itp.).

Zadania te składać się będą na szersze programy związane z restrukturyzacją obszarów wiejskich.

Identyfikacja kluczowych problemów :

- niewykorzystane możliwości rozwoju turystyki aktywnej;
- zbyt wolne zalesianie nieużytków;
- niewykorzystane możliwości rozwoju w branży drzewnej;
- zagrożenia pożarowe i szkody powodowane przez turystów;
- zagrożenia powodowane przez zanieczyszczenia i nadmierny rozwój szkodników;
- introdukcja obcych gatunków flory i fauny;
- niewykorzystane możliwości rozwoju produktów leśnych i przetwórstwa tych produktów.

1.5.6. Turystyka

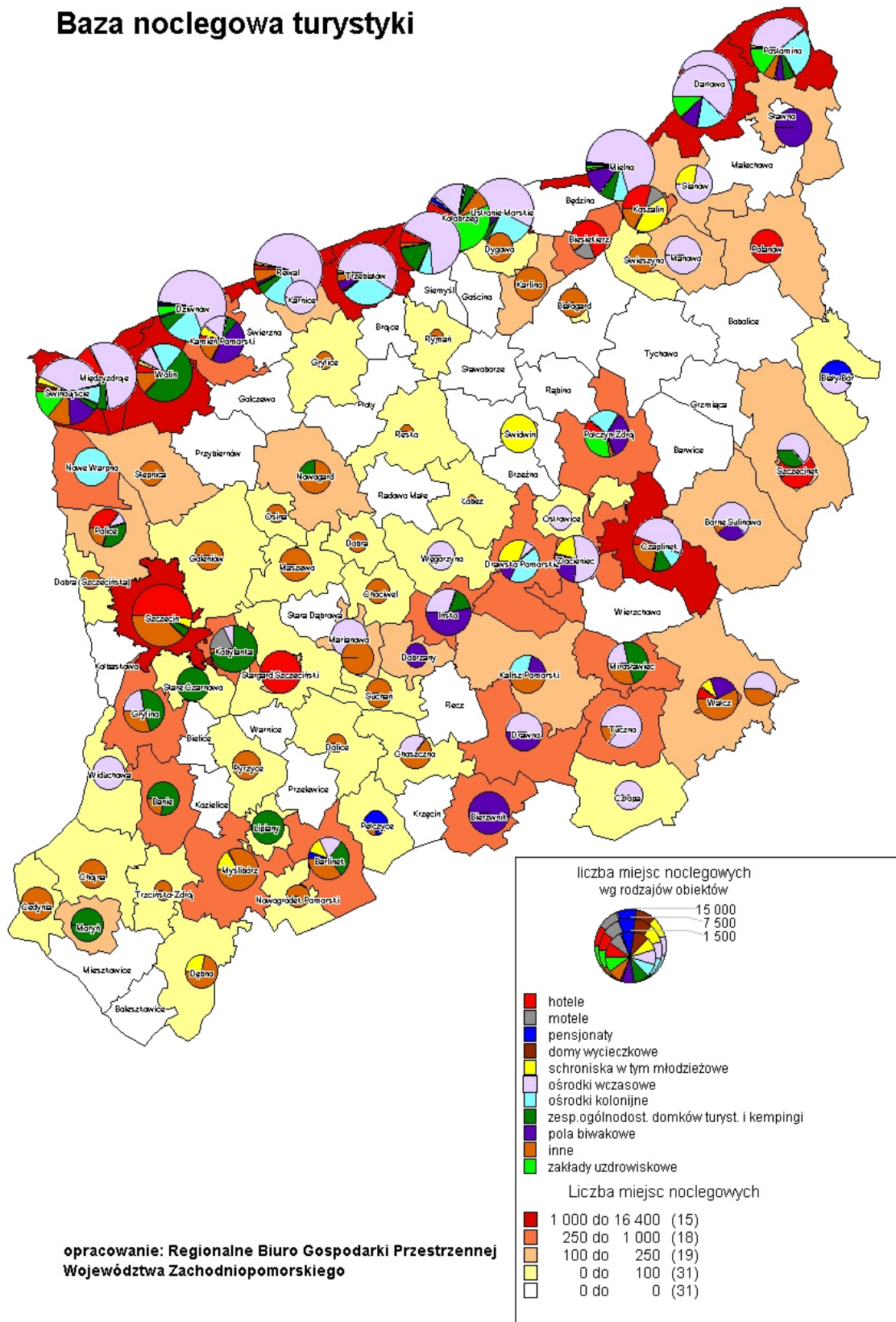
Turystyka jest ważnym działem gospodarki województwa zachodniopomorskiego, o dużych potencjalnych możliwościach rozwoju w tym turystyki aktywnej i specjalistycznej (turystyki pieszej, rowerowej, konnej, wodnej oraz turystyki golfowej), turystyki przygranicznej i morskiej, biznesowej oraz turystyki na terenach wiejskich (agroturystyki i ekoturystyki).

Rozwojowi tego sektora sprzyja duże bogactwo walorów przyrodniczych i turystycznych, które wpływają na atrakcyjność regionu, w tym:

- wybrzeże morskie ze wszystkimi jego walorami;
- bogactwo pojezierzy (Drawskie, Ińskie, Myśliborskie, Wałęckie),
- dolina Odry z szerokimi rozlewiskami, stanowiącymi obszary cenne ekologicznie i krajobrazowo oraz pozostałe wody śródlądowe,
- Zalew Szczeciński oraz urozmaicona przyroda morskich wysp Uznam i Wolin;
- wysoka lesistość,
- tereny chronione;
- zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu;
- duży potencjał uzdrowiskowy województwa.

Województwo oferuje turystom zróżnicowaną bazę noclegową, obejmującą obiekty zbiorowego zakwaterowania. Jest to największa baza w kraju. Występuje tu wysoki stopień koncentracji bazy noclegowej – 7 miejsc na 100 mieszkańców, głównie w pasie nadmorskim (ok. 85%). Składniki zagospodarowania turystycznego (m.in. baza gastronomiczna, obiekty sportowe i rekreacyjne) występują w niewystarczających ilościach. Brakuje obiektów przystosowanych do całorocznego użytkowania, nowoczesnych, zapewniających rozrywkę niezależnie od stanu pogody. Niewystarczające jest wyposażenie obiektów noclegowych w urządzenia sportowo-rekreacyjne

Baza noclegowa turystyki

W 2003 roku do miejscowości położonych na terenie województwa zachodniopomorskiego przyjechało 4,4 mln turystów, w tym, 3,6 mln turystów krajowych oraz 0,8 mln turystów zagranicznych (8 miejsce w kraju). Wśród turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej przeważali Niemcy (72%), następnie Duńczycy (8,1%) i Szwedzi (4,5%). Głównym celem podróży deklarowanym przez przyjeżdżających z zagranicy były interesy, a średnia długość pobytu wyniosła 4,5 dnia.

Województwo, ze względu na swoje walory klimatyczne, należy do tych regionów Polski, w których występuje duża sezonowość usług turystycznych. Kumulacja ruchu turystycznego w miesiącach czerwiec – sierpień powoduje konieczność intensyfikacji działań, mających na celu rozłożenie ruchu turystycznego na całym obszarze województwa, w szczególności na obszary wiejskie i pojezierza, poprzez m.in. rozwój produktów turystyki aktywnej i kwalifikowanej, ponieważ właśnie tam należy wykorzystać istniejący potencjał, celem złagodzenia na tych obszarach szczególnie ostrych problemów bezrobocia.

Uwarunkowania międzynarodowe i walory zachodniopomorskiego wybrzeża, portów i przystani dają szansę na stworzenie rynku usług turystycznych na poziomie porównywalnym z innymi, leżącymi wokół Bałtyku, państwami.

W województwie działa 40 centrów i punktów „it”, w większości zarządzanych przez gminy, 89% z nich działa całorocznie. Centra zlokalizowane są w 64% gmin turystycznych.

Rozwojowi turystyki w regionie sprzyja stale postępujący proces integracji i współpracy samorządów, organizacji, stowarzyszeń, instytucji oraz podmiotów gospodarczych działających na rzecz rozwoju turystyki. Kluczową rolę w zakresie koordynacji działań w obszarze rozwoju i promocji turystyki oraz budowy produktów turystycznych w regionie odgrywa Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna oraz Lokalne Organizacje Turystyczne, których rozwój należy wspierać.

Identyfikacja kluczowych problemów:

- *niski standard bazy turystycznej i infrastruktury turystycznej;*
- *niewystarczająca promocja regionu i jego atrakcji turystycznych;*
- *niewielka liczba uznanych produktów turystycznych;*
- *niezadowalający poziom bezpieczeństwa i przygotowania do obsługi zagranicznego ruchu turystycznego;*
- *niewykorzystany potencjał rozwoju produktów turystycznych na bazie endogenicznych zasobów regionu;*
- *niski poziom znaczących bezpośrednich inwestycji zagranicznych;*
- *niewykorzystane możliwości bazy sanatoryjnej i innych usług medycznych i paramedycznych;*
- *niewykorzystane możliwości rozwoju turystyki aktywnej, w tym turystyki wodnej rozwijanej na bazie rzek i pojezierzy.*

I.6. Współpraca międzynarodowa województwa

Na przestrzeni ostatnich lat nawiązana została współpraca głównie z regionami krajów Unii Europejskiej. Podpisano umowy o współpracy, z władzami Regionu Skania w Szwecji, francuskich Departamentów Loire-Atlantique oraz Gironde, Krajów Związkowych Meklemburgia Pomorze-Przednie oraz Brandenburgia w Niemczech a także z władzami Obwodu Mikołajewskiego na Ukrainie, władzami Obwodu Kaliningradzkiego oraz Prowincji Guangdong w Chinach.

W wyniku umowy podpisanej z Departamentem Loary Atlantyckiej, w Szczecinie powstało Biuro Przedstawicielskie w/w. Regionu. Pomaga ono nawiązywać współpracę międzyregionalną przedstawicielom wielu dziedzin. W zakresie edukacji prowadzona jest współpraca między zawodowymi szkołami rzemieślniczymi i ogrodniczymi, współpraca uniwersytetów (staże dla studentów filologii romańskiej i Studium Języków Obcych). Kontakty nawiązały także szpitale i medyczne uczelnie wyższe, a także przedstawiciele branży rolniczej. Zrealizowano program

„Paszport dla Przedsiębiorczości”, zatrudniono w Stoczni Saint-Nazaire kilkudziesięcioosobową grupę stoczniovców ze Szczecina, bezrobotni znaleźli zatrudnienie na statkach rybackich i w przetwórnich.

W dziedzinie kultury współpracują muzea, archiwa oraz organizowane są wystawy. Bardzo ważnym punktem współpracy naszego regionu z Departamentem Gironde jest Ochrona środowiska, a w ramach tego współpraca Estuariów Odry i Gironde, czego skutkiem jest przystąpienie województwa zachodniopomorskiego do międzyregionalnej sieci Les Estuariales.

W lipcu 2001 województwo nawiązało kontakty z Chińską Prowincją Guangdong. Oprócz współpracy kulturalnej, w listopadzie 2004 r., rozpoczęta została w Koszalinie inwestycja przez chińską firmę EIW Industrial Development, która w ramach Specjalnej Strefy Ekonomicznej za 2,2 mln dolarów zamierza uruchomić produkcję rowerów.

Województwo zachodniopomorskie nawiązuje także kontakty międzynarodowe z regionami krajów nieobjętych zapisami "Prioritytetów współpracy zagranicznej województwa zachodniopomorskiego", takich jak Hiszpania, Dania, kraje leżące w basenie Morza Bałtyckiego, Holandia.

Sprzyjającą okolicznością, jeśli chodzi o aktywność zagraniczną województwa, jest niewątpliwie korzystne położenie geograficzne i członkostwo w Unii Europejskiej. Współpraca polsko-niemiecka i polsko-szwedzka przebiega na różnych płaszczyznach kontaktów samorządowych i organizacji euroregionalnych. Powołanie euroregionów ma na celu zapewnienie dobrosąsiedzkich stosunków między społecznościami w Niemczech, Szwecji i Polsce, działania na rzecz rozwoju regionów przygranicznych, promowanie idei jedności europejskiej, ustalanie wspólnych przedsięwzięć i pozyskiwanie środków na ich realizację.

Zainteresowane gminy z terenu województwa zachodniopomorskiego działają w ramach Euroregionu POMERANIA, który odgrywa bardzo istotną rolę w ramach współpracy transgranicznej naszego województwa, realizując szereg ważnych i interesujących inicjatyw.

Równie ważna, ze względu na lokalizację województwa, jest współpraca w regionie Morza Bałtyckiego. Od początku lat 90, w sektorze publicznym i prywatnym, rozwija się współpraca transgraniczna w tej części Europy, prowadząca do otwarcia się na ogromny potencjał rozwojowy regionu.

I.7. Ocena regionalnych dokumentów programowych pod kątem ich zgodności z założeniami NPR na lata 2007-2013

W fazie realizacji „Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015” powstały określone dokumenty programowe województwa, które miały za zadanie określić ramy programowe realizacji strategii w poszczególnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego. Są to dokumenty o zróżnicowanym horyzoncie czasowym, część z nich ma charakter planów długookresowych (zgodnych z okresem realizacji strategii wojewódzkiej), pozostałe to programy średniookresowe.

Wojewódzkie programy długookresowe:

1. Strategia rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego w latach 2002-2015.
2. Strategia rozwoju sektora transportu województwa zachodniopomorskiego do roku 2015.
3. Regionalna Strategia Innowacyjności w województwie zachodniopomorskim.
4. Strategia sektorowa w zakresie ochrony zdrowia województwa zachodniopomorskiego.
5. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego.
6. Program ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego.
7. Strategia w zakresie polityki społecznej do 2015 roku.

Programy o charakterze średnio lub krótkookresowym:

1. Program Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2001-2004.
2. Kontrakt wojewódzki na lata 2001-2003.
3. Kontrakt wojewódzki na rok 2004.
4. Wojewódzki plan zdrowotny dla województwa zachodniopomorskiego na rok 2005.

5. Program wspierania przedsiębiorczości, wzrostu innowacyjności gospodarki i kierunki przeciwdziałania bezrobociu w województwie zachodniopomorskim.
6. Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
7. Program przeciwdziałania marginalizacji społecznej.
8. Wojewódzki program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w latach 2004-2006.
9. Plan gospodarki odpadami województwa zachodniopomorskiego.
10. Program Rozwoju Turystyki w województwie zachodniopomorskim na lata 2003-2006.
11. Regionalna Strategia Innowacyjności.
12. Regionalny Plan Działalności na rzecz Zatrudnienia 2005 - 2006

Aktualizacja strategii pociągać będzie za sobą konieczność aktualizacji omówionych dokumentów programowych oraz ich uzupełnienia. Wyżej wymienione dokumenty programowe powinny, bowiem korespondować z priorytetami i celami rozwojowymi zawartymi w Założeniach do NPR na lata 2007-2013.

Oceny zgodności założeń do NPR na lata 2007-2013 w następującym zakresie:

Innowacyjność

Regionalna Strategia Innowacyjności powstała przy współpracy przedsiębiorców, uczelni zachodniopomorskich, władz samorządowych i instytucji wsparcia biznesu. Dokument ten, współfinansowany przez Komisję Europejską, jest wynikiem badań i analiz prowadzonych w naszym regionie od 2002 roku, według metodologii zastosowanej wcześniej w ponad 120 regionach UE.

Główne cele strategii to:

- ożywienie świadomości innowacyjnej obecnych i przyszłych przedsiębiorców, stworzenie (niemal od podstaw) infrastruktury służącej transferowi technologii, doradztwu i wsparciu finansowemu innowacji;
- pobudzenie skierowanej na sukces rynkowy współpracy sektora małych i średnich przedsiębiorstw z jednostkami badawczymi.

Cele te w całości wpisują się w założenia NPR na lata 2007-2013.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Analiza dwóch dokumentów: „Strategii sektorowej w zakresie ochrony zdrowia Województwa Zachodniopomorskiego” i „Założeń Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013” wykazała, że są one zgodne ze sobą. Opisane trendy, dotyczące zarówno problemów jednostek opieki zdrowotnej, jak i problemów zdrowotnych ludności w obu dokumentach są zbieżne. Zadania strategiczne, dotyczące m.in.:

- poprawy stanu zdrowotnego ludności;
- stabilizacji systemu ochrony zdrowia;
- poprawy dostępności do usług zdrowotnych;
- podniesienia jakości opieki medycznej;
- rozwoju opieki nad przewlekle chorymi i osobami starszymi.

Uchwałą Nr XXI/230/05 Sejmiku Województwa zachodniopomorskiego z dnia 23 marca 2005 roku została przyjęta Strategia Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015 w zakresie polityki społecznej. Zgodnie z § 2 powyższej uchwały tracą moc postanowienia uchwały Nr XVI/147/2000 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 23 października 2000 roku w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015 sprzeczne z niniejszą uchwałą.

Rolnictwo i obszary wiejskie

Z oceny „Strategii rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego w latach 2002-2015” wynika, że prawidłowo zostały zdiagnozowane podstawowe problemy obszarów wiejskich, a cele przewidziane do realizacji właściwie sformułowane.

Jest dokumentem na tyle dobrze opracowanym, że umożliwia realizację praktycznie wszystkich

zadań niezbędnych do realizacji na zachodniopomorskiej wsi, w oparciu o wskazane cele i priorytety. „Strategia rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego w latach 2002-2015” z założenia jest polityką długookresową, która była realizowana nie tylko w okresie przedakcesyjnym, ale również jest realizowana po uzyskaniu członkostwa. Cele te w całości wpisują się w założenia NPR na lata 2007-2013.

Ochrona środowiska

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego, i Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego są zgodne z Załoženiami Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013.

Turystyka

Dokumentem programowym, opracowanym dla województwa zachodniopomorskiego w zakresie turystyki, jest „Program Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2003-2006”, przyjęty przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego w dniu 15 września 2003 roku. Dokument ten określa kierunki rozwoju turystyki w regionie oraz wskazuje działania, które należy w tym zakresie przedsięwziąć.

Jest to średniookresowy dokument planistyczny, określający priorytety operacyjne, działania i zadania w zakresie rozwoju turystyki na poziomie województwa zachodniopomorskiego. Wskazane w dokumencie zadania i działania powinny scalać i integrować rozwiązania objęte priorytetami sektorowymi i regionalnymi w obszarze turystyki.

Czas trwania programu przyjęto na lata 2003-2006. Ten termin w zasadzie jednoznacznie wyklucza możliwość jego analizy pod kątem zgodności z „Załoženiami NPR na lata 2007-2013”. Należy jednak zaznaczyć, że Program Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2003-2006 jest spójny ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015 (w tym z misją województwa) oraz Rządową Strategią Rozwoju Turystyki w latach 2001-2006.

Dyspozycje generalne

W poprzednim, a jednocześnie pierwszym okresie programowania rozwoju województwa zachodniopomorskiego praktycznie wszystkie dokumenty o charakterze strategicznym, kierunkowym, programowym i realizacyjnym odwoływały się do strategii uchwalonej przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego w roku 2000. Należy oczekiwać, że również w obecnym okresie, tj. do końca roku 2006 i w okresie programowania Unii Europejskiej (2007-2013) wszyscy partnerzy, beneficjenci programów operacyjnych i korzystający z finansowego wsparcia ze środków unijnych, krajowych i regionalnych odwoływać się będą w swoich działaniach do nowej strategii.

Działanie tego rodzaju pozwoli uzyskać podwójny efekt. Z jednej strony wymienione i oczekujące na opracowanie dokumenty posiadać będą walor zgodności z uchwaloną strategią, a z drugiej strony ich weryfikacja daje szansę weryfikacji zapisów przyjętych w strategii, dając szansę jej ewentualnej korekty w części programowej i realizacyjnej.

Należy podkreślić, że w pracach związanych z aktualizacją niniejszej strategii analizowano i uwzględniono w niezbędnym zakresie zapisy i cele zawarte w tych dokumentach.

Rozdział II. Uwarunkowania rozwoju województwa

Rozwój województwa zachodniopomorskiego z racji jego położenia geograficznego w Polsce i w Europie podlega silnym uwarunkowaniom zewnętrznym. Mają one charakter przestrzenny, prawno-polityczny i gospodarczy. Składają się na nie czynniki o różnej sile działania, wszystkie one jednak tworzą zewnętrzne ramy istnienia i funkcjonowania regionu.

II.1. Uwarunkowania zewnętrzne zagraniczne i krajowe

II.1.1. Region na tle Europy

Sytuację społeczno-ekonomiczną województwa zachodniopomorskiego na tle Unii Europejskiej charakteryzuje zróżnicowana rozpiętość reprezentatywnych mierników dotyczących poszczególnych sfer życia. Większość z nich mówi o dystansie dzielącym województwo od średnich standardów UE. Mierniki te wyznaczają podstawowe kierunki działań, które powinny znaleźć swoje miejsce w strategii rozwoju regionu. W wybranych sferach życia przedstawiają się następująco:

1. Sfera społeczna

Podstawowym uwarunkowaniem w sferze społecznej jest nierównowaga w zakresie rozwoju ludnościowego – naturalnego i migracyjnego. Wskaźnik przyrostu naturalnego (na 1000 ludności) w województwie jest wprawdzie zbliżony do wskaźnika UE, ale różne były jego składowe. Niższej wartości urodzeń w województwie (9,5 osoby) niż w UE (10,8 osoby) towarzyszył niższy wskaźnik zgonów wynoszący w województwie 8,4 osoby, podczas gdy w UE – 9,8 osoby. Oznacza to szybsze starzenie się społeczności regionu (doganianie średnich typowych dla krajów rozwiniętych). Utrwała się proces emigracji ludności województwa do krajów UE. W 2001 roku saldo migracji w przeliczeniu na 1000 ludności wynosiło w województwie – 0,6 osoby, a dla UE +1,8 osoby. Konsekwencją otwarcia europejskiego rynku pracy będzie z pewnością nasilenie emigracji, pogłębiające niekorzystne przemiany demograficzne.

Istotna przewaga Unii Europejskiej nad województwem zaznacza się w dwóch elementach: zgonach niemowląt i długości trwania życia. Śmiertelność niemowląt na 1000 urodzeń w 2001 roku wynosiła w województwie 8,9, a w UE 4,9. W długości życia mieszkańców UE przewyższa województwo u mężczyzn o 5 lat, a u kobiet o 3 lata. Wskaźniki te są wyznacznikiem jakości życia, oznacza to, że będą one istotnym czynnikiem ograniczającym działania prorozwojowe, obciążając budżety gmin i ograniczając w ten sposób wolne środki na inwestycje. Dążenie do wyrównania jakości życia społeczeństwa będzie istotnym uwarunkowaniem rozwojowym, a ocena realizacji dotychczasowej strategii potwierdziła konieczność alokacji zwiększonych środków na ten cel. Nierównowaga ujawnia się także w stosunku do wskaźnika studiujących na wyższych uczelniach (na 1000 ludności). Dla województwa wynosił on w 2000 roku 519 studiujących, a w UE 349. Wskaźnik jest wprawdzie korzystny, ale uwzględnienie przeciętnego poziomu wykształcenia społeczeństwa wskazuje, że chociaż województwo zachodniopomorskie znajduje się na drodze intensywnego nadrobienia dystansu do UE, to w okresie realizacji strategii, do strategicznych kierunków działań należy zaliczyć konieczność stałego podnoszenia poziomu wykształcenia społeczeństwa.

2. Rynek pracy

Sytuację na rynku pracy obrazują trzy podstawowe mierniki:

- 1) wskaźnik aktywności zawodowej ludności, dla województwa wynosi on 55,5%, a dla UE 55,8%, co można uznać za stan porównywalny.
- 2) wskaźnik zatrudnienia osiąga obecnie poziom 43%, przy 64% w UE. Jest on konsekwencją wysokiej stopy bezrobocia
- 3) stopa bezrobocia, która wynosi 22,4% ludności w wieku zdolności do pracy, przy 7,3% w UE.

Tak głęboka dysproporcja jest kolejnym uwarunkowaniem i wyzwaniem dla społeczności regionu.

3. Sfera gospodarki

W strategii możemy wskazać czynniki determinujące dotychczasowe zmiany potencjału gospodarczego województwa oraz perspektywy jego rozwoju. Są to w szczególności;

1. Realizacja polityki Unii Europejskiej w sferze gospodarczej:
 - Eliminacja barier dla swobodnego przepływu towarów, usług, kapitału i ludzi w ramach jednolitego rynku UE;
 - Rozwój gospodarki opartej na wiedzy poprzez wzrost innowacyjności, rozwój badań i rozwój społeczeństwa informacyjnego;
 - Rozwój przedsiębiorczości (likwidacja barier administracyjno-prawnych, łatwiejszy dostęp do kapitału i technologii, tworzenie równych szans konkurencyjnych);
 - Wzrost spójności społecznej (zatrudnienie i rynek pracy, edukacja, likwidacja wykluczenia społecznego).
2. Zjawiska globalizacji i integracji gospodarczej.
3. Napływ kapitału zagranicznego (BIZ i kapitału portfelowego).
4. Wzrost zaufania rynków zagranicznych do polskiej gospodarki.
5. Wzrost strumienia funduszy unijnych napływających do Polski jako obszaru Celu 1.
6. Przystąpienie Polski do Europejskiej Unii Monetarnej.
7. Upadek tradycyjnych gałęzi przemysłu.
8. Wzrost znaczenia sektora usług w rozwoju gospodarczym.
9. Wzrost znaczenia rynku kapitałowego w obrocie gospodarczym.

Cechy te przy niskich kosztach pracy w regionie, dostępności do dóbr i usług na coraz wyższym – europejskim – poziomie i walorach środowiska naturalnego potwierdzają, że prawne, finansowe i organizacyjne założenia funkcjonowania wspólnoty stwarzają dla regionu korzystne warunki do przyspieszonego rozwoju.

Równolegle, jako efekt polityki Wspólnoty (zapowiadany wzrost nakładów na badania i rozwój) oraz wynik globalnego postępu techniczno-technologicznego – wyrażającego się skracaniem przeciętnego czasu wprowadzania nowych produktów, maszyn, urządzeń i technik wytwarzania – oczekiwać należy przyspieszenia procesów modernizacji i absorpcji nowych technologii w regionie. Wskazane tu procesy ulegną kolejnemu przyspieszeniu z chwilą przystąpienia Polski do Europejskiej Unii Monetarnej. Ograniczenie ryzyka kursowego związanego z działalnością gospodarczą w ramach Wspólnoty zwiększy bezpieczeństwo obrotu gospodarczego i wzmocni pozycję polskich przedsiębiorstw na rynku UE. W horyzoncie kilku najbliższych lat następować będzie także stopniowe wyrównywanie cen w ramach Wspólnoty. Dla Polski oznacza to wzrost cen i spadek konkurencyjności. W tym kontekście znaczenia nabiera umiejętność pełnego wykorzystania w regionie dostępnych funduszy unijnych napływających do Polski, szczególnie jako obszaru Celu 1.

Dodatkowe uwarunkowania istotne dla gospodarki regionalnej to:

- zobowiązania Polski wobec Unii Europejskiej, Światowej Organizacji Handlu (WTO), OECD i NATO, wynikające z podpisanych umów międzynarodowych, tworzących ramy dla podejmowanych działań gospodarczych;
- geograficzna bliskość dużych rynków europejskich i nowopowstałych rynków w regionie Morza Bałtyckiego.

Za ważne uwarunkowanie w sferze gospodarki uznaje się także przewagę potencjału techniczno-ekonomicznego, innowacyjności i zdolności dostosowawczych europejskich MŚP w stosunku do podmiotów działających w regionie. Struktura zatrudnienia w europejskich MŚP powinna stać się ważnym wyznacznikiem działań w regionie, nakierowanych na konsolidację podmiotów, wzrost udziału podmiotów małych i średnich wobec obecnej przewagi podmiotów działających w skali mikro i na zasadzie samozatrudnienia. Wymagać to będzie z jednej strony uruchamiania

w regionie instytucji wsparcia w zakresie innowacyjności, kredytowania i poręczeń oraz wspierania eksportu i kompetencji przedsiębiorców.

W sferze gospodarczej najczęściej uwagi poświęca się gospodarce żywnościowej. Wzbudza ona najczęściej kontrowersji i dyskusji ze wszystkich działów gospodarki, głównie na tle dochodowości produkcji i jej konkurencyjności na rynkach zagranicznych. W produkcji rolnej wyższe techniczne uzbrojenie pracy w UE, jak i jej zaplecze naukowe, pozwala uzyskać znacznie wyższe plony ziemiopłodów. Tylko w produkcji zbóż (970 kg na mieszkańca) województwo posiada przewagę nad UE (570 kg).

Województwo ma korzystniejszą strukturę gospodarstw rolnych. W 2000 roku odsetek indywidualnych gospodarstw rolnych powyżej 5 ha wynosił 54,4%, a w UE 42,4%. Wielkim atutem gospodarki rolnej województwa jest naturalne, ekologiczne pochodzenie produktów rolnych, co pozwala skutecznie konkurować na rynkach europejskich, istotną barierę stanowiąc jednak będą normy w zakresie jakości i stanu sanitarnego produkcji i produktów w powiązaniu z zapewnieniem ekologicznego charakteru tej produkcji.

Wykorzystując rentę geograficzną pasa nadgranicznego, wskazuje się na możliwości rozwoju turystyki i współpracy gospodarczej w sferze produkcji i usług realizowanej z uwzględnieniem współpracy euroregionalnej i potrzeb zgłaszanych przez prawie 6,5 milionową aglomerację berlińską. Naturalne tendencje rozwojowe obserwuje się już w zakresie funkcji usługowych bazujących na niższych kosztach pracy – w zakresie usług podstawowych, a można oczekiwać pojawienia się usług wymagających wysokich kwalifikacji (tzw. call centers⁵, outsourcing, usługi informatyczne itp.). Przewiduje się dalszy rozwój funkcji transportowo-logistycznej z możliwościami rozwoju intermodalnego systemu transportowego.

W zakresie handlu przygranicznego preferencje zyskują centra handlowe, głównie na obrzeżach i w centrum Szczecina, oczekiwać jednak można powolnego wyrównywania się cen i narastania konkurencji berlińskich centrów handlowych.

4. Sfera ekonomii

Syntetyczny wskaźnik produktu krajowego brutto w przeliczeniu na jednego mieszkańca dla UE wynosił w 2001 roku 22603 Euro. W województwie wynosił on 4363 Euro, a więc pięciokrotnie mniej. Biorąc jednak pod uwagę siłę nabywczą waluty wynosi on 8666 Euro, a więc jest dwuipółkrotnie niższy od wskaźnika unijnego. Uwarunkowania związane w poziomem PKB wymagają od realizujących strategię, skutecznych działań w dwóch sferach. Pierwszej, związanej z maksymalizacją alokacji transferów pochodzących ze źródeł bezzwrotnych i zwrotnych funduszy wspierających i pomostowych oraz drugiej, związanej ze sferą gospodarki ukierunkowaną na wzrost konkurencyjności jako najważniejszego obok innowacyjności czynnika wzrostu gospodarczego.

Analiza wybranych danych wskazuje, że pomimo występowania istotnych różnic i deficytów w sferze społecznej występują także atuty, które przy odpowiednim wsparciu w ramach wojewódzkiego programu operacyjnego i niniejszej strategii stwarzać będą duże możliwości przyspieszonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego w uczestniczeniu w międzynarodowej współpracy regionalnej.

II. 1.2. Region na tle Polski

Województwo zachodniopomorskie jest regionem opierającym własną politykę regionalną na współpracy z innymi regionami. Związki gospodarcze z województwami Pomorskim i Lubuskim są bardzo silne poprzez identyczne warunki fizjograficzne, wspólne funkcje wiodące, jak i pokrywające się problemy ekonomiczne. Z województwem pomorskim łączy je wspólną polityka probałycka z funkcjami gospodarki morskiej, wczasowo turystycznej i problemy dotyczące rozwoju obszarów wiejskich, popegeerowskich. Działania w tych obszarach

⁵ Call centres - centra telefonicznej obsługi marketingowej; centra informacyjne, itp.

wymagają wsparcia zewnętrznego i stanowią przedmiot wspólnych działań województw. Wspólnym działaniem z województwem lubuskim będzie polityka euroregionalna, w tym współpraca transgraniczna wzdłuż granicy polsko-niemieckiej. Wspólnym elementem aktywizującym rozwój gospodarczy będzie wykreowanie wspólnego obszaru gospodarczego nowego na tle Europy w osi północ-południe.

Obydwa województwa mają zbliżony wysoki wskaźnik bezrobocia będący dla nich największym problemem na rynku pracy.

Znaczenie regionu zachodniopomorskiego dla kraju wynika również z koncentracji majątku narodowego w obszarze przemysłowo-portowym obejmującym miasta Gryfino – Szczecin – Police – Świnoujście, Goleniów i Stargard Szczeciński. Jest to jedna z ośmiu wykształconych metropolii krajowych.

II. 1.3. Uwarunkowania przestrzenne

Położenie regionu w kraju, w Europie i w układzie krain przyrodniczo-geograficznych kształtuje jego szanse i bariery rozwoju oraz warunki życia społeczno-gospodarczego.

Za największe zagrożenie dla rozwoju województwa zachodniopomorskiego uznaje się peryferyjne położenie regionu, z punktu widzenia rynku polskiego, oraz zbyt małe w stosunku do potrzeb, strategicznego znaczenia regionu i oczekiwań społecznych zainteresowania regionem przez centrum.

Przyjęty w Meklemburgii-Pomorzu Przednim model pasmowego kształtowania sieci osadniczej rozwoju przestrzeni zurbanizowanej czy też model zdecentralizowanej koncentracji realizowany przez Wspólny Wydział Planowania Przestrzennego Kraju Związkowego Brandenburgii i Berlina, ma określone implikacje dla przestrzennego rozwoju naszego województwa. Dotyczy to również sfery gospodarczej.

Wśród pozytywnych elementów oddziałujących na nasz obszar należy wskazać:

- brak silniejszego od miasta Szczecina ośrodka rozwoju na północ od Berlina,
- stosunkowo dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna, wymagająca jednak sporych nakładów inwestycyjnych by podnieść jej drożność,
- podobne uwarunkowania przyrodnicze o dużych walorach krajobrazowych i ochronnych,
- naturalne ciężenia społeczne i gospodarcze w kierunku aglomeracji szczecińskiej,
- dobre potencjalne uwarunkowania do rozwoju intermodalnej infrastruktury transportowej,
- możliwość podjęcia działalności gospodarczej po obu stronach granicy oraz zatrudnienia po obu stronach granicy,
- możliwość nauczania w systemie dwujęzycznym po obu stronach.

Jako niekorzystne elementy oddziałujących na nasz obszar należy wskazać m.in.:

- brak infrastruktury komunikacyjnej o dużych możliwościach przepustowości (np. stałe przeprawy przez Świnę oraz Odrę na wysokości miasta Police, autostrady lub drogi szybkiego ruchu, szybka kolej regionalna),
- brak spójnych procedur planistycznych do tworzenia, uzgadniania i realizacji dokumentów planistycznych,
- brak stałych połączeń żeglugowych pomiędzy portami Zalewu Szczecińskiego i żegluga na Odrze.
- brak wykształconych transportowych centrów logistycznych,
- brak uczelni o europejskim statusie.

W odróżnieniu od Niemiec układ sieci osadniczej w Południowej Szwecji, z rozproszonymi centrami koncentracji, ma niewielki wpływ na rozwiązania wprowadzane w województwie zachodniopomorskim, bowiem wszystkie kontakty odbywają się drogą morską, a więc za pośrednictwem wybranych jednostek sieci, posiadających porty morskie lub lotnicze.

W dziedzinie kształtowania i ochrony środowiska naturalnego odnotować należy uwarunkowania do tworzenia wspólnych obszarów chronionych na pograniczu. Działania te

mogą mieć daleko idące konsekwencje dla realizacji zamierzeń rozwojowych regionu i poszczególnych gmin, szczególnie na skutek ograniczania swobody lokalizacji obiektów produkcyjnych i infrastrukturalnych o różnym stopniu uciążliwości dla środowiska.

Ze względu na istniejące warunki krajobrazowo-przyrodnicze jednym z najtrudniejszych wyzwań w regionie będzie pogodzenie jego aspiracji gospodarczych, w tym rozwoju turystyki z koniecznością uzyskania społecznej akceptacji dla mobilizacji znacznych środków finansowych na objęcie ochroną obszarów implementujących tzw. dyrektywę ptasią i siedliskową oraz ustanowienie sieci Natura 2000, mających na celu zachowanie różnorodności przyrodniczej.

Kluczowymi z punktu widzenia rozwoju regionu są transport i komunikacja. W kontekście międzynarodowym ważne jest utrzymanie i rozbudowa połączeń: w transporcie morskim wzmocnienie roli Portu Morskiego Szczecin-Świnoujście (działanie na rzecz utworzenia autostrady morskiej północ-południe na Bałtyku, w tym również utrzymanie znaczenia portów w Policach, Kołobrzegu i Darłowie), a w transporcie drogowym rozbudowę podstawowego układu tranzytowego:

- południkowego: modernizacja dróg krajowych: nr 3, nr 11, nr 31, nr 25, budowa po nowym śladzie drogi szybkiego ruchu S3, obejścia zachodniego Szczecina wraz z przeprawą w Policach
- równoleżnikowego: modernizacja dróg krajowych nr 6, nr 10, nr 22).

W transporcie kolejowym ważnym czynnikiem rozwojowym jest utrzymanie odpowiedniej liczby, częstotliwości i jakości połączeń pasażerskich w relacji Szczecin-Berlin.

Na realizację czekają inicjatywy w pasażerskim ruchu lokalnym, będącym w gestii mniejszych przewoźników. Dla międzynarodowego kolejowego transportu osób i towarów istotne jest dokończenie rozbudowy kolejowego przejścia granicznego Szczecin Gumieńce-Tantow/Grambow, w połączeniu z budową stacji postojowej Szczecin Zaleskie Łęgi, zapewniającej prawidłową obsługę nowoczesnych składów pasażerskich.

W zakresie transportu rzecznoego za kwestię podstawową uznaje się uaktualnienie i realizację rządowego „Programu dla Odry 2006”, szczególnie w części poświęconej regulacji koryta rzeki i przystosowaniu jej do potrzeb transportowych oraz włączenia do systemu dróg wodnych w Unii Europejskiej.

W transporcie lotniczym kluczowe jest utrzymanie przez Port Lotniczy Szczecin Goleniów odpowiedniej liczby połączeń międzynarodowych. Konieczne jest jednak dostosowanie tego portu do wymogów Unii Europejskiej, w tym głównie do przepisów Konwencji Wykonawczej do Układu z Schengen (w szczególności w dziedzinie intensyfikacji kontroli na granicach zewnętrznych). Poprawi to w istotny sposób dostępność województwa dla turystów i potencjalnych inwestorów. Podstawowym zintegrowanym celem w dziedzinie transportu jest utworzenie Paneuropejskiego Korytarza Transportowego Doliny Odry i wpisanie go w Transeuropejską Sieć Transportową – TEN-T utworzenie korytarza umożliwi intensyfikację połączeń transportu kombinowanego/intermodalnego, poprawę infrastruktury poszczególnych gałęzi transportu w obrębie planowanego korytarza wiążącego wszystkie media transportowe i obsługującego zarówno układ międzyregionalny jak i międzynarodowy. Działania te mają poparcie ze strony partnerów niemieckich, szwedzkich, czeskich, słowackich oraz włoskich.

Znaczenia nabierają powiązania infrastrukturalne łączące Polskę przez województwo zachodniopomorskie z systemami infrastrukturalnymi Europy, jak i samo województwo z systemami krajowymi. Chodzi tu o zasilanie w energię elektryczną i gaz, choć w odniesieniu do niektórych obszarów (np. Świnoujścia) dotyczy to także sieci wodociągowych i kanalizacyjnych. W najbliższych latach musi nastąpić znaczne przyspieszenie rozwoju infrastruktury, aby jej stan nie był barierą rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i kraju.

W uwarunkowaniach przestrzennych, obok opisanych czynników należy uwzględnić postulat obligujący członków UE do wzmocnienia spójności terytorialnej: drogowej, kolejowej i lotniczej. Zła sytuacja w tym zakresie dotyczy wschodniej ściany województwa zachodniopomorskiego. Stan taki zobowiązuje do wzmocnienia w ramach realizacji strategii działań w zakresie spójności terytorialnej na poziomie województwa.

II. 1.4. Uwarunkowania prawno-polityczne

Podstawowe założenia funkcjonowania Wspólnoty Europejskiej

W tej dziedzinie dominującą rolę odgrywać będą dyrektywy Unii Europejskiej o swobodnym przepływie osób, dóbr, usług i kapitału likwidujące bariery w wyborze miejsca osiedlenia się, uzyskania obywatelstwa i podejmowania pracy lub prowadzenia działalności gospodarczej. Pełna realizacja idei integracji i wprowadzenie wspólnej waluty będą czynnikami wzmacniającymi rozwój społeczno – gospodarczy regionu. Jako zagrożenie dla rozwoju postrzega się możliwość emigracji najwyższej wykwalifikowanych i dynamicznych jednostek do regionów najbardziej atrakcyjnych pod względem stopnia rozwoju cywilizacyjnego. Nowym zjawiskiem, szczególnie istotnym w regionie przygranicznym, rozgraniczającym obszary o bardzo dużej różnicy w poziomie dochodów i kosztów utrzymania, może stać się napływ do regionu dużych grup ludności z krajów uboższych, z towarzyszącymi im modelami zachowań społecznych (kultura, religia, wychowanie młodzieży) znacznie odbiegającymi od dotychczas akceptowanych w Polsce wzorów.

Prawno-polityczne uwarunkowania samodzielności i rozwoju regionu

Prawno-polityczne uwarunkowania rozwojowe regionu wynikają z kilku równoległe przebiegających procesów, związanych z jednej strony z przemianami społecznymi będącymi wynikiem demokratyzacji życia i otwarcia na świat, a z drugiej strony z przemian gospodarczych będących konsekwencją zmiany ram prawnych systemu gospodarczego i prywatyzacji sfery gospodarki i finansów.

Na te dwa podstawowe procesy nakładają się zmiany związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Akcesja wymaga stałego dostosowywania prawa polskiego do systemu prawa europejskiego oraz standardów i norm: prawnych, technicznych, finansowych i jakościowych. Włączenie Polski do wspólnego obszaru celnego i gospodarczego (po wygaśnięciu okresów przejściowych) zapewni swobodę przepływu dóbr, usług, kapitału i siły roboczej. Współfinansowanie rozwoju krajów, których PKB per capita nie przekracza 75% PKB UE, wymaga zdyscyplinowania w przestrzeganiu procedur oraz skuteczności w absorpcji bezzwrotnych środków finansowych.

Coraz większego znaczenia nabiera w Polsce polityka regionalna, a w konsekwencji jej wprowadzenia większa samodzielność w zarządzaniu regionem i finansowaniu jego rozwoju.

Skumulowanym wyrazem tych przemian, ważnym z punktu widzenia realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, są dwa dokumenty o znaczeniu ustrojowym dla samorządów:

- Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego,
- Narodowy Plan Rozwoju.

Ponieważ wskazane dokumenty są w fazie opracowywania i mogą ulec istotnym modyfikacjom nawiązano jedynie do ich podstawowych cech i założeń znajdujących odzwierciedlenie polityce i dokumentach Unii Europejskiej, pozwalających jednak podkreślić zgodność strategii województwa zachodniopomorskiego z tymi dokumentami oraz przyjętymi w nich kierunkami najważniejszych działań.

Realizacja Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (NSRR) do roku 2013 (zgodnie z jej projektem), prowadzić będzie do:

- ogólnie:

- metropolizacji przestrzeni;
- oparcia priorytetów rozwoju poszczególnych regionów na czynnikach dla nich charakterystycznych (tzw. Endogenicznych podstawach wzrostu);
- powstania ośrodków i kanałów upowszechniania postępu cywilizacyjnego.
- wspieranie konkurencyjności gospodarczej regionów i wyrównywanie ich szans rozwojowych,

- w zakresie związków z gospodarką morską:
 - rozwój obszaru funkcjonalnego wybrzeża morza Bałtyckiego;
 - wsparcie otwarcia na „morze”;
 - zintegrowane zarządzanie strefą brzegową;
 - otwarcie na morze i współpraca bałtycka;
- w obszarze obszarów problemowych:
 - wspieranie przekształceń społecznych i gospodarczych w obszarach problemowych;
 - wsparcie przekształcania zdegradowanych obszarów powojсковych;
 - rozwiązanie problemów strukturalnych na obszarach zdominowanych w przeszłości przez PGR-y;
 - przeciwdziałanie marginalizacji społecznej oraz stworzenie systemu zachęt dla kapitału inwestycyjnego wobec zdekapitalizowanego majątku popeeżerowskiego;
 - podniesienie poziomu aktywności ekonomicznej ludności i przedsiębiorczości (w województwach o szczególnie niskim poziomie zatrudnienia i przedsiębiorczości);
- rozwoju sieci osadniczej w tym:
 - rozwój funkcji metropolitalnych dużych ośrodków miejskich;
 - wzmocnienie potencjału małych miast i ich sieciowych powiązań;
 - stymulowanie rozwoju funkcjonalnego lokalnych i subregionalnych ośrodków miejskich;
- rozwoju infrastruktury w szczególności:
 - rozwój infrastruktury wzmacniającej konkurencyjność województw;
 - podejmowanie działań prorozwojowych w województwach zachodnich i południowych, opartych o projektowany środkowoeuropejski korytarz transportowy;
- podnoszenia integracji europejskiej:
 - wspieranie współpracy transgranicznej;
 - zacieśnienie integracji europejskiej poprzez granicę zachodnią;
- rozwoju gospodarczego:
 - wsparcie kreowania ponadregionalnych produktów turystycznych w województwach o wybitnych walorach turystycznych (pasmo województw nadmorskich);
 - wzmocnianie trwałego ekonomicznie i przyjaznego środowiska sektora rolniczego i wspieranie wielofunkcyjności obszarów wiejskich;
- w zakresie ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego:
 - zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego w miastach i obszarach wiejskich.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 (NPR), jako kompleksowy dokument będzie podstawą do negocjacji wsparcia unijnego w horyzoncie czasowym zgodnym z programowaniem budżetowym i polityką spójności UE. NPR jest jednocześnie krajowym elementem realizacji Strategii Lizbońskiej. Stąd też niezależnie od końcowego kształtu tego dokumentu, zawarte w projekcie priorytety powinny być, zatem traktowane jako zewnętrzne uwarunkowania rozwoju województwa zachodniopomorskiego.

Tab.XX. Zestawienie celów i priorytetów Strategii Lizbońskiej i NPR

Cele Strategii Lizbońskiej ⁶	Cele Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 ⁷	Cele Narodowego Planu Rozwoju 2007-2013 ⁸
<ul style="list-style-type: none"> • Szybkie przechodzenie do gospodarki opartej na wiedzy, • Liberalizacja i integracja rynków i sektorów, których wspólny rynek nie objął (telekomunikacja, energetyka, transport, poczta, usługi finansowe), • Rozwój przedsiębiorczości, • Wzrost zatrudnienia i zmiana modelu społecznego, • Dbłość o trwałe fundamenty rozwoju i środowisko naturalne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu gospodarczego, • Zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia, • Włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej, • Intensyfikacja procesu zwiększenia w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej, • Wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • Utrwalenie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego (pow. 5% wzrostu PKB rocznie), • Przyspieszenie modernizacji polskiej gospodarki, • Uzyskanie zdolności konkurencyjnej.

Założenia NPR określają między innymi interakcje między programowaniem strategicznym na poziomie ogólnokrajowym (zintegrowanym, horyzontalnym, sektorowym) a planowaniem strategicznym na poziomie regionalnym. Oznacza to, że zapisy aktualizowanych strategii rozwoju województw będą miały faktyczny oddźwięk w NPR.

Działania będące konsekwencją przyjęcia NPR mają zapewnić utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu gospodarczego, a poprzez poprawę innowacyjności gospodarki i rozwój infrastruktury wzmocnić konkurencyjność regionów i przedsiębiorstw oraz osiągnąć wzrost zatrudnienia. Te działania wraz z rozwojem społeczeństwa wiedzy i społeczeństwa obywatelskiego przyczynią się do podniesienia poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Istotnym aspektem założeń NPR na lata 2007-2013 o kluczowym znaczeniu dla programowania rozwoju na szczeblu wojewódzkim jest zmiana polityki regionalnej, polegająca na przekształceniu Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (2004-2006) w 16 regionalnych programów operacyjnych.

⁶ J. Szomburg. Polska wobec strategii lizbońskiej. Biała księga 2003. Polskie Forum Strategii Lizbońskiej. Gdańsk - Warszawa 2003.

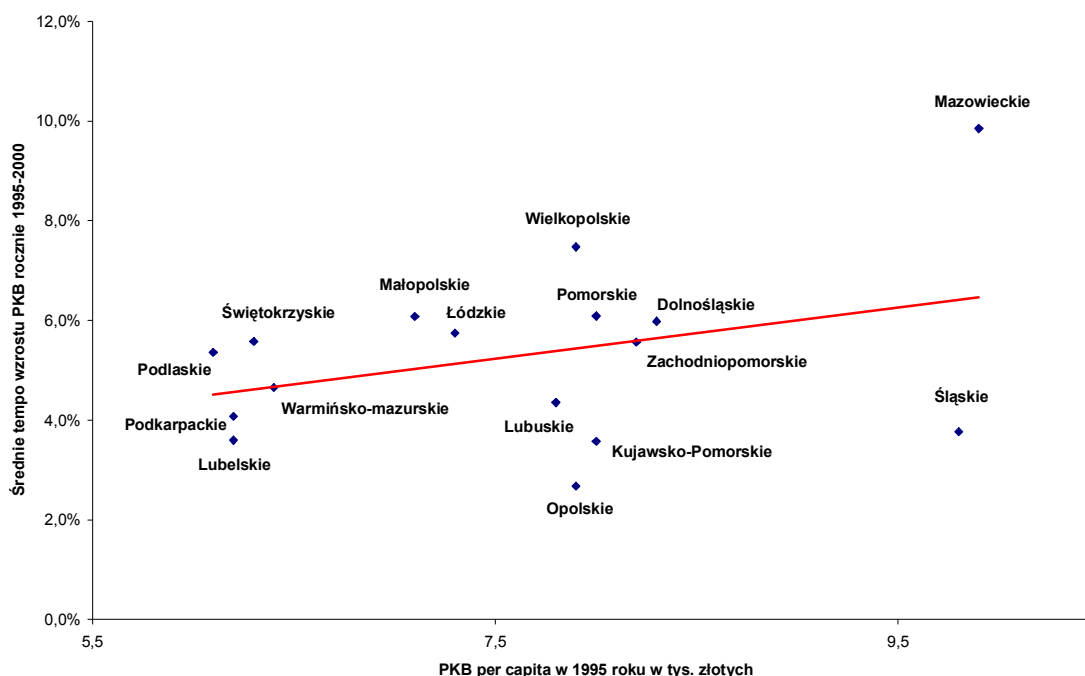
⁷ Narodowy Plan Rozwoju 2004 - 2006, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa, luty 2003 s.56.

⁸ Założenia do Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013, Warszawa, 2004.

II. 1.5. Krajowe uwarunkowania gospodarcze

Krajowe uwarunkowania gospodarcze wynikają głównie z historycznego i przestrzennego rozmieszczenia i rozwoju obszarów aktywności gospodarczej oraz polityki gospodarczej państwa. Obecnie ich wyrazem jest omijanie regionu zachodniopomorskiego przez podstawową infrastrukturę autostradową realizowaną do roku 2030. W konsekwencji można oczekiwać dalszego wzmacniania pozycji ponadregionalnych struktur gospodarczych zlokalizowanych przy tych korytarzach, w tym konkurencyjności regionu pomorskiego i wielkopolskiego. Jak wynika z diagnozy Założeń NPR, województwo zachodniopomorskie, pomimo niezłej pozycji pod względem PKB per capita, charakteryzuje się niskim i słabnącym tempem wzrostu gospodarczego. Obrazuje to rys.2.

Rys.2. Dywergencja realna w Polsce

Źródło: Opracowanie DAE MGPIPS na podstawie danych GUS, cyt. za Założenia NPR na lata 2007-2013, Warszawa 30 kwietnia 2004.

Stan taki wymaga uruchomienia w trakcie realizacji strategii programów zapobiegających dalszej dywergencji i marginalizacji rejonów najsłabiej rozwiniętych.

Przedsiębiorstwa działające w Polsce napotykają na trudności uniemożliwiające wprowadzenie rozwiązań innowacyjnych. Brak rozwiniętej infrastruktury komercjalizacji wyników badań naukowych w Polsce powoduje również, że inwestowanie w nowe technologie i tworzenie nowych firm jest związane ze zbyt wysokim ryzykiem, hamującym w konsekwencji wykorzystanie badań naukowych w gospodarce.

Oczekuje się, że głównym czynnikiem dynamizującym rozwój będą procesy inwestycyjne, w tym bezpośrednie inwestycje zagraniczne oraz aktywność rozwijającego się sektora prywatnego. Wysokie tempo inwestowania pozostaje nieodzownym warunkiem rozwoju gospodarczego.

Utrzymanie dotychczasowego tempa rozwoju gospodarczego rodzi ogromne potrzeby w zakresie przebudowy struktury gospodarki i podniesienia jej międzynarodowej konkurencyjności. Uznaje się, że zdynamizowanie rozwoju regionu można osiągnąć pobudzając przedsiębiorczość i podnosząc innowacyjność gospodarki, które przyczynią się do poniesienia jej konkurencyjności.

II.1.6. Uwarunkowania społeczne

Dla przyszłego rozwoju regionu największe znaczenia mają zachodzące procesy demograficzne. One wyznaczają potencjał ludnościowy oraz zdolność do zmian i zdolność regionu do konkurencji z innymi regionami w kraju i Europie.

Z prognoz demograficznych dla kraju wynika, że zapotrzebowanie na pracę w latach 2004-2010 wzrośnie o ok. 1330 tys. osób (ok. 10,5%). Wzrost ten wystąpi we wszystkich województwach z wyjątkiem śląskiego i podlaskiego. Tempo wzrostu popytu na pracę będzie zróżnicowane przestrzennie. W województwach: śląskim, podlaskim, świętokrzyskim, lubuskim, i podkarpackim popyt będzie malał lub utrzymywał się na tym samym poziomie. Szybki wzrost popytu na pracę wystąpi w województwach: dolnośląskim, mazowieckim, wielkopolskim, pomorskim i łódzkim. W województwie zachodniopomorskim zapotrzebowanie na pracę rośnie w tempie zbliżonym do średniej krajowej. Z analizy tej wynika realne zagrożenie dla rynku pracy w województwie zachodniopomorskim. Rynki województw wielkopolskiego i pomorskiego mogą przyciągać najaktywniejszych i najlepiej wykształconych i doświadczonych pracowników i absolwentów.

Największe znaczenie dla regionu będą miały działania warunkujące utrzymanie spójności i równowagi społecznej obejmujące:

- przedłużanie aktywności osób w wieku poprodukcyjnym;
- koncentrację działań związanych z przyciąganiem inwestorów i tworzeniem nowych miejsc pracy w regionie w ośrodkach wzrostu (polegające między innymi na całościowym podejściu do rozwiązywania problemów związanych z infrastrukturą techniczną i społeczną).
- podniesienie jakości kształcenia i wskaźników kontynuacji kształcenia w szkołach wyższych;
- wspieranie rodzin posiadających dzieci w obszarach wiejskich, a szczególnie rodzin wielodzietnych, ułatwiające zdobycie wykształcenia i startu życiowego,

Jak wynika z Narodowego Planu Zdrowotnego na lata 2004-2013 w województwie zachodniopomorskim obszarami na tle kraju są następujące zagrożenia zdrowotne:

- choroby układu krążenia;
- nowotwory złośliwe;
- wysoka umieralność niemowląt i odsetek urodzeń noworodków z niską masą urodzeniową;
- choroby wieku podeszłego;
- zakażenia HIV i zachorowania na AIDS;
- zaburzenia psychiczne, w tym samobójstwa;
- najniższe w kraju przeciętne dalsze trwanie życia.

Występowanie tych zagrożeń wskazuje na niższą w porównaniu z innymi regionami jakość życia społeczeństwa, co w szczególności dotyczy obszarów wiejskich. Należy oczekiwać znaczącej poprawy dostępności i jakości usług medycznych oraz opieki społecznej.

Ważnym uwarunkowaniem rozwoju staje się dostosowanie systemu ochrony zdrowia w województwie do założeń unijnej strategii i programów w dziedzinie ochrony zdrowia publicznego.

Jednym z najistotniejszych problemów społeczno-gospodarczych, które dotyczą województwo zachodniopomorskie, jest bezrobocie i zjawiska z nim związane. W perspektywie najbliższych lat oczekuje się w Polsce wzrostu gospodarczego, któremu nie będzie towarzyszył wzrost zatrudnienia. W związku z tym bezrobocie pozostanie w regionie w dłuższym horyzoncie czasowym jedną z podstawowych barier rozwoju.

II.2. Uwarunkowania wewnętrzne

II.2.1. Uwarunkowania przestrzenne

Sieć osadnicza województwa będzie miała największe szanse rozwoju na obszarach koncentracji kapitału. Są to obszary koncentracji aktywności ekonomicznej związane z występowaniem znacznej liczby podmiotów gospodarczych. Znaczne ich zgrupowanie występuje w aglomeracji szczecińskiej, w zespole miejskim Koszalina, pasie przygranicznym i pasie nadmorskim oraz w rejonie Wałcza i Szczecinka.

Zakłada się następujące kierunki wsparcia w zależności od wielkości ośrodka i jego lokalizacji:
duże ośrodki miejskie – intensywne inwestycje infrastrukturalne tworzące warunki do konkurencyjności tych ośrodków w skali krajowej i europejskiej;

regionalne ośrodki wzrostu – komplementarne działania w sferze infrastruktury społecznej i infrastruktury technicznej, zapewniające dogodne warunki do migracji ze wsi do miast w ramach regionu oraz przyciągania inwestorów;

ośrodki wiejskie – działania ukierunkowane głównie na edukację i dostęp do wiedzy (wysoka jakość kształcenia, światłowodowy lub radiowy Internet, dostęp do usług w ośrodkach wzrostu) oraz rozwój infrastruktury likwidującej zapóźnienia i podnoszącej jakość życia i zdrowotność mieszkańców.

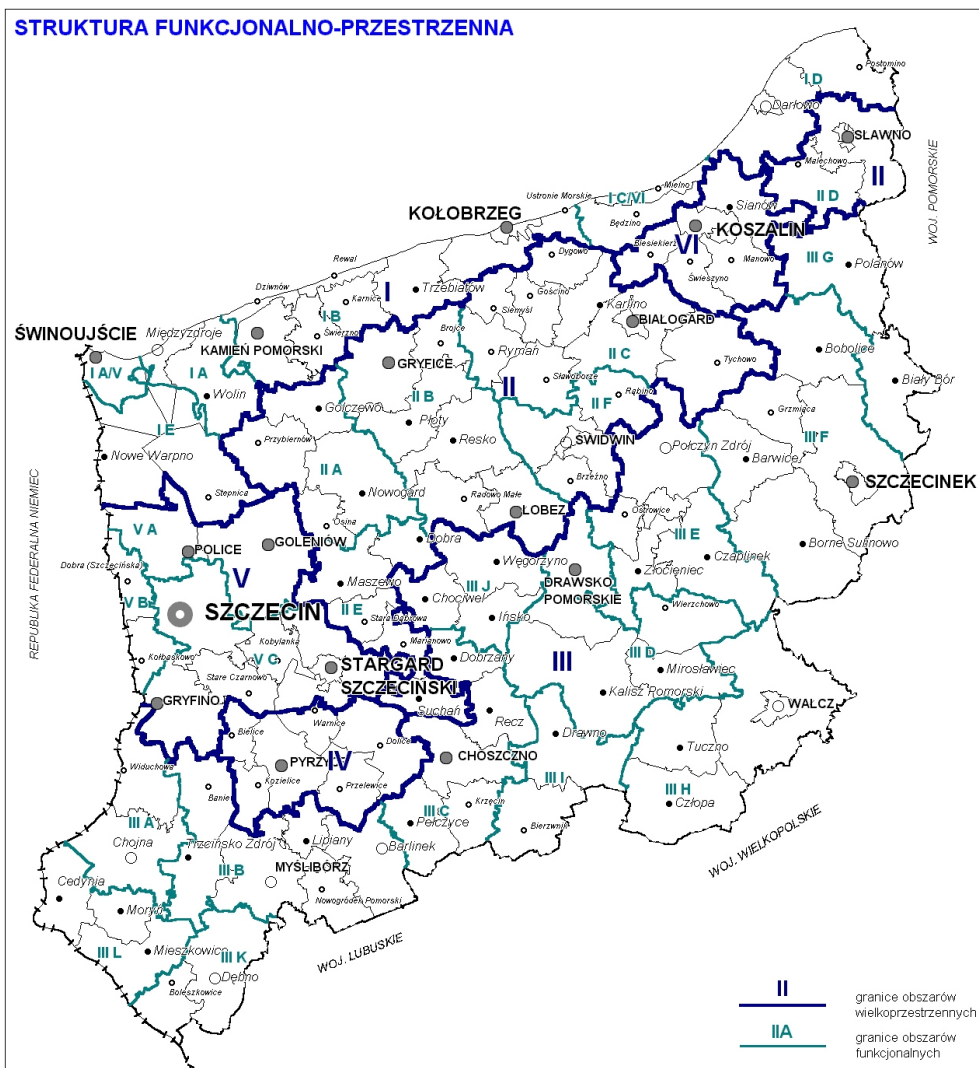
Struktury przyrodniczo-gospodarcze województwa zachodniopomorskiego

Uwzględniając różnorodność przyrodniczą i gospodarczą, preferencje i potencjał rozwoju poszczególnych gmin, województwo zachodniopomorskie podzielono na 6 wieloprzestrzennych obszarów o jednorodnych cechach.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

XLI

STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

REGIONALNE BIURO GOSPODARSTWA PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

I Strefa nadmorska - intensywnego selektywnego rozwoju

Funkcje główne - gospodarka morską, turystyka intensywna, uzdrowiska, funkcje ochronne

Funkcje uzupełniające - rolnictwo, przetwórstwo rolno - spożywcze

II Strefa gospodarki rolnej i wielofunkcyjnej aktywizacji gospodarczej

Funkcje główne - rolnictwo, przetwórstwo rolno - spożywcze, rozwój przemysłu, funkcja ochronna

Funkcja uzupełniająca - turystyka ekstensywna

III Strefa gospodarki rolno - leśnej, selektywnej aktywizacji gospodarczej w tym rozwoju turystyki

Funkcje główne - gospodarka leśna, rolnictwo, przetwórstwo rolno - spożywcze, turystyka intensywna /dla wybranych obszarów/, funkcje ochronne - intensyfikacja

Funkcje uzupełniające - turystyka ekstensywna, przemysł wydobywczy

IV Strefa intensywnej gospodarki rolnej

Funkcje główne - rolnictwo, przetwórstwo rolno - spożywcze

Funkcje uzupełniające - turystyka ekstensywna, funkcje ochronne

V Strefa koncentracji procesów urbanizacyjnych - szczeciński obszar metropolitalny wielofunkcyjnego rozwoju

Funkcje główne - gospodarka morską, Centrum Naukowe, Centrum Administracyjne, Centrum Kulturalne, turystyka intensywna specjalistyczna, funkcje ochronne

Funkcja uzupełniająca - przemysł

VI Strefa intensywnego, wielofunkcyjnego rozwoju i urbanizacji - koszaliński obszar węzłowy

Funkcje główne - Ośrodek Naukowy, turystyka intensywna - centrum turystyki, funkcja ochronna

Funkcja uzupełniająca - przemysł

Obszary wielkoprzestrzenne

- I. Obszar funkcjonalny strefy nadmorskiej o wiodących funkcjach: gospodarka morską, turystyka i uzdrowiska z zapleczem terenowym o funkcjach: rolniczej, produkcyjnej i obsługowej. Utrzymanie funkcji ochronnych środowiska i zasobów wód podziemnych i powierzchniowych. Promowanie rolnictwa ekologicznego. Intensywna ochrona i rehabilitacja środowiska przeciwdziałająca tendencjom pasmowej zabudowy strefy brzegowej. Restrukturyzacja obszarów przeinwestowanych. W pasie przygranicznym prowadzenie współpracy przygranicznej w zakresie infrastruktury technicznej oraz rozwoju małych struktur portowych i zarządzania strefą przybrzeżną. Obszar wielokierunkowej aktywizacji gospodarczej i intensywnej urbanizacji. Rozwój rolnictwa oraz produkcji przemysłowej, w szczególności przetwórstwa surowców lokalnych. Zachowanie walorów przyrodniczo-turystycznych.
- II. Obszar selektywnej, wielofunkcyjnej aktywizacji gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji turystycznej, uzdrowiskowej, rolniczej, leśnej i przetwórstwa. Wielofunkcyjny rozwój centrów urbanizacji. Zachowanie i kreowanie nowych form ochrony z uwzględnieniem wymogów zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Zaplecze żywnościowe pasa nadmorskiego.
- III. Obszar aktywizacji funkcji turystycznej przy utrzymaniu funkcji ochronnych i rekreacyjnych. Rozwój rolnictwa ekologicznego. Współpraca przygraniczna. Strefa zachowania wartości przyrodniczych, Rozwój rolnictwa i leśnictwa oraz przetwórstwa rolno-leśnego. Selektywny rozwój innych funkcji produkcyjnych ze szczególnym uwzględnieniem istniejących gałęzi produkcji i przemysłu wydobywczego.
- IV. Obszar bardzo intensywnego rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego oraz rozwoju funkcji usługowo-produkcyjnej i aktywizacji gospodarczej – strefa zaplecza obszarów miejskich. Promowanie działów specjalnych rolnictwa. W południowej części rozwój funkcji turystycznej. Zachowanie reżimów ochronnych wód podziemnych i powierzchniowych (strefa ochronna jeziora Miedwie).
- V. Szczeciński Obszar Metropolitalny – obszar intensywnej urbanizacji. Centrum administracyjno-gospodarczo-kulturalne. Obszar węzłowy intensywnego rozwoju i przekształceń przestrzennych. Strefa podmiejska intensywnego rozwoju. Obszar przekształceń przestrzennych z zachowaniem funkcji ochronnych. Obszar oddziałujący transgranicznie.
- VI. Koszaliński Obszar Węzłowy – obszar dynamicznej aktywizacji gospodarczej, intensywnego wielofunkcyjnego rozwoju i przekształceń przestrzennych w mieście Koszalinie i obszarach przyległych. Komplementarny w stosunku do Szczecina ośrodek obsługi regionu. Centrum gospodarczo-naukowo-kulturalne i obsługi ruchu turystycznego.

II.2.2. Uwarunkowania prawno-polityczne

Wewnętrzne uwarunkowania prawno-polityczne wynikają ze specyfiki funkcjonowania samorządów lokalnych, które mogą działać w zakresie wyznaczonym przez ustawy, realizując swoje zadania własne. Kształtowanie kierunków rozwoju odbywa się poprzez stanowienie prawa lokalnego w formie m.in. strategii rozwoju, planów zagospodarowania przestrzennego, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, planów rozwoju lokalnego dla których dokumentami kierunkowymi są m.in. strategie, programy operacyjne i plan zagospodarowania przestrzennego tworzone na poziomie regionu. Z kolei dokumenty regionalne uwzględniają w pełnym zakresie już istniejące dokumenty funkcjonujące na poziomie lokalnym.

Na poziomie lokalnym ujawniają się różne grupy interesów i ugrupowania politycznych.

W województwie zachodniopomorskim istnieje zgoda środowisk politycznych na opracowanie i przyjęcie apolitycznego (ponad podziałami partyjnymi) dokumentu programującego rozwój regionu do 2020 r. Przy założeniu, iż podmiotem programowania strategicznego na poziomie województwa jest społeczność regionu, zgoda polityków na aktywną współpracę przy kreowaniu

strategii rozwoju rozszerza krąg aktywnych uczestników budowania strategii o koła decyzyjne i integruje je wokół prób zarysowania i rozwiązania istotnych dla rozwoju regionu problemów.

II.2.3. Uwarunkowania gospodarcze

Ocena kondycji gospodarczej województwa w ostatnich czterech latach pozwala wskazać jego aktualne problemy i uwarunkowania rozwoju w sferze gospodarczej:

- Region nie wykorzystuje dostatecznie swoich szans wynikających z renty geograficznej;
- Gospodarka regionu charakteryzuje się niskim tempem wzrostu gospodarczego
- Struktura sektorowa gospodarki ulega negatywnym zmianom, co m.in. wynika z regresu jej tradycyjnych funkcji gospodarczych związanych z gospodarką morską;
- Najpoważniejszym problemem makroekonomicznym regionu jest bardzo wysoka stopa bezrobocia;
- Rentowność przedsiębiorstw regionu utrzymuje się od kilku lat na niebezpiecznie niskim poziomie;
- Stopa upadłości przedsiębiorstw w regionie znacznie przekracza średnią krajową;
- Gospodarka regionu charakteryzuje się dużymi dysproporcjami rozwojowymi w przestrzennym rozmieszczeniu aktywności gospodarczej;
- Popyt generowany w regionie jest niski, a brak produktów markowych ogranicza zdolności eksportowe poza granice regionu;
- Brak przedsiębiorstw w branżach rozwojowych oraz tradycji w tym zakresie nie służy przyciąganiu inwestorów krajowych i kapitału zagranicznego;
- Brak w regionie rozwiniętej sfery B+R oraz słaba współpraca uczelni wyższych ze sferą gospodarki ograniczają możliwości rozwoju gospodarki opartej na wiedzy oraz absorpcji przez gospodarkę tzw. e-programów.
- Region leży na uboczu w stosunku do planowanego rozwoju sieci autostrad, co przy braku wsparcia na szczeblu rządowym nie sprzyja przyciąganiu znaczących inwestorów.

Wskazane ograniczenia powodować będą utrzymywanie się niekorzystnych tendencji w najbliższych latach, nawet w sytuacji otrzymywania przez region znaczącego wsparcia krajowego i wspólnotowego.

Otwarcie gospodarki na konkurencję europejską i globalną diametralnie zmienia krajobraz gospodarczy województwa. W najbliższym czasie stracą konkurencyjność sektory gospodarki charakteryzujące się wysokim stopniem koncentracji oraz wysoką kapitałochłonnością (głównie przemysł stoczniowy i branże morskie uzależnione od koniunktury światowej). Zjawisko to stanie się stymulatorem przekształceń struktury gospodarczej w kierunku rozwoju turystyki i szeroko pojmowanych usług, a w sferze produkcji zwiększenia udziału zaawansowanych technologii. Zakłada się przy tym utrzymanie tradycji morskich i nadanie im nowego wymiaru poprzez zwiększenie udziału w tym obszarze znaczenia różnych form turystyki aktywnej i obsługi tego rodzaju działalności. Na przykład w obszarze żeglarstwa morskiego potrzeby reorganizacji i inwestycji wydają się szczególnie pilne z uwagi na dobrze rozwiniętą sferę tych usług po stronie niemieckiej, mogącą stanowić zagrożenie konkurencyjne dla obszaru zachodniopomorskiego.

Ze względu na istniejący profil gospodarczy województwa i endogeniczne potencjały regionu, oferta inwestycyjna województwa winna obejmować także transport i logistykę. Potencjał naukowy województwa pozwala na podjęcie działań umożliwiających lokowanie jednostek badawczo-rozwojowych oraz usług teleinformatycznych.

II. 2.4. Uwarunkowania społeczne

Analiza uwarunkowań wskazuje na znaczne zróżnicowanie zjawisk społecznych na terenie województwa. Jedne z nich (np. bezrobocie) wyraźnie różnicują województwo na dwie części, wschodnią i zachodnią, inne (np. patologie społeczne) wiążą się z większymi ośrodkami miejskimi,

niezależnie od ich geograficznego usytuowania w regionie, jeszcze inne (np. wzrost zagrożenia bezpieczeństwa, występują w całym regionie).

Województwo zachodniopomorskie ma warunki realizacji wzrostowego trendu zatrudnienia Służyć temu będzie proces aktywizacji terenów wiejskich a ich wszechstronny rozwój zapewni wzrost zatrudnienia we wszystkich działach gospodarki. Możliwość wzrostu zatrudnienia mają też miasta, zwłaszcza w sferze usług, budownictwa, drobnego przemysłu także z tytułu funkcji ośrodków obsługi i produkcji otaczających je terenów. Ponadto podregiony Koszaliński i Słupski uznane zostały w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju za jeden z trzech problemowych obszarów Polski. Takie ustalenie skutkuje możliwością uzyskania dotacji centralnych i unijnych na wsparcie inicjatyw pozwalających osiągnąć wzrost zatrudnienia w tych obszarach.

Sytuacja na rynku pracy w województwie, będzie się poprawiać, dzięki spadkowi liczby ludności w wieku produkcyjnym po 2008 roku, wydłużaniu się okresu edukacyjnego ludności i stale rosnącemu stopniowi scholaryzacji, zwłaszcza na poziomie pomaturalnym i wyższym.

W kontekście przemian demograficznych stwierdza się, że liczba domów i oddziałów placówek stacjonarnej pomocy społecznej jest niewystarczająca. Działania związane z udzielaniem pomocy społecznej stacjonarnej i dorażnej muszą ulec wzmocnieniu i korzystać ze specjalnego wsparcia. Dopasowanie zadań i możliwości pomocy społecznej do rosnących potrzeb w tym zakresie jest wyzwaniem dla samorządów wszystkich szczebli, co najmniej na najbliższą dekadę.

Upowszechnienia i zwiększonego wsparcia wymagają programy rewitalizacyjne, dotyczące ogólnie ujmując zabudowy mieszkaniowej oraz programy poprawy bezpieczeństwa osiedli, terenów zabaw i terenów zieleni.

W kontekście tworzenia nowych miejsc pracy, wsparcia wymagają programy związane z restrukturyzacją terenów przemysłowych. Z punktu widzenia lokalizacji i zaplecza infrastrukturalnego obszary te, po restrukturyzacji, mogą stać się atrakcyjnymi dla lokalizacji nowych inwestycji gospodarczych, co w rezultacie wpłynie na poprawę warunków zamieszkiwania. Programy wyrównywania poziomu życia w województwie zachodniopomorskim powinny być dostosowane do obszarów występowania najwyższego odsetka ludności ubogiej.

Oczekuje się także uruchomienia na poziomie regionalnym specjalnych programów ukierunkowanych na aktywizację zawodową kobiet w obszarach wiejskich oraz uczestnictwo w życiu społecznym osób niepełnosprawnych w tych obszarach.

W starzejącym się społeczeństwie coraz większego znaczenia nabierają programy ukierunkowane na wydłużenie okresu świadczenia pracy, okresu aktywności społecznej oraz uczestnictwa w życiu społecznym osób starszych.

Wyzwaniem dla regionu jest doprowadzenie do znacznej poprawy wskaźników kontynuacji kształcenia dzieci z obszarów wiejskich.

Przewiduje się drastyczne zmniejszenie liczby studentów, co powinno przełożyć się na podniesienie jakości kształcenia szkół wyższych oraz lepsze dopasowanie kierunków studiów do potrzeb społecznych. Od szkół wyższych oczekuje się zwiększenia ich aktywności w sferze wdrożeń oraz badań i rozwoju.

Ze względu na stan substancji mieszkaniowej, bardzo ważne jest uruchomienie programów budownictwa adresowanego do osób, których nie stać na własne mieszkanie, sytuację mieszkaniową pogorszy z pewnością urynkowanie czynszów. Gminy w ramach swoich zadań własnych nie są w stanie wyasygnować środków na rewitalizację starej zabudowy czynszowej.

W sferze ochrony zdrowia należy zdecydowanie dążyć do poprawy dostępności usług medycznych, przede wszystkim specjalistycznych i wysoko specjalistycznych, poprzez ustabilizowany poziom ich finansowania. Należy wspierać funkcjonowanie i rozwój lecznictwa uzdrowiskowego. Warunki udzielania świadczeń i przyjęte standardy medyczne powinny odpowiadać normom i wymogom unijnym. Zintegrowane ratownictwo medyczne powinno zmierzać do optymalnego uruchomienia wszystkich jego składowych, czyli szpitalnych oddziałów ratunkowych, centrów powiadamiania ratunkowego i wyjazdowych zespołów ratowniczych. Liczba łóżek w szpitalach wymaga ciągłego i systematycznego dostosowywania do rzeczywistych potrzeb zdrowotnych. Ważnym jest dalsze zmniejszanie liczby łóżek opieki krótkoterminowej na rzecz opieki długoterminowej i

psychiatrycznej. Zmiany restrukturyzacyjne w ochronie zdrowia powinny przebiegać według regionalnych programów restrukturyzacji. Należy również kontynuować tworzenie alternatywnej opieki stacjonarnej jak: opieka dzienna, opieka domowa, chirurgia jednego dnia. Celowym jest dążenie do rozwoju opieki poza szpitalnej nad przewlekle chorymi i osobami starszymi. Koniecznością jest opracowanie planu rozmieszczenia szpitali publicznych i aparatury wysoko specjalistycznej. Priorytetem zdrowotnym jest instytucjonalizacji profilaktyki promocji zdrowia.

W zakresie kultury, istnieje potrzeba uruchamiania mechanizmów i programów mogących wyzwolić aktywność kulturalną lokalnych środowisk, jak i zmniejszyć dysproporcje w dostępie do kultury pomiędzy miastem i wsią. Występuje też pilna potrzeba zwiększenia nakładów na renowację zabytków i ochronę dziedzictwa kulturowego.

Uznaje się, że promocja zdrowia i zdrowego stylu życia oraz uczestnictwo w kulturze fizycznej jest jednym z najważniejszych zadań województwa. Należy rozbudować bazę, na której opierałby się rozwój kultury fizycznej i sportu. Brakuje programów ukierunkowanych na znajdowanie i wspieranie rozwoju talentów sportowych oraz promocji postaw i zachowań, dla których wzorcem są liderzy lokalni.

Jednym z priorytetów winno być poszerzenie istniejącej bazy umożliwiającej rehabilitację, rekreację i turystykę dzieci i młodzieży oraz osób w wieku poprodukcyjnym. Wynika to z jednej strony ze spadku aktywności i zdrowotności młodzieży, a z drugiej strony ze wzrostu przeciętnej długości życia. Czynniki te wyznaczają kierunki najpilniejszych działań, dla których dobrym punktem wyjścia może być istniejąca baza uzdrowiskowa.

Konsekwencją istniejących warunków i poziomu życia społeczeństwa w regionie jest występowanie typowych zagrożeń bezpieczeństwa oraz różnego rodzaju patologii. Oczekiwany jest działanie na rzecz wzmocnienia roli rodziny i więzi rodzinnych. Samopomoc społeczna oraz wychowawcza rola szkoły, wraz z ze stopniową poprawą warunków życia i dostępnością pracy powinny przyczynić się do znacznego osłabienia niekorzystnych zjawisk.

Realizacja zadań w sferze społecznej w znacznej części jest zadaniem własnym gmin. Połączenie ich wysiłków z horyzontalnymi i wertykalnymi programami regionalnymi (przy założonej aktywności własnej środowisk lokalnych) powinny zapewnić sukces w realizacji strategii.

II.3. Analiza SWOT

Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń (ang. *Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats* – *SWOT*) sporządzona została na podstawie zapisów dotychczasowej strategii w znacznej części zachowujących swoją aktualność, założeń aktualizacji tej strategii, analizy części diagnostycznej niniejszej strategii oraz innych dostępnych dokumentów szczebla regionalnego i ponadregionalnego .

Poniższy zbiór informacji o mocnych i słabych stronach regionu i stojących przed nim szansach i zagrożeniach jest uzgodnioną wypadkową wiedzy o stanie i potrzebach województwa ułożonych w trzech odrębnych sferach:

1. Gospodarka – konkurencyjność, sytuacja makroekonomiczna, innowacyjność i inne ekonomiczne uwarunkowania.
2. Społeczeństwo - zasoby ludzkie, równość szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy.
3. Przestrzeń i środowisko przyrodnicze.

SŁABE I MOCNE STRONY

Segment I:

Gospodarka – konkurencyjność, sytuacja makroekonomiczna, innowacyjność i inne ekonomiczne uwarunkowania

<i>Słabe strony</i>	<i>Mocne strony</i>
• nieefektywna struktura sektorowa gospodarki;	• Względnie wysoki udział usług w tworzeniu PKB;
• osłabienie pozycji przemysłu stoczniowego i żeglugowego jako gałęzi tradycyjnie określających specjalizację regionu;	• Korzystne warunki rozwoju turystyki zarówno w sensie przestrzennym jak i jakościowym
• silne dysproporcje rozwojowe wewnątrz województwa na poziomie NUTS3, NUTS4, NUTS5;	• Zapoczątkowanie tworzenia klastrów przemysłowych ⁹ .
• relatywnie niski poziom inwestycji Krajowych i zagranicznych w regionie	• Korzystne warunki do dobrego wykształcenia baza przemysłowa
• Wysoki stopień dekapitalizacji majątku trwałego	• Dobrze rozwinięta baza materialna portów morskich
• Słabo rozwinięty system wspierania przedsiębiorczości	• Duża powierzchnia obszarów rolnych i leśnych o znacznym potencjale gospodarczym
• Niski stopień bezpieczeństwa w obrocie gospodarczym,	• Rozwój sektora prywatnego
• Słabe więzi nauki z praktyką,	• Dostępność różnorodnych nośników energii, ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych
• Niezadawalający rozwój otoczenia i ekonomicznego wsparcia biznesu	• dobre warunki glebowe do rozwoju funkcji rolniczej.
• Stwarzanie dogodnych warunków dla inwestorów i rozwoju gospodarczego /!!!!MS	• Występujące w regionie wody lecznicze i borowiny
• Niski udział nakładów na prace badawczo – rozwojowe (B+R)	• Otwartość regionu na przyjmowanie inwestycji zagranicznych
• Słaby potencjał ekonomiczny MŚP	• korzystna, zbliżona do struktury nowoczesnych gospodarek i państw UE, struktura zatrudnienia
• nie w pełni wykorzystany potencjał rozwojowy bazy endogenicznej zasobów regionu	• wysoki udział kapitału zagranicznego w spółkach prawa handlowego
• mała liczba zgłoszeń patentowych, znaków ochronnych i wzorów użytkowych	• Rozwój sektora IT ¹⁰ i sektorów przetwórstwa rolno-spożywczego oraz drzewno
• niewielka liczba markowych produktów regionalnych	• Wysoka produktywność gospodarki rybackiej
• Niedostateczna liczba inwestorów i mechanizmów długoterminowego wsparcia rozwoju budownictwa mieszkaniowego	• Dobre warunki dla produkcji biopaliw, jako źródeł ekologicznej i odnawialnej energii.
• niskie nakłady finansowe samorządów na budownictwo mieszkaniowe	• Dobre warunki produkcji żywności w tym ekologicznej produkcji żywności

⁹ Klaster – „grona” przedsiębiorstw - forma integracji działalności przedsiębiorstw z tej samej branży; zgrupowanie firm wykorzystujące efekt synergii poprzez kooperację technologiczną, marketingową, itp.

¹⁰ IT- rozwój sektora teleinformatycznego patrz SI

<i>Słabe strony</i>	<i>Mocne strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Słabe wykorzystanie małych portów i przystani rybackich, w tym dla rozwoju turystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> • Korzystne trendy w zakresie zmiany struktury gospodarstw
<ul style="list-style-type: none"> • brak skutecznych środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji i restrukturyzacji zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojennej 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoka aktywność gospodarcza mieszkańców województwa
<ul style="list-style-type: none"> • słaby rozwój centrów logistycznych i infrastruktury okołoportowej 	<ul style="list-style-type: none"> • Duży potencjał rozwojowy lecznictwa uzdrowiskowego
<ul style="list-style-type: none"> • Wolny rozwój grup producenckich w rolnictwie 	
<ul style="list-style-type: none"> • niski standard bazy turystycznej i infrastruktury turystycznej, 	
<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca promocja gospodarcza regionu 	
<ul style="list-style-type: none"> • Niezadawalający poziom bezpieczeństwa i przygotowania dla obsługi ruchu turystycznego 	
<ul style="list-style-type: none"> • niewykorzystane możliwości rozwoju turystyki aktywnej, a w tym turystyki wodnej rozwijanej na bazie rzek i pojezierzy 	
<ul style="list-style-type: none"> • znaczna liczba małych i średnich miast nie potrafiących stworzyć wystarczająco silnych i stabilnych rynków pracy 	

Segment II:

Spółeczeństwo - zasoby ludzkie, wykształcenie i kompetencje, zatrudnienie i aktywność społeczna

<i>Słabe strony</i>	<i>Mocne strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Głęboko nierównoważony rynek pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnący wskaźnik skolaryzacji w regionie
<ul style="list-style-type: none"> • Słabsza pozycja zawodowa kobiet na rynku pracy; 	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnący odsetek studentów studiujących za granicą
<ul style="list-style-type: none"> • Niska mobilność zawodowa kadr pracowniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • Duży odsetek uczących się i studiujących
<ul style="list-style-type: none"> • Wysokie, trwałe i strukturalne bezrobocie 	<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze wykształcone i przygotowane kadry pracowników
<ul style="list-style-type: none"> • Spadek liczby kobiet na obszarach wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta baza szkolnictwa wyższego i nauki
<ul style="list-style-type: none"> • Przewaga ujemnego salda migracji zewnętrznej nad dodatnim przyrostem naturalnym 	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki odsetek liczby studentów
<ul style="list-style-type: none"> • Niedobór kadr w zakresie nowoczesnych technik technologii i informatyki 	<ul style="list-style-type: none"> • Dynamicznie rozwijająca się współpraca transregionalna i transgraniczna w tym w dziedzinie projektów społecznych i kulturowych.
<ul style="list-style-type: none"> • Słaba znajomość języków obcych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak przeludnienia wsi i konieczności odpływu do miast

<i>Słabe strony</i>	<i>Mocne strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Niedostosowana do potrzeb rynku pracy struktura wykształcenia młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca międzynarodowa województwa, w tym współpraca w regionie Morza Bałtyckiego
<ul style="list-style-type: none"> • Niski wskaźnik przystosowania szkół do wymogów współczesnych rynków pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Rola Euroregionu POMERANIA we współpracy transgranicznej województwa
<ul style="list-style-type: none"> • Słaba współpraca uczelni regionu z uczelniami zagranicznymi 	<ul style="list-style-type: none"> • Większa mobilność przestrzenna kobiet w stosunku do mężczyzn
<ul style="list-style-type: none"> • Małe wydatki jednostek samorządu terytorialnego na kulturę, oświatę i ochronę dziedzictwa narodowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Różnorodność kulturowa społeczeństwa
<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom wydawanych i czytelnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczna liczba ośrodków kultury na terenach wiejskich
<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom mechanizmów wsparcia rozwoju kultury i dziedzictwa kulturowego 	
<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczające działania w sferze kultury fizycznej 	
<ul style="list-style-type: none"> • Nierównomierne rozmieszczenie i wykorzystanie łóżek szpitalnych na terenie województwa, zbyt mała liczba łóżek w opiece długoterminowej i psychiatrycznej 	
<ul style="list-style-type: none"> • Nasilająca się migracja za pracą poza granice regionu kadry medycznej 	
<ul style="list-style-type: none"> • Niezadowalające przygotowanie do obsługi i zapewnienia standardów rosnącego ruchu turystów zagranicznych w regionie 	
<ul style="list-style-type: none"> • Niski stan bezpieczeństwa publicznego 	
<ul style="list-style-type: none"> • Redystrybucyjny charakter znacznej części środków wsparcia 	
<ul style="list-style-type: none"> • Znaczne różnice w poziomie życia ludności w zależności od miejsca zamieszkania 	
<ul style="list-style-type: none"> • Nienadążanie działań w zakresie pomocy społecznej za rosnącą liczbą beneficjentów 	
<ul style="list-style-type: none"> • Niskie poczucie potrzeby udzielania samopomocy społecznej, 	
<ul style="list-style-type: none"> • słabe więzi rodzinne i oddziaływanie rodziny 	
<ul style="list-style-type: none"> • słabe oddziaływanie wychowawcze szkoły 	
<ul style="list-style-type: none"> • Powszechne patologie życia publicznego 	
<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt mało w środowiskach lokalnych wzorców osobowych 	

Segment III:

Infrastruktura, aspekty przestrzenne i środowisko przyrodnicze

<i>Słabe strony</i>	<i>Mocne strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> Jakość dróg 	<ul style="list-style-type: none"> Położenie na skrzyżowaniu ważnych szlaków transportowych o znaczeniu międzynarodowym w układzie północ-południe i wschód-zachód
<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca w stosunku do standardów europejskich baza i poziom usług telekomunikacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Duże możliwości przestrzenne lokalizacji nowych obiektów przemysłowych i usługowych.
<ul style="list-style-type: none"> Występowanie deficytów w wyposażeniu w infrastrukturę inżynierską, szczególnie na obszarach wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> Dobre warunki środowiskowe i przestrzenne do rozwoju funkcji turystycznej
<ul style="list-style-type: none"> Zbyt mała liczba obwodnic miejscowości, w tym kluczowych miast: Koszalina i Szczecina 	<ul style="list-style-type: none"> Duża atrakcyjność turystyczna województwa
<ul style="list-style-type: none"> Deficyt mieszkaniowy, zwłaszcza w dużych miastach, niezadowalająca jakość i stan techniczny budynków mieszkalnych 	<ul style="list-style-type: none"> Duża różnorodność przyrodniczo-krajobrazowa
<ul style="list-style-type: none"> Zły stan techniczny liniowej infrastruktury kolejowej 	<ul style="list-style-type: none"> Przygraniczne i nadmorskie położenie
<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczający poziom ochrony brzegu morskiego i plaż przed erozją 	<ul style="list-style-type: none"> Wysoki poziom urbanizacji województwa
<ul style="list-style-type: none"> Nieodpowiednie parametry drogi wodnej Odry i ochrony przed powodzią oraz zły stan ochrony przeciwpowodziowej województwie 	<ul style="list-style-type: none"> Bardzo dobra drogowo – kolejowa komunikacja z Berlinem
<ul style="list-style-type: none"> Niedostateczne skomunikowanie Koszalina i Szczecina z resztą kraju 	<ul style="list-style-type: none"> Możliwość korzystania z lotnisk Berlina z racji bliskości położenia regionu
<ul style="list-style-type: none"> Niedostateczna ilość środków na kolejowe przewozy regionalne 	<ul style="list-style-type: none"> Występowanie najcenniejszych przyrodniczo nadmorskich biotopów
<ul style="list-style-type: none"> Niewykorzystanie zasoby energii odnawialnej: geotermalnej, wiatrowej i biopaliw 	<ul style="list-style-type: none"> Wysoki potencjał źródeł energii odnawialnej
<ul style="list-style-type: none"> Deficyt wody, szczególnie w obszarach nadmorskich, 	
<ul style="list-style-type: none"> Kolizja pomiędzy rozwojem energetyki wiatrowej, a rozwojem turystyki nadmorskiej, 	
<ul style="list-style-type: none"> Niski stopień oczyszczania ścieków, szczególnie w Szczecinie – stolicy regionu, zagrożenie czystości wód ściekami socjalno-bytowymi 	
<ul style="list-style-type: none"> Nierozwiązany problem gospodarki odpadami komunalnymi, przemysłowymi, portowymi weterynaryjnymi i niebezpiecznymi 	
<ul style="list-style-type: none"> Nadmierne zanieczyszczenia komunikacyjne hałasem i emisją spalin w dużych miastach 	
<ul style="list-style-type: none"> Nadmierne zanieczyszczenie wód powierzchniowych i zaawansowane procesy eutrofizacji jezior 	

<i>Słabe strony</i>	<i>Mocne strony</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja środowiska na terenach powojaskowych 	
<ul style="list-style-type: none"> • Słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska naturalnego i kulturowego, 	

SZANSE I ZAGROŻENIA

Segment I:

Gospodarka – konkurencyjność, sytuacja makroekonomiczna, innowacyjność i inne ekonomiczne uwarunkowania

<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa koniunktury gospodarczej w ramach UE 	<ul style="list-style-type: none"> • Wrażliwość światowych rynków okrętowego i żeglugowego na recesję, decydująca o podatności gospodarki regionu na dekonunkturę;
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój współpracy gospodarczej i politycznej państw i regionów w obszarze Morza Bałtyckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • Malejący strumień ładunków w osi Północ – Południe
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój gospodarki opartej na wiedzy poprzez wzrost innowacyjności, badań i rozwoju oraz transferu technologii 	<ul style="list-style-type: none"> • Zagrożenie marginalizacją powodowane większym potencjałem gospodarczym regionów w otoczeniu
<ul style="list-style-type: none"> • Stanowienie podstaw prawno administracyjnych wspierających rozwój małych i średnich przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczające wsparcie ze strony państwa w dziedzinie gospodarki morskiej
<ul style="list-style-type: none"> • Budowa systemu wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem technologii innowacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt mała ilość instytucji finansowych oferujących instrumenty przeznaczone dla finansowania innowacji (np. venture capital, seed capital)
<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie ponadregionalnych produktów turystycznych w województwach o wybitnych walorach turystycznych (pasmo województw nadmorskich) 	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymywanie się niskiej wartości krajowego wskaźnika innowacyjności w sektorze usług rynkowych w Polsce
<ul style="list-style-type: none"> • Wzmacnianie trwałego ekonomicznie i przyjaznego środowisku sektora rolniczego i wspieranie wielofunkcyjności obszarów wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • Bariery wejścia na rynki europejskie produkcji ekologicznej
<ul style="list-style-type: none"> • Eliminacja barier dla swobodnego przepływu towarów, usług, kapitału i ludzi w ramach jednolitego rynku UE 	<ul style="list-style-type: none"> • Przewaga potencjału techniczno-ekonomicznego, innowacyjności i zdolności dostosowawczych europejskich MŚP w stosunku do podmiotów działających w regionie
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój nauki i wdrożeń rozwiązań innowacyjnych do praktyki gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> • Niski odsetek powstających w Regionie przedsiębiorstw, opartych na zaawansowanych technologiach
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój przedsiębiorczości (łatwiejszy dostęp do informacji, doradztwa kapitału i technologii) 	<ul style="list-style-type: none"> • Upadek tradycyjnych gałęzi przemysłu
<ul style="list-style-type: none"> • Wzrastający napływ kapitału zagranicznego i inwestycji bezpośrednich 	<ul style="list-style-type: none"> • Globalizacja gospodarki, liberalizacja handlu światowego
<ul style="list-style-type: none"> • /skreślony/ 	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie nakłady finansowe na prace badawcze i rozwojowe w PKB

<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> Przystąpienie Polski do Europejskiej Unii Monetarnej 	<ul style="list-style-type: none"> Rosnąca rola ograniczeń związanych z ochroną środowiska
<ul style="list-style-type: none"> Wzrost znaczenia sektora usług w rozwoju gospodarczym 	<ul style="list-style-type: none"> Nadmierna koncentracja kapitału (w produkcji, finansach, handlu i usługach)
<ul style="list-style-type: none"> Geograficzna bliskość dużych i nowopowstających rynków europejskich 	<ul style="list-style-type: none">
<ul style="list-style-type: none"> Rewolucja informatyczna w tym wykorzystanie internetu szerokopasmowego 	<ul style="list-style-type: none">
<ul style="list-style-type: none"> Rosnące znaczenie kapitału ludzkiego i wartości niematerialnych w gospodarce, rosnąca mobilność kapitału i ludzi 	<ul style="list-style-type: none">
<ul style="list-style-type: none"> Przenoszenie produkcji i instytucji otoczenia i obsługi biznesu w ramach tzw. out sourcingu do nowych krajów członkowskich UE 	<ul style="list-style-type: none">
<ul style="list-style-type: none"> 	<ul style="list-style-type: none">
<ul style="list-style-type: none"> 	<ul style="list-style-type: none">

Segment II:

Społeczeństwo - zasoby ludzkie, równość szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy

<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> Regionalizacja jako priorytet rozwoju polityki UE i NPR - rosnący strumień funduszy unijnych skierowanych na rozwój regionalny 	<ul style="list-style-type: none"> Pogłębiające się dysproporcje w poziomach dochodów poszczególnych grup społecznych (zawodowych)
<ul style="list-style-type: none"> Propagowanie programów edukacyjnych przez Unię Europejską oraz Radę Europy 	<ul style="list-style-type: none"> Postępująca migracja kadr z regionu do innych części Polski i za granicę
<ul style="list-style-type: none"> Możliwość rozwoju zasobów ludzkich w ramach współpracy międzynarodowej (w tym euroregionalnej) 	<ul style="list-style-type: none"> Niski poziom finansowania świadczeń zdrowotnych i odpływ wykształconych pracowników medycznych do pracy za granicę
<ul style="list-style-type: none"> Rosnąca mobilność kapitału i ludzi 	<ul style="list-style-type: none"> Pogłębianie się trudności w dostępie do publicznych świadczeń zdrowotnych
<ul style="list-style-type: none"> Wzrost świadomości społecznej i edukacyjnej społeczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> Zagrożenie marginalizacją powodowane niską oceną przez Centrum strategicznej roli regionu w Polsce
<ul style="list-style-type: none"> Uruchomienie na poziomie krajowym specjalnych programów ukierunkowanych na aktywizację zawodową kobiet w obszarach wiejskich oraz uczestnictwo w życiu społecznym osób niepełnosprawnych w tych obszarach 	<ul style="list-style-type: none"> Rywalizacja regionalna: o środki redystrybuowane w ramach budżetu Unii Europejskiej oraz o inwestorów
<ul style="list-style-type: none"> 	<ul style="list-style-type: none"> Wycofanie się budżetu państwa z dotacji opłat za przewozy ulgowe i bezpłatne
<ul style="list-style-type: none"> 	<ul style="list-style-type: none"> brak podstaw do prowadzenia spójnej polityki transportu publicznego w Regionie

Segment III:

Infrastruktura, aspekty przestrzenne i środowisko przyrodnicze

<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Zakwalifikowanie m. Szczecina do miast metropolitalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Silna konkurencja ościennych województw i regionów państw przygranicznych</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość wykorzystania szlaku wodnego Odry oraz połączenia z systemem śródlądowych dróg wodnych Berlina i Europy Zachodniej 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Pogłębiająca się dysproporcja dochodów budżetów gmin w stosunku do zadań gmin</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Działania na rzecz ustanowienia Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego i wpisanie go do sieci TEN-T, a w oparciu o niego stworzenie podstaw do funkcjonowania obszaru intensywnego rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie poparcie dla utworzenia Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Decentralizacja finansów publicznych i wzmocnienie samorządności lokalnej i regionalnej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Zobowiązania wynikające z przepisów UE” w dziedzinie kształtowania i ochrony środowiska naturalnego
<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań prorozwojowych w województwach zachodnich i południowych opartych o projektowany środkowoeuropejski korytarz transportowy 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Słabe powiązania infrastrukturalne łączące Polskę przez województwo zachodniopomorskie z systemami infrastrukturalnymi Europy, jak i samo województwo z systemami krajowymi</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój obszaru funkcjonalnego wybrzeża morza bałtyckiego, zintegrowane zarządzanie strefą brzegową 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak decyzji o realizacji inwestycji transportowych decydujących o dostępności województwa (autostrada A3, droga krajowa nr 6 i nr 11, aneks do Programu dla Odry 2006)
<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie przekształcania zdegradowanych obszarów powojennych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak wsparcia rozwoju funkcji metropolitalnych dużych ośrodków miejskich
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwiązanie problemów strukturalnych na obszarach zdominowanych w przeszłości przez pegeery. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak dostatecznych środków dla działań na rzecz rewitalizacji
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury wzmacniającej konkurencyjność województw 	
<ul style="list-style-type: none"> • Zacieśnienie integracji europejskiej poprzez granicę zachodnią, wspieranie współpracy transgranicznej, otwarcie na morze i współpraca bałtycka 	
<ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnienie i zwiększone wsparcie programów rewitalizacyjnych dotyczące zabudowy historycznej 	
<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie programów związane z restrukturyzacją terenów przemysłowych i powojennych 	
<ul style="list-style-type: none"> • Uznanie Podregionu Koszalińskiego w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju za jeden z trzech problemowych obszarów Polski (możliwość uzyskania dotacji centralnych i Unijnych) 	
<ul style="list-style-type: none"> • Nowe możliwości finansowania rozwoju ze środków funduszy strukturalnych w obszarze Celu 1; 	

Rozdział III. Strategia rozwoju do 2020 roku

III.1. Oczekiwane kierunki zmian zewnętrznych

III.1.1. Trendy globalne i wyzwania przyszłości

Współczesny świat cechuje sieć wzajemnych powiązań i zależności. Ich działanie można dostrzec w sferze polityki, ekonomii, ochrony środowiska, kulturze i w sferze szeroko rozumianych stosunków społecznych. Podlegają im nie tylko całe państwa, ale i pojedyncze regiony. Polska wkraczając na drogę gospodarki rynkowej i wstępując do Unii Europejskiej znalazła się w kręgu oddziaływania globalnej gospodarki, także celem Unii jest integracja wewnętrzna obszaru 25 krajów członków Wspólnoty. Siłą napędową procesów globalizacji jest coraz szybszy postęp techniczno-technologiczny i sprzyjająca mu koncentracja kapitału. Efektem wspólnym dotykającym wszystkie kraje jest wypieranie przez konsumpcyjny model życia tradycyjnych wartości oraz proces unifikacji związany ze zjawiskiem globalnej wioski. Komercjalizacja i obniżenie zainteresowania tzw. kulturą wysoką oraz narastające dysproporcje w poziomie życia (we wszystkich przekrojach społecznych) prowadzą do pojawiania się patologii i zagrożeń życia codziennego. Rosnące tempo tych przemian wyzwała dodatkowe napięcia wewnątrz społeczności państwowych, regio- i międzyregionalnych powstające na tle jakości życia, podstawowych wartości, religii, pochodzenia itp., także obciążenie pracą, jak i bezrobocie prowadzą do osłabienia więzi rodzinnych. Bardzo ważnym wyznacznikiem przemian w krajach rozwiniętych jest rosnąca długość życia zagrażająca stabilności dotychczasowych systemów emerytalnych i osłon socjalnych, problemy w tym obszarze obserwowane są w najbogatszych państwach takich, jak Niemcy i Francja. Nowym zjawiskiem w ostatnim czasie stał się terroryzm o niespotykanej dotąd skali i brutalności, ujawniają się problemy będące skutkiem wcześniejszych, politycznych podziałów świata. Globalne zmiany związane z ociepleniem klimatu i rabunkową gospodarką zasobami przyrody prowadzą do ubożenia składu gatunkowego flory i fauny – bioróżnorodności. Rabunkowej gospodarce przyrodniczej towarzyszą bardzo gwałtowne zjawiska pogodowe powodujące zniszczenia i powodzie. Ze względu na istniejące dysproporcje, skalę zjawisk i liczbę ludności żyjącej w biedzie i niedostatku obraz świata jest pesymistyczny, pomimo wspaniałych postępów w dziedzinie nauki i techniki.

Poniżej przedstawiono trendy w otoczeniu o najsilniejszym oddziaływaniu na warunki funkcjonowania regionu i jego relacje z otoczeniem:

- Rewolucja informacyjna - rozwój e-commerce;
- Załamanie idei państwa opiekuńczego i odwrót państwa od świadczeń społecznych;
- Rosnące znaczenie kapitału ludzkiego i wartości niematerialnych w gospodarce;
- Rozwój nowoczesnych sektorów gospodarki, rosnąca ranga sektora usług, w tym również usług niematerialnych;
- Powstawanie nowego rynku pracy - rosnąca specjalizacja pracy;
- Rosnąca mobilność kapitału i ludzi;
- Rosnąca rola aspektów związanych z ochroną środowiska;
- Koncentracja kapitału (produkcji, finansach, handlu i usługach);
- Globalizacja gospodarki, liberalizacja handlu światowego;
- Rosnąca rola rynków papierów wartościowych w gospodarce.

Jak się ocenia, w okresie realizacji strategii największe znaczenie dla regionu (poza trendami światowymi) będzie miało otwarcie przestrzeni UE na wolny przepływ dóbr, usług, siły roboczej i kapitału. Drugim czynnikiem o kapitalnym znaczeniu stanie się rywalizacja regionalna o środki redystrybuowane w ramach budżetu Unii Europejskiej oraz o inwestorów.

Do istotnych czynników należy zaliczyć przenoszenie produkcji i instytucji otoczenia i obsługi biznesu, w ramach tzw. out sourcingu do nowych krajów członkowskich UE oraz jakość i mobilność siły roboczej.

III.1.2. Scenariusze rozwoju otoczenia

W najbardziej prawdopodobnym scenariuszu rozwoju otoczenia założono, że w okresie realizacji strategii narastać będą wprawdzie dysproporcje pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami oraz napięcia powstające na tym tle. Rosnąć będą także ceny energii wymuszając pojawianie się coraz to nowszych technologii energooszczędnych. Utrzymywać się będą zagrożenia typowe dla końca XX i początku XXI wieku. W obszarze Unii Europejskiej można będzie oczekiwać stabilnego wzrostu na poziomie do 3% PKB. Wzmocni się pozycja Berlina jako kluczowej aglomeracji UE. Rozwój infrastruktury, w tym szczególnie korytarzy transportowych, wyzwoli nowe impulsy integracyjne i rozwojowe, jednak, pomimo znaczących nakładów na sferę B+R, tempo obserwowanych przemian nie pozwoli zatrzeć dystansu istniejącego pomiędzy gospodarkami UE oraz USA i Japonii.

Na tym tle można przyjąć, że oczekiwane tempo wzrostu gospodarczego w Polsce, wyższe przeciętnie o 2 do 3% PKB, od rejestrowanego w bardziej rozwiniętych krajach UE, pozwoli zmniejszyć dystans do wiodących gospodarek krajów UE. Do roku 2010 wprowadzona zostanie w Polsce wspólna waluta UE, a poziom życia zacznie się poprawiać w bardziej widoczny sposób. Przyczynią się do tego poza rozwojem gospodarki przemiany demograficzne i ostateczne otwarcie rynku UE dla siły roboczej s Polski. W kraju najszybciej rozwijać się będą obecne aglomeracje liczące powyżej 500 tys., osób oraz obszary położone przy korytarzach wyznaczonych przez planowaną budowę sieci autostrad. Stopniowo zyskiwać będzie na znaczeniu Basen Morza Bałtyckiego. Ponieważ obecny i kolejny okres programowania (2007-2013) służyć będą w znacznej mierze usuwaniu zapóźnień rozwojowych oraz reorientacji gospodarki, to istotny i widoczny wzrost jakości życia zaobserwowany zostanie dopiero w drugiej dekadzie XXI wieku.

Region zachodniopomorski znajduje się w o tyle trudnej sytuacji, że wysiłkom społeczności regionu nie będzie towarzyszyło wsparcie Państwa polegające na wybudowaniu autostrad. Należy jednak stwierdzić, że dzięki wykorzystaniu bliskości Berlina oraz położenia w basenie Morza Bałtyckiego szybciej będą zachodzić przemiany społeczne, a większa mobilność i aktywność mieszkańców na rynku pracy w połączeniu procesami demograficznymi (ubytek osób w wieku produkcyjnym) pozwolą zniwelować obecny dystans regionu zachodniopomorskiego do regionów: pomorskiego i wielkopolskiego.

Rozdział IV. Wizja i misja rozwoju regionu

IV.1. Wizja regionu w roku 2020

Wizja województwa zachodniopomorskiego stanowi opis aspiracji rozwoju regionu do roku 2020. Województwo zachodniopomorskie, dzięki swojemu korzystnemu położeniu, pełni rolę ważnego ośrodka wymiany gospodarczej, kulturalnej i naukowej.

W 2020 r. jest ono obszarem o dobrej dostępności komunikacyjnej. Dzięki integracji systemu transportowego województwa z systemami transportowymi krajów Unii Europejskiej oraz basenu Morza Bałtyckiego mocną i ugruntowaną pozycję w gospodarce posiada zespół portowy Szczecin-Świnoujście w pełni dyskontując dogodne położenie w regionie bałtyckim. Nowy wizerunek regionu kształtuje wzrost znaczenia nowoczesnych sektorów gospodarki oraz dynamicznie rozwijający się sektor usług komercyjnych.

Szczecin dzięki swojemu potencjałowi intelektualnemu, kulturalnemu i gospodarczemu jest ważnym partnerem dla Berlina i pełni w europejskim systemie sieci osadniczej rolę metropolii ponadregionalnej.

Zachodniopomorskie to region ludzi uczących się. Ośrodki akademickie Szczecina i Koszalina odgrywają ważną rolę nie tylko w procesie stałego podnoszenia kwalifikacji, ale także w procesie kształtowania się społeczeństwa informacyjnego oraz transformacji i wzrostu innowacyjności gospodarki. Zniwelowane zostały bariery w dostępie do edukacji w obszarach wiejskich, wskutek czego udało się zmniejszyć różnice w poziomie wykształcenia i jakości kształcenia dzieci i młodzieży. Funkcjonują ośrodki i mechanizmy umożliwiające reorientację zawodową i tzw. „edukację ciągłą” oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych szczególnie wśród dzieci i młodzieży.

Zachodniopomorskie zaliczane jest do obszarów cywilizacji wiedzy umiejętnie korzystającej z osiągnięć z rozwoju cywilizacji informacyjnej. Rozwój nauki, rozbudowa sieci teleinformatycznych i upowszechnienie nowoczesnych technik informacyjnych sprzyjają innowacyjności gospodarki. Województwo jest obszarem lokalizacji inwestycji związanych z dziedzinami wysokiej techniki; Towarzyszący tym procesom rozwój usług komercyjnych i ogólny wzrost wydajności, mobilności siły roboczej i kultury organizacyjnej sprzyja utrwaleniu wzrostu gospodarczego regionu i wzrostowi liczby miejsc pracy.

Zachodniopomorskie produkty rolno-spożywcze z powodzeniem konkurują na rynku krajowym i międzynarodowym, a obszary wiejskie, dzięki skutecznie zrealizowanemu programowi wielofunkcyjnego rozwoju, stały się miejscem produktywniej pracy, atrakcyjnego zamieszkania, a także wypoczynku dla mieszkańców większych miast.

Rozwija się turystyka. Dzięki dobrej dostępności i walorom przyrodniczo - krajobrazowym województwo stanowi zaplecze weekendowe dla Berlina i regionów sąsiednich. Pojezierza wykorzystując swoją szansę stały się doskonałym miejscem uprawiania turystyki kwalifikowanej i ekoturystyki. Rozwinięta infrastruktura techniczna i ochrony środowiska oraz nowoczesne rozwiązania w dziedzinie transportu skutecznie chronią przed nadmierną antropopresją i pozwalają zachować zdolność środowiska do poprawy jego stanu i odnowy. Nastąpiła znaczna poprawa stanu środowiska.

W sposób zdecydowany wzrósł poziom i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców i turystów. Poziom jakości życia pozwolił zahamować migrację poza województwo.

Obserwuje się wzrost integracji lokalnych społeczności i kształtowanie nowej świadomości regionalnej. Dotyczy to zwłaszcza ludzi młodych napływających i urodzonych w regionie, dla których region staje się „małą ojczyzną”, z którą warto się identyfikować i wiązać z nią swoją przyszłość.

IV.2. Misja rozwoju województwa

Uwzględniając nową sytuację w otoczeniu, wzrost możliwości rozwojowych i oczekiwań mieszkańców regionu sformułowano misję dla województwa zachodniopomorskiego w następującym brzmieniu:

Stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce, przedsiębiorczości mieszkańców i optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów.

Przez postulat zrównoważonego i trwałego rozwoju rozumie się:

- aktywizację gospodarczą województwa z zachowaniem zasad zrównoważonego wzrostu ekonomicznego, z uwzględnieniem czynników ekologicznych i obecnych gospodarczych funkcji województwa (gospodarka morską, turystyką, transport, przemysł, rolnictwo), oraz lepszego wykorzystania endogenicznych zasobów i potencjałów stanowiących podstawę dla transformacji i budowania przewagi strategicznej regionu;
- poprawę dostępności ekonomicznej i komunikacyjnej regionu i rozbudowę jego infrastruktury technicznej i ekonomicznej;
- rozwój nauki i budowanie więzi strukturalnych między praktyką a nauką;
- aktywizację obszarów wiejskich na rzecz ich wielofunkcyjnego rozwoju oraz wzrostu efektywności i konkurencyjności rolnictwa;
- wspieranie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości;
- wdrożenie regionalnej polityki równoważenia rynku pracy;
- działanie na rzecz polepszenia warunków życia społeczności lokalnych w zakresie: edukacji, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, kultury, kultury fizycznej i polityki społecznej;
- podejmowanie inicjatyw gospodarczych i społecznych na rzecz pełnej integracji województwa i wyrównania szans rozwoju poszczególnych jego obszarów;
- rozwój współpracy międzyregionalnej, międzynarodowej i transgranicznej;
- wspieranie rozwoju demokracji lokalnej.

Standardy Unii Europejskiej, w znaczeniu użytym w dokumencie strategii, dotyczą wielu obszarów aktywności. W dziedzinie kontaktów międzyludzkich, w postępowaniu administracyjnym, życiu politycznym, czy gospodarce standardy te określa *acquis communautaire*, czyli dorobek prawny Unii Europejskiej. W pojęciu tym mieszczą się także standardy funkcjonalne uprawniające do uzyskiwania subwencji unijnych (np. stopień zróżnicowania wewnętrznego regionu, poziom dochodu narodowego w odniesieniu do średniej krajów Unii itd.).

Przyjęta deklaracja misji pozwala osiągnąć niezbędny kompromis między sferą gospodarczą i społeczną – zgodny z konstytucyjnymi założeniami modelu społecznej gospodarki rynkowej oraz zasadami ochrony i zachowania istniejących zasobów i dziedzictwa dla następnych pokoleń.

Ogromną wagę przywiązuje się do wszystkich działań związanych z budowaniem konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorczości mieszkańców bazujących na endogenicznych zasobów i potencjałów regionu.

Oczekuje się, że wewnętrzna konwergencja ekonomiczna, wsparta regionalnym programem operacyjnym pozwoli zdecydowanie zmniejszyć dysproporcje rozwojowe poszczególnych części województwa.

Strategia rozwoju oparta o powyższą deklarację misji ma w swoich założeniach przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności województwa w skali krajowej i międzynarodowej, a w dalszej perspektywie do wzmocnienia jego strategicznej pozycji.

Rozdział V. Cele strategiczne i kierunkowe rozwoju województwa

Z przeprowadzonej oceny zgodności celów dotychczasowych, z postulowanymi i formułowanymi w różnych dokumentach rangi krajowej i regionalnej wynika, że cele strategiczne oraz cele pośrednie i operacyjne w dotychczasowej strategii w większości korespondują z aktualnymi kluczowymi problemami rozwoju regionu. Stwierdzono też, że istnieją obszary rozwoju, dla których dotychczasowa strategia nie konkretyzowała celów lub niedostatecznie eksponowała ich znaczenie. Są to:

- Wzrost znaczenia gospodarki opartej na wiedzy i przedsięwzięć e-biznesu – niezależnie od działań związanych z poprawą stanu infrastruktury informacyjnej; wskazuje się obecnie także na konieczność rozbudowy instytucji e-gospodarki.
- Wzmocnienie siły ekonomicznej małych miast i miejscowości – przyjmując za cel ograniczanie dysproporcji rozwojowych wewnątrz województwa, nie podkreślano wystarczająco mocno roli małych miast jako ośrodków rozwoju lokalnego oraz konieczności zmniejszenia dysproporcji w poziomie rozwoju pomiędzy nimi a aglomeracjami regionalnymi.
- Poprawa stanu rynku pracy poprzez kreowanie warunków do wzrostu zatrudnienia – powszechność bezrobocia rejestrowana w ostatnich latach w województwie stała się jego najważniejszym problemem; występuje ogromne zróżnicowanie skali bezrobocia na rynkach lokalnych, pogłębiającego marginalizację obszarów już zdegradowanych ekonomicznie, a wzrostowi gospodarczemu nie towarzyszy wzrost zatrudnienia; w konsekwencji zdecydowano, że działania na rzecz równoważenia rynku pracy zostaną wyeksponowane na poziomie celów strategii.
- Poprawa stanu sieci dróg wewnątrz województwa – obok niekwestionowanej potrzeby integracji systemu transportowego województwa z otoczeniem, w tym również integracji intermodalnej i multimodalnej, większy nacisk położony zostanie na poprawę stanu sieci dróg wewnętrznych.
- Poprawa sprawności administracji i samorządu terytorialnego – nie formułuje się wprawdzie celów dotyczących efektywności i jakości pracy administracji i samorządu terytorialnego, jednak bez poprawy jakości pracy struktur samorządowych nie będzie można mówić o poprawie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, jego konkurencyjności i skutecznej realizacji zadań polityki społecznej.
- Racjonalna gospodarka mieszkaniowa, – chociaż należy do zadań własnych gminy, to wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rynku mieszkaniowego zostało podniesione do rangi celów zdefiniowanych w Narodowym Planie Rozwoju, uwzględniając potrzeby w tym zakresie zdecydowano o sformułowaniu celu kierunkowego umożliwiającego podejmowanie inicjatyw w tym zakresie.
- Rozwój współpracy międzyregionalnej, transgranicznej i międzynarodowej – polityka spójności Unii Europejskiej może być podstawą realizacji wielu projektów wspierających rozwój społeczno-gospodarczy w układzie transgranicznym i Regionie Morza Bałtyckiego; zwłaszcza współpraca z regionami o podobnej strukturze społeczno-gospodarczej i warunkach geograficznych.

Prezentowane cele strategiczne wypracowane zostały na podstawie:

- analizy stopnia realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015,
- prospektywnej analizy rozwoju regionu do roku 2020
- ustalenia najważniejszych problemów województwa i oczekiwanych kierunków działań wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej.

Punktem odniesienia przy wyborze celów strategicznych były także podstawowe dokumenty unijne, w tym Strategia Lizbońska oraz obowiązujące i opracowywane dokumenty krajowe takie, jak projekt Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 oraz projekt Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013. Przyjęto także założenie, że cele kierunkowe strategii powinny

odpowiadać kierunkowym działaniom deklarowanym w NPR. Prawdopodobnie takiego założenia uzasadnia kompleksowe ujęcie w działaniach kierunkowych określonych w NPR problematyki zidentyfikowanej w regionie zachodniopomorskim. Stąd też, nawet w sytuacji przeprogramowania NPR, kompleksowość ujętych tam działań kierunkowych powinna zapewnić spójność obu dokumentów, tym bardziej, że NPR po jego przyjęciu stanie się dla regionów podstawowym dokumentem realizacyjnym.

Ostatecznie sformułowano sześć celów strategicznych, z tego dwa odnoszące się do sfery gospodarczej, dwa do sfery przestrzennej i środowiska oraz dwa do sfery społecznej.

W stosunku do poprzedniej Strategii zrezygnowano z trójstopniowego układu celów na rzecz wprowadzenia dwóch poziomów, w celu uzyskania większej przejrzystości i łatwości posługiwania się strategią na etapie jej wdrażania (rezygnacja z jednego poziomu rekompensuje opis ważniejszych działań).

Taki układ celów pozwala w sposób najbardziej efektywny realizować postulat zrównoważonego i trwałego rozwoju mający swój praktyczny wymiar w regionie zachodniopomorskim dzięki wyjątkowemu układowi i systemowi sprzężeń zwrotnych pomiędzy gospodarką, sferą społeczną i środowiskiem.

Szansę na trwały i stabilny wzrost gospodarczy daje rozwój wiodących funkcji gospodarki morskiej, turystyki, gospodarki żywnościowej korzystających przemysłu pod warunkiem zachowania równowagi w sferze przyrodniczej.

Podobna zależność występuje pomiędzy sferą społeczną i środowiskiem. Związki z regionem i jakością życia społeczności lokalnych wyznacza potencjał do odnowy w oparciu o zasoby środowiska przyrodniczego regionu. Zasoby te są ważnym źródłem utrzymania w obszarach wiejskich, dającego jednocześnie mieszkańcom miast warunki do wypoczynku i rekreacji oraz dostęp do ekologicznie czystej żywności mogącej konkurować na rynkach światowych.

Naruszenie równowagi w sferze przyrodniczej osłabi więzi społeczne, identyfikację ze swoją małą ojczyzną i atrakcyjność zamieszkiwania w regionie.

Utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu gospodarczego wymagać będzie realizacji następujących celów strategicznych województwa zachodniopomorskiego:

Realizacja celu nr 1:

**„WZROST INNOWACYJNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI GOSPODAROWANIA”
wspierana jest przez przedstawione w matrycy poniżej cele kierunkowe:**

1.1. WZROST INNOWACYJNOŚCI GOSPODARKI - ważniejsze działania:

- Wzrost świadomości innowacyjnej przedsiębiorstw (zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o zasobach innowacyjnych, zbudowanie systemu edukacji kreującego postawy proinnowacyjne, promowanie innowacyjności)
- Utworzenie rynku technologii i innowacji w regionie (stworzenie systemu transferu technologii, monitorowanie potrzeb innowacyjnych MSP, wzmacnianie obszarów badawczych, które są strategiczne dla regionu, wspieranie powstawania nowych firm innowacyjnych)
- Stworzenie systemu wsparcia działań innowacyjnych w regionie (stworzenie oferty instrumentów finansowego wsparcia innowacji, dostosowanie oferty instytucji wsparcia pozafinansowego do potrzeb MSP)
- Kształtowanie proekologicznych (charakterystycznych dla innowacyjnej gospodarki) wzorców produkcji i konsumpcji poprzez upowszechnianie rozwiązań konstrukcyjnych, technologicznych i wzornictwa służących eliminowaniu lub ograniczaniu presji na środowisko (takich rozwiązań, jak np.: biodegradowalne opakowania, nowe źródła energii, energooszczędne budownictwo, przyjazne dla środowiska projektowanie i urbanistyka).
- Wsparcie wdrożeń rozwiązań teleinformatycznych w przemyśle i usługach, wspieranie korzystania przez podmioty gospodarcze z technologii informacyjno-komunikacyjnych

- Podniesienie poziomu infrastruktury naukowej i informatycznej uczelni wyższych,
- Wspieranie międzynarodowej działalności badawczej i technologicznej, tworzenie warunków do osiedlania się w regionie międzynarodowych centrów badawczo-technologicznych.
- Wspieranie zakupów wyników prac badawczo-rozwojowych i praw własności przemysłowej oraz przekształcania wyników badań w produkt komercyjny, pomoc finansowa we wdrażaniu i komercjalizacji produktów i technologii, wspieranie inwestycji w nowe technologie
- Modernizacja i wyposażenie laboratoriów świadczących specjalistyczne usługi dla przedsiębiorców.
- Wspieranie programów i projektów w sferze B+R, wspieranie wybitnych jednostek i projektów naukowych
- Promocja programów i projektów współpracy regionalnych uczelni z uczelniami zagranicznymi i działań zwiększających prestiż regionalnych uczelni
- Wspieranie wydawnictw naukowych o znaczeniu ponadregionalnym, reprezentujących i promujących regionalną naukę.

1.2. ROZWÓJ I PROMOCJA PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH REGIONU - ważniejsze działania:

- Budowa strategii marki województwa zachodniopomorskiego bazującej na różnorodności przyrodniczej i kulturowej regionu oraz jego morskim charakterze.
- Restrukturyzacja, rozwój, identyfikacja oraz promocja markowych produktów turystycznych regionu w zakresie: turystyki wodnej (żeglarstwo morskie i śródlądowe, kajakerstwo, windsurfing morski i śródlądowy, sporty motorowodne morskie i śródlądowe), turystyki pieszej i rowerowej, turystyki specjalistycznej (myślistwo, wędkarstwo morskie i śródlądowe, golf, jazda konna), turystyki biznesowej, turystyki rehabilitacyjnej, uzdrowskiej oraz zdrowotnej, turystyki miejskiej i kulturowej, turystyki wypoczynkowo – rekreacyjnej, turystyki przygranicznej oraz agroturystyki i ekoturystyki
- Identyfikacja i promocja produktów tradycyjnych - produktów lokalnych i regionalnych, będących istotnymi elementami oferty turystycznej i tożsamości regionalnej
- Wspieranie realizacji regionalnych projektów promocyjnych i transgranicznych, doradztwo związane z rejestracją i promocją na rynku europejskim produktów lokalnych i regionalnych
- Promocja możliwości rozwoju produktów powstałych na bazie endogenicznych potencjałów regionu
- Promocja możliwości rozwoju produktów pochodzenia leśnego i przetwórstwa tych produktów.
- Wspieranie rozwoju i podnoszenia standardu bazy turystycznej i infrastruktury turystycznej
- Wspieranie rozwoju turystyki aktywnej, a w tym turystyki wodnej rozwijanej na bazie wód śródlądowych regionu
- Wdrożenie programu promocji regionu w kraju
- Promocja i wspieranie działań dostosowujących standardy medyczne związane z obsługą ruchu turystycznego (informacja, znajomość języków, organizacja i dostępność)
- Wspieranie i promocja produktów turystycznych związanych z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego
- Rozwój współpracy sieciowej podmiotów, organizacji i instytucji zaangażowanych w rozwój turystyki, integrowanie promocji produktów turystycznych ze strategią marki i promocji Województwa Zachodniopomorskiego, zacieśnienie współpracy między przedsiębiorstwami turystycznymi, jednostkami samorządów terytorialnych, Polską Organizacją Turystyczną oraz Regionalnymi Organizacjami Turystycznymi

- Utworzenie regionalnego, zintegrowanego systemu identyfikacji, badań i promocji produktów turystycznych, stworzenie systemu umożliwiającego gromadzenie regionalnych danych w sferze turystyki, wykorzystanie badań w obszarze turystyki w celu dostosowania produktów turystycznych do oczekiwań klientów i wymogów rynku, budowa systemu promocji produktów turystycznych dla turystów zagranicznych
- Tworzenie infrastruktury turystycznej z poszanowaniem zasady zrównoważonego rozwoju
- Działanie na rzecz wydłużenia sezonu turystycznego
- Uruchamianie rozwiązań podnoszących jakość usług i bezpieczeństwa w turystyce
- Wdrażanie technologii teleinformatycznych, innowacji produktowych i organizacyjnych w turystyce
- Podejmowanie działań ochronnych poprzez wprowadzanie ograniczeń pozwalających zmniejszyć skalę antropopresji w zlewniach wód powierzchniowych położonych na terenach rekreacyjnych (np.: reżimy agrotechniczne)
- Zidentyfikowanie zasobów środowiskowych stanowiących podstawę dla rozwoju turystyki i agroturystyki, opracowanie dla tych terenów zasad ich ochrony, wymaganej skali działań ochronnych i systemów monitorowania zagrożeń
- Rozwój zrównoważonej turystyki (dostosowanie jej intensywności oraz działań inwestycyjnych i organizacyjnych do chłonności środowiska na danym terenie oraz minimalnych reżimów ochronnych zapewniających utrzymaniu w odpowiednim stanie lokalnych walorów przyrodniczych i ich zdolność do samoodnowy.
- Wzmacnianie kulturowo-ednogenicznej atrakcyjności regionu

1.3. WSPIERANIE WSPÓŁPRACY I ROZWOJU MAŁEJ I ŚREDNIEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI - ważniejsze działania:

- Rozwój systemu dostarczania informacji o potencjalnych źródłach finansowania nowych inwestycji
- Wspieranie inwestycji i transferu nowych technologii do małych i średnich przedsiębiorstw, szczególnie na obszarach wiejskich, ułatwianie dostępu do kapitału podmiotom rozpoczynającym pozarolniczą działalność gospodarczą, wsparcie przedsiębiorstw w ramach dotacji inwestycyjnych na zakup maszyn i urządzeń, wprowadzenie systemu jednorazowych pożyczek i dotacji na podjęcie własnej działalności gospodarczej
- Rozwijanie systemu gwarancji, poręczeń regionalnych funduszy pożyczkowych oraz innych instrumentów finansowania działalności gospodarczej i inwestycyjnej
- Współfinansowanie dostępu do specjalistycznej pomocy doradczej i informacji, wsparcie wdrażania nowych modeli zarządzania przedsiębiorstwem
- Pomoc we wdrażaniu wyników prac badawczo-rozwojowych, praw własności przemysłowej oraz komercjalizacji technologii i produktów innowacyjnych.
- Tworzenie sprzyjających warunków dla wzrostu zatrudnienia w małych i mikro-przedsiębiorstwach
- Rozwój inkubatorów przedsiębiorczości, zwłaszcza dla absolwentów szkół średnich i wyższych
- Promowanie powstawania klastrów oraz sieci współpracy zarówno wśród MSP w regionie, jak też i we współpracy z partnerami z innych regionów;
- Identyfikacja możliwości rozwojowych na bazie endogenicznych zasobów regionu.
- Promocja nowoczesnych dziedzin działalności przemysłowej

1.4. WSPIERANIE WZROSTU EKSPORTU - ważniejsze działania:

- Tworzenie i rozwój regionalnej bazy danych eksporterów w celu umożliwienia kojarzenia partnerów oraz uzyskania informacji o potrzebach przedsiębiorstw eksportowych oraz o trendach i zagrożeniach,
- Monitorowanie, identyfikacja i wspieranie eksportu w sektorach strategicznych dla regionu
- Wspieranie wzrostu eksportu już istniejących i eksportujących MSP
- Wspieranie organizacji zrzeszających przedsiębiorstwa eksportowe
- Tworzenie i usprawnianie instytucjonalnych ram wsparcia i koordynacji przedsięwzięć eksportowych w regionie, wdrażanie nowych instrumentów promocji eksportu
- Zwiększenie dostępności finansowania przedsięwzięć eksportowych (kredyty i ubezpieczenia eksportowe, poręczenia i gwarancje eksportowe), wsparcie przedsiębiorstw w fazie przygotowania, produkcji i usług eksportowych, wdrożenie systemu ułatwień i zachęt do podejmowania inicjatyw proeksportowych.
- Dofinansowanie udziału eksporterów w imprezach służących podnoszeniu wiedzy i kwalifikacji (szkolenia, warsztaty) oraz nawiązywaniu nowych kontaktów (targi, giełdy)

1.5. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARKI MORSKIEJ - ważniejsze działania:

Wspieranie rozwoju każdego z 9 obszarów funkcjonalnych gospodarki morskiej (tj transportu morskiego, gospodarki portowej, przemysłu stoczniowego, rybołówstwa morskiego, żeglugi przybrzeżnej i śródlądowej, eksploatacji polskiej strefy ekonomicznej Bałtyku, ochrony środowiska i bezpieczeństwa morskiego, infrastruktury społecznej oraz turystyki związanych z morzem) z wykorzystaniem:

- Dotychczasowego dorobku organizacyjnego, instytucjonalnego, intelektualnego i badawczego wytworzonego przez instytucje gospodarki morskiej w regionie,
- Możliwych synergii i współpracy pomiędzy poszczególnymi sektorami tworzącymi gospodarkę morską,
- Wsparcia procesów restrukturyzacji przedsiębiorstw gospodarki morskiej np stworzenie systemu wsparcia dla armatorów dokonujących wymiany statków, przygotowanie i realizacja programu rozwoju autostrad morskich oraz wspieranie przedsięwzięć w zakresie budowy terminali przeładunkowych i centrów dystrybucyjno–logistycznych i poprawy jakości usług portowych,
- Współpracy sieciowej pomiędzy regionalnymi podmiotami sektora gospodarki morskiej, w tym klastry i sieci MSP skupione wokół dużych przedsiębiorstw, współpracujące z regionalnymi placówkami badawczo-rozwojowymi.
- Platform technologicznych w zakresie gospodarki morskiej we współpracy z innymi regionami polskimi i zagranicznymi oraz z wykorzystaniem wsparcia finansowego programów Unii Europejskiej.
- Wsparcia procesów restrukturyzacyjnych i rozwoju przedsiębiorstw żeglugi morskiej, portów morskich i infrastruktury okołoportowej
- Wspieranie i rozwój edukacji morskiej

1.6. RESTRUKTURYZACJA I WSPIERANIE PRORYNKOWYCH FORM PRODUKCJI ROLNEJ I RYBOŁÓWSTWA - ważniejsze działania:

- Rozwój i restrukturyzacja gospodarstw towarowych zwiększająca ich efektywność ekonomiczną, w tym promocja i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych oraz organizacyjnych w produkcji rolnej, działania na rzecz poprawy struktury obszarowej gospodarstw.
- Rozwój, kreowanie oraz promocja nietradycyjnych i innowacyjnych kierunków produkcji rolnej ze szczególnym uwzględnieniem:
 - działów specjalnych produkcji rolnej (np uprawy szklarniowe, hodowla grzybów,

- hodowla zwierząt futerkowych, pszczelarstwo itp.)
- różnicowania działalności rolniczej,
 - poprawy kultury rolnej oraz postępu biologicznego w produkcji roślinnej i zwierzęcej,
 - wprowadzaniu upraw nieżywnościowych, energetycznych oraz ekologicznych
 - rozwoju rolnictwa ekologicznego i turystyki, ze szczególnym uwzględnieniem ekoturystyki i agroturystyki,
 - rozwoju przetwórstwa i przechowalnictwa rolno – spożywczego,
 - „przyjaznych dla środowiska” produktów i usług
 - dostosowania produkcji roślinnej i zwierzęcej do wymogów konsumentów.
 - promocji rozwoju systemów zarządzania środowiskowego
 - wspólnych przedsięwzięć z jednostkami naukowo-badawczymi i instytucjami odpowiedzialnymi za rozwój regionalny
 - poprawy wykorzystania czynników produkcyjnych oraz jakości stad zwierząt
 - potrzeby podniesienia bezpieczeństwa środowiska i bezpieczeństwa pracy w rolnictwie
- Rozwój i wspieranie grup producenckich, kooperacyjnych, dystrybucyjnych, kapitałowych, związków przedsiębiorstw i podmiotów samorządowych w sferze produkcji rolnej oraz sieciowej współpracy związanej z produkcją rolną i rybołówstwem (np. klastry, stowarzyszenia, zrzeszenia, grupy interesów),
 - Wspieranie rozwoju oraz kreowanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych w produkcji rybnej morskiej i śródlądowej, ze szczególnym uwzględnieniem hodowli ryb, przetwórstwa i przechowalnictwa, dystrybucji ryb i produktów rybnych, modernizacji infrastruktury portowej oraz śródlądowych gospodarstw rybackich, aspektu turystycznego w rybołówstwie (turystyczne gospodarstwa rybackie, przystosowanie kutrów rybackich dla potrzeb obsługi ruchu turystycznego itp.)
 - Wspieranie rozwoju rybactwa śródlądowego
 - Wspieranie działań osłonowych i restrukturyzacji w rybołówstwie morskim, przekształceń w kierunku rozwoju turystyki i zdobywania nowych kwalifikacji
 - Rozwój produktów turystycznych związanych z rybactwem i rybołówstwem

Realizacja celu nr 2:

„WZMACNIANIE MECHANIZMÓW RYNKOWYCH I OTOCZENIA GOSPODARCZEGO” - wspierana jest przez przedstawione w matrycy poniżej cele kierunkowe:

2.1. PODNOSZENIE BEZPIECZEŃSTWA OBROTU GOSPODARCZEGO **ważniejsze działania**

- Upowszechnianie dobrych praktyk w obrocie gospodarczym mające na celu podniesienie świadomości przedsiębiorców i innych uczestników obrotu gospodarczego oraz promocja uczciwej konkurencji (organizacja imprez, szkolenia, edukacja, strony internetowe, wydawnictwa)
- Wsparcie prac rozwojowych w ramach podnoszenia bezpieczeństwa i usprawnienia obrotu gospodarczego (upowszechnienie podpisu elektronicznego, nowe systemy księgowe, zabezpieczenie danych, opracowywanie systemów zabezpieczeń i oznakowań produktów oryginalnych)
- Przeciwdziałanie patologiom obrotu gospodarczego (zwalczanie korupcji i pirackiej produkcji, zwalczanie nielegalnej dystrybucji i przemytu)
- Ochrona własności intelektualnej i prawa własności przemysłowej - wspieranie podmiotów zgłaszających patenty poza granicami regionu, poprawa wykorzystania istniejących patentów (podnoszenie wiedzy przedsiębiorców o korzyściach wynikających z

komercyjnego wykorzystania patentów), udzielanie wsparcia i stosowanie zachęt dla firm wykorzystujących patenty.

- Umacnianie i ochrona reguł konkurencji w gospodarce
- Dostarczanie wiedzy o regułach i przepisach związanych z obrotem gospodarczym w ramach Unii Europejskiej, edukacja i informacja eksporterów
- Wspieranie instytucji, przedsięwzięć i projektów służących podniesieniu bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, wywiadowni gospodarczych itp.
- Podnoszenie wiedzy ekonomicznej i prawnej wśród uczestników obrotu gospodarczego i rynków pracy
- Dostosowanie przemysłu i usług do norm i przepisów technicznych i organizacyjnych, stwarzanie warunków i wspieranie wdrożeń tych norm i przepisów do praktyki gospodarczej, eliminowanie zagrożeń dla życia lub zdrowia występujących w procesach pracy lub stwarzanych przez gotowe wyroby, promocja działań związanych ze standaryzacją produkcji i jej jakości.

2.2. POPIERANIE ROZWOJU LOKALNYCH PRODUKTÓW I USŁUG - ważniejsze działania:

Identyfikowanie, kreowanie i wspieranie produktów i usług funkcjonujących na rynku w związku z warunkami naturalnymi, działaniami mieszkańców i lokalnych społeczności, specyfiką oraz historią regionu poprzez:

- Prowadzenie regionalnych baz danych o lokalnych przedsiębiorstwach i ich produktach, rynkach zbytu, kontrahentach, dostawcach itp.
- Wprowadzenie systemu nadawania marki regionalnej (wybór atrybutów marki, powołanie organizacji prowadzącej proces certyfikacji),
- Wspieranie i organizacja imprez służących promocji produktów regionalnych i wymianie doświadczeń (konkursy, targi, giełdy, festyny, dni otwarte itp),
- Współpraca z samorządami lokalnymi (gminy i powiaty) oraz z władzami samorządowymi regionu w zakresie m.in. organizacji i udziału w imprezach promocyjnych o charakterze ponadregionalnym oraz zintegrowania prowadzonych działań ze strategią marki i promocji województwa
- Stworzenie systemu doradztwa i szkoleń dla przedsiębiorców w zakresie produkcji i regionalnej z wpisem na regionalną „Listę produktów tradycyjnych”, rejestracją produktów regionalnych i wprowadzaniem ich do obrotu na rynku europejskim, marketingiem, ochroną własności przemysłowej, uzyskaniem certyfikatów jakości, zarządzaniem produkcją,
- Wspieranie stowarzyszeń, klastrów i innych form sieciowych zrzeszających przedsiębiorców tworzących produkty lokalne
- Prowadzenie działalności wydawniczej i informacyjnej o markach regionalnych

2.3. PODNOSZENIE ATRAKCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ REGIONU - ważniejsze działania:

- Poprawa klimatu inwestycyjnego poprzez: usprawnienie i uproszczenie procedur prawnych, poszerzenie systemu zachęt dla inwestorów, stworzeniem zachęt do wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych
- Opracowanie kompleksowej oferty skierowanej do konkretnych inwestorów i listy regionalnych ofert inwestycyjnych, informacji o przedsiębiorstwach szukających inwestora strategicznego, danych o projektach publiczno-prywatnych możliwych do realizacji z udziałem inwestorów zagranicznych w Województwie Zachodniopomorskim, wspieranie samorządów gminnych w tworzeniu oferty inwestycyjnej oraz w pozyskiwaniu inwestorów
- Wzmocnienie i poprawa jakości instytucjonalnej obsługi inwestorów i w obsłudze Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych (we współpracy z PAIiIZ)

- Promocja i motywowanie inwestorów do realizacji najważniejszych inwestycji regionalnych
- Realizacja inwestycji infrastrukturalnych w celu uatrakcyjnienia i wypromowania określonych terenów inwestycyjnych oraz stworzenia korzystnego środowiska dla prowadzenia działalności gospodarczej
- Wspieranie planowych przedsięwzięć rozwojowych tzw. klastrów, centrów technologicznych i układów kooperacyjnych inwestycjami w zakresie infrastruktury technicznej (np. tworzenie specjalnych stref ekonomicznych, stref przemysłowych, parków przemysłowych i technologicznych)

2.4. WSPIERANIE ROZWOJU INSTYTUCJONALNEGO, FINANSOWEGO I USŁUGOWEGO OTOCZENIA BIZNESU - ważniejsze działania:

- Poprawa warunków działania przedsiębiorców poprzez usprawnienie funkcjonowania instytucji tworzących otoczenie biznesu.
- Pomoc przedsiębiorcom w dostępie do wiedzy i doradztwa, w szczególności w zakresie: szkoleń podnoszących kwalifikacje, specjalistycznego doradztwa biznesowego, wykorzystania nowoczesnych technologii, wdrażania systemów zarządzania jakością, środowiskiem i BHP, uzyskiwania certyfikatów, zgodności wyrobów, usług, maszyn i urządzeń oraz ochrony własności intelektualnej
- Stwarzanie warunków dla rozwoju inwestycji kapitałowych wysokiego ryzyka, wspieranie tworzenia instytucji pomostowych pomiędzy nauką a gospodarką.
- Stworzenie aktywnego systemu monitorowania potrzeb MSP w zakresie oferty i działań realizowanych przez instytucje wsparcia finansowego i niefinansowego poprzez:
 - gromadzenie informacji na temat rynku instrumentów wsparcia finansowego oraz potrzeb przedsiębiorstw – zaspokojenie aktualnych potrzeb MSP;
 - rozpowszechnienie zebranych informacji poprzez Internet, broszury, ulotki, konferencje, warsztaty itd.
 - Promocja instytucji okołobiznesowych oraz sieci instytucji otoczenia
- Wspieranie i rozwijanie wyspecjalizowanych form instrumentów wsparcia finansowego i niefinansowego zgodnych z potrzebami MSP poprzez:
 - wykorzystanie możliwości prawnych, finansowych i poręczeniowych będących do dyspozycji władz samorządowych i centralnych;
 - przyjęcie zasady premiowania pomyślnie zrealizowanych projektów, np. przez umarzanie części kredytu;
 - wypracowanie procedury wyceny i wykorzystania własności intelektualnej jako zabezpieczenia uzyskania kredytu;
 - opracowanie rozwiązań umożliwiających pokonanie barier finansowych przy korzystaniu z dotacji UE;
 - rozbudowa wyspecjalizowanych instytucji wsparcia niefinansowego;
 - rozbudowa i rozszerzenie tematycznego zakresu usług szkoleniowo-doradczych regionalnych instytucji wsparcia przedsiębiorczości;
 - współpraca instytucji wsparcia z innymi instytucjami realizującymi usługi wspierające dla MSP, placówkami badawczymi, władzami samorządowymi, urzędami regionalnymi i centralnymi
 - współpraca w przedsięwzięciach o charakterze regionalnym i ponadregionalnym, realizowanych we współpracy z zagranicznymi instytucjami otoczenia biznesu lub międzynarodowymi sieciami instytucji otoczenia biznesu
- Tworzenie regionalnych lub ponadregionalnych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla fazy badań i rozwoju, załączkowej, uruchomienia produkcji, wzrostu;
- Tworzenie regionalnych lub ponadregionalnych sieci instytucji otoczenia biznesu;

- Zachęcanie regionalnych MŚP do zrzeszania się w izbach lub innych stowarzyszeniach branżowych
- Rozwój wyspecjalizowanych usług wspierających rozwój przedsiębiorczości, dostosowanych do pojawiających się nowych potrzeb przedsiębiorców np usługi skierowane sektorowo, proinnowacyjne, skierowane do firm eksportowych itp.
- Koordynacja działań i współpraca instytucji otoczenia biznesu w celu:
 - umożliwienia przedsiębiorcom dostępu do oferty typu „one stop shop” (dostęp do wielu usług w jednym miejscu),
 - optymalnego wykorzystania środków i funduszy pomocowych,
 - zapewnienia przedsiębiorcom kompleksowych form wsparcia w wyniku wzajemnej współpracy pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu,
 - rozszerzenia współpracy z instytucjami wsparcia biznesu na szczeblu krajowym i zagranicznym.
- Rozwój parków i stref przemysłowych, parków technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości (w tym akademickich i technologicznych) w oparciu o instytucje oferujące obiekty i infrastrukturę techniczną i przemysłową działające w formule non profit lub z udziałem samorządów lokalnych
- Rozwój wsparcia finansowego przedsiębiorstw z wykorzystaniem:
 - „Zachodniopomorskiego Regionalnego Funduszu Poręczeń Kredytowych”,
 - uzupełniających instrumentów wsparcia finansowego na poziomie powiatów,
 - możliwości prawnych, finansowych i poręczeniowych będących w dyspozycji władz samorządowych, np. umarzanie zobowiązań podatkowych w przypadku pomyślnie zrealizowanych projektów tworzących trwale miejsca pracy;
 - wyspecjalizowanych usług wsparcia finansowego, np kapitał ryzyka, kredyt technologiczny, partnerstwo publiczno-prywatne itp.
 - rozwiązań umożliwiających pokonanie barier finansowych (wkład własny, prefinansowanie) przy korzystaniu z dotacji UE;
- Wspieranie przedsięwzięć rozwojowych w zakresie kredytowania, gwarancji i poręczeń kredytowych, szczególnie dla MŚP
- Wspieranie i promocja rozwoju instytucji otoczenia biznesu i nowoczesnych struktur i obszarów przemysłowo – usługowych (takich, jak parki przemysłowe itp.).
- Wspieranie projektów wzmacniających samoorganizację środowisk biznesowych i ich związki z instytucjami otoczenia biznesu, współpraca w ramach izb przemysłowych itp.

Realizacja celu nr 3:

„ZWIĘKSZENIE PRZESTRZENNEJ KONKURENCYJNOŚCI REGIONU” - wspierana jest przez przedstawione w matrycy poniżej cele kierunkowe:

3.1. WZMOCNIENIE ROLI SZCZECINA – STOLICY REGIONU ORAZ KOSZALINA – KRAJOWEGO OŚRODKA RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU ważniejsze działania

- Wzmocnienie własnych możliwości rozwojowych ponadregionalnych ośrodków wzrostu, w tym: wsparcie w planowaniu i programowaniu rozwoju w ramach obszarów metropolitalnych, tworzenie instytucji i infrastruktury o znaczeniu ponadregionalnym; wspieranie aktywności samorządów gmin w obszarach metropolitalnych Koszalina i Szczecina w podejmowaniu wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych o znaczeniu ponadregionalnym; wspieranie inwestycji w zakresie infrastruktury, rewitalizacji i renowacji oraz mieszkalnictwa; wspieranie współpracy pomiędzy samorządami różnego szczebla.
- Wspieranie rozwoju nowoczesnego transportu miejskiego i podmiejskiego jako alternatywy w stosunku do motoryzacji indywidualnej (zwiększanie pokrycia obszarowego usług transportu, szybkości i sprawności połączeń, komfortu podróży i poczucie bezpieczeństwa),

w tym: wspieranie tworzenia infrastruktury szybkiej kolei miejskiej, infrastruktury i sieci tramwajowej, „czystego” transportu autobusowego, zwiększanie atrakcyjności transportu miejskiego (poprawę jego standardu i stanu bezpieczeństwa, tworzenie zintegrowanych węzłów transportowych), rozwój Inteligentnych Systemów Transportu, ułatwienia w dostępności transportu miejskiego dla osób niepełnosprawnych, wspieranie budowy dróg rowerowych, poprawę dostępności do miejsc i obiektów atrakcyjnych turystycznie, kulturowo i rekreacyjnie.

- Wspieranie demonopolizacji i komercjalizacji usług dostarczanych przez wielkie organizacje sieciowe (np.: zaopatrzenie w ciepło, gaz, łączność, transport, gospodarka odpadami, zaopatrzenie w wodę, usługi audiowizualne itp.).
- Stosowanie preferencji w zakresie wsparcia finansowego dla inwestycji zwiększających konkurencyjność w zakresie przedsięwzięć o charakterze naukowym, w sferze B+R lub przemysłowej (np.: uczelnie wyższe i miasteczka akademickie, parki przemysłowe, naukowe, i naukowo – technologiczne, podmioty w sferze B+R)

3.2. WSPIERANIE ROZWOJU U STRUKTUR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH – ważniejsze działania

- Przekształcenia obszarów problemowych aktywizujące ich potencjał gospodarczy, społeczny i środowiskowy poprzez zwiększanie poziomu urbanizacji, zapewnienie równowagi ekologicznej, rozwój mieszkalnictwa, wsparcie inwestycji infrastrukturalnych związanych z przygotowaniem terenów pod zabudowę, zapobieganie dekoncentracji osadnictwa.
- Wspieranie rozwoju wielkoobszarowych struktur funkcjonalno-przestrzennych poprzez programowanie, planowanie i realizację przedsięwzięć rozwojowych wykorzystujących wewnętrzny potencjał rozwojowy obszarów i ich położenie w strukturze przestrzennej regionu.
- Powiązanie inwestycji w zakresie infrastruktury komunikacyjnej w obszarach przygranicznych z inwestycjami w sektorze usług i innych dziedzinach związanych z ruchem granicznym, aktywizujące gospodarczo te obszary.
- Budowa podstawowej infrastruktury komunikacyjnej, budownictwo mieszkaniowe, ochrona środowiska naturalnego oraz rozwój usług turystycznych w obszarach i lokalizacjach przestrzennych wymagających dużych nakładów w celu uruchomienia ich potencjału endogenicznego.
- Przyspieszenie procesu modernizacji regionu poprzez dofinansowywanie inwestycji podnoszących konkurencyjność regionu w zakresie infrastruktury technicznej, zwłaszcza w zakresie infrastruktury liniowej: drogowej i energetycznej o znaczeniu ponadlokalnym (np.: autostrady, obwodnice, trasy szybkiego ruchu, drogi powiatowe łączące ośrodki wzrostu, sieci teleinformatyczne, sieci przesyłowe, gazociągi i rurociągi itp.)
- Realizacja planu zagospodarowania przestrzennego województwa, w tym tras przebiegu infrastruktury liniowej o znaczeniu regionalnym i krajowym,
- Wspieranie rozwoju sieci gazowej na obszarach wiejskich
- Wspieranie projektów poprawy jakości wody i zmniejszających deficyt wody, szczególnie w obszarach nadmorskich,

3.3. AKTYWIZACJA REGIONALNYCH OŚRODKÓW ROZWOJU LICZĄCYCH OD 20 DO 100 TYS. MIESZKAŃCÓW – ważniejsze działania

- Aktywizacja regionalnych ośrodków rozwoju (miast średniej wielkości liczących od 20 000 – 100 000 mieszkańców, w tym strefy ich oddziaływania) i wspieranie ich współdziałania, w wypełnianiu funkcji o znaczeniu regionalnym poprzez wzmocnienie ich roli ośrodków wzrostu, w tym: wsparcie w planowaniu i programowaniu rozwoju, tworzenie instytucji i infrastruktury o znaczeniu regionalnym; wspieranie aktywności samorządów gmin w otoczeniu tych ośrodków w podejmowaniu wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych o

znaczeniu regionalnym; wspieranie inwestycji w zakresie infrastruktury, rewitalizacji i renowacji oraz mieszkalnictwa; wspieranie współpracy pomiędzy samorządami różnego szczebla.

- Inwestowanie w rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej oraz powiązań regionalnych, wsparcie działań samorządów lokalnych skoordynowanych z celami strategii rozwoju województwa.

3.4. ROZWÓJ MAŁYCH MIAST (DO 20 TYS. MIESZKAŃCÓW), REWITALIZACJA I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH – ważniejsze działania

- Rozwój infrastruktury małych miast: budowa sieci kanalizacyjnej, rozwiązanie problemów gospodarki odpadami, modernizacja sieci energetycznych, telekomunikacyjnych i gazowych, poprawa infrastruktury drogowej, racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi. Wzmacnianie roli małych miast jako zaplecza dla rozwoju obszarów wiejskich, w tym rozwój mieszkalnictwa, usług i infrastruktury społecznej zapewniającej odpowiedni do potrzeb lokalnych poziom i jakość życia oraz dostępność usług.
- Wspieranie rozwoju gospodarczego małych miast w powiązaniu z potencjałem i możliwościami wynikającymi z istniejących zasobów, w tym: w powiązaniu z rozwojem i obsługą rolnictwa, leśnictwa oraz rozwojem turystyki i agroturystyki.
- Podnoszenie dostępności kultury i wspieranie lokalnej aktywności kulturalnej zapewniającej zrównoważony rozwój.
- Wspieranie rozwoju obszarów rolniczych o niekorzystnych warunkach gospodarowania, objętych programem NATURA 2000 lub innymi formami ochrony przyrody
- Wspieranie działań służących zachowaniu bioróżnorodności, w tym poprzez inwestycje, wspieranie „niekonfliktowej” działalności gospodarczej, dopłaty, szkolenia itp.
- Wspieranie inicjatyw lokalnych i przedsięwzięć wzmacniających potencjał rozwojowy i samowystarczalność samorządów terytorialnych miast do 20 tys. mieszkańców oraz gmin wiejskim.

3.5. STWORZENIE EFEKTYWNEGO, DOSTĘPNEGO I ZINTEGROWANEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO – ważniejsze działania

- Budowa i modernizacja infrastruktury drogowej w tym wzmocnienie nawierzchni ważniejszych dróg krajowych do nośności 115 kN/oś oraz poprawa stanu utrzymania całej sieci dróg krajowych; wyprowadzanie dróg krajowych z miast poprzez budowę obwodnic; kontynuowanie przebudowy dróg krajowych w miastach na prawach powiatu, modernizacja dróg w celu dostosowania do standardów określonych warunkami technicznymi i wymaganiami w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego.
- Budowa i modernizacja infrastruktury drogowej na poziomie regionalnym w tym zwiększenie nośności dróg i polepszenie parametrów,
- Wspieranie działań na rzecz budowy i modernizacji dróg powiatowych i gminnych w dostosowaniu do przyjętego w strategii rozwoju województwa sieciowego układu powiązań ośrodków wzrostu.
- Zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego na poziomie regionu polegające na poprawie organizacji ruchu, stosowaniu ograniczeń prędkości i pasów bezpieczeństwa.
- Budowę i przebudowę infrastruktury kolejowej w regionie, budowa kolejowej transeuropejskiej sieci transportowej; likwidację wąskich gardeł na liniach kolejowych o dużych potokach przewozowych; inwestycje odtworzeniowe i modernizacyjne w infrastrukturze kolejowej.
- Modernizację i rozbudowę transportu wodnego: zapewnienie sprawnego dostępu drogowego i kolejowego do głównych portów morskich; poprawa infrastruktury głównych portów morskich i dostępu do nich od strony morza; wzrost udziału śródlądowego transportu wodnego w ogólnym przewozie ładunków poprzez utrzymanie i modernizację

śródlądowych dróg wodnych, odnowa floty śródlądowej oraz lepsze wykorzystanie dróg wodnych.

- Rozwój transportu lotniczego: rozbudowa i modernizacja infrastruktury portów lotniczych oraz ich lepsze powiązanie z siecią drogową i kolejową; włączenie do sieci cywilnej komunikacji lotniczej przydatnych dla tej sieci lotnisk wojskowych i byłych lotnisk wojskowych, usprawnienie funkcjonowania lotniczego pogotowia ratunkowego zakupowi sprzętu lotniczego używanego w ratownictwie medycznym.
- Poprawę efektywności ekonomicznej i organizacji infrastruktury transportowej, w tym: zwiększenie udziału transportu zbiorowego w przewozach pasażerskich oraz rozwijanie wewnątrzregionalnych połączeń kolejowych
- Wspieranie rozwoju nowoczesnych technologii w transporcie, w tym współfinansowanie zakupu systemów informatycznych dla transportu intermodalnego, obejmujących śledzenie ładunków i obsługę centrów logistycznych.
- Wspieranie projektów budowy i modernizacji projektów poprawy stanu technicznego dróg wszystkich kategorii,
- Organizacja regionalnych przewozów kolejowych, w skoordynowaniu z innymi formami komunikacji
- Rozwój transportu intermodalnego i sieci węzłowych połączeń regionalnych, w tym: wspieranie budowy i modernizacji ogólnodostępnych centrów logistycznych integracja w system centrów już istniejących, wspieranie budowy i modernizacji ogólnodostępnych terminali kontenerowych na liniach kolejowych, w portach morskich i w portach rzecznych, finansowanie zakupu i leasingu specjalistycznego taboru do przewozów intermodalnych i w ramach osobowych przewozów regionalnych, udzielanie pomocy przy uruchamianiu nowych usług w zakresie transportu intermodalnego, budowa podstawowej infrastruktury drogowej i magistrali przesyłowych mediów i czynników energetycznych.
- Wspieranie działań i projektów na rzecz realizacji programu „Odra 2006” oraz aktualizacji tego programu przy uwzględnieniu poprawy parametrów hydrotechnicznych drogi wodnej na odcinku Szczecin – Kostrzyn,
- Stosowanie preferencji dla projektów poprawiających skomunikowanie Koszalina i Szczecina z resztą kraju

3.6. WSPIERANIE ROZWOJU BUDOWNICTWA MIESZKANIOWEGO I RYNKU MIESZKANIOWEGO – ważniejsze działania

- Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego obejmować będzie przygotowywanie przez gminy rezerw uzbrojonych gruntów pod budownictwo mieszkaniowe oraz tworzenie regionalnego systemu finansowania budownictwa mieszkaniowego i podniesienie bezpieczeństwa transakcji obrotu mieszkaniami.
- Wspieranie przyrostu liczby dostępnych mieszkań na wynajem realizowanych przez sektor prywatny i "non-profit", rozwój rynku mieszkaniowego w oparciu o inwestycje w dostępne budownictwo czynszowe realizowane na zasadach komercyjnych przez kapitał prywatny w.
- Rozwój dostępnego budownictwa czynszowego wspieranego środkami publicznymi (w szczególności w ramach programu społecznego budownictwa czynszowego w formule TBS) oraz zwiększanie zasobu ogólnie dostępnych mieszkań na wynajem, także w układach ponadlokalnych umożliwiającego migrację za pracę.
- Działanie na rzecz wykorzystania rezerw tkwiących w istniejących zasobach mieszkaniowych, w tym: wprowadzenia maksymalnej części zasobu mieszkaniowego na otwarty rynek najmu
- Wspieranie sprzedaży lub zamiany mieszkań w związku z migracją za pracę (obniżenie kosztów transakcyjnych).
- Pozyskiwanie inwestorów i promocja możliwości i mechanizmów długoterminowego wsparcia rozwoju budownictwa mieszkaniowego,

- Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego, w tym szczególnie w regionalnych ośrodkach wzrostu
- Wspieranie projektów konsolidacyjnych w współpracy zwiększającej potencjał firm budowlanych
- Promocja produkcji materiałów dla budownictwa na bazie endogenicznych zasobów regionu,
- Wspieranie programów i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojkowej.

Realizacja celu nr 4:

„ZACHOWANIE I OCHRONA WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH, RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI” wspierana jest przez przedstawione w matrycy poniżej cele kierunkowe:

4.1. USUWANIE SKUTKÓW I PRZECIWDZIAŁANIE DEGRADACJI ŚRODOWISKA, OCHRONA BRZEGÓW I ŚRODOWISKA MORSKIEGO – ważniejsze działania

- Unowocześnienie systemu gospodarowania odpadami poprzez: budowę lub modernizację instalacji i systemów odzysku i unieszkodliwiania odpadów i recykling.
- Likwidacja tzw. mogilników oraz rekultywacja zamkniętych i nie spełniających obecnych norm, a funkcjonujących obecnie składowisk odpadów
- Budowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni i systemów kanalizacyjnych w terenach, na których wskaźnik ilości ścieków przekracza 2000 RLM
- Działania na rzecz zmniejszenia emisji SO₂, NO_x i pyłu poprzez ograniczenie korzystania z indywidualnych źródeł ciepła na rzecz podłączenia do wspólnych sieci ciepłych, wymianę przestarzałych instalacji ciepłych oraz termo-modernizację budynków
- Wspieranie działań ograniczających nadmierne zanieczyszczenie wód powierzchniowych i zaawansowane procesy eutrofizacji jezior. Podejmowanie działań inwestycyjnych, technicznych i organizacyjnych pozwalających ograniczyć zrzuty do wód powierzchniowych substancji szczególnie szkodliwych (np.: o dużym ładunku BZT5 i CHZT) oraz ładunków azotanów i fosforu, zwiększenie stopienia oczyszczania ścieków;
- Zapewnienie stanu czystości wody pitnej zgodnego z Ramową Dyrektywą Wodną 2000/60/WE poprzez działania i inwestycje w tym zakresie
- Upowszechnianie i stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT/NDT) w przemyśle, modernizacja, zmniejszaniem materiałochłonności i energochłonności produktów
- Wspieranie wycofywania z produkcji i użytkowania, bądź ograniczanie użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych, w tym przede wszystkim azbestu, PCB, freonów oraz ołowiu i metali ciężkich oraz innych substancji, które w trakcie przetwarzania, użytkowania i likwidacji mogą powodować powstawanie zagrożeń dla zdrowia i życia ludzkiego oraz środowiska przyrodniczego.
- Działanie na rzecz ograniczenia zanieczyszczenia komunikacyjnego hałasem i emisją spalin, w tym np.: budowa obwodnic
- Poprawa stanu wałów i zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego w regionie
- Ochrona wybrzeży przed nadmierną antropopresją i skutkami nagłych zjawisk pogodowych.
- Zapewnienie zrównoważonego rozwoju w sferze gospodarki morskiej i turystyki nadmorskiej.
- Wspieranie projektów zmniejszających niszczenie brzegu morskiego.

4.2. ZACHOWANIE, OCHRONA I ODTWARZANIE WALORÓW I ZASOBÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO – ważniejsze działania

- Rozwój i wzmocnienie systemu obszarów chronionych, w tym sieci NATURA 2000 - wyznaczenie docelowej sieci obszarów chronionych, określenie odpowiednich reżimów dla chronionych wartości oraz sposobów ich egzekwowania; wykonywanie czynnej ochrony przyrody na tych obszarach, rozwiązywanie konfliktów przestrzennych mogących prowadzić do degradacji lub zniszczenia ich walorów przyrodniczych.
- Zapewnienie odpowiedniej do skali zagrożeń kontroli i ograniczania negatywnego oddziaływania podmiotów gospodarczych na środowisko
- Podnoszenie jakości środowiska na obszarach wiejskich – zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych obszarów wiejskich.
- Utrzymywanie systemów zieleni miejskiej, powierzchni biologicznie czynnych i terenów otwartych w granicach miast
- Zapewnienie warunków dla utrzymania czystości i zdolności do odnowy środowiska morskiego.
- Współdziałanie samorządów lokalnych różnych szczebli, instytucji odpowiedzialnych za stan i chroniących środowisko oraz organizacji społecznych mające na celu zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych oraz bioróżnorodności siedlisk.
- Wspieranie programów zalesiania nieużytków
- Realizacja programów zmniejszających zagrożenia pożarowe w lasach i szkody powodowane przez turystów,
- Ograniczanie zagrożeń powodowanych przez zanieczyszczenia i nadmierny rozwój szkodników,
- Zahamowanie introdukcji obcych gatunków flory i fauny,
- Wspieranie projektów małej retencji, rozwoju sieci melioracyjnych i ochrony siedlisk i terenów podmokłych i bagiennych, ochrona cieków wodnych

4.3. RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI NATURALNYMI REGIONU, EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW I ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII – ważniejsze działania

- Racjonalizacja gospodarki zasobami naturalnymi poprzez korzystanie z ich w sposób nie prowadzący do nieodwracalnych zmian i degradacji oraz zanieczyszczenia i powstawania nieuzasadnionych szkód w środowisku, ograniczania dostępu do innych zasobów oraz marnotrawstwa zasobów i powstawania odpadów. Niezwłoczne usuwanie, po zakończeniu eksploatacji złóż, szkody środowiskowe związane z eksploatacją zasobów geologicznych.
- Korzystanie z zasobów odnawialnych w sposób zapewniający utrzymanie zdolności do odnowy oraz w sposób nieprowadzący do powstawania ubocznych szkód w środowisku
- Kształtowanie stosunków wodnych w obszarze dorzecza Odry w sposób poprawiający bezpieczeństwo powodziowe, zapobiegający skutkom suszy oraz retencjonowania wody, a także w sposób służący poprawie jakości zasobów wodnych.
- Działanie na rzecz zwiększenia zasobów wody poprzez: spowolnianie i wyrównywanie powierzchniowego spływu wód, zwiększanie retencji wód powierzchniowych, ograniczanie eksploatacji zasobów wód podziemnych oraz zapewnienie ochrony obecnych i przyszłych zasobów dyspozycyjnych wody przed degradacją.
- Prowadzenie zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej: zwiększenie zasobów leśnych kraju, wzmaganie potencjału produkcyjnego tych zasobów, m.in. przebudowa drzewostanów oraz rozwój współpracy międzysektorowej.
- Poprawa jakości żywności i wody pitnej, w tym tworzenie warunków instytucjonalnych i technicznych, systemów kontroli oraz podejmowanie działań edukacyjno-informacyjnych mających na celu eliminowanie zagrożeń zdrowotnych.

- Wspieranie projektów i promocja wykorzystania i zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii,
- Opracowanie programów rozwoju energetyki wiatrowej spełniającej wymogi środowiskowe i sprzyjającej rozwojowi turystyki
- Zwiększenie udziału wytwarzania energii w układzie skojarzonym poprzez wprowadzenie preferencji inwestycyjnych i podatkowych w zakresie budowy i modernizacji urządzeń wytwarzających ciepło użytkowe zgodnie z odpowiednimi regulacjami UE w tym zakresie.
- Zmniejszanie energochłonności wyrobów w trakcie ich projektowania, wytwarzania, użytkowania i usuwania, zmniejszenia energochłonności procesów przemysłowych
- Kontynuacja programów termoizolacji budynków mieszkaniowych.
- Unowocześnienie i poprawa sprawności wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej oraz zmniejszenie strat energii w dystrybucji i przesyłach, zmniejszenie emisji gazów i pyłów do atmosfery oraz wdrażanie systemów zarządzania popytem na energię.
- Rozwijanie systemów przesyłowych oraz połączeń transgranicznych przez przedsięwzięcia rozbudowujące energetyczne zdolności przesyłowe.
- Wspieranie rozwoju rozproszonych i lokalnych rynków paliw i energii dzięki budowie rozproszonych źródeł skojarzonej produkcji energii elektrycznej i ciepła w oparciu o spalanie gazu ziemnego oraz organizowanie lokalnych giełd obrotu paliwami i energią.

4.4. REWITALIZACJA OBSZARÓW ZURBANIZOWANYCH – ważniejsze działania

- Przekształcenia obszarów zainwestowanych polegać będzie na ograniczeniu presji urbanizacyjnej na środowisko oraz rewitalizację miast i terenów poprzemysłowych,
- Lokowanie nowych projektów inwestycyjnych w pierwszym rzędzie na terenach już zurbanizowanych, przyspieszenie i usprawnienie procesu podejmowania decyzji lokalizacyjnych oraz tworzenie zachęt umożliwiających podejmowanie inicjatyw rewitalizacyjnych.
- Podniesienie standardu zasobów mieszkaniowych na terenach zdegradowanych; aktywizacja społeczno-gospodarcza terenu i zapewnianie warunków do zrównoważonego rozwoju
- Dostosowanie działań rewitalizacyjnych do potrzeb ochrony dziedzictwa kulturowego; nadanie lub przywrócenie takim obszarom funkcji turystycznej; tworzenie programów i rozwiązań prawnych wspierających podejmowane działań w sferach: technicznej, przestrzennej, ekonomicznej i społecznej, o zróżnicowanym charakterze w zależności od specyfiki zdegradowanego obszaru (np. były obszary wojskowe, górnicze, kolejowe, przemysłowe, „blokowiska”, historyczne centra miast).
- Wspieranie rewitalizacji i renowacji zasobów środowiska kulturowego
- Wspieranie rewitalizacji, odbudowy i renowacji staromiejskich układów urbanistycznych.
- Przywrócenie środowisku zdegradowanych terenów powojkowych, minimalizacja skutków takiej degradacji

Realizacja celu nr 5:

„BUDOWANIE OTWARTEJ I KONKURENCYJNEJ SPOŁECZNOŚCI” – wspierana jest przez przedstawione w matrycy poniżej cele kierunkowe:

5.1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ NA OBSZARACH WIEJSKICH

– ważniejsze działania

- Wspieranie budowy nowych obiektów, remontów już istniejących oraz zakupu i instalacji niezbędnego wyposażenia w zakresie infrastruktury społecznej,
- Wzrost nakładów skierowanych na poprawę warunków nauczania i ich dostosowanie do potrzeb gospodarki i rynku pracy (w tym zarządzanie nowoczesnym gospodarstwem – marketing, nauczanie języków obcych),

- Ułatwienia w dojazdach młodzieży do szkół,
- Poprawa warunków świadczenia i dostępności usług zdrowotnych (w szczególności z zakresu edukacji, promocji zdrowia i profilaktyki oraz opieki nad osobami w podeszłym wieku), opiekuńczych i kulturalnych.
- Wspieranie projektów i inicjatyw oddolnych w sferze rozwoju kultury w obszarach wiejskich.

5.2. KSZTAŁTOWANIE POSTAW PRZEDSIĘBIORCZYCH, INNOWACYJNYCH I PROEKOLOGICZNYCH – ważniejsze działania

- Promowanie i rozwój przedsiębiorczości na szczeblu edukacji podstawowej, średniej, wyższej i kształcenia ustawicznego
- Organizowanie przedsięwzięć, konkursów, grantów i realizacja projektów mających na celu promowanie myślenia innowacyjnego, opracowywania i wdrażania nowych rozwiązań technicznych, wzornictwa i wzorów użytkowych, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji w tym zakresie młodzieży szkolnej, organizowanie konkursów wynalazczości i myśli technicznej dla studentów
- Kształtowanie postaw proekologicznych i związanych z poszanowaniem energii na wszystkich poziomach nauczania, organizowanie zbiórek odpadów, podnoszenie wiedzy i umiejętności świadomego wyboru rozwiązań i produktów biodegradalnych, niskoodpadowych niepowodujących nadmiernej konsumpcji energii, materiałów, pracy ludzkiej oraz emisji zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi
- Edukacja przedsiębiorców (szczególnie MŚP) w celu ułatwienia im dokonywania wyboru rozwiązań nie tylko doraźnie tańszych, ale przynoszących długotrwałe korzyści dla środowiska skojarzone z korzyściami ekonomicznymi
- Edukacja pracowników samorządowych oraz poprawa organizacji pracy i wyposażenia technicznego urzędów pozwalająca ograniczyć koszty i nakłady materiałowe ponoszone przez inwestorów w toku wydawania pozwoleń, decyzji itp.
- Wspieranie oddolnych inicjatyw związanych z rozwojem przedsiębiorczości, innowacyjności i zachowań proekologicznych,
- Kształtowanie w otoczeniu przekonania o atrakcyjności regionu do życia i wypoczynku

5.3. BUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA UCZĄCEGO SIĘ – ważniejsze działania

- Organizowanie alternatywnych form edukacji przedszkolnej (uzupełniających obecny system edukacji przedszkolnej, szczególnie w obszarach wiejskich (mała liczba dzieci, duże odległości itp.),
- Organizowanie form edukacji przedszkolnej silniej angażującej rodziców w edukację dzieci.
- Rozwijanie sieci placówek edukacyjnych i instytucji kultury dla dzieci i młodzieży, oferujących różnorodne formy zajęć na zasadach niekomercyjnych (udzielanie finansowego, instytucjonalnego i organizacyjnego wsparcia tego rodzaju inicjatywom)
- Pomoc w upowszechnianiu i promocji nauki oraz rozwijaniu aktywności środowisk naukowych, - wspieranie inicjatyw upowszechniających wiedzę i promujących naukę (np. Dzień Nauki, nagrody naukowe Marszałka, kampanie społeczne).
- Promocja polskiej i regionalnej nauki w Unii Europejskiej,
- Wspieranie kształcenia ustawicznego w tym:
 - realizacja projektów sprzyjających uczeniu się przez całe życie,
 - zwiększenie roli szkół wyższych w kształceniu dorosłych,
 - integracja systemu kształcenia ustawicznego z tradycyjnym.

5.4. WZMACNIANIE ŚRODOWISKOWEJ ROLI SZKOŁY I EUROPEJSKIEJ WSPÓŁPRACY W EDUKACJI – – ważniejsze działania

- Wyrównywanie szans uczniów poprzez przeciwdziałanie powstawaniu problemów rozwojowych i zdrowotnych u dzieci i młodzieży,
- Zwiększanie dostępu do edukacji uczniom pochodzącym z obszarów wiejskich oraz środowisk miejskich dotkniętych ubóstwem.
- Zwiększenie dostępu do kształcenia na poziomie wyższym młodzieży pochodzącej z obszarów wiejskich i najbiedniejszych środowisk w miastach, podniesienie wskaźników kontynuacji kształcenia
- Zwiększenie dostępu do kształcenia na poziomie wyższym młodzieży niepełnosprawnej - wspieranie wdrożeń systemów kształcenia na odległość.
- Rozwijanie i promowanie współpracy europejskiej w edukacji,
- Dostarczanie wiedzy o możliwościach korzystania i funkcjonowaniu europejskich środowisk i systemów edukacyjnych, w tym także u euroregionalnych sąsiadów,
- Poprawa znajomości języków obcych i promowanie współpracy międzynarodowej.
- Wspieranie projektów zwiększających oddziaływanie wychowawcze szkoły i jej rolę w środowisku

5.5. BUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO – ważniejsze działania

Realizacja celów Strategii Budowy Społeczeństwa Informacyjnego w Województwie Zachodniopomorskim na lata 2006-2015 w tym:

- Prowadzenie powszechnej edukacji teleinformatycznej na wszystkich poziomach nauczania i w odniesieniu do wszystkich grup ludności, przełamywania dotychczasowych przyzwyczajeń i stereotypów,
- Wprowadzanie nowych rozwiązań w sferze samorządowej (w zakresie dostępu do informacji przez obywatela, śledzenia stanu załatwianych spraw i informatyzacji urzędów)
- Tworzenie systemów informacyjnych i „kiosków” informacyjnych zapewniających łatwy dostęp do informacji, ofert pracy itp., pozwalających zdobywać wiedzę na odległość (np.: e-learning), pozwalających przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu w obszarach objętych strukturalnym bezrobociem (m.in. udostępnienie publicznych punktów dostępu do internetu),
- Wprowadzenie powszechnie dostępnego systemu kursów, umożliwiających zdobycie podstawowej wiedzy z zakresu obsługi komputera i internetu dla osób pozostających bez pracy.
- Wsparcie procesu informatyzacji szkół i samorządów,
- Wsparcie wdrożeń rozwiązań teleinformatycznych w administracji, budowy infrastruktury dostępu do szerokopasmowego Internetu dla sfery publicznej, tworzenie bezpiecznych sieci i systemów informatycznych i wspieranie korzystania przez obywateli z technologii informacyjno-komunikacyjnych
- Wspieranie rozwoju światłowodowych i radiowych sieci przesyłowych tworzących lokalne i ponadlokalne „ringi cyfrowe”

5.6. POPRAWA PRZESTRZENNEJ I ZAWODOWEJ STRUKTURY RYNKU PRACY, WZROST MOBILNOŚCI ZAWODOWEJ LUDNOŚCI – ważniejsze działania

- Rozwój zasobów ludzkich dostosowany do potrzeb rynku pracy obejmuje:
 - włączanie osób dorosłych w proces edukacji dzieci i młodzieży,
 - nabywanie przez dorosłych umiejętności korzystania z zasobów edukacyjnych, w tym poprzez wzmocnienie roli szkoły jako lokalnego centrum kultury, kształcenia ustawicznego, a także ośrodka aktywności obywatelskiej.

- doskonalenie zawodowe i kształtowanie kadr, w tym społecznych, ważnych z punktu widzenia potrzeb rozwoju gospodarczego i integracji społecznej w regionie, takich jak np. doradcy rolniczy, kadry obsługi ruchu turystycznego i kadry związane z kulturą,
- ukierunkowanie działań edukacyjnych i szkoleniowych na rozwój zasobów ludzkich zwiększających mobilność i kompetencje.
- podwyższanie kompetencji i promowanie kształcenia w zakresie nauk ścisłych,
- nabywanie umiejętności wykorzystywania wiedzy w praktyce, korzystania z informacji, rozumowania i myślenia ekonomicznego,
- wspieranie systemowych rozwiązań sprzyjających zainteresowaniu naukami ścisłymi
- wsparcie rozwoju ludzi młodych w celu zahamowania ich odpływu,
- rozwój profesjonalnego systemu doradztwa zawodowego (EURES), jako narzędzia regulacji rynkach pracy,
- Wdrożenie regionalnej polityki równoważenia rynku pracy wymaga:
 - aktywizacji rynku pracy dla kobiet w obszarach wiejskich
 - wzmocnienia współpracy i wymiany informacji Powiatowych Urzędów Pracy w celu zwiększenia ich mobilności
 - wzmocnienia aktywności zawodowej absolwentów i osób trwale bezrobotnych
 - monitorowania osób bezrobotnych pod kątem dostosowania do rynku pracy (zmiany kwalifikacji),
 - kompleksowa wspieranie obszarów marginalizowanych.
- Promowanie mobilności zawodowej, poprzez zwiększanie dostępu do szkoleń zawodowych, edukacji oraz doradztwa oraz działania towarzyszące (kształcenie ustawiczne jako podwyższenie i utrzymanie potencjału zatrudnieniowego osób, promocja lokalnych rynków pracy również poprzez wykorzystanie nowych technologii – nowe internetowe agencje pracy, giełdy pracy, promocja rynku pracy w trakcie imprez lokalnych na obszarach dotkniętych znacznym bezrobociem, promocja rynku pracy w ramach tzw. objazdowych biur zatrudnienia, tworzenie warunków większej dostępności usług opiekuńczo-wychowawczych nad osobami zależnymi, umożliwiające godzenie ról zawodowych i społecznych np. przedszkola)
- Dostosowanie oferty rynku do potrzeb ludności pracy poprzez promowanie elastycznych form zatrudnienia pozwalających na godzenie życia zawodowego i społecznego (praca przez Internet, telepraca)
- Zapewnienie przyjaznych warunków dla rozpoczynających działalność gospodarczą m.in. poprzez oferowanie wyspecjalizowanych instrumentów wsparcia finansowego (pożyczki, zwolnienia podatkowe, doradztwo i szkolenia)
- Stworzenie systemu zachęt do stałej lub okresowej zmiany miejsca zamieszkania w związku z możliwością otrzymania pracy, stwarzanie zachęt do zmiany miejsca zamieszkania dla osób o wysokich kwalifikacjach w celu wykorzystania ich kwalifikacji w regionie

5.7. PODNOSZENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA ORAZ DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI PROGRAMÓW EDUKACYJNYCH – ważniejsze działania

- Rozwój i doskonalenie standardów, programów oraz metod i warunków nauczania,
- Rozwijanie na każdym poziomie nauczania kluczowych kompetencji wśród uczniów pod kątem wymagań nowoczesnego rynku pracy.
- Poprawę jakości kadry pedagogicznej, kadry akademickiej oraz kadr wspierających i organizujących proces nauczania,
- Powszechne szkolenie w zakresie korzystania z nowoczesnych narzędzi teleinformatycznych.
- Zarządzanie edukacją i wdrażanie systemów zarządzania jakością w edukacji,

- Promowanie standardów oceny jakości kształcenia,
- Monitorowanie, ocena jakości i akredytacja kształcenia na odległość

5.8. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA, TRANSGRANICZNA I REGIONALNA

- Kreowanie stref przyspieszonego rozwoju społeczno-gospodarczego wzdłuż korytarzy transportowych o znaczeniu europejskim, ponadnarodowym i międzyregionalnym (obejmujących infrastrukturę transportu drogowego, kolejowego, wodnego śródlądowego oraz multimodalnego) w tym:
 - nadmorski korytarz transportowy jako rdzeń tzw. *Strefy Rozwojowej Południowego Bałtyku* – województwa: zachodniopomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie;
 - tzw. Środkoeuropejski Korytarz Transportowy – strefa intensywnego rozwoju obejmująca południową Szwecję, obszar pogranicza polsko-niemieckiego, regiony Czech, Słowacji, Węgier, Austrii, Chorwacji, Słowenii, północnych Włoch,
 - korytarze międzyregionalne wzdłuż dróg krajowych.
- Zintegrowane zarządzanie strefą brzegową, będącą obszarem dużej i rosnącej presji inwestycyjnej oraz krzyżowania się interesów wielu dziedzin aktywności gospodarczej¹¹
- Przełamywanie luki transportowej Polski Północnej dla usprawnienia kluczowych powiązań transportowych między województwami nadmorskimi oraz dla poprawy ich spójności wewnętrznej (województwa: pomorskie, zachodniopomorskie i warmińsko-mazurskie)
- wspieranie rozwoju konkurencyjnej żeglugi bliskiego zasięgu, a także włączenie polskich regionów nadmorskich w kształtujący się układ bałtyckich autostrad morskich
- Tworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnego sektora przemysłów morskich jako potencjalnego czynnika rozwoju regionów nadmorskich. Niezbędna jest koordynacja działania tych regionów w sferze żeglugi przybrzeżnej i promowej, jachtingu i innych sportów wodnych, a także w sferze eksploatacji zasobów morza
- Wspieranie tworzenia sieciowych ponadregionalnych produktów turystycznych w Polsce Północnej w oparciu o nadmorskie położenie, ciągłość systemu przyrodniczego, a także wspólne dziedzictwo kulturowe
- Kreowanie wszechstronnego rozwoju obszarów leśno-pojeziernych województwa o wyjątkowej wartości w przestrzeni europejskiej, cennych i wrażliwych pod względem przyrodniczym oraz krajobrazowym
- Wzmocnienie ośrodków stanowiących ponadlokalne bieguny wzrostu w Polsce północnej
- Rozwój współpracy w basenie Morza Bałtyckiego
- Rozwój współpracy miast i regionów europejskich
- Rozwój współpracy młodzieży w ramach euroregionu „Pomerania”
- Rozwój współpracy przedsiębiorców, organizacja targów, wystaw w ramach obszaru Basenu Morza Bałtyckiego
- wspieranie współpracy transgranicznej i zacieśnienie integracji europejskiej poprzez granicę zachodnią
- działania na rzecz uwzględnienia ważnych dla regionu rozwiązań infrastrukturalno – przestrzennych do wspólnych dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim.

¹¹ Np. kompleksy portowo-przemysłowe, małe porty i przystanie morskie, transport morski, eksploatacja zasobów morza, produkcja energii odnawialnej, turystyka, mieszkalnictwo.

Realizacja celu nr 6:

„WZROST TOŻSAMOŚCI I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ” REGIONU - wspierana jest przez przedstawione w matrycy poniżej cele kierunkowe:

6.1. WZMACNIANIE TOŻSAMOŚCI SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH – ważniejsze działania

- Zwiększenie udziału kultury i działalności gospodarczej związanych z kulturą w regionie na rzecz działań wzmacniających tożsamość (rozwój infrastruktury i usług w sferze kultury)
- Zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego oraz rozwój infrastruktury kulturalnej (tworzenie regionalnych ośrodków, produktów i podmiotów kultury, wspieranie działalności programowej instytucji artystycznych)
- Zachowanie i ochronę krajobrazu wsi
- Opracowanie spójnej polityki promocji kultury regionu w ramach promocji kraju w oparciu o dziedzictwo kulturowe, ofertę kulturalną oraz konkurencyjność dóbr i usług.
- Integrację społeczną i zawodową imigrantów oraz grup etnicznych (tworzenie instytucjonalnych i finansowych warunków dla realizacji programów pozwalających imigrantom oraz przedstawicielom grup etnicznych przewyższać bariery językowe, kulturowe i ekonomiczne).
- Aktywizacja i mobilizacja partnerów lokalnych i regionalnych oraz finansowanie lokalnych, i regionalnych programów i inicjatyw socjoedukacyjnych, dotyczących budowania tożsamości lokalnej w oparciu o kulturę, powstawania działalności lokalnych i regionalnych inicjatyw obywatelskich z udziałem organizacji pozarządowych, wspieranie partnerstwa lokalnego.
- Organizowanie dla dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich „dni kultury” (na miejscu lub wyjazdowych)
- Wspieranie i promocja przedsięwzięć kulturalnych realizowanych ze środków pozabudżetowych
- Wspieranie zdarzeń i działań w sferze tzw. Kultury wysokiej
- Wspieranie rozwoju bazy materialnej instytucji i ośrodków kultury
- Wspieranie projektów związanych z ochroną zabytków i dziedzictwa kulturowego
- Promocja wzorców osobowych w środowiskach lokalnych

6.2. WSPIERANIE ROZWOJU DEMOKRACJI LOKALNEJ – ważniejsze działania

- Rozwijanie partnerstwa publiczno-społecznego w zakresie działalności pożytku publicznego, m.in. budowanie partnerskich relacji między administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi w realizacji zadań publicznych, powstawaniu lokalnych inicjatyw obywatelskich w zakresie działalności pożytku publicznego, służących budowie społeczeństwa obywatelskiego.
- Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego, m.in. wspieranie systemu pomocy adresowanego do organizacji pozarządowych, instytucjonalnych mechanizmów kontroli społecznej, kompetencji i mechanizmów, w oparciu, o które organizacje mogą dostarczać usług o charakterze publicznym, systemowych rozwiązań, przyczyniających się do niezależności i stabilności działania organizacji pozarządowych.
- Kształtowanie postaw obywatelskich poprzez kształtowanie świadomości obywatelskiej, promocja działań prospołecznych (wolontariatu, filantropii), powszechny dostęp do informacji o uprawnieniach obywateli (system bezpłatnej informacji, poradnictwa obywatelskiego i pomocy prawnej), wsparcie lokalnych inicjatyw obywatelskich.
- Zwiększenie partycypacji społecznej – promocja mechanizmów konsultacji publicznych i debaty publicznej, wzmocnienie instytucjonalnych form dialogu obywatelskiego.

- Wprowadzenie stałych narzędzi i metod monitorowania efektywności wydawanych środków publicznych
- Promocja działań piętnujących patologiczne zachowania w życiu publicznym i promujących właściwe reakcje, interakcje i zachowania
- Stwarzanie warunków do nabywania doświadczeń w ramach tzw. edukacji nieformalnej tj. pobudzania wolontariatu, mobilności młodzieży, wspierania inicjatyw młodzieżowych, umożliwiania nawiązywania kontaktów formalnych i nieformalnych z grupami i organizacjami zagranicznymi oraz pobudzenie aktywności młodzieży w życiu publicznym krajów, regionów i w sprawach lokalnych poprzez przedstawicielstwa młodzieży przy zachowaniu kryteriów uznawalności.

6.3. WZMACNIANIE WIĘZI I WARUNKÓW FUNKCJONOWANIA RODZINY – ważniejsze działania

- Tworzenie warunków i wspieranie rozwiązań służących godzeniu pracy zawodowej z wychowywaniem dzieci,
- Rozwijanie nowych, elastycznych form zatrudnienia oraz promowanie technologii i nowoczesnych metod zatrudnienia (telepraca),
- Promowanie i rozwijanie instrumentów rynku pracy oraz wspieranie rozwiązań oferowanych przez pracodawców, które umożliwią podjęcie zatrudnienia przez oboje rodziców oraz osoby samotnie wychowujące dzieci.
- Budowanie pozytywnego wizerunku rodziny (wspieranie przedsięwzięć i edukacji służącej budowaniu pozytywnego wizerunku rodziny, w tym również promowaniu partnerskiego podziału ról w małżeństwie).
- Stwarzanie warunków dla prawidłowego rozwoju rodzin wielodzietnych, wdrożenie programów wsparcia dla kobiet w ciąży i nowonarodzonych dzieci (do 1 roku życia)
- Wspieranie projektów, programów i działań wzmacniających więzi rodzinne i oddziaływanie rodziny, poprzez wspólne spędzanie czasu, uprawianie sportu i rekreacji itp.
- Propagowanie partnerskich wzorców życia w rodzinie

6.4. ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO I ZWIĘKSZENIE POCZUCIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI - ważniejsze działania

- Ochronę ludności, w szczególności zapewnienie odpowiedniego poziomu ochrony przed zagrożeniami, klęskami i terroryzmem;
- Zapewnienie prawidłowego funkcjonowania systemów gospodarczych i utrzymywania stabilnych więzi społecznych przez rozwój systemów zapobiegania i reagowania, w tym systemu ratownictwa medycznego, rozwój infrastruktury ograniczającej skutki katastrof i klęsk żywiołowych
- Rozwój systemów komunikacji społecznej służącej poprawie bezpieczeństwa, jak również prowadzenie działalności edukacyjnej skierowanej do społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa i przygotowania dla obsługi zagranicznego ruchu turystycznego
- Wspieranie projektów i programów poprawiających stan bezpieczeństwa publicznego i turystów
- Wspieranie przedsięwzięć i działań związanych z ograniczeniem zagrożenia przestępczością typową dla obszarów nadmorskich, przygranicznych i turystycznych,
- Promocja programów i projektów zmniejszających zagrożenie przestępczością i zjawiskami patologii społecznej w szkołach,
- Wspieranie programów poprawy wyposażenia służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne i ratownictwo

- Promocja i podejmowanie działań służących poprawie bezpieczeństwa na drogach
- Wzmocnienie instytucjonalne i sprzętowe organów ścigania zajmujących się zwalczaniem przestępczości, w tym związanej z wywozem dóbr dziedzictwa kulturowego, a w szczególności wyposażenie tych organów w sprzęt informatyczny oraz nowoczesne technologie, szkolenie i rozwój ich kadr

6.5. OPIEKA ORAZ WSPIERANIE AKTYWNOŚCI OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM - ważniejsze działania

- Wspieranie działań opieki nad osobami w podeszłym wieku ukierunkowanych na ochronę sfery zdrowotnej, socjalnej i edukacyjnej w tym zabezpieczenie podstawowych warunków niezbędnych do przedłużenia aktywności zawodowej tej grupy osób, oraz zwiększenie aktywności ruchowej (sportowej i rekreacyjnej, rehabilitacyjnej i terapeutycznej) i społecznej (rozbudzanie zainteresowań, uczestnictwo w kulturze, edukacja, pomoc innym osobom, samotnie wychowującym dzieci i niepełnosprawnym)
- Wsparcie rozwoju właściwej infrastruktury sprzyjającej zwiększeniu samodzielności i mobilności tej grupy osób
- Wspieranie działań organizacji pozarządowych zajmujących się opieką socjalną i zdrowotną nad osobami w podeszłym służącą zachowaniu zdrowia oraz przedłużeniu aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym i publicznym

6.6. ROZWÓJ SPORTU I REKREACJI, PROMOCJA ZDROWEGO STYLU ŻYCIA - ważniejsze działania

- Poprawę stanu zdrowia ludności dzięki upowszechnieniu zintegrowanych programów profilaktyczno – edukacyjnych, m.in. prowadzenie edukacji zdrowotnej oraz promocji zdrowia i profilaktyki na poziomie regionalnym, skierowanej do społeczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych należących do grup wysokiego ryzyka, kształcenie specjalistów w zakresie profilaktyki, promocji i edukacji zdrowotnej, w pierwszej kolejności spośród osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy.
- Wspieranie projektów i przedsięwzięć zwiększających aktywność sportową dzieci i młodzieży
- Wspieranie rozwoju bazy sportowej i rekreacyjnej,
- Wspieranie projektów i przedsięwzięć zwiększających poziom sprawności fizycznej społeczeństwa i uczestnictwa w kulturze fizycznej,
- Wspieranie rozwoju sportu wyczynowego i wzrostu liczby wydarzeń sportowych rangi krajowej i międzynarodowej

6.7. STWORZENIE SPÓJNEGO SYSTEMU REALIZACJI ZADAŃ OCHRONY ZDROWIA I BEZPIECZEŃSTWA ZDROWOTNEGO - ważniejsze działania

- Poprawa skuteczności i jakości leczenia, m.in. poprawienie wydajności i jakości świadczeń zdrowotnych, zapewnienie dostępności do wyspecjalizowanych technologii medycznych o udowodnionej skuteczności i wysokiej efektywności, Upowszechnienie standardów medycznych oraz systemu zapewnienia jakości w opiece zdrowotnej (m.in. akredytacja).
- Ograniczenie wpływu na życie i zdrowie ludzi szkodliwych czynników zewnętrznych na terenach mieszkalnych, w tym łagodzenie skutków emisji do powietrza ze źródeł przemysłowych, komunalnych i transportu, eliminowanie uciążliwych źródeł hałasu i poprawa klimatu akustycznego, ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym i jonizującym

- Utrzymanie publicznego charakteru usług zdrowotnych (zdrowie, systemy ubezpieczeń społecznych), wspieranie partnerstwa publiczno-prywatnego szczególnie w zakresie podstawowej opieki medycznej
- Wspieranie projektów poprawiających stan i wykorzystanie bazy uzdrowiskowej, promocja uzdrowisk w kraju i zagranicą
- Wspieranie projektów i działań służących poprawie wyposażenia technicznego lub zwiększających dostępność procedur medycznych
- Promocja kształcenia w zawodach medycznych, promocja zawodów w grupie tzw. średniego personelu medycznego
- Wspieranie rozwoju infrastruktury służby zdrowia, szczególnie w obszarach deficytowych

6.8. WSPIERANIE DZIAŁAŃ AKTYWIZUJĄCYCH RYNEK PRACY - ważniejsze działania

- Prowadzenie aktywnej polityki rynku pracy, co powodować ma zwiększenie możliwości znalezienia zatrudnienia przez osoby poszukujące pracy. Realizowane będzie to m.in. poprzez aktywne pośrednictwo pracy prowadzone przez publiczne służby zatrudnienia; popularyzowanie alternatywnych oraz elastycznych form zatrudnienia (telepraca, praca na części etatu, praca tymczasowa, sezonowa); propagowanie i wdrażanie rozwiązań organizacji pracy służących lepszemu wykorzystaniu miejsc pracy (np. różne formy outsourcingu), tworzenie „zielonych miejsc pracy”.
- Aktywizacja zawodową osób z grup znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. młodzieży - absolwentów, osób niepełnosprawnych, kobiet, osób powyżej 50 roku życia, imigrantów, mniejszości etnicznych i narodowych, mieszkańców obszarów wiejskich i małych miasteczek. Wspierane będą lokalne programy edukacyjne i pomocowe adresowane do grup znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji oraz przeciwdziałające wykluczeniu informacyjnemu”.
- Stworzenie środowiskowego systemu przekwalifikowywania pracowników - inicjowanie przez publiczne służby zatrudnienia środowiskowych (lokalnych i regionalnych) programów przekwalifikowania, uwzględniających w szczególności pracowników restrukturyzowanych sektorów gospodarki (przedsiębiorstw) oraz mieszkańców zdegradowanych obszarów miejskich, przemysłowych i powojkowych”.
- Uwzględnianie charakterystyki dostępnych zasobów pracy jako elementu zwiększania atrakcyjności regionu jako miejsca inwestowania - dostępność i kwalifikacje zasobów pracy powinny być istotnym elementem informacji zachęcającej inwestorów zagranicznych do tworzenia miejsc pracy w regionie
- Wzmacnianie zdolności publicznych służb zatrudnienia do skutecznego oddziaływania na rynek pracy – umocnienie zdolności do pełnienia funkcji podstawowego pośrednika w stosunkach pomiędzy pracodawcą i poszukującymi zatrudnienia
- Prowadzenie efektywnej polityki migracyjnej celem zapewnienia równowagi popytu i podaży na rynku pracy w regionie. Kompensowanie ubytków siły roboczej powstających w wyniku przemieszczania się pracowników i poszukujących pracy poza Polską i regionem oraz starzenia się społeczeństwa (w tym: poprzez napływ pracowników z innych krajów)”
- Wdrożenie systemu prognozowania i monitorowania zmian zachodzących na rynku pracy.
- Zapewnienie dostępu do publicznego systemu informacji i poradnictwa zawodowego na różnych etapach kariery zawodowej
- Dążenie do stworzenia równego statusu kobiet i mężczyzn w miejscu pracy
- Zwiększenie roli partnerstwa społecznego dla zapewnienia równowagi rynku pracy – poszerzanie obszaru współdziałania partnerów społecznych na rynku pracy, szczególnie na poziomie województwa i powiatu.

- Rozwój dialogu społecznego i umacnianie systemu pokojowego rozwiązywania konfliktów w stosunkach pracy – tworzenie zinstytucjonalizowanego regionalnego systemu mediacji i arbitrażu dla indywidualnych i zbiorowych problemów wynikających ze stosunków pracy,
- Upowszechnienie przestrzegania i skuteczniejsza egzekucja prawa i bezpieczeństwa pracy”.
- Wzmacnianie kompetencji, oferty i zdolności organizacyjnych instytucji działających na rynku pracy poprzez programy szkoleniowe zgodne z potrzebami rynku pracy, ułatwianie kontaktów z pracodawcami, przekazywanie informacji o rynku pracy, wspieranie powstawania nowych instytucji, zwłaszcza niepublicznych oraz działających w obszarach najpilniej wymagających interwencji.
- Zwiększenie sprawności technicznej i organizacyjnej publicznych służb zatrudnienia m. in. poprzez wyposażenie w sprzęt komputerowy i biurowy umożliwiające zastosowanie nowoczesnych technologii komunikacji i informacji oraz efektywniejsze wykorzystywanie funduszy i programów pomocowych
- Upowszechnianie informacji o usługach świadczonych przez instytucje rynku pracy.
- Budowanie współpracy i partnerstwa pomiędzy lokalnymi instytucjami samorządowymi, przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami działającymi na rynku pracy i mieszkańcami społeczności lokalnej na wszystkich poziomach samorządów

6.9. PRZECIWDZIAŁANIE PROCESOM MARGINALIZACJI SPOŁECZNEJ - ważniejsze działania

- Ograniczanie ekonomicznych skutków wykluczenia społecznego poprzez programy ekonomicznego wsparcia dla osób wychodzących z ubóstwa, wsparcie dla organizacji pozarządowych, m.in. w zakresie zapewnienia schronienia osobom przejściowo pozbawionym mieszkania.
- Przeciwdziałanie patologiom społecznym realizowane poprzez inicjowanie i wsparcie finansowe i merytoryczne programów profilaktycznych i terapeutycznych dla dzieci i młodzieży przejawiającej różne formy niedostosowania oraz stworzenie standardów pomocy psychologicznej i resocjalizacyjnej dla dzieci i młodzieży.
- Zapewnienie mieszkań osobom wychodzącym z domów dziecka
- Rozwijanie pomocy samotnym matkom i rodzinom wielodzietnym, szczególnie w obszarach objętych strukturalnym bezrobociem
- Uruchamianie celowych programów wsparcia dla regionów najbiedniejszych
- Organizacja działań i projektów aktywizujących obszary i strukturalnego bezrobocia,
- Monitorowanie i wspieranie działań aktywizujących ośrodki postpegeerowskie

6.10. STWORZENIE SYSTEMU REALIZACJI ZADAŃ POLITYKI SOCJALNEJ - ważniejsze działania

- Wdrożenie aktywnej polityki społecznej - rozwijanie zróżnicowanych form i metod pracy socjalnej oraz rozwijanie metod aktywnej pomocy w wychodzeniu z ubóstwa i wykluczenia społecznego tak, aby wypłata świadczeń była tylko uzupełnieniem tych działań.
- Wspieranie rozwoju zatrudnienia w formach pozarynkowych, które nie mają ściśle ekonomicznego celu i nie są nastawione na osiąganie zysku, pozwalają jednak osobom wykluczonym z rynku pracy na powrót do wypełniania roli społecznej pracownika - tworzenie instytucjonalnych, organizacyjnych i finansowych ram dla działalności spółdzielni socjalnych, centrów integracji społecznej oraz form zatrudnienia w ramach ekonomii społecznej.
- Budowa środowiskowego systemu wsparcia dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem, w tym niepełnosprawnych, poprzez rozwój oparcia „sąsiedzkiego” oraz instytucji społecznych na obszarach zdegradowanych ekonomicznie i społecznie, w tym zdegradowanych obszarach przemysłowych

- Promocja programów pomocy i opieki sąsiedzkiej, edukacja w zakresie udzielania takiej pomocy

Na etapie wdrażania strategii oczekuje się uzyskanie lepszej spójności dokumentów regionalnych z dokumentami krajowymi. Sporządzanie aplikacji o przyznanie środków bezzwrotnych powinno być łatwiejsze zarówno dla sporządzających, jak i oceniających wnioski. Dokonany wybór priorytetów nie prowadzi do konfliktu interesów, pozwala też łatwiej śledzić realizację strategii na podstawie wskaźników ich realizacji.

Rozdział VI. Priorytety rozwoju i uzasadnienie ich wyboru

Priorytet oznacza pierwszeństwo, preferencję lub przywilej korzystania w większym zakresie z dostępnych narzędzi, struktur lub środków finansowych przy wyborze konkurujących ze sobą programów, projektów lub zadań realizowanych w ramach strategii rozwoju. Preferencja ma charakter względny, gdyż uwarunkowania życia społeczno – gospodarczego nie pozwalają na przeznaczanie posiadanych środków tylko na jeden cel kosztem innych celów. Oznacza to, że wskazanie priorytetów nie przesądza jeszcze ich rangi. Dopiero na etapie wdrażania strategii po określeniu zasad stosowanych preferencji tak, aby stały się one czytelne dla wszystkich członków społeczności regionu, priorytet uzyska właściwą mu rangę. Dzięki temu możliwe będzie także przypisanie priorytetom wskaźników pozwalających monitorować przebieg realizacji strategii i skuteczność realizacji celów poprzez osiągnięcie założonych wskaźników przypisanych do priorytetów.

Priorytety nie są powieleniem celów kierunkowych. Wskazują obszary koncentracji działań w ramach celów strategicznych. W obszarach objętych priorytetami realizowanych może być równolegle wiele celów kierunkowych. Wypadkową wszystkich działań w danym obszarze i oceną ich skuteczności będzie poprawa wskaźnika osiągnięcia priorytetu charakterystycznego dla danego obszaru.

Dokonując wyboru priorytetów zastosowano podejście pragmatyczne. Po analizie: priorytetów zaproponowanych w projekcie NPR, diagnozy stanu, problemów, trendów i potrzeb regionu uznano, że w pierwszym przybliżeniu priorytety zapisane w NPR wystarczająco dobrze wpisują się w przyjętą w strategii województwa zachodniopomorskiego strukturę celów i oczekiwania mieszkańców regionu. Priorytety te posłużyły, jako matryca do badania spójności celów strategii regionu i wyboru własnych priorytetów, które ostatecznie sformułowane zostały następująco:

Priorytet celu pierwszego:

WZROST INNOWACYJNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI GOSPODAROWANIA

<i>Konkurencyjność gospodarki</i>	<p>Na konkurencyjność gospodarki składa się kilka czynników. Z jednej strony są to wszystkie działania związane z innowacyjnością, a podejmowane przez podmioty gospodarcze. Należy przez to rozumieć przedsięwzięcia inwestycyjne w grupie maszyn i urządzeń, które prowadzą do zmniejszenia stopnia dekapitalizacji majątku trwałego. Kolejną miarą konkurencyjności gospodarki będzie wolumen eksportu realizowany przez firmy zachodniopomorskie. Pomiar eksportu może być prowadzony w kilku grupach towarowych, w tym w grupie produktów rolnych. O konkurencyjności gospodarki świadczyć też będzie wskaźnik ogólny wydajności pracy.</p> <p>Ważną i niedocenianą w Polsce miarą konkurencyjności jest liczba zgłoszeń patentowych, rejestracji znaków ochronnych i wzorów użytkowych. Jest to prosty wskaźnik ilustrujący z jednej strony zdolność podmiotów do samodzielnego wdrażania nowych produktów i technologii, a z drugiej strony stan współpracy z jednostkami działającymi w sferze B+R oraz uczelniami wyższymi. Brak wdrożeń do praktyki nowych produktów i rozwiązań innowacyjnych oznacza niską konkurencyjność gospodarki. Trzy zaproponowane wskaźniki charakteryzuje prostota pomiaru, dostępność danych oraz syntetyczne podejście do pomiaru konkurencyjności.</p> <p>Łatwo można wykazać, że pojawienie się parków technologicznych, stref przemysłowych, parków naukowo-technologicznych musi przełożyć się na choćby jeden z wybranych wskaźników, a odnowa majątku bardzo często skutkuje wzrostem wydajności pracy i zdolnością do eksportu.</p> <p>Wzrost aktywności wyższych uczelni w zakresie współpracy z podmiotami gospodarczymi oznacza wyższą jakość kształcenia oraz ochronę patentową wdrożeń. Studenci z uczelni współpracujących z podmiotami gospodarczymi są lepiej przygotowani do pracy zawodowej, a same uczelnie potrafią lepiej dostosowywać do potrzeb profil kształcenia studentów.</p>
<i>Wskaźniki priorytetu</i>	
<i>Wolumen eksportu</i>	<i>Udział eksportu produkcji i usług do przychodów ze sprzedaży ogółem</i>
<i>Wydajność pracy</i>	<i>Wydajność pracy na jednego zatrudnionego w wybranych branżach w sferze produkcji</i>
<i>Liczba patentów</i>	<i>Liczba patentów, wzorów użytkowych i znaków ochronnych zarejestrowanych w województwie</i>

Priorytet celu drugiego:

**WZMACNIANIE MECHANIZMÓW RYNKOWYCH I OTOCZENIA
GOSPODARCZEGO**

<i>Aktywność gospodarcza</i>	<p>Miara aktywności gospodarczej regionu jest jego zdolność do przyciągania inwestycji. Z jednej strony będzie to z pewnością liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego i firm zagranicznych posiadających na terenie regionu filie lub oddziały prowadzące samodzielnie sprawozdawczość finansową. Trudniej jest mierzyć nakłady inwestycyjne ponoszone przez te firmy oraz badać jak część ich produkcji jest eksportowana. Bardzo ważną miarą atrakcyjności inwestycyjnej i aktywności regionu są bezpośrednie inwestycje zagraniczne (z podziałem na branże), w tym inwestycje duże powyżej 1 mln Euro (rejestrowane przez Agencję Inwestycji Zagranicznych). Obok zdolności do przyciągania inwestycji aktywność gospodarcza będzie się wyrażała liczbą nowych miejsc pracy utworzonych w regionie. Jest to szczególnie ważne w rejonach charakteryzujących się występowaniem strukturalnego bezrobocia. Obok liczby nowych miejsc pracy aktywność gospodarczą będzie ilustrować liczba zarejestrowanych podmiotów w systemie Regon, osiągnięte przychody ze sprzedaży i rentowność firm. Można też analizować strukturę branżową podmiotów śledząc zmiany w branżach strategicznych: gospodarce morskiej i turystyce</p>
<i>Wskaźniki priorytetu</i>	
<i>Kapitał portfelowy</i>	<i>Bezpośrednie inwestycje zagraniczne, kwoty zainwestowane w mln Euro</i>
<i>Spółki zagraniczne</i>	<i>Liczba podmiotów zagranicznych lub z udziałem kapitału zagranicznego</i>
<i>Liczba nowych miejsc pracy</i>	<i>Liczba nowoutworzonych miejsc pracy lub spadek stopy bezrobocia</i>

Priorytet celu trzeciego:

WZMOCNIENIE KONKURENCYJNOŚCI PRZESTRZENNEJ REGIONU

<p><i>Rozwój infrastruktury</i></p>	<p>Inwestycje, zarówno prywatne jak i realizowane ze środków publicznych podnoszą jakość przestrzeni, a przez to tworzą warunki dla wzrostu gospodarczego i poprawy jakości życia społecznego. Poziom inwestycji jest jednym z podstawowych wskaźników makroekonomicznych służących ocenie stanu gospodarki i jej perspektyw rozwojowych, są priorytetem w każdej gospodarce. Z punktu widzenia regionu wyróżnić należy inwestycje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. odtworzeniowe służące odtworzeniu niezbędnej infrastruktury technicznej, komunikacyjnej i społecznej zniszczonej lub niewłaściwie wykonanej w poprzednim okresie ustrojowym, 2. restrukturyzacyjne związane ze zmianą struktury, sieci oraz modernizacji wynikających ze zmian systemowych lub wymuszonych długookresowymi trendami np. demograficznymi, gospodarczymi, społecznymi, prawnymi itp., 3. prorozwojowe związane z uruchamianiem (uzbrajaniem) nowych terenów inwestycyjnych, budową nowych dróg (obwodnice itp.), budową nowych budynków obiektów i budowli służących poprawie funkcjonowania gospodarki, wykorzystaniu nowych, odtwarzalnych lub bardziej efektywnych źródeł energii, poprawie jakości i funkcjonowania instytucji życia społecznego itp. <p>Z punktu widzenia strategii najważniejsze są inwestycje prorozwojowe, gdyż one właśnie wraz z inwestycjami realizowanymi ze środków podmiotów gospodarczych i inwestycjami zagranicznymi będą decydowały o tempie rozwoju i konkurencyjności regionu. Natomiast z punktu widzenia gospodarzy regionu oraz z oczekiwań społecznych wynika, że co najmniej do roku 2010 bardzo duży udział będą miały inwestycje odtworzeniowe i restrukturyzacyjne. Będą one znacznym obciążeniem dla budżetu województwa, jednak zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju uwzględniane będą we wszystkich programach realizowanych w województwie. Mówiąc o inwestycjach należy podkreślić znaczenie partnerstwa publiczno-prywatnego i konieczność przyciągania nowych inwestycji i inwestorów tak, aby dzięki tym inwestycjom uzyskać efekty mnożnikowe i zmniejszyć dystans w stosunku do bogatszych regionów w otoczeniu.</p>
<p><i>Wskaźniki priorytetu</i></p>	
<p><i>Stan sanitarny</i></p>	<p><i>Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej / sieci wodociągowej</i></p>
<p><i>Długość wybudowanych i wyremontowanych dróg</i></p>	<p><i>Długość dróg w zależności od klasy (ekspresowe itp.), liczba miejscowości posiadających obwodnice (w stosunku do wymaganych)</i></p>
<p><i>Uzbrojone tereny inwestycyjne</i></p>	<p><i>Powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych w ofercie gmin,</i></p>

Priorytet celu czwartego:

SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA I RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI	
<i>Ochrona środowiska i gospodarka zasobami</i>	<p>Ochrona środowiska i gospodarka zasobami przyrody pokazują z jednej strony poziom rozwoju cywilizacyjnego, a z drugiej strony poziom świadomości społecznej. Zapóźnienia w tej dziedzinie są wciąż duże, dlatego nakłady inwestycyjne związane z ochroną środowiska pochłaniać będą istotną część dostępnych środków wsparcia i środków własnych gmin.</p> <p>Ocenia się, że spośród wszystkich rodzajów oddziaływania na środowisko największe znaczenie na obecnym etapie rozwoju ma rozwiązanie problemów związanych z gospodarką ściekową (w kontekście szans rozwojowych w sferze turystyki). Syntetyczną miarą w tym zakresie będzie stan czystości wód powierzchniowych, ujmując bowiem wszystkie oddziaływania począwszy od wpływów powierzchniowych do oczyszczania ścieków łącznie.</p> <p>Drugą dziedziną w kontekście budowania konkurencyjności i rozwoju turystyki jest stopień korzystania z tzw. czystej energii i energii odnawialnej (wiatrowej, wodnej, bioenergii, geotermii, spalania odpadów, a także wykorzystania nowoczesnych technologii: pomp ciepła, ogniw słonecznych itp.). Trzecim, oczywistym segmentem w dziedzinie ochrony środowiska jest stopień zagospodarowania i ograniczanie ilości odpadów. Miarą skuteczności w tej dziedzinie może być ilość odzyskanych odpadów. Jest to syntetyczna miara, edukacji środowiskowej, świadomości ekologicznej oraz systemowych działań podejmowanych przez społeczności lokalne. Jako efekt uboczny (nie mniej ważny) wystąpić powinna poprawa sanitacji miejscowości (w tym turystycznych).</p> <p>Ograniczanie oddziaływania w zakresie pozostałych aspektów korzystania ze środowiska i jego ochrony (emisja zanieczyszczeń, hałasu itp.), chociaż bardzo ważne wnosi mniejszy skumulowany efekt od zaproponowanych. Uzyskanie poprawy w zakresie zaproponowanych wskaźników zwiększa zdolność środowiska do samoregulacji i odnowy</p>
<i>Wskaźniki priorytetu</i>	
<i>Czystość wód</i>	<i>Długość rzek w I i II klasie czystości (ilość jezior o powierzchni > 1ha)</i>
<i>Udział energii odnawialnej</i>	<i>Moc wytworzona z udziałem energii odnawialnej</i>
<i>Odzysk odpadów</i>	<i>Ilość odzyskanych, z utylizowanych i unieszkodliwionych odpadów / ilości zdeponowanych odpadów</i>

Priorytet celu piątego:

BUDOWANIE OTWARTEJ I KONKURENCYJNEJ SPOŁECZNOŚCI

<i>Wiedza i kompetencje</i>	<p>Wiedza i kompetencje to priorytet oczywisty aczkolwiek bardzo często tylko w sferze werbalnej. Podnoszenie wiedzy i umiejętności nie przekłada się w sposób prosty i mierzalny na wzrost gospodarczy. Stąd też znacznie łatwiej jest przekazywać środki na zaspokajanie bieżących potrzeb społecznych, szczególnie wobec ich permanentnego niedoboru. Podnoszenie wiedzy i kompetencji jest jednak inwestycją przyszłościową najszybciej przynoszącą efekty. Wybór tak określonego priorytetu oznacza determinację samorządu w budowaniu konkurencyjności regionu nie tylko w sferze tzw. inwestycji „twardych”, ale także w sferze inwestycji „miękkich” poprzez inwestowanie w rozwój osobowy obywateli.</p> <p>Inwestowanie w wiedzę i kompetencje jest ważne także z powodów demograficznych. Z obecnych 180 tys. studentów w roku 2020 będziemy mieli tylko około 100 tys. Przy pełnym otwarciu unijnego rynku pracy oraz atrakcyjności dużych aglomeracji w otoczeniu regionowi zagraża wzrost emigracji ludzi młodych i wykształconych. Tym większego znaczenia nabiera zatem podnoszenie wiedzy i kompetencji całej społeczności regionu.</p>
<i>Wskaźniki priorytetu</i>	
<i>Kompetencja młodego pokolenia</i>	<i>Testy kompetencji w gimnazjach i szkołach średnich, wskaźniki kontynuacji kształcenia w szkołach wyższych</i>
<i>Kompetencja dorosłych</i>	<i>Średni poziom wykształcenia społeczeństwa, procent bezrobotnych absolwentów uczelni wyższych</i>
<i>Kompetencja struktur samorządowych</i>	<i>Średni czas załatwiania typowych spraw w urzędach gminnych, procent spraw załatwianych drogą elektroniczną, stopień informatyzacji urzędów</i>

Priorytet celu szóstego:

WZROST TOŻSAMOŚCI I SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

<i>Integracja społeczna</i>	Integracja społeczna jako priorytet ma kilka wymiarów. Podstawowy to <u>integracja społeczności lokalnych</u> prowadząca do umiejętności wyboru i gospodarowania na własnym terenie oraz stosowania zasady solidaryzmu społecznego wobec grup najbardziej potrzebujących. Nadrzędny to <u>integracja społeczności regionu</u> powstałego w wyniku łączenia „starych” województw, których społeczności oczekiwały w większości utrzymania własnej samodzielności. Region obecny – województwo zachodniopomorskie – znalazł się w sytuacji niekorzystnej. Omijają go główne korytarze transportowe ze wschodu na zachód, a odległość od stolicy powoduje, że bardzo istotne stają się obecnie relacje z Berlinem i niemieckimi obszarami przygranicznymi oraz w obszarze Bałtyku. Unia Europejska jest nie tylko unią państwa ale także unią regionów dlatego integracja społeczna na poziomie regionu, w kontekście regionalnej polityki Państwa nabiera coraz większego znaczenia. Trzeci i najważniejszy wymiar to <u>integracja w ramach kraju i Wspólnoty Europejskiej</u> . Umiejętność współpracy na tym poziomie decydować będzie o tempie rozwoju całej unii i konkurencyjności jej gospodarki względem innych gospodarek, a zatem także o jakości i poziomie życia w naszym regionie.
<i>Wskaźniki priorytetu</i>	
<i>Na poziomie lokalnym</i>	<i>Liczba zrealizowanych inicjatyw społeczności lokalnych</i>
<i>Na poziomie regionalnym</i>	<i>Liczba przedsięwzięć integracyjnych i inicjatyw na poziomie regionalnym</i>
<i>Na poziomie Unii Europejskiej</i>	<i>Efekty współpracy transgranicznej i międzynarodowej</i>

Na etapie wdrażania strategii oczekuje się uzyskanie lepszej spójności dokumentów regionalnych z dokumentami krajowymi. Sporządzanie aplikacji o przyznanie środków bezzwrotnych powinno być łatwiejsze zarówno dla sporządzających, jak i oceniających wnioski. Dokonany wybór priorytetów nie prowadzi do konfliktu interesów, pozwala też łatwiej śledzić realizację strategii na podstawie wskaźników ich realizacji.

Rozdział VII. Realizacja strategii

Fakt, iż podmiotem programowania strategicznego na poziomie regionalnym jest społeczność województwa, zaś sama strategia rozwoju województwa jest rodzajem umowy społeczno-instytucjonalnej, sprawia, że w jej realizację zaangażowane będą prawie wszystkie instytucje, urzędy administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli, agencje i fundacje, duże, średnie i małe podmioty gospodarcze, uczelnie wyższe i ośrodki naukowo-badawcze, instytucje oświaty, kultury, zdrowia i opieki społecznej, a także poszczególni obywatele. Proces realizacji strategii obejmie wszystkich, którzy w województwie zachodniopomorskim żyją lub prowadzą w nim i z nim szeroko pojęte interesy.

W praktyce realizacji Strategii w latach 2001-2004, wdrażanie poszczególnych działań i projektów odbywało się w oparciu o dokumenty programowe województwa, takie jak strategie sektorowe i programy wojewódzkie oraz kontrakt wojewódzki. Obecny etap programowania związany będzie z realizacją jednego – regionalnego programu operacyjnego, w ramach, którego realizowane będą programy realizacyjne oraz poszczególne projekty i zadania. Równolegle realizowane będą różnego rodzaju programy horyzontalne finansowane wprost ze środków Unii Europejskiej na postawie indywidualnych aplikacji osób, podmiotów i organizacji. Realizacji strategii służyć będzie także aktywność własna podmiotów gospodarczych oraz bezpośrednie inwestycje zagraniczne.

Strategia w ramach przyjętej misji wskazuje cele, których osiągnięcie zapewni najszybszy rozwój regionu i wzrost jego konkurencyjności względem otoczenia. Ukierunkowanie strategii na wspieranie aktywności własnej mieszkańców, ich przedsiębiorczości i mobilności na rynku pracy, wzrost innowacyjności i kompetencji w sferze gospodarczej i społecznej oraz wyrównywanie dysproporcji rozwojowych ma na celu stwarzanie warunków do rozwoju.

Przy braku aktywności własnej, inicjatyw lokalnych oraz umiejętności współpracy na wszystkich szczeblach i we wszystkich obszarach podejmowanych działań nie jest możliwe osiągnięcie założonych celów.

Samorząd województwa oczekuje, że wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej mechanizmy wsparcia oraz swoboda przepływu dóbr, usług, siły roboczej i kapitału przy racjonalnym wykorzystaniu ednogenicznych potencjałów regionu oraz aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców staną się źródłem stabilnego i trwałego wzrostu gospodarczego, a w efekcie poprawy poziomu i jakości życia mieszkańców regionu.

VII.1. Zasady wdrażania strategii

VII.1.1. Program wdrażania

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego pokazuje i syntetycznie opisuje strategiczne cele rozwoju i przypisane im cele kierunkowe. Z tych celów wyprowadzone zostaną w następnym okresie programowania zapisy programów operacyjnych, określające poszczególne działania (zadania, projekty i przedsięwzięcia) ze wskazaniem podmiotów, organizacji i osób czynników odpowiedzialnych za ich realizację, zakładanych efektów, niezbędnych nakładów rzeczowych i finansowych, możliwych do uruchomienia źródeł finansowania, a także harmonogramu realizacji.

Realizacja poszczególnych działań składać się będzie na realizację celów kierunkowych z uwzględnieniem przyjętych priorytetów, a przez nie na realizację celów strategicznych, co w przyjętym horyzoncie strategii powinno pozwolić spełnić misję województwa zachodniopomorskiego.

Przyjęcie przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, w drodze uchwały, dokumentu Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego uruchomi proces opracowania programów operacyjnych, które po uzyskaniu aprobaty radnych województwa staną się narzędziem realizacji strategii w ramach regionalnego programu operacyjnego.

Nad prawidłową implementacją programów, zarówno krajowych jak i unijnych, czuwać będzie jeden lub kilka komitetów sterujących. Zasady powoływania i pracy tych komitetów określi Sejmik

Województwa Zachodniopomorskiego w drodze uchwały. Uchwała Sejmiku będzie musiała uwzględniać obowiązujące w tej mierze dyspozycje i przepisy wynikające z dokumentów wyższej rangi (strategie i programy krajowe, dyrektywy Unii Europejskiej itp.).

Działania zarówno inwestycyjne, jak i bezinwestycyjne, wymagają odpowiedniego zaplecza instytucjonalnego, zdolnego do ich implementacji i sprawnej obsługi. Rolę taką winny odegrać w naszym województwie – obok odpowiednich służb Marszałka Województwa – agencje rozwoju regionalnego i regionalne agencje promocji turystyki oraz inne organizacje społeczno-gospodarcze jak: fundacje, stowarzyszenia organizacje przedsiębiorców itp. Jednostki te należy wzmocnić odpowiednio przygotowaną merytorycznie kadrami, tak by obok realizacji przypisanych im zadań mogły także wykształcić odpowiednią liczbę fachowców w każdej gminie. Naturalnym partnerem samorządu województwa w realizacji strategii są samorządy gminne i samorządy powiatowe oraz instytucje i organizacje pozarządowe.

Zakłada się, iż realizacja strategii toczyć się będzie dwoma zasadniczymi nurtami. Pierwszy z nich to obszar gospodarki i szeroko rozumianej infrastruktury, drugi zaś to obszar szeroko rozumianych działań społecznych. Coroczna alokacja środków do obu tych nurtów zapewni przejrzystość podejmowanych dyspozycji finansowych.

Decyzje dotyczące doboru projektów w ramach realizowanych programów będą miały zasadniczy wpływ na realizację celów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. Z tego powodu, biorąc pod uwagę również praktykę stosowaną w tej mierze przez Unię Europejską, w niniejszym dokumencie wystarczające jest sprecyzowanie ogólnych zasad, które znajdą zastosowanie podczas doboru projektów. Istotny jest fakt, że kwestie te ujmowane są w podobny sposób w przepisach ogólnych funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,

Istnieje szereg kryteriów ogólnych, które powinny być rozważone podczas doboru projektów przez wszystkich uczestników procesu wdrażania strategii (odpowiedzialnych za sterowanie procesem wdrożenia, a także wszystkie organy wdrażające w odniesieniu do projektów wspieranych środkami Unii Europejskiej), wynikających bezpośrednio z celów i zapisów Strategii. Są to:

- zgodność celów projektu z celami strategii i celami realizowanych programów oraz oczekiwaniami instytucji i podmiotów udzielających wsparcia finansowego ze środków zwrotnych i bezzwrotnych;
- potencjalne skutki gospodarcze (skwantyfikowane na podstawie odpowiednio dobranych kryteriów określających wzrost produktywności działalności gospodarczej i zatrudnienia), z uwzględnieniem endogenicznych potencjałów występujących w danym miejscu oraz skutki ewentualnego przenoszenia działalności gospodarczej;
- własne zdolności finansowe (w przypadku projektów sektora produkcji oraz projektów związanych z parytetem siły nabywczej);
- finansowa i ekonomiczna efektywność inwestycji (ogólne korzyści, wyrażone w powyższych kryteriach, w relacji do kosztu projektu);
- wpływ na środowisko;
- wpływ na równość szans, w szczególności równość płci;
- wpływ na likwidację dysproporcji rozwojowych o charakterze społecznym i przestrzennym;
- wpływ na rozwój i aktywizację obszarów wiejskich;
- wzrost innowacyjności i konkurencyjności;
- wzrost przedsiębiorczości i mobilności siły roboczej.

Oczekuje się, że pewien stopień elastyczności może być konieczny przy przenoszeniu tych kryteriów na grunt poszczególnych programów oraz że waga przykładana do każdego z nich będzie się różnić w świetle określonego programu lub stosowanego środka wsparcia (terms of references Unii Europejskiej). Jednakże w celu zapewnienia obiektywności i jawności w uzupełnieniach do poszczególnych programów znajdują się specyficzne kryteria stosowane w danym przypadku, wskazujące właściwe priorytety.

Wprowadzić należy duży stopień konkurencyjności decydujący o doborze projektów w ramach programów operacyjnych, szczególnie w przypadkach umożliwiających dostęp sektora prywatnego do grantów. Generalnie system akceptacji grantów, opierający się na kolejce oczekujących, nie ma

racji bytu. Zastąpiony on zostanie procedurą opartą na konkurencji, poza przypadkami gdzie byłoby to wyraźnie niewłaściwe. Załączniki do programów określą w szczególności, jak ta ogólna zasada będzie stosowana.

W odniesieniu do dużych projektów infrastrukturalnych lub projektów związanych z sektorem produkcji, które oceniane będą na podstawie analizy kosztów i zysków, wymagane jest stosowanie podejścia i parametrów określonych w odpowiednich dokumentach Unii Europejskiej. W przypadku projektów jednorazowych (once-off projects) lub tam gdzie wymagana jest analiza kosztów i zysków, Komitet Sterujący może przeprowadzić lub zlecić odpowiednie studia i analizy. Oprócz ustalenia zasad kwalifikacji projektów określenie zostaną także zasady montażu instytucjonalnego i finansowego oraz zasady prowadzenia monitoringu i ewaluacji postępów w realizacji strategii.

VII.1.2. Strategia a plan zagospodarowania przestrzennego województwa

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest, obok strategii, drugim podstawowym dokumentem uchwalanym przez Sejmik Województwa, decydującym o rozwoju regionu.

Plan zagospodarowania przestrzennego jest przeniesieniem zapisów strategii w sferę gospodarowania przestrzenią i tworzenia warunków do realizacji ponadlokalnych zamierzeń inwestycyjnych. Plan ten nie ma charakteru przepisu gminnego, nie jest podstawą do wydawania decyzji administracyjnych, ale określa kierunki racjonalnego wykorzystania przestrzeni województwa. Jest podstawą do wprowadzania zadań rządowych i wojewódzkich, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych, do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i dalej do planów miejscowych (przy zastosowaniu procedury uzgodnień i opiniowania). Zadania te, muszą być także ujęte w programach wojewódzkich, muszą uzyskać odpowiedni status prawny przez wpisanie ich do rejestru wojewódzkiego zatwierdzanego zarządzeniem wojewody. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa poprzedzony jest pakietem pogłębionych studiów i analiz określających zasady i warunki wdrażania i realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Jest to zatem jeden z dokumentów wykonawczych strategii. Ważną częścią składową tego planu jest plan zagospodarowania obszaru metropolitalnego Szczecina. Wzrost znaczenia metropolii regionalnej na mapie kraju i Europy ma kluczowe znaczenia dla pozycji całego regionu, stąd też plan rozwoju obszaru metropolitalnego stanie się w najbliższym okresie jednym z najważniejszych dokumentów operacyjnych, gdyż umożliwi realizowanie bardzo dużych projektów infrastrukturalnych przy znacznym udziale wsparcia finansowego ze środków unijnych i krajowych.

W planie zagospodarowania województwa zostaną zweryfikowane pod względem funkcjonalnym i przestrzennym wszelkiego rodzaju polityki, np. ochrony środowiska naturalnego, rozwoju transportu, energetyki itd.. Oznacza to, iż na tym etapie skonkretyzują się lokalizacje inwestycji ponadlokalnych. Na przykład w odniesieniu do polityki ochrony środowiska przyrodniczego po zakończeniu waloryzacji przyrodniczej gmin oraz opracowaniu planów ochrony parków narodowych i planów ochrony parków krajobrazowych weryfikacji poddany będzie zasięg terytorialny obszarów prawnie chronionych i forma ochrony poszczególnych dokumentów przez jednostki różnego szczebla. W uproszczeniu można stwierdzić, że strategia rozwoju województwa (i strategii gminne) jest dokumentem politycznym, który poprzez zapisy w studium uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego gmin zostaje usankcjonowany jako prawo lokalne, stanowiąc podstawę do wydawania decyzji administracyjnych. Finansowanie i realizacja poszczególnych zadań dopuszczonych w realizacji w planach miejscowych realizowana jest w dostosowaniu do alokacji środków i kompetencji poszczególnych jednostek samorządowych.

VII.2. Zasady finansowania strategii

Finansowaniu Strategii, w latach 2000-2004, służyły głównie krajowe oraz zagraniczne środki publiczne w wysokości 4,328 mld zł. (94%), przy czym ciężar finansowania spoczywał głównie na źródłach krajowych (które objęły 60% ogółu środków zaangażowanych w Strategię). Uzupełnieniem źródeł publicznych były środki prywatne, których zaangażowanie w realizację celów Strategii wyniosło zaledwie 6% ogółu środków, tj. około 270 mln zł. Wśród krajowych środków publicznych największy udział w finansowaniu rozwoju województwa miał budżet państwa (21%), pozostałe krajowe środki publiczne funduszy i agencji celowych (20%) oraz gminy i powiaty z terenu województwa (16%). Na tym tle niekorzystnie przedstawia się zaangażowane środków z budżetu województwa, które wyniosło zaledwie niecałe 3%. Wynika to z faktu braku instrumentów finansowych i budżetu własnego, przy pomocy, którego Samorząd Województwa mógłby realizować ustawowe zobowiązania do kreowania i prowadzenia polityki rozwoju województwa.

Zakłada się, że nowe podejście centrum do polityki regionalnej świadczy o woli umocnienia samorządów regionalnych i przyznania im poza nowymi zadaniami także większego wpływu na alokację i kierunki wydatkowania pozyskanych środków w ramach funduszy centralnych i wsparcia Unii Europejskiej. Środki pozyskane w ramach wsparcia pochodzącego z Unii Europejskiej oraz środków krajowych zdecydowanie zwiększą budżet województwa. Zwiększona alokacja środków możliwa będzie jednak tylko w ramach działań odpowiadających polityce Unii Europejskiej i preferencjom krajowym.

Działaniom tym towarzyszyć będzie polityka regionalna polegająca na koncentracji środków na przedsięwzięciach zapewniających najszybsze efekty wzrostu gospodarczego lub poprawę jakości życia społecznego, a także obejmowaniu przez przedsięwzięcia możliwie największych grup beneficjentów.

Finansowanie zadań i przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii podlegać będzie zasadom montażu finansowego środków :

1. własnych samorządu terytorialnego,
2. dostępnych w ramach kontraktów regionalnych,
3. funduszy celowych,
4. pomocowe z zagranicy,
5. udziału funduszy prywatnych.

W nowej perspektywie czasowej nie nastąpią zasadnicze zmiany w tak skonstruowanym systemie finansowania rozwoju regionalnego. Zmieni się jednak ich struktura oraz udział poszczególnych źródeł w budżecie realizacji Strategii. Najistotniejsze zmiany w tym zakresie to:

- zgodnie z Załoženiami NPR na lata 2007-2013, podstawą finansowania rozwoju regionalnego będzie zdecentralizowany system finansów publicznych dopuszczający wieloletnie planowanie finansowe (trzy lata), co jest zgodne z warunkami członkostwa Polski w UE. Oznacza to istotną zmianę roli Kontraktu Wojewódzkiego w finansowaniu rozwoju regionalnego¹²;

¹² Kontrakt wojewódzki stanowi umowę między stroną rządową i samorządową. W obecnej sytuacji kontrakt wojewódzki staje się elementem Narodowego Planu Rozwoju, który łączy w sobie realizację programów operacyjnych odnoszących się do poszczególnych województw, współfinansowanych ze środków wspólnotowych, z realizacją programów operacyjnych finansowanych wyłącznie ze środków krajowych. Kontrakt wojewódzki stanie się podstawowym instrumentem wspierania rozwoju regionalnego.

Kontrakt wojewódzki określa zakres trybu i warunki realizacji zadań wynikających z programów wojewódzkich, które uzyskały wsparcie rządu oraz zadań należących do spraw nadzorowanych przez ministrów właściwych, które wspierane były przez jednostki samorządu terytorialnego i inne uprawnione podmioty. Sposób programowania oraz zasady wdrażania i oceny są zbliżone do zasad, które będą obowiązywały przy wdrażaniu programów rozwoju regionalnego współfinansowanych przez Fundusze Strukturalne.

Konieczna jest zmiana podejścia do roli kontraktu wojewódzkiego. Wymagać to będzie dalszej ewolucji regulacji prawnych z zakresu polityki regionalnej. Kwestią zasadniczą będzie przywrócenie kontraktowi istoty umowy, której przedmiotem będzie co najmniej kilkuletni (np. 5 letni) okres skoordynowanego działania skierowanego na realizację uzgodnionych celów, wynikających z dokumentów strategicznego planowania w skali krajowej i regionalnej. Należy podkreślić, że będzie to podstawowy instrument umożliwiający powiązanie strategii rozwoju

- zgodnie z Załoženiami NPR podstawą finansowania rozwoju regionalnego będzie wsparcie ze środków zewnętrznych, przede wszystkim z funduszy UE, na zasadach ustalonych dla kolejnego okresu budżetowego, przy czym województwa opracowywać będą samodzielne programy operacyjne rozwoju regionalnego (16 programów);
- zakończy się finansowanie ze źródeł funduszy przedakcesyjnych (PHARE, ISPA, SAPARD);
- zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącym ogólnych zasad działania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz rozporządzeniem dotyczącym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, wymienione fundusze będą stanowić podstawę europejskiej polityki spójności w latach 2007-2013.

Programy operacyjne mają korzystać z finansowania wyłącznie w ramach jednego funduszu.

W regulacjach obowiązujących w latach 2000-2006 zawarta była możliwość podwyższenia, w szczególnych przypadkach poziomu współfinansowania przez Unię Europejską działań finansowanych z funduszy strukturalnych do 80%. W projekcie nowych regulacji prawnych wyeliminowano taką możliwość w odniesieniu do klasycznych obszarów Celu 1, przyjmując jako uniwersalny poziom współfinansowania unijnego 75% nakładów, natomiast dopuszczono w przypadku regionów ultraperyferyjnych możliwość zwiększenia stopy dofinansowania do 85%.

Przewidywane wsparcie finansowe dla Polski wynika z przyjętego w Trzecim Raporcie Kohezyjnym założenia, że średnioroczne transfery na rzecz państw beneficjentów nie powinny przekraczać ekwiwalentu 4% produktu krajowego brutto. Jednak proponowana jest zmiana sposobu liczenia tego pułapu, mającego dotyczyć w latach 2007-2013 nie tylko nowej polityki spójności, ale także całokształtu działań rozwojowych dotyczących rolnictwa i obszarów wiejskich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej oraz polityki rybołówstwa. Oznacza to, że średnioroczny pułap środków europejskich uruchamianych w ramach nowej polityki spójności nie będzie większy niż około 3,3% PKB Polski. Zgodnie z wstępnymi propozycjami 1/3 tych środków byłaby uruchamiana w ramach Funduszu Spójności, 1/3 w ramach sektorowych programów operacyjnych, a 1/3 w ramach regionalnych programów operacyjnych. Oznacza to, że sam wkład unijny do programów regionalnych może stanowić około 18 miliardów euro (w cenach z 2004 roku)¹³.

W dalszym ciągu rozwijać się będą instrumenty wspomagające realizację programów współfinansowanych ze środków wspólnotowych:

- środki na prefinansowanie (Bank Gospodarstwa Krajowego, banki komercyjne – kredyty pomostowe częściowo refundowane ze środków budżetu UE);
- środki budżetowe, rezerwy celowe i fundusze celowe;

regionów z Narodową Strategią Rozwoju Regionalnego i Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Wydaje się właściwe odejście od – jako jedynie możliwego – rozwiązania, gdzie stroną samorządową jest zawsze reprezentacja samorządu jednego województwa i wprowadzenie możliwości zawierania kontraktów regionalnych z kilkoma województwami, dla realizacji wspólnych przedsięwzięć rozwojowych wynikających z NSRR. Potrzebny jest powrót do pierwotnego znaczenia kontraktu ustalającego cele rozwojowe, realizowane zgodnie przez rząd i samorząd na obszarze co najmniej jednego województwa. Kontrakt powinien obejmować cele istotne dla polityki regionalnej państwa, a więc warunkujące regionalny rozwój państwa jako całości oraz cele rozwojowe województwa lub kilku (regionu), warte wsparcia z punktu widzenia polityki państwa. Polityka rozwoju województwa powinna być realizowana w oparciu o finansowanie ze środków samorządu wojewódzkiego i funduszy zewnętrznych, w tym z UE, uzyskanych na podstawie opracowanych samodzielnie przez województwo programów operacyjnych. Cele polityki regionalnej państwa ujęte w polityce rozwoju województwa i realizowane przez samorząd województwa powinny być wspierane ze środków budżetu państwa i funduszy zewnętrznych, w tym UE, pozyskanych przez rząd. Ramą prawną tego wsparcia powinien być kontrakt, a podstawą przedmiotową i podmiotową (1 województwo czy kilka) NSRR i NPR. Przeanalizowania wymagają problemy rozwoju regionalnego uwzględniając aspekty przestrzennego zagospodarowania kraju (abstrahując od granic administracyjnych województw). Już takie podejście do idei kontraktu wymaga unormowania zakresu polityki regionalnej państwa, przedmiotu tej polityki i stworzenia szerszego niż dotychczas wachlarza instrumentów jej realizacji (przede wszystkim finansowania).

¹³ J. Szlachta, Unijne przesłanki programowania rozwoju regionalnego w Polsce na lata 2007-2013. Perspektywy dla nadmorskich województw Polski, Warszawa lipiec 2004.

- poręczenia i gwarancje skarbu państwa;
- Fundusz Poręczeń Unijnych;
- Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych;
- fundusze poręczeniowe i pożyczkowe dla MSP;
- Krajowy Fundusz Drogowy;
- Krajowy Fundusz Kapitałowy;
- finansowe wsparcie dla inwestycji wieloletnich o dużym znaczeniu dla gospodarki;

Bezpośrednim beneficjentem środków finansowych Unii Europejskiej są samorzady terytorialne i samorząd wojewódzki. dotyczy to zarówno funduszy strukturalnych i funduszu kohezji. Za ich pośrednictwem o wsparcie ubiegać się mogą inne instytucje i podmioty gospodarcze. Część programów wsparcia adresowana jest jednak bezpośrednio do określonych instytucji

(np. kultury, oświaty, zdrowia czy nauki), a także podmiotów gospodarczych o ile spełniają określone kryteria. Tak skonstruowane horyzontalne programy wsparcia nakierowane są na wyrównywanie wewnątrzregionalnych, a przede wszystkim międzyregionalnych różnicowań. Pomoc Unii Europejskiej udzielana jest w postaci tzw. grantów, czyli bezzwrotnych dotacji. Beneficjent musi jednak zaangażować w realizację projektu swoje środki finansowe w wysokości co najmniej 25% wartości projektu.

Środki finansowe pochodzące z międzynarodowych instytucji finansowych, takich jak np. Bank Światowy (BŚ) czy Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOiR), mogą być przyznane zarówno instytucjom rządowym, jak i samorządowym. Jedynym warunkiem jest spełnienie kryteriów określonych dla poszczególnych linii kredytowych, z kryterium efektywności angażowania środków na czele. W odróżnieniu od bezzwrotnych środków Unii Europejskiej

są to kredyty, które trzeba spłacić. Międzynarodowe instytucje finansowe wymagają przy udzielaniu kredytów gwarancji rządowych, które przy znacznym obciążeniu budżetu państwa (w okresie programowania, tj. do roku 2020, nie przewiduje się tu znaczących zmian) nie będą łatwe do uzyskania.

Samorząd wojewódzki i jednostki samorządu terytorialnego dysponują ponadto środkami finansowymi pochodzącymi z dotacji i subwencji, a także z dochodów własnych. Znacząca część tych środków przeznaczana jest również na szeroko rozumiany rozwój regionalny.

W wykonanie niektórych zadań angażowane będą również prywatne środki finansowe w ramach tzw. partnerstwa publiczno-prywatnego.

Jak z powyższego wynika, istnieje możliwość pozyskiwania z różnych źródeł środków finansowych na realizację zadań pozwalających osiągnąć cele wskazane w strategii rozwoju województwa. Każdorazowo jednak związane jest to ze wskazaniem beneficjenta uprawnionego do ubiegania się o pieniądze.

Skuteczną realizację Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego oprócz należy na montażu instytucjonalnym i uruchamianym na jego podstawie montażu finansowym. Ponieważ za opracowanie, uchwalenie i późniejsze wdrażanie Strategii odpowiada, zgodnie z ustawą, samorząd województwa – on właśnie powinien pełnić rolę inicjatora i koordynatora montażu instytucjonalnego służącego realizacji przedsięwzięć (działań, zadań) dotyczących różnorodnych podmiotów.

Identyfikacja wielkości środków finansowych na realizację zadań

Identyfikację przeprowadzić należy w odniesieniu do lat 2005-2006, tj. dla aktualnego okresu programowania Unii Europejskiej oraz kolejnego okresu programowania (2007-2013), z symulacją do 2020 r.

Podstawowym ograniczeniem w finansowaniu rozwoju regionalnego województwa jest ograniczona dostępność środków własnych. W budżetach większości gmin brak jest wolnych środków na inwestycje, a mechanizmy finansowania wymagają wyłożenia w pierwszym okresie środków własnych, które po rozliczeniu poszczególnych zadań są w części refundowane ze środków bezzwrotnych. Zdolność kredytowa gmin jest ograniczona ustawą o finansach publicznych. Brak odpowiednich gwarancji państwa, kredytów pomostowych i przepisów o partnerstwie publiczno-prywatnym, stanowią istotne ograniczenie w korzystaniu z dostępnych

środków wsparcia. W tej sytuacji zdolność do przygotowywania dobrych projektów oraz umiejętność i skuteczność pozyskiwania środków pochodzących bezpośrednio z Unii Europejskiej będą decydować o sumarycznej absorpcji środków finansowych i tempie rozwoju województwa.

VII.3. Zasady monitorowania strategii i ceny realizacji celów

Podstawą skutecznego wdrażania Strategii Rozwoju jest reagowanie na ujawniające się różnice między jej założeniami a efektami realizacji działań cząstkowych. Wymaga to zbudowania z jednej strony sprawnego systemu monitorowania, pozwalającego na szybki wgląd w postępy prowadzonych działań, z drugiej zaś – systemu obiektywnej oceny (ewaluacji) wyników podjętych działań. Skutecznie działające systemy monitoringu i ewaluacji pozwalają na prawidłową alokację środków finansowych kierowanych na poszczególne zadania, co ma istotne znaczenie w sytuacji ograniczonej wielkości tych środków.

Przyjmuje się, iż podstawą przeprowadzania oceny postępu realizacji poszczególnych działań służących realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego będzie zestaw wskaźników rozwoju dostosowanych do struktury celów i przyjętych priorytetów.

Dotychczasowa Strategia zawierała opis zasad monitorowania i ewaluacji przebiegu jej realizacji. Ogólne reguły systemu monitoringu i oceny skuteczności podejmowanych działań i przedsięwzięć wydają się pozostawać aktualne. Za słuszną uznać należy również ideę trzypoziomowego systemu monitoringu, a w tym:

- monitoring rozwoju sytuacji społeczno-gospodarczej;
- monitoring realizacji celów Strategii;
- monitoring realizacji i finansowania konkretnych programów, projektów i przedsięwzięć.

Podstawową wadą dotychczasowego systemu monitoringu i ewaluacji był brak odniesień stanu realizacji strategii do pożądaných rezultatów. Fakt wynikał z niemierzalności zadeklarowanych celów strategicznych pośrednich i operacyjnych oraz braku katalogu wskaźników, mierników stosowanych w monitoringu. W dokumencie niniejszej strategii proponuje się przyjęcie trzech grup wskaźników, ze wskazaniem wybranych wskaźników podstawowych. Zakłada się, że na etapie wdrażania strategii zostanie opracowany dokument wykonawczy, w którym określone zostaną szczegółowe zasady kwantyfikacji i pomiaru poszczególnych celów (zostanie skonstruowany kompleksowy zestaw wskaźników stosowanych w monitoringu).

Zestawienie podstawowych wskaźników realizacji strategii

A/ Wskaźniki globalne /syntetyczne/ - jako generalna miara postępów w realizacji strategii
(pozwalające porównywać stan poprzedni i osiągnięty, pomiar np. co 2 lata)

1. PKB (na poziomie regionu, NUTS -3 i NUTS – 4).

2. Podstawowe wskaźniki demograficzne (liczba ludności, struktura wiekowa itp.).

3. Wskaźniki osiągnięcia priorytetów.

P.1. Inwestycje: Nakłady inwestycyjne (ogółem, w tym nakłady na maszyny i urządzenia).

P.2. Zatrudnienie: Poziom bezrobocia, udział bezrobotnych absolwentów.

P.3. Eksport: Wielkość eksportu (produkcji sprzedanej przemysłu, eksport usług itp.).

P.4. Przedsiębiorczość: Liczba podmiotów gospodarczych/1000 os.

P.5. Innowacyjność: Liczba udzielonych patentów i znaków ochronnych, nakłady na badania i rozwój.

P.6. Ochrona rynku: liczba prowadzonych postępowań karnych, liczba wydanych decyzji administracyjnych jako nakaz zaprzestania lub zakaz prowadzenia działań niezgodnych z prawem, udział szarej strefy itp.

P.7. Integracja społeczna: liczba organizacji społecznych (stowarzyszenia, fundacje itp.), wartość wsparcia udzielonego tym organizacjom.

P.8. Wiedza i kompetencje: średni poziom wykształcenia społeczeństwa i udział osób z wyższym wykształceniem, udział osób z wyższym wykształceniem w grupie osób w wieku produkcyjnym), przeciętny okres załatwiania spraw w urzędach gminnych

(np.: czas niezbędny do rozpoczęcia działalności gospodarczej, wydania pozwolenia na budowę itp.).

P.9. Aktywizacja i mobilność: migracja wewnętrzna, emigracja (na stałe, czasowa – np.: praca za granicą).

P.10. Gospodarowanie przestrzenią: procent pokrycia gmin ważnymi planami miejscowymi, Nakłady na infrastrukturę komunikacyjną (ponadlokalną i lokalną).

B/ Wskaźniki wyprzedzające – jako podstawa do modyfikacji i wcześniejszego przygotowania działań osłonowych lub wspierających

(pozwalające analizować trendy i przewidywać stany przyszłe ważne z punktu widzenia realizacji strategii, pomiar np. co 2 lata)

- 1. Liczba urodzeń (przyrost naturalny).**
- 2. Liczba dzieci w szkołach podstawowych i gimnazjach.**
- 3. Liczba studentów (w tym z obszarów wiejskich).**
- 4. Wskaźniki kontynuacji kształcenia.**
- 5. Przyrost inwestycji w grupie maszyn i urządzeń.**
- 6. Wzrost wydajności pracy.**
- 7. Nakłady na badania i rozwój.**

C/ Wskaźniki analityczne – służące kwantyfikacji celów kierunkowych oraz ocenie wybranych obszarów (np.: obciążonych strukturalnym bezrobociem itp.)

(pozwalające analizować zjawiska szczegółowe i realizację poszczególnych celów kierunkowych, pomiar np. co 2 lata)

Wskaźniki w tej grupie zostaną opracowane w dokumencie: „Zasady kwantyfikacji i oceny realizacji celów Strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020”, który na podstawie uchwały Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego stanie się podstawą do okresowej ewaluacji postępów we wdrażaniu strategii.

VII.4. Zasady koordynacji i współpracy na różnych szczeblach realizacji strategii

Samorząd województwa realizując Strategię rozwoju województwa zachodniopomorskiego kierować się będzie ogólnymi zasadami programowania obowiązującymi w Unii Europejskiej, wytycznymi i dyspozycjami wynikającymi z dokumentów krajowych rangi ponadregionalnej oraz wypracowanymi w ramach regionu zasadami jawności i uczestnictwa mającymi zapewnić przejrzystość i efektywność podejmowanych działań.

Zakłada się, że dzięki temu możliwe będzie uzyskanie synergii i komplementarności w realizacji zadań lokalnych, ponadlokalnych, współpracy między wojewódzkich, międzynarodowej i transgranicznej.

Przyjmuje się za podstawowe następujące zasady:

1. Dostęp do informacji (zapewniony poprzez stronę [www](#) i narzędzia informatyczne oraz inne materiały Urzędu Marszałkowskiego).
2. Uczestnictwo (zapewnione poprzez okresowe konsultacje, spotkania informacyjne, sprawozdawcze i wizyty w jednostkach samorządowych przedstawicieli samorządu regionu).
3. Zbieranie opinii (okresowe ankietowanie, konsultacje i spotkania).
4. Jawność procesu alokacji środków (zapewniona w ramach obowiązujących procedur Unii Europejskiej oraz regulaminów i procedur wewnętrznych).
5. Nadrzędność efektywności przyznawanych środków nad ich redystrybucją (kierowanie się w procesie alokacji środków zasadą ich przyznawania dla projektów dotyczących największej liczby beneficjentów oraz posiadających najkorzystniejsze wskaźniki techniczno-ekonomiczne).
6. Preferencje dla partnerstwa między gminnego, między regionalnego i instytucjonalnego (preferencje dla projektów wspólnych rozwiązujących kompleksowo lokalne problemy infrastrukturalne, środowiskowe, społeczne, aktywizacji rynku pracy itp.).

7. Preferencje dla inicjatyw społeczności lokalnych (preferencje dla projektów powstających na podstawie oddolnych inicjatyw społeczności lokalnych, grup mieszkańców, stowarzyszeń, fundacji itp.).
8. Preferencje dla zadań o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym (konkurencyjność regionu wiąże się z jego włączeniem w struktury krajowe i unijne, stąd też w naturalny sposób uzyskiwać będą te projekty, które realizują podobne cele).
9. Preferencje dla projektów wzmacniających siły własne szczecińskiego obszaru metropolitarnego i Szczecina – jako stolicy regionu, Koszalina i regionalnych ośrodków wzrostu i koncentracji kapitału (rozwój społeczno-gospodarczy realizowany jest głównie przez ośrodki wzrostu gospodarczego, wzmacnianie ich sił własnych ma kluczowe znaczenie dla powodzenia realizacji strategii).

VII.5. Kompetencje i odpowiedzialność

Odpowiedzialność za realizację strategii spoczywa na wszystkich mieszkańcach regionu. Od ich aktywności i postaw obywatelskich oraz identyfikacji z regionem zależy jego przyszła pozycja w kraju i Europie. Natomiast podstawowe kompetencje samorządów wynikają z zapisów ustawowych i organizacji funkcjonowania Państwa.

Generalną zasadą jest samorządność gmin, które aplikują o środki pomocowe w celu realizacji swoich zadań własnych. W tym sensie to właśnie samorzady gminne są odpowiedzialne za skuteczność w pozyskiwaniu środków i ich prawidłowym wydatkowaniu.

Samorząd województwa stwarza warunki dla pozyskania środków i ich prawidłowej alokacji, Współdziałając z wojewodą zapewnia umieszczenie w planach zagospodarowania przestrzennego gmin zadań ponadlokalnych oraz współdziała przy ich realizacji.

Obok samorządów o środki pomocowe mogą ubiegać się także organizacje społeczne i podmioty gospodarcze od ich inwencji i aktywności zależy wartość pozyskanych i zainwestowanych środków, w tym także w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Z punktu widzenia rozwoju regionu ważne jest pozyskiwanie kapitału prywatnego z zewnątrz, przy czym samorząd województwa może tworzyć generalne ramy dla takiego inwestowania i przyczyniać się do promocji regionu (także poprzez strategię). Na samorządach gminnych i powiatowych spoczywa jednak ciężar negocjacji i stwarzania klimatu dla inwestowania poprzez przejrzyste i sprawne procedury oraz przygotowywanie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych.

Wprawdzie trudno jest wskazać osoby i instytucje odpowiedzialne za realizację strategii jednak mieszkańcy regionu mają w swych rękach możliwość wyboru mogą stawiać na ludzi, których cechuje kompetencja i odpowiedzialność, wpływając w ten sposób na skuteczność podejmowanych działań. Jeśli takim wyborom towarzyszyć będzie własna aktywność i postawa obywatelska to region zyska na konkurencyjności i stanie się atrakcyjnym miejscem zamieszkiwania, pracy i wypoczynku.

VII.6. Harmonogramu działań

Poniżej przedstawiono ramowy harmonogram działań związanych z realizacją strategii, w którym „odliczanie” rozpoczyna się z chwili podjęcia uchwały o przyjęciu strategii przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego.

Lp.	Działanie	2005	2006	2007	2012	2013	2018	2020
1.	Uchwalenie strategii							
2.	Opracowanie matrycy wskaźników realizacji celów							
3.	Kluczowy okres programowania Unijnego							
4.	Aktualizacja strategii							

VII.7. Zasady aktualizacji strategii i doboru priorytetów

Do najważniejszych zasad aktualizacji strategii i doboru priorytetów zaliczono:

1. Zasada ciągłości

Uzasadnia ją ciągłość procesów społeczno-gospodarczych. Każdy następny dokument strategii będzie odwoływał się do poprzedniej strategii. Kolejne okresy programowania pozwalają ujawnić sukcesy i niedostatki w realizacji strategii. Dzięki temu kolejna aktualizacja strategii może być lepiej dostosowana do potrzeb regionu i zmieniającego się otoczenia. W tym miejscu należy podkreślić, że obecnie obowiązująca strategia spełniła swoją rolę, chociaż nie satysfakcjonowała wszystkich uczestników procesu jej tworzenia i wdrażania. Kolejny Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego przejmie tę strategię jak pałeczkę w sztafecie, a mając doświadczenie z realizacji tej strategii i wiedzę o kolejnym okresie finansowania przygotowuje w 2012 roku kolejną jej aktualizację. Następny samorząd dokona tego samego w roku 2018.

2. Zasada stabilności i trwałości rozwoju

Każdy samorząd kieruje się zasadą stabilności i trwałości rozwoju stanowiącej element zrównoważonego rozwoju. Oznacza to, że niezależnie od aktualnej koniunktury politycznej samorządy wszystkich szczebli współpracować będą ze sobą w celu pozyskania największej sumy środków wspierających rozwój, akceptując zasady ich przydziału realizowane na preferencjach zapisanych w tym dokumencie i wynikających z zasad programowania unijnego.

3. Przejrzystość i efektywność działań

Dla zapewnienia akceptacji podejmowanych działań i wyzwania oddolnej aktywności społecznej niezbędna jest przejrzystość działań i oparcie ich na znanych wcześniej metodach oceny efektywności podejmowanych działań. Tylko wtedy możliwe będzie wykorzystanie procesu wdrażania strategii do wzmocnienia spójności regionalnej, przestrzennej i identyfikacji mieszkańców ze swoim regionem.

VII.8. Promocja regionu i praca z inwestorami

Dokument strategii jest doskonałym narzędziem służącym promocji regionu. Dzięki niemu inwestor może lepiej zrozumieć potrzeby regionu i zyskać niezbędną wiedzę o endogenicznych potencjałach regionu i oczekiwaniach jego mieszkańców. Ważna jest też wiedza o strategicznych inwestycjach infrastrukturalnych budujących konkurencyjność regionu i wspieranych w ramach strategii ośrodków wzrostu. Mając tę wiedzę lepiej może dostosować swoje inwestycje do sytuacji na lokalnym rynku pracy, a w ten sposób odnieść sukces.

Promocja regionu poprzez strategię ma także znaczenia dla budowania ogólnego wizerunku regionu i przyciągania tu turystów z kraju i z zagranicy. Przewiduje się wydanie popularyzatorskiej wersji strategii będącej przewodnikiem i kompendium wiedzy o regionie.

VII.9. Operacyjne instrumenty realizacji Strategii

W ramach toczącej się debaty nt. reformy polityki spójności po 2006 roku Komisja Europejska proponuje, aby priorytety polityki strukturalnej w latach 2007-2013 były osiągnięte w ramach trzech nowych celów:

Cel 1. Konwergencja.

Cel 2. Regionalna konkurencyjność i zatrudnienie.

Cel 3. Europejska współpraca terytorialna.

Źródłami ich finansowania będą dwa Fundusze Strukturalne: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności.

Koncepcja ograniczenia liczby Funduszy Strukturalnych wynika z chęci uproszczenia systemu i nadania mu większej przejrzystości. Podstawowymi obszarami interwencji dla poszczególnych funduszy będą:

- dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego:
 - modernizacja i dywersyfikacja struktur gospodarczych w państwach członkowskich i regionach, ze szczególnym uwzględnieniem priorytetów Strategii Lizbońskiej,
 - rozwijanie i ulepszanie infrastruktury podstawowej,
 - ochrona środowiska,
 - wzmocnienie zdolności instytucjonalnej krajowej i regionalnej administracji zarządzającej funduszami europejskimi.
- dla Europejskiego Funduszu Społecznego:
 - poprawa funkcjonowania instytucji rynku pracy, systemów kształcenia i szkolenia oraz polityki społecznej,
 - inwestycje w kapitał ludzki (wzrost poziomu wykształcenia, przystosowanie umiejętności pracowników do nowych wyzwań, zapewnienie dostępu dla wszystkich do rynku pracy),
 - wspieranie dostosowań w administracji publicznej w zakresie budowania zdolności administracyjnej.
- Fundusz Spójności będzie interweniował w następujących obszarach:
 - transeuropejskie sieci transportowe, ze szczególnym uwzględnieniem projektów o zasięgu europejskim,
 - infrastruktura środowiskowa,
 - połączenia kolejowe, morskie, śródlądowe,
 - programy transportu multimodalnego poza sieciami transeuropejskimi,
 - zrównoważony rozwój transportu miejskiego, inwestycje środowiskowe (projekty energooszczędne oraz w zakresie źródeł energii odnawialnej).

Pozostałe dotychczasowe Fundusze Strukturalne, tj. Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej – Sekcja Orientacji oraz Finansowy Instrument wspierania Rybołówstwa, finansujące rozwój obszarów wiejskich oraz rybołówstwo zostaną, po roku 2007, wyłączone z polityki strukturalnej i włączone, w postaci nowych funduszy w obszar Wspólnej Polityki Rolnej UE.

Zlikwidowane zostaną również Inicjatywy Wspólnoty (INTERREG III, EQUAL, Leader + oraz Urban II). Jednocześnie podniesiona zostanie ranga współpracy transgranicznej, międzyregionalnej i międzynarodowej finansowana w obecnym okresie programowania w ramach Inicjatywy INTERREG. Stanowić będzie ona Cel 3 polityki spójności UE, ukierunkowany na współpracę terytorialną.

Zakres instrumentów polityki strukturalnej i regionalnej UE przewidziany na lata 2007-2013 będzie podstawą do prac nad przygotowaniem programów operacyjnych w ramach realizacji NPR na te lata.

Uzupełnieniem środków strukturalnych UE w realizacji NPR 2007-2013 będą instrumenty krajowe (zarówno już funkcjonujące, jak i projektowane), które z jednej strony stanowią wkład krajowy w realizację programów współfinansowanych ze środków Funduszy Strukturalnych oraz Funduszu Spójności, a z drugiej finansować te priorytety NPR, które pozostaną poza interwencją polityki spójności UE.

Kluczowe znaczenie dla decyzji w zakresie sposobów wdrażania zaktualizowanej Strategii będzie miało zapowiadane przekształcenie jednego Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego w postać 16 regionalnych programów operacyjnych. Oznacza to, że w perspektywie lat 2007-2013, samorząd województwa będzie odpowiedzialny za przygotowanie programu operacyjnego rozwoju regionalnego, a także jego wdrażanie i absorpcję środków strukturalnych na jego finansowanie.